

ఆంధ్రభవిష్య పర్వము

(పద్యప్రబంధము)

జమీందారు లగు

శ్రీ ముల్ల పూడి తిమ్మరాజు గారు

సమాదరణమున వెలసినది.

ఇది

ఆంధ్ర విశ్వ కలాపరిష్కృతలాశాలా విశ్రాంతులును,
శ్రీజమజ్జయపుర సంస్థానాధీశ్వర సాహిత్య సమాఖ్య
కలాప్రపూర్ణ డాక్టరు బిరుదాంచితు లగు
శ్రీ విక్రమ దేవవర్మ మహారాజా
సాహేబువారి గౌరవాస్థాన
పండితులు నయిన

బ్రహ్మశ్రీ మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు
నిర్మించినది.

ప్రకాశకుడు

షష్టిపూర్తి సమ్మాన సంఘ కార్యదర్శి.

తమిళు రాయల ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపబడియె.

1941

సర్వస్వాధ్యక్షములు కృతిక రవి.

THE ANDHRA BOOK HOUSE,
SULTAN BAZAR, HYDERABAD-DN.

నివేదన

శ్రీ ముళ్లపూడి తిమ్మరాజుగారు బహుశ్రుతులు. ఆగర్భ శ్రీమంతులు; నిరాడంబరులు, దివ్యజ్ఞానులు, విశేషించికవితాభిలాషులు. కావుటంజేసియే అచ్చుగూటము నెలకొల్పినారు. నెలకొల్పినాడే నేను ఇట్లా శీర్షదించితిని.

“ముంగలి గోస్తనీనది క శ పూర్వవిలాసము నావహించు శు
భ్రాంగణ కావ్యహర్మ్యమునయందు సుఖంబుగఁ గూరుచుండి న
ర్వాంగ సలక్షణంబులుగ శ వ్రాయు కవీశుల గ్రంథజాలముల్
పొంగుచు నచ్చుగూర్చి పెనుశ్రుంగొనురాయలయచ్చుగూటమా!
రాయలతోడనే తెలుగు శ రాజ్యము వోయెను దానితోడనే
పోయిరి సత్కవీశులను శ్రమార్థజనావళిమాట చెల్లఁగా
నీయనటంచుఁ జాటుటకైనిల్పెను ‘రాయల’ యచ్చుగూటమా!
రాయల తిమ్మరాజు నినుఁ, శ బ్రాభనము న్గనిపించి మించుమా!”

“ఈముద్రాక్షరశాల మీది అనఁగాఁగవులది. మహాకవుల
గ్రంథములనుద్ధరించుటకే యిది నెలకొల్పఁబడినది. దీనఁ బ్రతిఫలాపేక్ష
నాకులేదు. అసలుకు మోసము లేకుండ దీనిని మీయిష్టమువచ్చినట్లు
ఉపయోగించుకొనుఁడు. దీనిమూలమున భాషానేవ, మానవనేవ జరుగు
నట్టులు చూడుఁడు. ఇంతే నావాంఛ. నామకరణము మీరేచేయుఁడు’
అన్నారు శ్రీతిమ్మరాజుగారు శ్రీ నాదెళ్ల కృష్ణమూర్తిగారితోడను; నా
తోడను. మేము నిర్భరానందము చెందినాము. వారి తండ్రిగారి పేరుతో
‘రాయల ముద్రాక్షరశాల’ అని నామకరణము చేసినాము. ఇంగ్లీషులో
‘రాయల్’ తెలుగులో ‘రాయల’ అయి చాలచక్కఁగా ఉన్నదన్నారు శ్రీ
తిమ్మరాజుగారు. సరేయఁత్రాలునచ్చినవి. పనిసాగినది. చెండు మూఁడెండ్లు
కడచినవి. ‘ప్రస్స’ ఒక అవును. దిగిలాగు దిగాని పైకి దేలనీయదు.

అనుకొన్న పని నెఱవేఱలేదు. మా మొగముగాంచి శ్రీ తిమ్మరాజుగారు వారి మొగముచూచి మేము వెలువెల పాటుచెందవలసిన వారమైతిమి. ఇంతలోఁ గొంత వెలుగు చూపట్టినది. యట్టిమిల్లి వేంకటాచలము మేనేజరైనాఁడు. మాకు శిష్యుఁడు అయినట్లబిడ్డ. ఆర్థిక విషయము లందాఁటితేఱినవాఁడు. ‘ఫరవా’ లేదన్నాఁడు. క్రింద మీఁద పడ్డాఁడు. నిలఁద్రొక్కినాఁడు. ఇంతలో ఉపాధ్యాయ పండిత పరిషత్తు జరిగినది పెనుగొండలో; శ్రీ సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు భవిష్యపర్వము తెచ్చినారు. కవికులాలంకారునికి వినిచినారు. చెంత నేనును ఉన్నాను. కవిత్యము మృదుమధురముగా ఉన్నది. ‘వ్రతానాము త్రమంత్రమ్మ’ న్నట్లుకాదు. వాఙ్మయోద్ధారకుఁడు శ్రీ జవ్వాది లక్ష్మయ గారు పుత్తుని వివాహ సందర్భములో విశ్వజిద్యాగము చేసినారు. ఇంకను వారిపై ఈభారము పెట్టుట తగదని తోచినది.

మా ముద్రాక్షరశాల ఆశయము తటాలున జ్ఞప్తికి వచ్చినది. మిత్తులు కృష్ణమూర్తిగారు నేను యోజించుకొన్నాము. శ్రీ తిమ్మరాజుగారి చెవిని వేసినాము. “ఒక విశ్వకళాపరిషత్పండితుని గౌరవించి నామన్న యావదాంధ్రదేశమును గౌరవించినామన్నమాట కానిండు పుస్తకము తెప్పింపుడు” అన్నారు జమిందారుగారు. ఆయుష్మంతుఁడు వేంకటాచలమును బిల్చినారు సంగతి చెప్పినారు. ఇఁకఁ గావలసినదే మున్నది. మేమే కోరికతో ఈముద్రాక్షరశాల నెలకొల్పితిమో అది నెఱవేఱినది.

పిమ్మట శాస్త్రిగారు వచ్చినారు. నేను శాస్త్రిగారు కలిసి శ్రీ తిమ్మరాజుగారి దర్శనానికి బాలములోనికి నెల్లినాము. పగలు పండ్రెండు గంటలువేళ. కన్నులు పండువుగాఁ బెరిగియున్నది పసుపుఁ దోట. ఆతోటలుచుట్టును జక్కని చిక్కని కొబ్బరిమొక్కలు తోరణ గట్టియున్నవి. తూర్పుగాలి మందమందముగా వీచుచున్నది. ప్రశాంత

మగుసమయము. కూలివాండు కలుపు తీయుచున్నారు. కొబ్బరి మొక్క నీడను గూర్చుండి 'కళ్యాణకల్పతరువు' అను వేదాంతపత్రిక చదువు కొనుచున్నారు శ్రీ తిమ్మరాజుగారు. మమ్ములను చూచుచునే లేచి నారు. 'రండి దయచేయండి' అన్నారు. ముగ్గురము కూర్చుండినాము. "మన సమావేశము కనుకందోటలో జరిగినది. ఇది పరమేశ్వర విలాసము. శుభోదర్శనము. పొలుగు రాజుగారు చెప్పినారు సంగతి అంతయు పుస్తకము వలెనుచుండి" అన్నారు ఆవర పూర్వకముగా. పిమ్మటశాస్త్రి గారు, నేనును సెలవు తీసికొన్నాము. పుస్తకము వచ్చినది. అచ్చెన్నది.

సన్నయదొట్టి యింతదనుక భవిష్యవర్షము తెలియింపబడ కుండ నెందులకో ఉండిపోయినది. నాటికి నేడు శాస్త్రిగారికి మాట దక్కినది. భారతము అంతా తెలియింపబడినది. అదికవి సన్నయ తణుకువాడని చాలమంది విశ్వసయము. తొక్కాణముగా "సన్నయ భట్టుగారు యశవంతాచార్యులచేతను దొరికి ముచ్చెట్టున్నది. తణుకు తూర్పున" అను పట్టపట్ట నరస్వతి గ్రామమునకు పృథుచరిత్రలోని వద్యపాదమును జూపుచున్నారు. ఇంకను "కైత్తి"ను లనునూడె గొండలు చూపు చున్నారు.

అయితే భారతారంభ భారత సమహారములు పూర్తి గావించిన యశస్వతము తణుకుకు లభించినది. గోదావరినది కావలి మొట్టమొదట రాజరాజులద్రెవడను, ఈచోటనున్న శ్రీ తిమ్మరాజుగారు. ఈవల తణుకువాడు నాగనానమడు—అచల కడియమువాడు అభినవ వాగను నానమడు—వాగనునానమడు రాజరాజును ఆశీర్వదించినాడు— అభినవ నాగనునానమడు—తిమ్మరాజుగారు ఆశీర్వదించారు. సలువురు ధన్యులు! పూర్వులలోని దారములపైను మీమును ధన్యులము!

ఇ తి థి వ న్

తణుకు

18.8.41.

పండిత సత్యనారాయణ రాజు.

బ్రహ్మశ్రీ మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారి షష్టి పూర్తి సంపుటము లాటింటిలో నొకటి యగుదీనినిగూర్చి యించుకమనవి.

ప్రాచీనార్వాచీనకవితాశైలులకలయికయై “సంగః క్రస్య హి న స్వదేత మనసే మాధ్వీకమృద్వీకయోః” అన్నట్లు గుణగ్రహణపారీణుల హృదయ మాకర్షింపఁదగిన యాంధ్రభవిష్యపర్వ మన్నయీపద్యప్రబంధమును డాము రచియింపఁబూనినకౌరణమును శ్రీ శాస్త్రిగారే గ్రంథావతారికలోఁ దెలిపియున్నారు. వారీగ్రంథము 119వ పుటలో నడుగునఁ దెలిపినదానినిబట్టి యిది 1919 లో సుమారు రెండాశ్వాసముల గ్రంథమైనపిదప నాగిపోయి మరల 1938 లోఁ బూర్తిగాంచినట్లు తెలియుచున్నది. ఆమధ్యకాల మిరువదిసంవత్సరములలో వాఁడెన్నో కృతులు నిర్మించి ప్రకటించియు దీనిని బూరింపక యట్లే విడిచిసంపాదకాలోచింపవలసినది లేదుగాని, యుక్తమపద్యప్రబంధములలో నొకటిగా గణింపఁదగినయిది నేటి కైసను బ్రకటిత మగుట యాంధ్రసారస్వతభాగ్యమే యని సంతోషింపవచ్చును.

షష్టిపూర్తి సమ్మానసంఘమువారు శ్రీ శాస్త్రిగారియముద్రిత గ్రంథముల ముద్రణమునకుఁ భాసాభిమానుల ప్రోత్సహ మభిలషించుచున్న సమయమునందనఁగా 1940 డిసెంబరులో, ఉపాధ్యాయపండిత పరిషత్వాత్మికసభలు పశ్చిమగోదావరిజిల్లా పెనుగొండలో జరిగినవి. అపుడు పరిషదుభారకులైన శ్రీ బద్వోని లక్ష్మయ్యనాయుడుగారి యింట శ్రీ శాస్త్రిగారుదీనిలోని కొన్ని భాగములు చదువఁగావిని ఇది శ్రీతిమ్మరాజుగారి సమాదగణమున ముద్రితమగుటభవ్యమని సంభావించి శ్రీపెన్నెచ్చ సత్యనారాయణరాజుగారి రంగునఁ దగినయేర్పాటు గావించిరి. ఉదార

హృదయులును వదాన్యులును మాతృభాషాభిజ్ఞులు
 రాజుగారు శ్రీ శాస్త్రిగారితో సంభాషించి యీ గ్రంథములు
 విని యానందించి “మనవరస్పరసంకర్షణ
 పసుపుతోటలో జరిగినవి. ఇది యెంతయు శుభోదరము
 నే నచ్చువేయించెద” నని సెల విచ్చి యాప్రతిష్ఠ నిరూపక
 ప్రశంసలోఁ జ్ఞాతిఫలించినసుగుణసంపద నలరూ
 రాజుగారికిని, వారిని బ్రోత్సహించిన గుణసమేపాక్షి
 పురోన్నతపాఠశాలోపాధ్యాయులునైన కవిత్వానిశారద
 సత్యనారాయణరాజుగారికిని, శ్రీనాదేశ్వరకృష్ణమూర్తి
 సమ్మానసంఘము పక్షమున కృష్ణాక్షరవర్షక
 రించుచున్నాను. మరియు నీకృతి ముద్రణదోషములు
 తింపవలె నని యెంత యత్నించినను, తున నీవి తప్పిన
 పత్రమునఁజూపినవి గాక, థ-థ, ర-ర, ట-ట, న-న ములు
 మొదలుగా-ప్రథమ-అపరాధ-వంటివి ముద్రణమున
 పాఠకులు నవరించు కొందురుగాక.

ఇట్లు

దివాకర్ల వెంకటాచార్యుని, ఎం.

షష్టిపూర్తి సమ్మాన

కృతిపోషక ప్రశంస

శ్లో. శ్రీ ముళ్లపూడి కులర

త్నాకరరాకాసుధాకరం సుమతిమ్,

శ్రీ తిమ్మరాజ మనిశం

శ్రీమన్నారాయణః పాయాత్ !

ఉ. కమ్మకులమ్మునందు నుతిగ గాంచినవేంకటకృష్ణపౌత్తుడ
కమ్మకుఁ బెద్దబాపయకు శగాదిలి పుత్తుడు ధర్మతత్పర
త్వమ్మున వన్నె కెక్కినయురదారుఁడు వంశవివర్ధనుఁడునై
తిమ్మయ ముళ్లపూడికులరదీపకుఁ డయ్యెను గోస్తనీతటిక.

క. అతనికి నాశాలాంబా

సతియం దుదయించి సుజననమ్మతుఁ డగుచున్

నుతి గను వేంకటరాయఁడ

ప్రతియూరను ముళ్లపూడి శరాయుం డయ్యెన్.

సీ. ఆడినమాట కొరక్కడుగై న దాటని

యట్టినిజాయతీగ కాటపట్టు

తలఁచినకార్య మెఱుఁగఁగతిదుష్కరం బైనఁ

గడముట్టఁ జూచెడుశకార్యదీక్ష

పెండ్యలనంశాభిరన్బుధి తట్టి శ్వర్య

వృద్ధి గావించినర బుద్ధిగరిమ

బంధుమిత్రులు దైన్యరహితులంగకయుండ

సాహాయ్య మొనరించునచ్చరిత్ర

గీ. అనంగఁ బోయితి నరసర్వమునకుఁబోక

నిమిశలోచితధర్మనిరర్థియు డగుచు

దేవభూదేశభక్తుఁడు శతిమ్మయార్య

రాయఁ డలరాయఁ డలకుఁపురరంబునందు.

- క. అతనికి సుగుణసుశీలార్ న్విత యక్కాయమ్మకును జన్మించెను వంశ
స్థితకరుడై సత్వగుణాం చితమతియై తిమ్మరాజు శ్రీమంతుండై.
- ఉ. తోరపుభాగ్యభోగ్యములతోడంబలఁచుఁగూచుఁ గర్వికాకవి
ద్యారస మాస నాస గొనిన యాంధ్రము నాంగ్లము సభ్యసించి త
త్సార మెఱింగి తాత్త్వికవిశ్వాసారణ సల్పుచుఁ దత్త్వవేత్తలన్
గౌరవబుద్ధిగొల్పుగుణగణ్యుఁడు రాయని తిమ్మరాజులన్.
- సీ. సర్వార్థసంపూర్ణ సంసారసౌఖ్యసం
పన్నుఁడొగాని లంఠపటుఁడు కాఁడు
గౌరవోద్యోగాధిక కారనిర్వాహప్ర
గల్గుఁడొగాని యశక్రముఁడు కాఁడు
ధర్మమార్గప్రవర్తన మెచ్చుకొనుఁ గాని
కులమతభేదసక్తుండు కాఁడు
నిత్యసంతుష్టుఁడై నెగడునుగాని య
న్యాయార్జనార్థచింతనుఁడు కాఁడు
- గీ. అనుచుఁ బొగడొందుచుండఁసజ్జనహితుండు
భారతాదిమహాగ్రంథసాతకుండు
భక్తివిజ్ఞానసాధనాభ్యాసరతుండు
ధీరగంభీరభావుండు శ్రీతిమ్మరాజు.
- చ. అతఁడు సమస్తధర్మపురుషార్థపదం బగుభారతంబునన్
శతతమపర్వమై నవరసం బగు శ్రీహరివంశవర్ణనాం
చితము భవిష్య మేఁ దెనుఁగుశ్చేయుట మిత్రులవల్ల వించు నీ
కృతి వెలయుచుకీర్తి గనెఁ గృష్ణకథాశ్రవణప్రహృష్టుఁడై.
- చ. మితహితభాషణంబు మెఱుగమెచ్చులయివి పరోపకారశ్రీ
లత పరమార్థదృష్టియుఁ జెరలంగినయాతఁడు తిమ్మరాజు శ్రీ
పతికరుణాకటాక్షమునఁ బత్నియుఁదానును బుత్రిపౌత్రిసం
తతియును సర్వసౌఖ్యములుఁగ దామరతంపరగాఁ దలిచెడున్.

కృత్రిపోషకులు: శ్రీ ముల్ల పూడి తిమ్మరాజు గారు
జమిందారు, తణుకు.

విషయ సూచిక.

—:0:—

పుట.

పుట.

గ్రంథావతారిక.		
జనమేజయ వంశము.	5	పాండ్యక గర్వము - నారదుఁడు
రాజనూయ ప్రసక్తి.	8	నిరసించుట. 173
కలి పృథ్వావము.	13	పాండ్యుఁడు ద్వారక పై దండెత్తుట. 178
జనమేజయు నశ్వమేధము.	23	యాదవ పాండ్యక సేనల యుద్ధము. 180
పుష్కరోదంతము.	27	కృష్ణుఁడు పాండ్యుని సంహరించుట. 186
పాష్కరసర్పము.	38	ఏకలవ్యుఁడు పాటిపోవుట. 189
బ్రహ్మయగము.	42	కృష్ణుఁడు రుక్మిణ్యాదులఁజూచుట. 190
వరాహపార్శ్వ రౌఢము.	52	హంసడిభకుల జననాదికము. 192
నరసింహ పార్శ్వ రౌఢము.	58	వాయుతులన బాధించుట. 195
హిరణ్యకశిపు వధ.	63	దుర్వాసుఁడు తమబాధ కృష్ణుని
బలిజైత్రయాత్ర.	71	కెఱిగించుట. 202
ఇంద్రుని సమరోద్యోగము.	80	కృష్ణుని ప్రత్యక్ష - యతీప్రాజ. 207
దేవాసురయుద్ధము	83	హంసశిఖలు బ్రహ్మదత్తుని రాజనూయ
బలిచక్రవర్తి విజయము.	110	ము చేయుమనుట - జనార్దనుఁడడ్డము
ఇంద్రాదులు బ్రహ్మపాలికిఁజనుట.	113	చెప్పుట. 210
కశ్యపాదులు - నారాయణ సవము.	118	జనార్దనుఁడు జనార్దను దర్శించుట. 213
వామనావతారము.	121	హంసునివార - కృష్ణుని కోపము. 217
వామనుని విశ్వరూపము.	131	సాత్యకి హంసడిభకుల చెంతకేగుట. 219
బలి వామనుని స్తుతించుట.	132	హంసుఁడు జనార్దనుని దూషించుట. 220
రుక్మిణి కృష్ణునిబుత్త్రవరమడుగుట.	140	హంస సాత్యకి సంభాషణము. 221
కృష్ణుఁడు యాదవులకు ద్వారక యొప్పు	143	యాదవుల పుష్కర స్రయాణము. 224
గించుట.		హంసడిభకుల యుద్ధసన్నాహము. 225
కృష్ణుఁడు బదరికాశ్రమమేగుట.	146	ఘోరసంగ్రామము. 227
నలినాయకాశ్రమము - ఘంటాకర్ణుని		గోవర్ధన మన్నె రెండవ నాటియుద్ధము. 233
వృత్తాంతము.	149	హంసుఁడు యమునలో నణఁగారుట. 237
కృష్ణుఁడు ద్వాపరమున కేగుట.	162	డిభకుఁడు యమునలో బడి చచ్చుట. 238
హరుఁడు హరిక దర్శనమిచ్చుట.	165	రామకృష్ణులు - యశోదానందులు. 240
శివుఁడాది పిష్టుభిత్వ మెఱిగించుట.	167	మనీంమర్లు కృష్ణుని స్తుతించుట. 241
హరిహరైక్య సృజంస.	170	కృష్ణుల సంహారాంతము. 242
		భారతపతన శ్రవణఫలము. 247

శ్రీరస్తు.

ఓ న్నమః పరబ్రహ్మణే

అంధ భవిష్య పర్వము.

ప్రథమాశ్వాసము.

గ్రంథావతారిక.

శ్లో॥ ఓ న్నమ స్సర్వవేదాంతవేద్యాయ పరమాత్మనే
బ్రహ్మవిష్ణుమహేశాంశై ర్జగజ్జన్మాదికారణే.

1

వాణీపరమేశ్వరీరమణమూర్తిం దాల్చి యాత్మీయమా
యావిర్భూతజగత్ప్రియ్యాస్థితిః బ్రాహ్మై నిల్చి సంసారమో
హవేశంబునఁ గ్రీడ సల్పుతనుఁ దా ననానందియై చూచున
దాభ్రుం జన్మయు నద్వితీయుఁ బరమార్థమై నిత్య భావిం
చెదన్.

2

ఉ. శ్రీకరు జానకీవరు వశశీకృతసద్గుణలోకు నుత్తమ
శ్లోకుని వేదవేద్యుఁ బరశశుద్ధుని రాముని గావ్యనేతఁ గాఁ
జ్ఞాని యాదికావ్యము రసచించినతాపససార్వభౌము వా
ల్మీకిని వశ్యవాణిని నరమీహితసిద్ధికి నాత్మఁ గొల్పెదన్.

3

ఉ. శ్రీరమణీమనోహరునిరచితచరిత్రఁ బవిత్ర మామహా
భారతసంహితం బ్రజలభభాగ్యముగా నొనరించినట్టియా
భారతవంశవర్ధను నరపారతపోధనుఁ దత్త్వబోధనుం
గారుణికాగ్రణిం దలఁతుఁ గామితసిద్ధికి బాదరాయణన్.

4

చ. తెలుఁగును దోడిభాషలు నుకరింప ననర్థభార యాచితీ
కలితపదార్థభావనసకల్పన మొప్పఁగ నాంధ్రభారతం
బనఁ దొలుఁబల్కు లిచ్చినమరహాత్ముని సత్కవితావిధాత వి
ద్యలనిధి నన్నపార్థ్యఁ గొనిరయాడెద సత్కవిమార్గదర్శకున్. 5

చ. అనుపమభావశుద్ధియు సకమర్థపదాచితి యర్థపుష్టియుం
బనుపడ జిహ్వాకున్ రుచిగ్రభారతమందు పదేనుపర్వముల్
తెనుఁగున నిల్పి లోకమునుకరిం గనువాఙ్మయమూర్తిఁ దిక్కయ
జ్ఞును గవిలోకనాథు నుతిరసలెద సత్కవిమార్గవర్ధనున్. 6

క. ఆరణ్యపర్వశేషముఁ
బూరించి కవిత్రయంబుఁ రబూరించినవి
స్ఫారయశుఁ దలఁతుఁ గవితా
పారగు నెఱ్ఱనఁ బ్రబంధరసరమేశ్వరునిన్. 7

క. ఉత్తరహరివంశము బుధ
నత్తములు నుకరింప వ్రాసి సనర్వజ్ఞఁడు నా
నుత్తమబిరుదము గనువి
ద్వత్తల్లజ సోమనాథుఁ రదలఁచెదఁ జేర్చెన్. 8

గీ. సర్వలోకప్రసిద్ధయశస్కులైన
భాసకాళిదాసాదుల శభక్తిఁ బొగడి
దలఁచెదను సత్కవిత్వావరదాతకీర్తు
లైనశ్రీనాథసూరనారాయణికవుల. 9

గీ. అనఘు నిరతాన్నదానవిఖ్యాతు శబ్ద
శాస్త్రగురుఁ జర్లబ్రహ్మయశశాస్త్రిఁ గొలిచి
బ్రహ్మవిద్యాగురుం డగుశభవ్యచరితు
మంధఁచెన్నయశాస్త్రి నెమ్మది భజింతు. 10

1. వెలనాట్టివైదికు శవిదితవేదశ్రౌతు
 మల్లాదివంశసశ్రమృన్య హరిణ
 గోత్రు నాపస్తంబశసూత్రు లక్ష్మీనర
 సింహానధాని భరజించితాత
 తండ్రిని, వేదశాస్త్రజ్ఞు రామస్వామి
 శాస్త్రి నారాధించి శజనకజనకు
 చంచితస్వాధ్యాయ శననఘు వేదాంశవి
 జ్ఞాని శ్రీరామావశధాని జనకుఁ

2. దలంచి గురుభక్తి నియతివ్రతంబు మెలయ
 వేదమయు నిత్యు నాదిత్యు శవినుతిచేసి
 యిష్టసిద్ధిని బడసినశశిష్టచరిత
 జనని యగువేంకమాంబ కంఠజలిఘటించు.

11

3. అనియిష్ట దేవతాశిష్టకవిగురుజననందనం గాచరించి శ్రీవరమీశ్వర
 కరుణాకటాక్షనమాసాదితమదీయకవిత్వంబును నదీయమహిమాభి
 వర్ణనంబునగృతార్థంబుఁగావించుటయొక్కర్థవ్యంబుగానము శివనామా
 హలవికసితాంతఃకరణుండనై యొక్కనాఁ జిక్కరణి దలంచితి. 12

4. తెనిగించి విదురనీశ్రతిని బూర్తిగా మున్ను
 శ్రీధర్మబోధినీశ్రతి యొచ్చి
 స్వకపోలకల్పన శసత్యకీర్తి రచించి
 విస్మృతాంధ్రకవీంద్రశవిభవః చెల్చి
 ఆంధ్రీకరించి మగహావీరచరిత ము
 త్తరరామచరితంబు శసరసశ్రవణి
 ఘటించి సంస్కృతశకవిజీవితము ప్రతి
 జ్ఞాశాంతనననాటశకంబు నుడివి

దశరూపకంబు నాంధ్రమొనర్చి సవిమర్శ

భారతోదంతంబు శపరిధవించి

భవభూతినాటకశభాసరూపకముల

వచనకావ్యంబులు శరచనచేసి

శృంగార మాంధ్రము శచింతామణియు నాఁగఁ

జక్కనివ్యాసముల్ శపెక్కు వ్రాసి

సురభారతిని బ్రహ్మశ్రుతార్థదీపిక

సంస్కృతభాషాప్రశస్తి యువతి

గీ. పరిణయవిమర్శనంబును శబలికినాఁడ

నింతకును జవ్వనం బింక శనింత గలుగఁ

బరమపురుషార్థమున కాలశవాల మైన

గ్రంథ మేదేని తెలిగింపరాదె యనుచు. *

13

వ. అట్టిదాని నన్వేషించుచుఁ దుదకు మహాభారతం బనుపంచమవేదం

బున కుపనిషత్తునాఁ బరగుహరివంశం బామూలాగ్రం బవలోకించి

ఘదుద్యోగంబు సద్యోగంబుగా నానందించి—

14

మ. హరివంశంబును విష్ణుపర్వము భవిష్యం బన్నపర్వత్రయిన్

హరివంశం బలరాదెడున్ ఖలపురాణాఖ్యిన్ సదాఖ్యానసుం

దరమై సాత్యవతేయవాగమృతమై, శదాసన్ భవిష్యంబు శ్రీ

హరితత్త్వప్రతిపాదకంబు శతపశ్వాత్మానందశీర్షం బగున్.

15

గీ. ఆది నించుక గొనె నెఱ్ఱశనార్యుఁ డందు,

తుది నొకించుక సోమనాథుండు గొనియె,

గాన వా రిద్దఱిఁ దలంచి శదాని నిపుడు

పూర్తిగాఁ దెనిగించుట శపోలదొక్కో?

16

* ఇందలికృతులనాఁటికి రచించినవి. తరువాత రచించినవి, అందఱి భాషానుశాసన సంస్కృతవాఙ్మయచరిత్రాదులు.

వ. అని యూహించి తత్కార్యంబునఁ గృతనిశ్చయుండనై మహా
భారతకవుల మరల నొక్కమాటు వచశ్శుద్ధికై స్మరియించి పర
మేశ్వరానుగ్రహపురస్కరంబుగా సకలశ్రేయోఽభివృద్ధిగా నాయొన
ర్పంబూనిన మహాభారతమకుటమ నెడియాంధ్రభవిష్యపర్వంబునకుఁ
గఢాకృమం బెట్టులనిన—

17

—❖ క థా పాఠ రం భ ము ❖—

—❖ జ న మే జ య వం శ ము ❖—

గీ. రమ్యతర మైననైమిశారణ్యమందు
సత్రయాగంబు జరిగెడిరసమయమందు
సకలమునికులపతి యైనశశౌనకుండు
కథకుఁ డుగ్రశ్రవసున కిరక్కరణిఁ బలికె.

18

చ. భరతకులేతిహాస మగురపంచమువేదము సర్వధర్మసం
భరత మనేకరాజమునిరవల్లభవృత్తము విష్ణుతత్త్వబం
ధుర మగు దాన నింతకును శదొంబదితోమ్మిదిపర్వముల్ మహా
దరమునఁ దెల్పి నీవు మము శ ధన్యులఁ జేసితి రామహర్షణి! 19

చ. తెలివిని జెందె మామనము శదివ్యపరాశరసూనునిర్దితో
జ్వలభరతాన్వవాయహారిరవంశకథాసుధ గ్రోలి యింక న
వ్వలికథ యేమొకో వినఁగ శవాంఘ దలిచ్చెను మాకుఁ దెల్పుమా
ఖలముల నద్భుతం బనెడిరక్తిని గన్నభవిష్యపర్వమున్. 20

క. జనమేజయభూవరసం

దనులం దెవ్వండు పాండురనందనకులవ

ర్థనుఁ డయ్యె? సర్పయాగం

బున కవ్వల నాతఁ డేమిశ వొసరిచెఁ జెపుమా!

21

మ. అనగన్ సూతసుతుండు తాపసులయ్యాశ్లాదంబు నీక్షించి యి
ట్లని చెప్పన్ జనమేజయుండు కనె గాశశ్యాదేవియందున్ యశో
ధనుడై యన్వయవర్ధనుం డయినచంద్రదాపీడుడున్ బ్రహ్మవి
ద్యనుబూర్ణుండయి యాత్మవేత్త యగుసూర్యాపీడుడన్పుత్రులన్. 22

క. కలిగిరి చంద్రదాపీడున

కలఘులు నూర్వురు కుమారు, శలన్వయకర్తులై

వెలసినవారలఁ దొలివాఁ

డిల నేలెను సత్యకర్ణుఁ శ్రుతిభపురపతియై,

23

క. వారాణసపురపతి యా

శూరాగ్రణి రాజ్య మేలి శసుతునికి నుర్వీ

భారం బొసంగి పూర్వా

చారంబున సతిని గూడి శచనె వనమునకున్.

24

ఉ. ఆనరనాథుసూనుఁడు మరహాహవవీరుఁడు శ్వేతకర్ణభూ

జాని యదూద్వహుం డగుసుశచారునిపుత్రిని మానినీమణిన్

మానినిఁ బెండ్లియాడి జనశమానితుండై భువి నేలి యేలి సం

తానము లేమి నేలుబడిఁ శ్ర దద్దయు రోత జనించినంతటన్.

25

గీ. ధరణిరాజ్యంబు మంత్రులశపరము చేసి

యెల్లభోగంబులను మది శకెడముచేసి

నీడవలెఁ దోడ వచ్చుమాశనినియు, దాను

నరిగె నారణ్యకవ్రతశమాచరింప.

26

చ. వనగతుఁ డైనయాతఁ డతిశభక్తి మహేశసపర్య, లామె య

జ్ఞనపతిపాదపద్మపరిశచర్యలుఁజేయుచునుండునంత న

య్యనుపమశీలమానినికి శనయ్యెను గర్భము దైవయుక్తి సం

తన నవమాసముల్ గడచెఁ దత్సమయంబున శ్వేతకర్ణుడున్.

27

క. మానస మతివైరాగ్యముఁ

బూనఁగ నిజవంశపూర్వశువులతోవన్

మానిత మైనమహాప్ర

స్థానము చేయంగఁ దలఁచి శ్రచయ్యనఁ గదలెన్.

28

చ. తనగతి చూడ కట్లు మమతారహితాత్మత నేగుచున్నభ

ర్తను బెడఁబాయ నోపక శభరం బగు గర్భముతోన యాతనిన్

మెనుకొని మానినీనతి వశస్థినిలోఁ బ్రసవించి కన్నపు

త్తుని విడనాడి యేగెఁ బతిశ్రతో మును ద్రాపది యేగినట్లుగా.

29

నీ. పతిభక్తిపేర్ని సరపత్యమోహంబును

విడనాడి తనతల్లి శ్ర వెడలినంత

నెండతాఁకునఁ గంది శయ్యెడునక్కసుగందు

గతి కచేతనములు శగరఁగె ననఁగ

నంబుదంబులు నీడ శనతనిపైఁ బటపెడి

సమయమం దాదారిఁ శజనుచునున్న

శాంతచిత్తులు శ్రీవిశ్వాపుత్తు లగుపిప్ప

లాదుండు కౌశికుఁ శడనెడివారు

30

గీ. కూర్చి నబ్బలుఁ గొనిపోయి శకొండకాల్వ

బండపై నిడి కడుగుచుశనుండ వాని

ప్రక్క లారాతిరాపిడిఁ శబాక్కియల్ల

నల్లవాటి కృమంబుగ శనల్లవాఁడె.

గీ. అప్పు డజపార్శ్వములయట్టు శలతనిప్రక్క

లెనఁగ నజపార్శ్వఁ డనునామ శమిడి నృపసుతు

వారు గొనిపోయి వేమకశ్రవనిత కిచ్చి

రామె యాబాలు నాత్మజశ్రవేమఁ బెంచె.

31

ఉ. వేమకిపుత్రుడై పెరిగి శపెద్దయి యాతఁడు గానఁ దన్ను ము
 న్నోమినవారు మంత్రులుగ శనున్నతపూరుకులక్రమాగత
 శ్రీమహితాత్ముడై గుణగఢరిష్ఠత భూతలమేలఁ దన్మహా
 ధామునివంశ మాతనిప్రధానులవంశమునిండె నెల్లెడన్. 32

గీ. పాండువంశప్రతిష్ఠ యిరప్పగిది నుండెఁ
 బౌరవాన్వయనిష్ఠ నుశపన్వసించి
 పద్య మొండు యయాతి చైప్పండె తొల్లి?
 దానిఁజదివెద వినుఁడు మేళధావులార! 33

శ్లో. “అచంద్రార్కగ్రహ భూమి ర్భవే దపి న సంశయః
 లపౌరవా నతు మహీ భవిష్యతి కదాచన” 34

❖❖ రాజనూయప్రసక్తి—వ్యాసునిరాక ❖❖

వ. ఇది యిట్లుండె నింకఁ బరీక్షింపదనువుత్తాంతంబు వినిపించెద
 వినుండు. జనమేజయభూనాయకుం డట్లుసర్పయాగంబు సమాప్తి
 గావించి పదంపడి యశ్వమేధం బొనరింపఁ గృతాభిలాషుండై
 యొక్కనాఁ డాసర్పసత్రప్రదేశమందలియొక్కశిబిరంబున ఋత్విక్కు
 రోహితాచార్యదులకుం దనసంకల్పంబు విన్నవించి తదనుమతి
 నంతఁ దదాహవయోగ్యం బైనహయరత్నంబు విడువ నన్నాహంబు
 సల్పుచున్నయెడయోగదృష్టి సతనిమనోరథం బెఱిగిన త్రికాలజ్ఞం
 డగుకృష్ణద్వైపాయనుండు కామగమనంబున నచ్చటికి వచ్చి సాక్షా
 త్కరించె. అప్పుడమితేడును సంభ్రమాశ్చర్యసంతోషపరీతచేత
 స్కుండై ప్రత్యుత్థానాభివందనపూర్వకంబుగ సర్వపాద్యాదివిధు
 లాచరించి యమ్మహాత్ము నుచితాసనాసీనుం గావించి సకలవేద
 పురాణార్థసంగతంబు లగువివిధకథాప్రసంగంబులఁ గొంతప్రాద్దు
 గడపి యనంతరంబుతనతాతముత్తాతయుఁ శౌరవాన్వయస్థితీకరుండు

ఉ. వేమకిపుత్తుడై పెరిగి శపెద్దయి యాతఁడు గానఁ దన్ను ము
న్నోమినవారు మంత్రులుగఁ శనున్నతపూరుకులక్రమాగత
శ్రీమహితాత్ముడై గుణగిరరిష్టత భూతలమేలఁ దన్నహఁ
ధామునివంశ మాతనిప్రసాదానులనంశమునిండె నెల్లెడన్. 32

గీ. పాండువంశప్రతిష్ఠ యిరప్పగిది నుండఁ
బారవాన్వయనిష్ఠ నురపన్వసించి
పద్య మొండు యయాతి చెరప్పండె తొల్లి?
దానిఁజదివెద వినుడు మేధావులార! 33

శ్లో. “అచంద్రార్కగ్రహ భూమి ర్భవే దపి న సంశయః
అపారవా నతు మహి భవిష్యతి కదాచన” 34

❖❖❖ రాజసూయపర్వసక్త—వ్యాసునిరాక ❖❖❖

వ. ఇది యిట్లుండె నింకఁ బరీక్షింపందనువృత్తాంతంబు వినిపించెద
వినుండు. జనమేజయభూనాయకుం డట్లునర్పయాగంబు సమాప్తి
గావించి పదంపడి యశ్వమేధం బొనరింపఁ గృతాభిలాషుడై
యొక్కనాఁ డానర్పనత్రప్రదేశమందలియొక్కశిబిరంబున ఋత్విక్కు
రోహితాచార్యదులకుం దనసంకల్పంబు విన్నవించి తదనుమత
సంతఁ దదాహవయోగ్యం బైనహయరత్నంబు విడువ నన్నాహంబు
సల్పుచున్నయెడయోగదృష్టి నడనిమనోరథం బెఱిగిన త్రికాలజ్ఞ
డగుకృష్ణదైవపాయనుండు కామగమనంబున నచ్చటికి వచ్చి సాక్షా
త్కరించె. అప్పుడమితేఁడును నుభయమాశ్చర్యసంతోషపరితప్త
ముండై ప్రత్యుత్థానాభినందనపూర్వకంబుగఁ సర్వపాద్యాదివిధి
లాచరించి యమ్మహాత్ము నుచితాసనాసీనుం గావించి సకలవే
పురాణార్థసంగతంబు లగువివిధకథాప్రసంగంబులఁ గొంతప్రా
గడపి యసంతరంబుతనతాతముత్తతయుఁ గారవాన్వయస్థితికరుం

నైనయప్పురాశరసూనుతో మహాభారతప్రశంసాపూర్వకముగ
నిట్లనియె. 35

ఉ. వీనులవిందు మానసముగ వేడుక నాలుక తీపి యైనయా
ఖ్యానము సాంగ వేదపరమార్థనిదానము సర్వధర్మసం
స్థానము పౌరవాన్వయనిగ్రహానము భక్తజనేష్టసిద్ధిసం
ధానము భారతంబును సకదా వినుచుందును వీనులారాగన్. 36

గీ. కాని, శంఖపయోధారఁకరణిఁ బరమ
పావనంబును హృద్యమై ఁపరగునీడు
దివ్యకవితాసుధాధారఁతీపి మరగు
నాదుమది కిప్పటికిఁ దృప్తి ఁలేదు సుమ్ము. 37

గీ. కాక, సుధ నారగించుట ఁనాకసుఖము
గాంచుటం గూడఁ దనివోవఁగలను గాని
భారతకథాసుధారసాఁస్వాదనమున
నొక్కనిముసంబు నాపోవఁ నోపనేను. 38

క. అనవరత మట్లు భారత
మును విన ననుమాన మొకటి ఁపొడమెను దానిన్
విని తీర్పుము ముమ్మనుమనిఁ
గని కూర్చి దపోనిధాన ఁకరుణాభరణా! 39

సీ. ఆదినీ రాజసూయము సోముఁడొనరింపఁ
దారకామయసంపత్తి ఁ హార మయ్యె,
అటుపై ని వరుణుఁ ఁడయ్యాగంబు సాగింప
సుగ్రదేవాసురఁయుద్ధ మయ్యె,
అంత హరిశ్చంద్రుఁ ఁడాజన్న మెలయింప
ఘనతరాడీబకఁకలహ మయ్యె;

అట ధర్మజుడు దాని నాచరింపఁగఁ గురు.

పాండవానీకంబు ప్రాప్తమయ్యె,

గీ. రాజసూయంబు దారుణక్రతువు గాదె?

ధరణి కది యత్యుపద్రవకరము గాదె?

యదియు కురువంశ మేర్చినయగ్ని గాదె?

యింతయును నీ వెఱుంగనిదే ముసింద్ర!

40

క. అలవికి మీఱినయంగం

బులు పెక్కులు రాజసూయమున కవి యెల్లన్

దలమే జరపఁగనొక్కటి

తలఁగిన జనసంక్షయంబు తప్పదుగాదె?

41

గీ. ఇంత యెఱిగియు ధర్మజుం డేల గడఁగె

నన్వయక్షయమూల మయ్యజ్ఞమునకు

నాగతానాగతజ్ఞుడ వై ననీవు

దాని మాన్పఁగ లేదేల చూనినాధ!

42

గీ. కానివారల సమ్మిసహీనమతులు

ననదలును దారితప్పుట చనునుగాని

ఘనమనీషులు నీశిక్ష గన్నవారు

పాండవులు తోవ తొలఁగుట పాడియానె?

43

వ. అని యడిగిన సభిమన్యుప్రత్రునకుఁ బాండవపితామహుం డిట్లు
లనియె.

44

ఉ. కాలము దాట నేరికిని గాదు తనదృఢతవేగ మాఁగఁగాఁ

జాలునె మానవుండు తనశక్తిని? గానఁ బ్రజావినాశ మా

చాలునఁ జేయఁ జూచువిధి చాపలభావ మెదుర్కొనంగఁ దా

బోలక ధర్మజుం డవుడు పుట్టినబుద్ధిన పోయె బాలకా!

45

ఉ. కాలవశంవదుం డగుటఁ గాఁగలకార్యము నట్టులుంట నఁ
న్నేల యుధిష్ఠిరుం డడుగు? నియ్యది యా నిది గా దటంచు నే
నల వచింతు నాతని కఁపువ్వుఁడనై? యది గాక త్రోవఁగం
బోలునె నాకుఁ గాలకరఁముద్రితమానవఫాలలేఖలకా? 46

ఉ. నీ విపు డశ్వమేధమున నిక్కపుఁగూరిమి గల్గి యిట్టులీ
త్రోవకు వచ్చినాఁడ వని తోచిన దెంతయుఁ, దెల్ల మయ్యె నీ
భావము, దైవయత్నమునఁ జారుష మడ్డము గాదు గాని మే
ధావి గానఁ జెప్పెదను దాల్చి భవిష్యము నాలకింపుమీ! 47

ఉ. రాజుల కశ్వమేధము గఁగరం బుచితం బగు, దాని కీవు పే
రోజు గడంగు, దవ్విధికి నోర్వక వానవుఁ డడ్డుచేయు ను
త్తేజముతోడ, నట్టు లని తీర్చుగఁ బూనినదాని మానఁగా
నీజితనంబు చెల్లునె? గణించునె దైవము పౌరుషంబులకా? 48

క. కావున నీహయమేధం
వీధిముగ నగు నటంచు నిపుడు తెలిసినన్
నీ వప్పుడు పురుషూతుని
కావించినపనికి నలుక గాంచవు వత్సా! 49

ఉ. ఇప్పటి కశ్వమేధ మిదియే భువిలో నికమీఁడ నుండ దం
చప్పరమేష్టిశాసన మహా! యిది సమస్తయజ్ఞముల్
ముప్పునఁ బోవు వానిఫలముల్ తెగనమ్మెడివిప్రజాతిచేఁ
దప్పక సర్వభూతములు తత్ప్రళయంబునఁ బోవుకై వడిన్. 50

ప. కావున సచరాచరం బైన యీనకలప్రపంచంబు దైవాధీనం బగుటం
జేసి పురుషుండు పౌరుషంబున నించుకేని ప్రతీకారంబు చేయ
నోపం డని భావింపు మన్నంతనన్నరనాయకుం డిట్లనియె. 51

గీ. అనఘ! యియ్యాగ మిడమిండ ♦ నాఁగిపోవ,

గారణం బెఱిగింతువే ♦ గరుణతోడ.

దానిఁ దొఱగింపఁ జూతు నేమైనఁ గాని

నీదుదీపనకతమున ♦ నేర్పుకొలఁది.

52

మ. అనినన్ సాత్యవతేయుఁ డిట్లనుఁ గుమా♦రా! నీకు భద్రంబు, చా

లును దానిం దొలగింతునంట, యట నా♦లోచింపు. లోకేశుశా

పనీమిత్తం, బిడ భూమి యుండఁగ మహీ♦పాలావళి న్నికుఁ ద

క్కు నొరుం డొక్కని కశ్యపేధమునవం♦కం జూడఁ గాదేనియున్. 53

చ. అనవుడు భూవరుండు చతు♦రాస్యనిశాపము సోకి యింక భూ

మిని హయమేధ మాఁగఁగ నిమిత్తము నేనయి దుర్యశంపుబు.

ధనమునఁ జొత్తునేని యరిత్రాఫలఁ జిక్కినరాజహంసచ

ర్యను గనఁజాల నిష్ణుపద ♦ మంచు భయంపడి యమ్మున్ ద్రుతో. 54

గీ. యోగిజనవందనీయ! నీ యోగదృష్టిఁ

దురగమేధనివృత్తి హేతువును గాంచి

నట్ల తత్పునరావృత్తి ♦ నరసితేని

తెలిపి కూరిమి నావంత ♦ దీర్పు మనఁగ.

55

గీ. వ్యాసుఁ డిట్లు వచించె ది♦నాంతలేశ

నఖిల తేజంబు భాస్కరు♦నం దణంగు

నట్లు లీహయమేధంబు ♦ నణఁగియుండు

బ్రాహ్మణోత్తములందు గీ♦ర్వాణులందు.

56

వ. అ ట్టియాగంబు పెక్కువేలేండ్లు వారీయందు విలీనమై యుండినంతఁ

గలియుగంబునఁ గాశ్యపగోత్రుం డైనసేనాని యనుద్విజ్రశేచుండు

తనతపోయోగనిష్ఠ కునికిపట్టయినభూబిలంబు భేదించుకొని యీనలికి

వచ్చి యశ్వమేధంబును మరల నవనితైఁ బ్రవృత్తిఁజేయును.

తరువాత మఱికొంతకాలంబునకుఁ దత్కులంబున మఱియొకఁ
డుదయించి ప్రలయము శ్వేతగ్రహంబునట్లు రాజసూయ
మావిష్కరింపఁ జేయఁగలండు. తదాదిగాఁ గ్రతువులు మానవుల
శ్రద్ధాభక్తుల ననుసరించి ఫలించునుగాని, కలియుగాదిగా మనుష్యుల
హృదయంబులు సనాతనాచారదూరంబులై దుర్బలంబు లగును.
దానంజేసి చాతుర్వర్ణ్యధర్మంబు లడుగంటును. అయిన నక్కాలం
బునఁ గోటి కొక్కం డెవ్వఁడేని ధర్మపరుం డున్నచో నతఁ డల్ప
ధర్మకార్యంబుననే యధికఫలంబు గాంచఁగలం డనుచు నక్కాణింప
జనమేజయుండు వెండయు నిట్లనియె.

57

౪. కలియుగపూర్వసంధి యిది ♦గావున నింతకు ధర్మకర్మముల్.

తలఁగక యుండె నింతట నధర్మము జాతుల నాశ్రమంబులం
గలఁచుట యల్పకర్మ మధికం బగుధర్మము గూర్చు టన్ననీ
పలుకుల విస్మయం బగుఁ గృపన్ వినిపింపు కలిప్రభావముల్. 58

• అని యడిగిన నాదైవ

యనముని నిజయోగదృష్టి ♦నరసి కలియుగం

బున నయ్యెడిపలువెంతలు

వినిపింపఁ దొడంగ నిట్లు ♦విబుధులు పొగడన్.

89

♦♦♦ కలిప్రభావము ♦♦♦

మారణసాధనవృద్ధియు

దారుణయుద్ధములు ఘోరతరవర్షములున్

గూరతరపాలనము ని

ష్కారణజనహింస దుష్టకలిలక్షణముల్.

50

పరులకష్టసుఖంబు ♦లరయక సరపతుల్

బలిమిమై నదిమి కప్పములు గొందు

- రక్షత్రియులు భూమి ♦కధ్యక్షులగు చాత్త
భోగభాగ్యంబులఁ ♦బొంగుచుందు
రవనిదేవతలు శూ♦ద్రాశ్రయంబునఁ జిక్కి
కష్టజీవనమును ♦గడపుచుందు
రాశూద్రు లవనీసు ♦రాచారు లగుదురు
బ్రాహ్మణు లాయుధ♦పాణు లగుదు
- గీ. రఖిలవేదోక్తకర్మంబు ♦లంతరించు
నెల్లజాతులవారలు ♦నేకపంక్తి
నారగింతురు పానమాం♦సాశనములఁ
గాంక్ష హెచ్చును బ్రజలకుఁ ♦గలియుగమున. 61
- క. ధనమునకుం గలగౌరవ
మున నొకవీసంబు సుగుణ♦ముల కబ్బదు నీ
చున కయ్యెడితెఱఁగున స
జ్జనునకు నొకచిన్న పనియు ♦సాగదు కలిలో. 62
- గీ. అన్న మమ్ముదు రూరూర ♦నఖిలజనులు
వీధివీధిని విపులు ♦వేదములను
వెల కొసంగెద,రందందు ♦కులముకులము
కాంత లమ్ముదు రంగముల్ ♦కలియుగమున. 63
- గీ. కపటసన్యాసులు వితంతు♦కామినులును
బుత్త్రముఖివీక్షణసుఖంబు ♦పొందఁగలరు
పదియు నాతేండ్లు నిండని♦బాలకులును
గలిని బిడ్డలతండ్రులై ♦వెలయఁగలరు. 64
- క. తెలు పగుపండ్లును నున్ననీ
తలలును దండంబు శమము♦దమమేర్పడువ
ల్కులు కావిరంగుబట్టలు
నలవడఁ గలివేళ బోడ ♦లగుదురు కాపుల్. 65

- గీ. ఉచితకర్మంబు తెల్లరు *నుజ్జగింప
బ్రహ్మవాదంబు నెవముగాఁ *బడయఁగలరు
కులమతభృష్టు లనియెడి*కొఱత లేక
పతితు లందఱుమన్ననఁ *బడయఁగలరు. 66
- గీ. ఏమి యేమోయి యేమండి *యేమిర యని
యెచ్చుతగ్గులు కనిపెట్టి *యెచ్చరించు
నట్టిపిలుపులు తాఱుమా* అగుచునుండుఁ
తలఁగు నుత్తమమధ్యమా*ధమవివక్ష. 67
- చ. ఋతువులు తల్లకిం దగును *వృష్టియుఁ జిత్రవిచిత్రఖండప
ద్ధతిఁ గురియంగఁజొచ్చు గడి *తప్పనిదూడలు దుక్కిఁబెద్దు లొ
గుతలము చొడువాటి జగి *గోల్పడుఁ గోడులు మెట్టచే లగున్
హితరుచిఁ బాయుధాన్యములు* నెల్ల ఫలంబులుఁ గూరగాయలున్. 68
- క. పుడమికడ నున్న మ్లేచ్చులు
నడుభూమికి వత్తు రల్ల *నడుచోటిజనుల్
కడఁ జొత్తు రిందు నందును
గుడియెడమలు లేక వారి*కోర్కులు తీరున్. 69
- క. కొనియమ్ముట మోసంబున
ధన మార్జించుటయు దొంగ*తనమునఁ గలిమిం
గని శ్రుశ్శిపడుట పదరుట
యనునివి సామాన్యగుణము *లగు నందఱకున్. 70
- క. చెడునడవడిఁ బూర్వార్జిత
మెడిలించినమ స్తభోగ*హీనుం డగుచున్
గడియింపనేర కుండిన
జడమతిఁ బెండ్లాము ప్రోచు*సమయము వచ్చున్. 71

క. అందఱు వాణిజ్యంబున

కుం దిగుదురు, తగ్గిపోవు ♦ గోకుల, మూళ్లం

జెందును వృకశార్దూలము

లందఱు ధర్మార్థశూన్యు ♦ లగుదురు కలిలోన్.

క. విడనాడి సిగ్గు శీలము

తొడవులు, జడముడియె తమకు ♦ దొడవుగఁ బడఁతుల్

చెడు తెరు వంటుట పడుచుల

గడితము మగవారికొఱత ♦ కలిలక్షణముల్.

గీ. వయసు మీఱక వచ్చెడి ♦ వార్ధకంబు

హద్దు మీఱినకోర్కెలు ♦ వ్యసనములును

దీక్షణజనము నణంచు నం ♦ దట నణంచు

దస్కురాగ్నినృపత్రయో ♦ త్పాతభీతి.

క. వికలాంగు లగుచు నాకట

నకనకఁ బడువారియార్త ♦ నాదము వెలిగా

నొకనిముస ముండ దట్టులె

యొకకబళము పెట్టున్దిల్లు ♦ నుండదు కలిలో.

క. ఈసును ద్రోహంబును బే

రాసయుఁ బరదూషణంబు ♦ నాత్మస్తవమున్

రోసము బ్రహ్మద్వేషము

దోసపుఁజేతలును జనుట ♦ తోడనఁ పుట్టున్.

క. వడగండ్లవాన వేండ్రము

వడగాలియు గాలివానః ♦ వనపావకమున్

బిడుగులు నుల్కాపాతముఁ

కడువడిఁ దలసూపుచుండుఁ ♦ గలియుగమందున్.

సీ. వేదాంతవిద్యావివేకంబు సంసార

పోషణసాధనంబుగ ఫలించు

ధర్మశాస్త్రపురాణదక్షిణ మభినవా

చారముల్ సాధింప నందడించు

జదివినకొంచెంబు సాధుసమ్మతి బాసి

సర్వజ్ఞభావంబు నంతరించు

శబ్దార్థభావసాప్తవదూరనిస్సార

నవనవకావ్యసంతతి జనించు

గీ. సంత్యవర్ణంబులు ద్విజత్వ మనుకరించు

సగ్రవర్ణంబులమహత్త్వ మంతరించు

దయయు సత్యంబు శౌచంబు దత్తతీంచు

గనదరంబొకొ కలికాలజనముసంచు?

78

గీ. సమయముల బత్రముల సాక్షి శపథములను

స్వీయకరలేఖనంబుల వేటుచేసి

యుత్తమర్థాధమర్థ లయోగ్యవిధుల

బాడితప్పదు రన్యాయవాదు లగుచు.

79

క. పరలోకంబును బూర్వో

త్తరజన్మంబులును బండితమ్మన్యులచే

నరమరబడు శాస్త్రంబుల

పరమార్థం బప్రమాణపద్ధతి నరుగున్.

80

క. కులమతనిందితకృత్యం

బులు చేసెడివాడు సంఘమున బెద్ద యగున్

గులటాపుత్తు లపాక్షే

యులు క్రతువులు చేయగడంగుచుండును కలిలో.

81

- గీ. పాపచింతయుఁ గపటంబు ♦వంచనంబు
 సత్యశూన్యత లేవడి ♦స్వార్థ పరత
 స్త్రీసమృద్ధియుఁ బూరుష♦క్షీణదశయు
 లజ్జలేమియుఁ గలికాల♦లక్షణములు. 82
- గీ. తల్లిదండ్రుల దండించు ♦దనయుఁడెందు
 నత్తమామలఁ గోడలు ♦నాడిపోయు
 నాలు మగని మగం డాలి ♦నతకరించి
 తిరుగుదురు శిష్యుఁ డెదిరించు ♦గురుని గలిసి. 83
- క. ఉపకారము శూన్యం బగు
 నపకారము హెచ్చు నతిధి ♦నభ్యాగతునిం
 గృహ జూచుగృహ స్థుండఁడు
 జపహోమసురార్చనాది♦సత్క్రియ లణఁగున్. 84
- క. లందఱు కవనము చెప్పదు
 రందఱు నీతులు వచింతు ♦రందఱు దుర్మీ
 తిం దిరుగుదు రొరులధనం
 బందఱు చవిచూతు రంద ♦జుధికులు కలిలోన్. 85
- క. లోకం బివ్వెధి బహుపా
 పాకీర్ణము రోగమయము ♦నల్పాయుష్కం
 బై కాఠియపడియెడు హా
 హాకారము పెల్లుగా మ♦హాకలియందున్. 86
- చ. అని వినరింప నాతఁ డనఃకూ!జగ మివ్వెధిఁ బుణ్యహీనమై
 ఘనతరపాపపావకశి♦భూతితం బయి మండుచుండఁగా
 జన మెటు లక్కలిం గడవఁ ♦జాలికృతంబును జేరుఁ దెల్పు నా
 కనవుడు నక్కుచూత్తమున ♦కమ్మనిసాధుఁడు నవ్వి యిట్లనెన్. 87

మ. కలికాలం బొకమాత్రం బోవునొకొ? మాకార్పణ్య మాడంబమ
 క్కలుషం బక్కలహంబు మచ్చరము నేకంబై జగంబెల్లచి
 చ్చుల బోద్రోయంగ రూపుమాపి విడఁజూచుం గాని యవ్విప్రవృ
 త్తుల జాత్యంతరు లాక్రమించుటయె యందు న్నాశమూలంబగున్. 88

చ. వినఁ గన రానిభూవలమభీషణఘోరరణంబు, నన్యనా
 శన మొనరించి నో రణఁచునంతతనృష్టియు, దిక్కు లెల్ల తు
 త్తునియలుగాఁ బగుల్చుబహుతూర్ణనినాదము, జంతుకోటికిన్
 ఘనతరభీతిగాఁ గలియుంగంబుతుదం బొడచూపు భూవనా! 89

చ. ఎవనికి వాడె యెల్ల జగఁమేలఁగఁ బూనినలోభవృత్తిచే
 నవనితలంబు నల్లడల నాహవ మేర్పడి కీడుమూడు భూ
 ధవులు విధించుపన్ను లమితం బగు భూములొకింతయేని పం
 డవు కఱ వెంతయుం బొడనడంచును లోకులు దాన వారలున్. 90

ఉ. దారుణ మైనయాత్రటికిఁ దాశక యిం ద్లేడఁబాసి దేశసం
 చారము చేసిచేసి యొకచక్కని గూఁపును గుడ్డ లేక కాం
 తారసముద్రతీరవనుధాధరభూములఁ జొచ్చి తోభులున్
 నారలుఁజీర, లాకు లశనంబుగ బొందెల నుండు రెట్టులో. 91

గీ. బహుజనం బట్లు దేశముల్ వాసి పోవ
 గడమవారలు నట్టులె కుడుపులేక
 కటకటంబడి బహురోగకలితు లగుచు
 నూళ్ళ నుందురు ప్రాణంబు లూడినట్లు. 92

క. అప్పగిది ముప్పు లొప్పిన
 నెప్పటి కప్పుడె ప్రజాభివృద్ధి యగుటయున్
 ముప్పదియేండ్లకు మీఱక
 యప్పటిమానవుల కాయు వగుటయుఁ గలుగున్. 93

గీ. అట్లు లోకంబు కుతకుతలాడునపుడు
పుడమి నిస్సారమై గొడ్డుపోవునపుడు
తారకంబులు తమగతుల్ తప్పునపుడు
మొదలు లేకుండ ధర్మంబు పోవునపుడు.

94

ప. సకలప్రపంచసంక్షోభం బుప్పతిల్లు దానంజేసి మానవులకుఁ
బ్రాణభీతియు దానిచే మనోవ్యథయుఁ దన్నిమి త్తంబున బలగ్గానియుఁ
దత్కారణంబున వ్యాధివై వర్ణ్యంబులును వానిచే నాయుష్య
క్షయంబును సంభవించు. అంత గలియుగం బంత కంతకుఁ
బరిసమాప్తిం గాంచుచుండఁ గృషి వాణిజ్యాదివిధవృత్తిచ్చేదంబున
నిర్వేదంబును నిర్వేదంబున నిష్కామతయు నిష్కామత్వంబున
నిరహంకారతయు నిరహంకృతి సత్యాభిలాషయు దాన సత్వచింతయు
బాడముటంజేసి ధర్మజిజ్ఞాసువు లగుకొందఱు ప్రచ్ఛన్న వేషంబుల
నందందు నివసించుమహాత్ము లగుతపోధనులచేత కరిగి
సవినయభక్తిప్రణామపురస్కరంబుగాఁ దమయాపదలు వాక్కుచ్చి
వానికిం దగినప్రతిక్రియలు వారివలన నెఱింగి వచ్చి తదుక్తప్రకారంబున
శ్రేయోదాయకంబు లగునక్కర్మంబు లాచరింతురు. వారిం జూచి
తక్కినవారు నట్లే శుభకర్మధర్మపరాయణు లగుడు నంతకు మున్ను
క్రమక్రమంబుగ ధర్మహాని కలిగినట్లే యంతటినుండి ధర్మంబున
కుత్తరోత్తరాభివృద్ధి సంభవించుసూచన లేర్పడు నది యె
కృతయుగారంభంబై పరిణమించు నంత

95

ప. అమితవిపత్సరంపరల నవిధిఁ జేడ్చుడియున్నవారి కా
హిమరుచి రాహునోట వెలుఁగేసి పదంపడి తోచినట్లుగాఁ
గ్రమముగ హింసమై కలియుగంబుతుదన్ మొదలూడినట్టియా
యమలినధర్మ మాకృతయుఁగాదిని గన్నులపండువయ్యెడున్.

96

వ. అని చెప్పి కుమారా! యింతకుం బరహార్థంబుగ నొక్కమాట్లు
చెప్పెద విను మని మఱియు నిట్లనియె. 97

గీ. ఒక్కటేకాల మది ధర్మయుక్త మైన
గృత మగును గానిచో గలి, యిదియ భేద
మిందు డొక్కండె యతఁడు పూర్ణేందు డనియు
క్షీణచంద్రుండు నాఁ జేరు ఁచెంద లేదె? 98

ఆ. సర్వతోగతంబు ఁసంపూర్ణ మవికార
మవ్యయంబు కాల ఁమది నిజంబు
పగలు సేయి నెలయు ఁవత్సరం బనుపేళ్లు
గ్రహగతులనుబట్టి ఁకల్పితములు. 99

ఆ. వేదశాస్త్రవిహితవివిధవర్ణాశ్రమ
ధర్మవిధులగతులఁ తారతమ్య
మనుసరించి కృతయుఁగాదిసంజ్ఞలు గూడఁ
గల్పితంబు లయ్యెఁ ఁగాలమునకు. 100

వ. కావున లోకంబు పాపభూయిష్ఠం బైనకతంబునఁ గలియనఁబడు.
కాలంబు చాతుర్వర్ణ్యంబు స్వస్వధర్మనిష్ఠంబై పుణ్యవర్తనంబున
నున్న యెడఁ గృతమనఁబడు ననియు నవికార్యం బైనకాలంబునకుఁ
పుణ్యపాపంబులు లే వనియుఁ గాలము పరమేశ్వరస్వరూప మనియు
భావింపు మనుచుఁ గాలతత్త్వంబువచ్చేసెంచి వెండియు నిట్లనియె. 101

గీ. అతిసుఖప్రద మైనయాఁకృతయుగమున
మరల ధర్మశాస్త్రము స్తనంపదలఁ బొడలు
నఖిలజనులకు శతమానఁ ఁఘాయు వలరు
ధర్మ ముప్పుడు నాల్గిపాదముల నడచు. 102

క. ప్రతియుగమును బురుషార్థము
 లతితరవిపదాకులంబు ♦లగుచుండఁగఁ ద
 త్ప్రతిహతి యొనరిచి వానిన్
 బ్రతికింతురు యోగమహిమఁ ♦బరమమునీందుల్. 103

క. పర్వమేశ్వరాజ్ఞ యుగముల
 పరివర్తనములనుబట్టి ♦బహుకాలముగాఁ
 దిరుగుచు వృద్ధిక్షయముల
 వరుసన నరలోక మిట్లై ♦వచ్చుచునుండెన్. 104

వ. మతియు నిందొక్కవిశేషంబు పుష్కరప్రాదుర్భావంబునకు
 సూత్రభూతంబును సకలశాస్త్రరహస్యంబు నైనది కల దది
 యాకర్షింపుము. 105

మ. పరమాత్ముండె యనాదితత్త్వము జగద్భావంబుకోర్కిం జరా
 చరమా నాతఁడె ప్రత్యగాత్మ యన సంసారభ్రమన్ విస్మృతే
 శ్వరభావుం డయి కాలచక్రవళుడై ♦వర్తిల్లు నాతండ్ర వే
 దరహస్యజ్ఞత బంధముక్తిని దనుం ♦దాఁ గాంచు నానంద్వియై. 106

గీ. ముఱికి పట్టినమణి మట్టిముద్ద యగుచుఁ
 బులు గడిగినంత రత్నమై ♦వెలయునట్లై
 తెలివి సంసారబంధంబు ♦తొలఁగఁజేసి
 నంత జీవాత్మ పరమాత్మయై వెలుంగు. 107

చ. అని పరమాత్మతత్త్వము నానాగతమున్ విశదీకరించి,య
 జ్ఞనపతియున్ సభానదులు ♦సన్నతిచేసి నమస్కరించి,త
 న్ననుపఁ బరాశరాత్మజుఁ డ♦నంతమహామహిముండు వారి వీ
 డ్కొని నిజయోగశక్తి దనకోరినచోటికి నేగఁ బిమ్ముటన్. 108

చ. హితమితభాషి యైనజనం మేజయుఁ డాసహాయులం బురో
హితులను గూడి కొల్లునకుఁ ♦ నేగి యథావిధవంబుగా మహా
వ్రతులును బుత్విజుల్ హితులు ♦ రాజులు మున్నగువారికిన్ యథో
చితకసకాంబరాభరణ♦జీవధనాదు లొసంగి పేర్కొమ్మె. 109

గీ. సర్వమారణమునఁ దన♦చలము నుడిపి
తక్షకునిచావు తప్పించి ♦ ధన్యచరితుఁ
డైనయాస్త్రీకమునికి స♦మ్మానవిధుల
వేడ్క నలిపియు నందఱ ♦ వీడుకొలిపి. 110

♦♦♦ జనమేజయుని యశ్వమేధము—విశ్వావసుని హితోపదేశము ♦♦♦

క. పరివారంబును దానును
గరిపురముం జొచ్చిమెచ్చుఁ♦గాఁబ్రజ లెల్లన్
ధరనేలు చంత నొకతఱిఁ
దురగంబును విడిచెఁ గ్రతుకుఁతూహల మలరన్. 111

ప. అదియు నాయుధపాణు లైననెఱజోదులు వెంట రా నిరంత
రాయంబుగ ధరాతలం బెల్ల క్రుమ్మరి క్రమ్మటి వచ్చి యథోక్త
భూరిదక్షిణల భూసురుల కాహ్లాదంబు సమకూర్చుచు నాజనమేజయుం
డున్నయాగశాలఁ జొచ్చినంత నధ్వర్యుండు నయ్యజమానుండును
దానినాలంభమంత్రోదకప్రోక్షణంబున నపగతప్రాణంబుఁ గావించి
యారేయి దానిచెంత నిద్రింప యజమానురా లగువపుష్టమను
నియోగించి తా మంతంత నుండిరి. ఆకాశ్యయు విధివిహితకర్మా
యత్తయై య స్లుండ నయ్యద నెఱింగి వానవుం డామె గామించి
కామరూపంబున నాగుఱ్ఱంబుమేనం బ్రవేశించి యాదేవిం జెనక
నుంకింపఁ దద్వికారం బెఱింగి యారాణి యధ్వర్యుం బిలిచి
ఘోటకంబు కదలుచున్న దని చెప్పి. అంత నతండు జ్ఞానదృష్టిం

బరికించి యుద్ధి యింద్రునిపని యునితేనికి విన్నవించె. అది విని యతండు
మహాభీలలో ఘానలజ్వాలలు గ్రక్కుచు రాద్రంబు డాల్చి
దిగ్గనలేచి— 112

చ. శ్రుతివిహితక్రియాచరణశూరుండ నేని సధర్మపాలిత
క్షితివలయుండ నేని మునిసేవనపావనమూర్తి నేని యా
ర్జితసితకీర్తి నేని ననుఁ జెందివయాఫలమాన, యుర్వి నీ
క్రతువు మహీశుఁ డింక సురరాజునుగూర్చి యొసర్పకుండెడున్. 113

చ. అని శపియించి ఋత్విజుల నందఱుఁ బేర్కొని మాయశక్తిచే
తన కద సాదుజన్మము వృథా యవమానిత మయ్యెఁ జాలు మీ
పని యింక నాదురాజ్యమును బాసి సపుత్రకళత్రమిత్రులై
చనుఁ డని పల్క నల్కపెలుచన్ బెలుచంగని వారు వెచ్చెరన్. 114

క. చనిరి నిజావాసములకు,
జనమేజయుఁ డంత యజ్ఞశాలం దనకాం
తను జాట్టియున్న సుదతులఁ
గనుఁగొని రూక్షస్వరంబుగా నిట్లనియెన్. 115

మ. పరరాజన్యకీరీటరత్నరుచిభాస్వత్పాదపద్ముండ ని
ర్జరభూనిర్జరకీర్తితామలయశస్సద్ముండ నై మించునా
శిర మీపాంసుల పాంసులాంఘ్రిహతిఁ గాసింబెట్టి యీజన్మమున్
గురువంశంబుయశంబు నామహిమ మున్మూలించె దుశ్శీలయై. 116

చ. పరపరిచుంబితోష్ఠి యగుభార్యను గూడి సుఖంపఁ గోరుకా
వరుఁడును గుక్క ముట్టికొనుపాపపుఁగూటికి నానపడ్డకా
పురుషుఁడు వేటొక్కోకమలిపోయినతమ్మిని బోనిదీనిమో
మరయఁగఁజాలఁద్రోయుఁ డిపుడాహవశాలకు దవ్వలం బడన్. 117

6. అను చతఁడు వపుష్టమపైఁ
గినియుతఱిన్ దివమునుండి శ్రక్రిందికి దిగివ
చ్చినవిశ్వావసు వచ్చటి
జను లచ్చెరు వొంద నిట్లు శజనపతి కనియెన్. 118
- ఉ. ఏమిది కారవేంద్ర! తగుశనే? తగ వేదినమాటలాడి నా
రీమఁకి రాణి నిట్లు లొనరరింపఁగఁబోలునె? వాసవుం డసూ
యామతి నీదుజన్నమున శకడ్డముపెట్టిన వట్టిమాయకున్
ఏమిది తప్పుదారిఁ బడె శసినతిదోషము లే దొకింతయున్. 119
- చ. నలువుగ మూఁడునూర్ల సవశనంబులొనర్చినవాఁడ వీవు నాఁ
జలమున నీమఘంబు కొనరసాగినచోఁ దనుఁ బోలు దీవు నాఁ
దలఁపున దీని కీపదను శతప్పినఁ దప్పక కీడు మూఁడు నాఁ
దలఁకున వజ్ర యశ్వమున శదాఁగుటయాత్రము దోషమందువా? 120
- ఉ. ఇంతకు నొక్కమాట విను శమీవు వపుష్టమగాఁ దలంచు ని
య్యింతి బలారీపిట సుఖరయించినరంభ తదాజ్ఞఁ గాశిభూ
కాంతునిపుత్రి) నీదుకులకాంతయు నయ్యెను గాన వేలు మా
వంతయుఁ దప్పు లేనియమరరాంగన నీజగదేకనుందరిన్. 121
- చ. ఇదియును గాక యింద్రుఁ డన శనేమనుకొంటి? మహానుభావు లా
త్రిదశుల నేలుసద్గుణగరభిఘ్నఁడు గాఁడె? పతివ్రతామణిన్
మదిఁ దలపెట్టునట్టిమదశమత్తుఁడె? జన్మమునం దెఱింగి యి
మ్ముదితను రంభఁ జేసినిను శమోసముచేసెను గాక యన్యమే? 122
- క. అనుమానింపకు మిఁకఁ దన
మునిమనుమనికోడ లగువశ్రపుష్టమఁ జెనకం
గనునభితి మూఁఘఁడు గాఁ
డనఘుఁడు మఘవంతుఁ డామెరయతిసాస్వయగున్. 124

- గీ. అతిపవిత్రచరిత్రకుశలాంగనలకు
 నన్యసంస్పర్శమున దోష శమంటఁ బోదు
 మలినతరవస్తుజాతసంశ్చలదోష
 మగ్నిచంద్రార్క దీప్తుల శకంబు నొక్కొక్క? 12
- క. మఱియుఁ బతివ్రత లగునుం
 దరులు నమస్కార్య లనుచుఁ శ దత్త్వజ్ఞులు చె
 ప్పిరి యని యెఱుంగవె? నన్నత
 చరిత్రకుఁ గుల్కనతికి గీడు శసలువఁగ నగునే? 12
- వ. అదియునుం గాక. 12
- ఉ. ఆధరణీసురోత్తముల శనందఱు నింత కనంతభక్తి నా
 రాధన చేయు చిప్పు డపశరాధ మొసర్చితి, గాని యింద్రుఁ డే
 బాధ పడంగఁ గారణ మశపారతపోమహిమాత్మతత్త్వసం
 బోధబలాధ్యు లాద్విజులృపూన్నికి జంకుటగాఁ దలంచితే? 127
- ఉ. కావున సర్వలోకమునుశాలవశంబును గాఁ దలంచి పూ
 జావిధి వాసవన్ మఱి ప్రశసన్నునిజేసి మహీసురాభిసం
 భావనచేసి నిల్పి యనశవద్యగుణాభరణాభిరామ నీ
 దేవిని గారవింపు నర శదేవమునిస్తుతు లొప్ప వెండియున్. 128
- క. కృతయాగశతత్రయఁడగు
 చతురుండ వఖిలార్థబోధశశాలివి నగుటన్
 సత్తైశ్వర్యసమాహిత
 మతిభూతలశక్రకీర్తి శమనియెద వధిపా! 129
- వ. అని యనునయింప నజ్ఞనమేజయుండు ప్రసన్నహృదయుండై వైవ
 మలంఘ్య మని వేదవ్యాసుండు తొల్లి చెప్పిన నీతివచనంబులు
 స్మరించి కోపవేగంబుతో నయ్యశ్వమేధయాగంబునకును శాంతి

చెప్పి తనకుఁ జిత్తశాంతి గలిగించిన యాగంధర్వశ్రేష్ఠుఁ గృతజ్ఞతా పూర్వక ప్రణామపురస్కరంబుగాఁ బిడ్డొలిపి శతకృతునియెడ వీత మన్యుండై తనయనాదరణంబు వడసిన యవసీసురోత్తముల మరలఁ బిలిపించి తొంటికై వడి గౌరవసత్కారంబు లాచరించి వపుష్టమం బ్రీతితోఁ గావించి మృదుమధురాలాపంబుల ననునయించి పదంపడి సకలపరివారసమేతంబుగా యజ్ఞశాల వెలువడి వచ్చి యిభపురంబు చొచ్చి.

130

చ. యజనము దానభాజనధర్మరామరపూజన మిష్టదేవతా

భజనము సర్వబాంధవసర్వభాజన ముత్సవయోజనంబుఁ దా ఋజుమతిఁజేయు చాత్మహృదయేశ్వరిఁ గాశ్యనుగూర్చిఁ జూచుచున్ బ్రజలు సుఖంప ధర్మపరిశ్రవాలన భారతవన్ మేలుచున్.

131

మ. ఒకనాఁ డాప్తగురుప్రధానతతితో శ్రవణ్డోలగంబుండి య య్యకలంకం బగుభారతంబు హరివంశశాఖ్యానముం బ్రీతితో సకలంబున్ వినిపించినట్టిముని వైశంపాయనుం జూచి పుణ్యకథాగోష్ఠికి డెంద మాసపడసకన్యానంబుతో నిట్లనెన్.

132

పుష్కరం దంతము.

సీ. కమలనాభుం డెంతకాలంబు వారాశి

నీరంబులో యోగశనిద్ర నుండు ?

కాలకారణుఁ డాతఁ డెడలీల నేలొగ్గో

పవళించు? మరల నెరప్పటికి లేచు ?

లేచి వెండియు నాత్మశరీల నెవ్విధి బహు

చిత్రచరాచరశస్త్రప్తి చేయు ?

ఎందఱు బ్రహ్మ లైత రింతకు ? బుష్కరం

బున నెట్లు పొడమిరి శమునులుసురలు ?

గీ. సకలభూతప్రపంచంబు శ సమయనపుడు

పరమపూరుషుఁ డాతఁ డెఱప్పగిది నుండు ?

ననెడి నానంశయము లెల్ల శనాఁగఁ గరుణఁ

బద్ధనాభప్రభావం బుశపన్యసంపు.

133

మ. అన నత్తాపనుఁ డిట్లు వలెఁ జననాశధా! బ్రహ్మజ్ఞాన మీ

ఘనవంశంబున నుగ్గుపా లగుటచేఁ శగాంక్షించి తీ విట్లు పా

వననారాయణకీర్తికీర్తనము, నీప్రశ్నాల్లి కాచూఢబో

ధనిరూఢాత్ములు గాక యన్యులు సమాశ్రధానంబు లీ నేర్తులే! 134

సీ. కార్యంబు కర్తయుఁ శగారణంబును, శాస్త్ర

శాసనీయంబును శశాసనంబు,

జ్ఞానంబు జ్ఞేయంబు శజ్ఞాతయు, దృశ్యంబు

దృష్టయు దృక్కును, శదాన యగుచు

సంకల్పసిర్మిత శ స్థావరజంగమ

సర్గంబునకు నధిశ్ఠాన మగుచుఁ

బ్రకృతిపూరుషభేదశభావమై విలసిల్లు

వేదవేద్యంబు సంశవన్దయంబు

గీ. సత్యసంకల్పసర్వజ్ఞశసర్వశక్తి

సచ్చిదానందరూపమై శసర్వజగము

నావరించిన నారాయణాఖ్యమైన

యాత్మతత్త్వంబు బోధింప శచగునె నాకు?

135

ఉ. ఐనను బాదరాయణమశ్రవణముని సద్గురుఁ డాగమాంతవి

ద్యానిధి నాకుఁ జెప్పినవిశేషంబున నాదిపురాణమర్చి

జ్ఞానధనాదితేయముని శచంద్రపరంపర తెల్పినట్టిచం

దానఁ బరాత్మతత్త్వము యశ్రధామతి నీకు నుపన్యసించెదన్. 136

వ. *దేవమానంబున నాలుగువేలయెనిమిదివందలసంవత్సరములు కృతయుగము. అందు తపశ్శౌచదయాసత్యము లనునాలుగుపాదంబుల ధర్మము నడచును. నాలుగువర్ణములవారును స్వధర్మనిరతులై యుందురు. మూడువేలయాఱువందలయేండ్లు త్రేతాయుగము. అందు ధర్మము మూడుపాదంబులఁ బ్రబలింపను. చతుర్వర్ణముల వారును మనోదార్పణ్యంబున లౌల్యము నొందుదురు. రెండువేల నాలుగువందలవర్షంబులు ద్వాపర యుగము. అందు ధర్మము రెండుపాదంబుల నడచు. నాలుగుజాతులవారును రాజసంబున స్వార్థపరులగుదురు. క్షుద్రజాతు లావిర్భవించును. కృతయుగమందలిధర్మసేతువులు తలక్రిందగును. ఒకవేయిరెండువందల హయ సంబులు కలియుగము. అం దొక్కపాదంబున నడచుధర్మంబునకు నాలుగుపాదముల నడచునధర్మము బాధకమగును. సర్వవర్ణముల వారును దామసావిష్ణులై కామక్రోధాది దుర్గుణములకు వశ్యులగుదురు. దయాసత్యశౌచము లంతరించును. వర్ణాశ్రమాచారములు విపర్యయముగాంచును.

ఇట్లు సంధికాలాబ్దములతోడి నాలుగుయుగముల సంవత్సరములు పండ్రెండువేలు. ఆకాల మొక్కదివ్యయుగమనఁబడును. అట్టిదివ్యయుగము డెబ్బదియొక్కమాఱు తిరిగినచో నొతమన్వంతర మగును. సంధికాలములందలి డెబ్బదిరెండువేలదివ్యాబ్దంబుతోడి యట్టిమన్వంతరములు పదునాలుగు జరుగునప్పటి కగువేయిదివ్యయుగముల

* మూడువందలయఱువది సౌరమాన సంవత్సరము లొక్కదేవమానసంవత్సరమగును. అనఁగా, సౌరమానమునఁ గృతయుగప్రమాణము ౧౭౨౮౦౦౦ సంవత్సరములు — దేవమానంబున నొకకృతయుగప్రమాణము మన్వంతరసంధికాలము. పూర్వపరసందులఁగూడిన పదునాలుగు మన్వంతరసంధులు పదియే నగుటచే సంధికాలాబ్దములు ౭౨ వేలదివ్యాబ్దము లగుచున్నవి.

- చ. అనుపమయోగయజ్ఞమున శకగులు ఋత్విజు లాగమంబులుం
దనర నిజాంతరంగమునఁ శదత్పరమాత్ముడు యజ్ఞకర్తయై
యనితరవేద్యరూపమున శనట్టు లనేకయుగంబు లాజలం
బున శయనించి యుండునని శపూర్వులు చెప్పఁగ విందుభూవరా! 139
- చ. త్రికాలమూర్తియు సచ్చిదానందమూర్తియు నగునప్పురుషోత్తముని
యేకార్ణవశయనోదంతమురు గతమహాప్రళయకాలమున నప్పుర
మేశ్వరునియవ్యాజానురాగంబునకుఁ బాతుండు ననేకయుగసహస్ర
జీవియు నగుమార్కండేయుండు పునశ్శుభంబై నయాప్రపంచమున
ముముక్షువుల కుపదేశించుటం జేసి యింతమాత్రం బేని దేవతాప
సక్రమోపలబ్ధమై తెలియవచ్చుచున్నది గాని లేకున్న నప్పరాత్మ
రునియనన్యదుర్గిహం బైనయాప్రలయమందలి మహాత్వ మెఱుంగ
నెవరితరము? కావున నీప్రశ్నముల కెల్ల నొక్కటియే నదు త్తరంబు
గా నతివిస్మయానందజనక మైనయాచిత్రకథ వినిపించెద నవధ
రింపుము. 140

మార్కండేయుండు ప్రళయమునఁ బరమాత్మను దర్శించుట.

- మ. ప్రలయం బొందిన యీజగంబు తనగ్రరంభంబు లీనంబుగా
జలజాత్ముం డట పవ్వళించినతఱిన్ శస్వంసహాతీర్థయా
త్రలు సాగించు చిరాయురున్నతుండు మార్కండేయుఁ*డక్షిణపు
ణ్యలనద్యోగసమార్జితేశ్వరవరావ్యాపన్నునై జాకృతిన్. 141
- ఉ. ఆపరమేశ్వరోదరగ్రతాఘలతీర్థము లాడియాడి యా
త్రాపరితుష్టచిత్తుఁ డయిక్రమమై తన్ముఖమార్గగామియై
వే పయి వచ్చి యెల్లెడలఁ శబెల్లగుచీకటివేటు నాటి చూ
చేపటి క్రిందఁకూలఁబడియెన్ భయసంభ్రమవిహ్వలాంగుడై. 142

* అక్షిణపు । ణ్యలనద్వివృతపస్పమాధి బలనిర్వ్యాపన్ను పా. అం.

అక్షిణని । ర్మల పుణ్యాంచిత దివ్యయోగబలనిర్వ్యాపన్ను....

శా. ఆయేకార్ణవ మట్లు చొచ్చి యతఃశ్రాహ్ స్వప్నమా భ్రాంతియా?
 మాయావేశమ? యేమివంత యిది? నిర్మూర్ఖ్యాదగాఢాంధకా
 రాయ త్తం బయి లోక మిట్లనిలచంద్రదాదిత్యతారాదులం
 బాయంగారణ మేమి? యేమిగతి యీరపై నాకు జీవింపఁగన్.? 143

మ. ధరణీభాగము కానరాదు గిరిబృందం బంతరించెన్ లతా
 తరుగుల్కాదులు లేవు జంతుతతి శ్రబ్దం బేని లే దీదళాం
 తరముం జొచ్చి జగంబు చేడ్పడుట సత్యం బానె? కాకున్న దు
 స్తరలోకాంతరమో యిదంచు బహుచింతామోహనిర్మగ్నుడై.

చ. అరయఁగలేక సత్య మపు శ్రడాపద దాట నుపాయశూన్యుడై
 మరణము నిశ్చయించుకొని శమాసన మాతఁడు నూలుకొల్పి యీ
 శ్వరభజనంబు సల్పి హిమశ్తైలనిభంబును గోటిసూర్యభా
 స్వరమును నీలమేఘసదృశంబగు తత్పురుషోత్తమాకృతిఁ. 145

చ. కనుఁగొని యాతఁ డెవ్వఁ డని శకన్తోనఁ జేరఁగఁ బోయి యజ్ఞనా
 ర్దనువదనానిలంబువడిఁ శ్రదజ్ఞతరంబును వెండి చొచ్చిని
 ద్రను గని మేలుగాంచినవిధంబునఁ దన్నుఁ దలంచి తొంటియో
 జను జగతీతలాటనమున సల్పఁగ వెల్వడి యల్లనల్లనన్. 146

చ. హరియుదరంబులోని విషేనాంబుధిశ్తైలనదీనదంబుల
 ధ్వరములు నాత్మధర్మపరతంత్రము జాతిచతుష్టయంబుఁ దా
 నరసి యనంతకాల మచరలాంతము గానక యెంతకేని వే
 సరి తనచొచ్చినట్టిగతి శచాలున వెల్వడివచ్చి వెండియున్. 147

చ. మునుపడినట్టియర్థిఁ బడిశమున్నచుఁ దేలుచు నీఁదు లాడుచున్
 దనగతి యట్టులొటఁ బరితాపము నొందుచు నంత ముందటన్

* ఘనవటశాఖి నడ్డముగఁ గ్రాల్చినకొమ్మపయిం బరుండి యుం
డినయుదయార్కతేజ నొక్కడింభకుఁ గన్గొని కౌతుకంబునన్. 148

చ. ఇది యొకవేటువంత మును శ్రవీవటవృక్షము గానరాదు నా
మది నలరించునీరవిసగమానుఁడు బాలుఁడు లేఁడు గాని యే
జదురుఁడ నొక్కొ యీశిశువుశనన్నిధి జేరఁగ నిట్టిమేలు నా
కొదవునొకో?యటంచు వగఁ నూర్చుచు నమ్ముని తల్లడిల్లుడున్.

శా. ఆలోకాంతకుఁ డాజగన్నిలయుఁ డాశయాదిత్యనీకాశుఁడా
కాలాత్ముం డగుచిన్ని బాలుకుఁడు మాశ్రమండేయ వత్సా! భయం
బేలా?సి కిటు రమ్మ ధీరుఁడవు గావే?యైన నియ్యబిల్లోఁ
జాలాడస్సితె వెంతకష్ట మని యాశ్వాసిం చె నమ్మానియున్.

మ. విని యాపల్కులు కోపగించి యెవఁడో శ్రవీ డిట్లు పేరెత్తి న
న్ననుమానింపక పిల్చె, నాతపము నాశ్రయాయుస్సు తేజస్సు నుం
గనఁ డౌరా?నిజ మీప్రమత్తునకుఁ బోఁగలంబు దాపించె, బే
ర్కొనెనే నన్నిటలాపితామహుఁడు రుద్రుండచ్యుతుండెన్నఁడేన్?

గీ. ఆతిమూర్తులు నన్ను దీర్ఘాయు వనుచుఁ
బిలిచెదరు గాని పేరెత్తి శ్రపిలుచువారె?
యిట్లు న న్నవమానింప శనిక్కుమారుఁ
డేను ఘోరశిరుండ నా శనెఱుంగఁ డేమొ?

152

చ. అనుటయుఁ జిన్ననవ్వు నగి శయవ్వటశాయి కుమార!నేననీ
జనకుఁడు నొజ్జ దైవమును శసర్వము, నీపిత పుత్ర కాంక్ష ము
న్ననఘతపంబు చేయఁగఁ జరాయువు బావకతేజు నిన్ను న
మ్ముని కిడినాఁడఁ గావుననె శపోకట దాటితి వీలయంబునన్. 153

* ఘనవట శాఖిశాఖిల నొకానొకయాకునఁ బవ్వళించి — ఇది పురాణాంతర
వాక్యముననుసరించి వ్రాసినపాదము.

క. నీ వింతకు బ్రతుకుటయును

నావర్తన మెఱుంగుటయును శనాకతముననే

కాపునఁ గొంకక గురుసం

భావనమతి నన్నుఁ జేరు శమార్కంఁడేయా!

154

చ. అన విని భక్తివిస్మయభ్రయంబులు ముప్పిరిగొన్నమానసం

బున మునినాథుఁ డప్పుడు “నశమో భవతే జగత్పతే”

యని భగవత్కృపాశ్రయమునంది వటం బెగఁ బ్రాకి యప్పరా

త్ముని గని. గోత్రనామములతో నిరుగేలు మొగిడ్చి

మొక్కుచు.

155

చ. కనుఁగవ మానసంబును మొరగంబుఁ గలంక దొఱంగ నెంతయున్

వినయవినమ్రగాత్రు డయి శవేడ్కమెయిన్ వినుతించి యోసనా

తనప్రదుషోత్తమా!లయవిభాసము నర్ణవవర్తనంబు నీ

యనుపమయోగగత త్వము దశయామతిఁ దెల్పి యనుగ్రహింపవే!

చ. అనుఁడుఁ బరాత్పరుండు విభుఁడవ్వటశాయి “కుమార! తొల్లి నీ

కనినసమస్తస్మృతికిని శగర్తయు భర్తయు హర్త యైనబ్ర

హ్మను జగదంతరాత్మను జశరాచరజాలమ నేన నాతలం

పున మును పంచభూతములు శపుట్టును బిమ్మట వానికూడికన్. 157

క. స్థిరచరరూపంబులు స్త్రీ

పురుషవిభేదంబు లగుచు శభవసంబులు చె

చ్చెర నేర్పడుఁ బదునాలుగు

వెరవుల బహునామరూపశభేదంబులతోన్

158

క. ఈరీతిని జనియించిన

యీరేడుజగంబులందు శనెందును నేనై

నారాయణనామంబుఁడ

యీరూపముఁ గలుగ నుండు శనిచ్చాశక్తిన్.

159

గీ. త్రివిధకాలంబు దశవిధశ్రదిశలు రేయుఁ
బవలు నెలలును ఋతువు లశ్రబ్దములు యుగము
లఖిల తేజంబులు సురాసురరాదిగణము
వివిధవర్ణాశ్రమాచారశ్రవిధులు నేన. 160

క. శమదమములు సత్యము వే
దము యజ్ఞము పురుషుడుం బ్రథానంబును యో
గము సాంఖ్యముఁ దపమును జ్ఞా
నము ధర్మము నాదువిలసనంబులు పుత్రా! 161

క. ఇది యది యని వివరింతునె?
యెది వినఁ గనఁ దినఁగ ననఁగ శనీయఁగఁ గొనఁగా
నొదవును లోకంబుల న
య్యది యంతయు మామకంబ శయగు నిక్కముగా. 162

క. ఈవిధమునఁ బలుతెఱంగుల
నావిర్భావంబు నొందు శనన్విశ్వమునా
భావనఁ బెంపొంది తిరో
భావంబును గాంచుచుండు శబహుచిత్రముగన్. 163

క. యుగయుగమును నేనిట్టులె
జగములు కల్పించి పెంచి శనమయింతును నా
దగుమాయ, నఖిలవిశ్వం
బగవడు నాకుక్షి నీలశయావసరమునన్. 164

ప. అని యాత్మప్రభావం బెఱింగించి యంత. 165

చ. వనజభవాదు లైనసురవర్యులు కాశ్యపుఁ డాదిగాఁ దపో
ధనులును నాదుకుక్షి నిజధర్మపరాయణులై చరింతు రా
ఘనులను గూడి నామహిమఁ శగాంచి సుఖింపడు మీ వటంచు నా
తని మరల న్నిజోదరపరదంబునఁ జేర్చెను దొంట్రిక్తవడిన్. 166

క. ఈవిధి మార్కండేయుం

డావిశ్వేశ్వరునితత్త్వ శ్రమారసి తద్గ

రాభివిష్టుం డయి నిశ్చల

భావంబునఁ బరమహంసభావనుఁ డయ్యెన్.

167

చ. హరిహరమూర్తి యప్పరమశ్రహంసయు నట్లై చిరంబు నడుచు నా
నరయుచు యోగదృష్టిని నిరంతరితరంతర తోయసూక్ష్మగ
హ్వారమున నుండి యుండి పరశ్రమాంబుత మైనతపం బొనర్చి యాం
తరనకలప్రపంచముఁ బరనంపడి వెల్వడఁ జేయుకోరికన్.

168

సీ. ఆమహర్ణవ మించుశకంత గలంచిన

దాన నేర్పడియె రంభశృంభాసింత

యాచిన్న యాకాశశ్రమందు శబ్దంబుతోఁ

గలిసి యొక్కించుక శగాలి పొడమ

నాగాడ్చు పెద్దదై శయర్ణవంబును గడు

నడిఁ గలంచిన దాన శవహ్ని పుట్ట

నాయగ్ని వర్ధిల్లి శయర్ణవం బింకింపఁ

బెరిగినచరల నాశవిరియు నిలడె.

గీ. దాన వాన జనించెఁ దరద్వర్జజలము

నడుము పరమామనంఘటశ్రవంబు పేర్చి

బురదయై గడ్డగట్టంగఁ శబుడమి పొడమెఁ

బద్ధనాభునిబొడ్డునఁ శబద్ధమగుచు.

169

గీ. సురభిశంబు సమున్నత శ్రమయతరంబు

నగ్ని సూర్యప్రకాశంబునై చెలంగె

సచ్చిదానందసంకల్పశ్రవణిత మైన

పార్థివం బగుతన్నాభిరపద్మ మపుడు

170

మ. పరమాత్ముడును బంచభూతముల నాశపాదించి యానందసంభరితుండై మది లోకసర్గమును సంభావించు దన్నాభివుష్కరగర్భంబున బ్రహ్మపేరఁ జతురాస్యంబై తదంశంబు గోచర మయ్యెన్ వివిధప్రపంచరచనాసామర్థ్యసంపన్నమై. 171

చ. అతఁడె హిరణ్యగర్భుఁ డఖిలభాగముూర్తి విధాత నా జగన్నతుఁ డగు, నాహిరణ్యమ పరనోహరపుష్కరమే నదీసరి త్పతికులపర్వతాదికలితం బయి యే డగుదీపు లొప్పు నీక్షితి యని కీర్తి కెక్క మునిశ్శేఖరగీతపురాణపద్ధతిన్. 172

వ. అది యెట్లంటేని వినుము. నారాయణోదరసంజాతంబును బార్ధివ లక్షణలక్షితంబు నయి యాపుష్కరంబునం దిమిడియున్న సారవద్భాగంబులై దేవగణావాసయోగ్యంబు లై నహిమాలయాదిపర్వతంబులై దానికగ్లిక మేరుశైలంబై దానిసమచు స్రుమిచుచమృతోపమానం బైనజలంబై దివ్యసరిత్తులై తదగ్రభాగంబునఁ దొఱుగు సలిలంబై చతుస్సముద్రములై దానికేసరంబులై యసంఖ్యాతధాతు మహీధరంబులై తమాస్త్వప్రతంబులై దుర్గమశైలచితంబు లై నమ్లేచ్ఛదేశంబులై దానిక్రిందిరేకులై పాతాళనామంబున దైత్యభుజంగ మనివాసదేశంబులై వానికంటెను గ్రింద నున్న భాగంబై మహాపాతక కర్మంబు లొనరించినవారిపాపానుభవంబునకుఁ దగినయుదకసంజ్ఞితం బైనఘోరసరకంబై యేర్పడె ననియు, నందు తొలుత సూచించిన హిమ మేరు నీల నిషధ కైలాస ముంజవ ద్గంధమాదన త్రిశిఖర కాంత మద నోద యాస్త కందర వింధ్య నామకంబులు దేవగంధర్వ యక్షకిన్న రామలక్ష్మీజామందిరంబులై విలసిల్లెననియు, ఆహిమాలయ వింధ్యాదిమహాపర్వతంబుల నానుకొని జీవనదీసరోవరకాననంబుల నలరారుచు వేదోక్తధర్మపరాయణులై నిజవర్ణాశ్రమాచారవిధుల

వర్తించుమానవుల కాకరం బయి భూభాగంబు జంబూద్వీపనామంబున
 యజ్ఞయాగాదియోగ్యం బైన కర్మభూమి నాఁ బ్రఖ్యాతం
 బయ్యె ననియు, సకలపురాణజ్ఞులైనపురాణమునులు ప్రశంసించురు.
 ఇదియ యవాజ్ఞననగోచరంబు నప్రతిమానం బమేయంబు నయిన
 పరమేశ్వరునిత్యసంకల్పప్రభావంబున నావిర్భవించినసకలజగన్మయం
 బగునాభీపుష్కరము నుదంత మని ననాతనదేవర్షిబ్రహ్మర్షిపరంపరా
 యత్తమై కర్ణాకర్ణికగా వచ్చుచున్నదని చెప్పి వెండియు నైశంపా
 యనుండు జనమేజయున కిట్లనియె.

173

— శ్లోకం పాశ్చాత్య సర్గము శ్లోకం —

ఉ. ఆకమలాసనుండు పరశ్రమాత్మునియాశయముం దలంచి మా
 యాకరణంబు చేకొని యశనంతరస్పష్టిఁ దలంచునంత ము
 న్నాకమలాక్షుకుక్షి నణఁగారుతమంబు రంజింబునున్ మహా
 భీకరరాక్షసాకృతుల శవెల్పడియెన్ మధుకైటభాకృతిన్.

174

ఉ. ఘోరశరీరముల్ నిడువశోఽటలు కామగతుల్ చెలంగ నీ
 లారుణవస్త్రధారు లగునదృశుజుల్ నడగొండలట్ల సం
 చారము చేయు చవ్విభునిశ్చక్కి జలంబు గలంచి యాడుచున్
 గేరుచు వచ్చి యాభవన శనిర్మితి చేయువిధాత నల్కమ్మై.

175

చ. కనుఁగొని నీ వెవండవు? మొగంబులు నాలుగు వచ్చెనెట్లు? నీ
 జనకుఁ డెవండు? నీ విపుడు శనల్పైడికర్ణ మ దేమి? మమ్ము మా
 ఘనతరబాహుదర్పమును శగాంచక యిట్టులు కూరుచుండుదే?
 యని యొనరింపర మ్మని యశహంకృతిఁ బైఁ బడఁబోవునంతటన్.

176

గీ. కమలసంభవుఁ డట్టులే శకదలకుండి
 యిట్టులనె, నొర నన్నుమీర రెఱుంగ రొక్కొ?

యెవని నెవ్వ రెఱుంగక శయెవ్వఁ డందు
 రతఁడు పుట్టించె నను న్రష్ట శనగుదు నేను.

177

చ. అనుటయు దానవుల్ కినిసి శయకార! ప్రపంచమునందు మాకుఁ ద
క్క నెగడెనే యెవం డనఁగఁగగప్పుదు మేము రజస్తమోరజం
బున జగముం ద్రికాలము నశమోఘముగా నతిలోభమోహక
ల్పనమున నర్థకామసుఖభద్రముఁ జేయుదు మెల్లలోకమున్. 178

క. కావున నెల్లయుగంబుల

మావలననె విశ్వ మెల్లశ్రమనలుట గనుచున్

నీ వనినయెవ్వఁ డనువాఁ

డీవును నన్మన్మహత్త్వ శ్రమిపుడెఱుంగఁ దగున్.

179

చ. అనవుడు నాచతుర్ముఖుఁడు శనక్షరసత్యపరాత్మనత్త్వసం
జనితుఁడ. నే నతం డఖిలసాత్త్వికరాజసతామసప్రపం
చనిలయుఁ డాత్మయోగమునశనన్మయుఁడై పవళించె నిందె యా
తని బిలువుండు పోకిరి మృదం బణఁగించు నటంచుఁ బల్కుడున్. 180

చ. సరి యని పోయి వారు జలశాయిని గన్కొను శాంతదర్శులై
కరములు మోడ్చి యోవరద! శకాలమయా! భువనోదరా! దయా
భరణ! యమోఘదర్శన! యశపారతపోమహిమా! మహేశ్వరా!
శరణు నమశ్శతంబులు ప్రశసన్నత చెంది వరం బొసంగవే! 181

మ. అనియర్థించుడు నీశ్వరుండు నగి మీరయభ్యర్థనీయంబు జీ
వనమా? నాశనమా? వచింపుఁడనఁగా శవా“రెవ్వరు న్మనుషు చా
వనిచోట న్మరణంబు మాకు లభియింపవచ్చుదుగర్భంబునన్
జనియింప న్నినుఁ గోరువార”మనుడు శన్నారాయణుం డత్తతీన్. 182

చ. అనయము మీదుకోర్కి ఫల శ్రమందును రాఁగలకల్పమందు నా
తనయులుగా జనింతు రది శతప్ప దటంచు వచించి యాత్మసం
జనితరజస్తమోమయు లశసాధ్యపరాక్రము లైనవారలన్
దనతోడలం దణంచె జలశతల్పగతస్థిరసత్త్వమూర్తియై.

183

వ. అనంతరంబు బ్రహ్మయు నూర్ధ్వబాహుండు మధ్యందిన ప్రభాకరుం బోలి దివ్యతేజప్రభాభాసమానుండై పరమాత్ము నాత్మ నెలకొల్పి యుగ్రతపం బాచరింప నవ్యయుండు శివకేశవాత్ముండు నర్ణవశయ నుండు సగునప్పరమహంసునియు త్తమాంశంబులై సాంఖ్యాచార యోగాచార్య ఖ్యాతి గపిలనారాయణు లనుమహర్షు లుద్భవిల్లి యప్పద్దనంభవుం జేరి తనతపోబలంబున నుదయించినతమ్ముం జూచి యానందించునతనితోఁ దొలుతఁ దమమతంబులం గలభేదంబులును బరస్పరవిరుద్ధవిషయంబులు నుగ్గడించి చర్చించి తుదకుఁ బరమార్థం బున నుభయమతంబుల కై కన్యంబు సిద్ధాంతీకరించి యతనియనుగ్రహంబునకుఁ బాత్రులై రంత నప్పరమేష్ఠీయు వ్యాహృతిత్రయంబున లోకత్రయంబును మానసంబునఁ బుత్రీత్రయంబును సృజింప నమ్మా ననపుత్రు) లతనికి నమస్కరించి తండ్రీ!మాక ర్తవ్యం బాన తిమ్మని ప్రార్థించిరి. అపుడు బ్రహ్మ తనయంతికంబున నున్న కపిలనారాయణుల సాభిప్రాయంబుగ నీక్షించె నమ్మహామునులును వారిం గనుంగొని “పురుషా న్న పరం కిञ్చి త్సా క్తాస్తా సా పరాగతిః” అనుశ్రుతిం బ్రతిపాదితం బైనసత్యజ్ఞానానంతమ్ము నిత్యశుద్ధబుద్ధమ క్తస్వభావమ్ము నగునిర్గుణపరబ్రహ్మంబును ధ్యానింపుఁ డని యుపదేశించి వారిం దోడ్కొని తమదారిం జని రంత నప్పితామహుండు వెండియు. 184

చ. అనంతరంబు బాసర్పి తనశయంగమునందు సగంబుఁ గాంతఁ గా నొనరించి యన్నిటం దనకుఁ నుద్ది యనం దగునాలతాంగిహందున నఖిలప్రజాపతులఁ శ్రదోయధుల న్నదులన్ సృజించి యం తన ధనశాంగియు న్నిగమశ్రధాత్రియు నై నకుమారికం గనెన్. 185

౧. అట్లు లోకేశుండు గాంచినవిశ్వేశ ధర్మ దక్ష మరీ చ్యుతి పులస్త్య పులహ క్రతు వసిష్ఠ శాత మాంగిరో భృగు మనువు లనుత్రయో

కళప్రజాపతులును దేవర్షి బ్రహ్మర్షి రాజర్షివంశంబులకుఁ గర్తృలైరి. నారిలో దత్తుని కుదయించిన యదితి దితి దను కా లానాయు ఘంహికా ముని ప్రబోధా సురసా క్రోధా వినతా కద్రువు లను సంఘంతుగురుపుత్రికలును మరీచిబ్రహ్మపుత్రుఁ డగుకశ్యపప్రజా పతికిని రోహిణ్యాదినంజ్ఞులు గలసప్తవింశతితనూజలు చంద్రునికిని భార్యలైరి. అందు కశ్యపుని కదితిగర్భంబున నింద్ర విష్ణు భగ త్వష్టృ నరుణాం శార్యమ రవిపూషమిత్ర మను. పర్జన్య లనుద్వాదశ విధదివౌకసులు వరిష్ఠులై యాదిత్యు లన నుదయించిరి. దితియందు దైత్యులును దనువునందు దానవులును కాలయందు కాలకేయా సురరాక్షసులును అనాయువునం దాధివ్యాధులును సింహికయందు గ్రహములును మునియరదు గంధర్వులును ప్రబోధయం దప్పరసలును సురసయందు సరీసృపములును క్రోధయందు భూతపిశాచయక్షగు హ్యకులును గోవులు గాక తక్కినచతుష్పాదంబులును వినతయం దరుణగరుడులును కద్రువునందు సర్పరాజంబులు మహీధరంబులు నుదయించిరి. మఱియుఁ బరమేష్ఠిగాంచినలక్ష్మీ కీర్తి సాధ్యా విశ్వా మరుత్వతీ నామక లై సపంచకన్యలును ధర్మునకు ధర్మపత్ను లైరి. అందు లక్ష్మీకిఁ గాముఁడు కీర్తికిఁద్రునాదులు సాధ్యకుసాధ్యులువిశ్వకు విశ్వేదేవులుమరుత్వతీక మరుత్నంబులును బుట్టిరి. బ్రహ్మతోలికూఁతు రగుగాయత్రీకినాలుగువేదంబులుఁ బుట్టెను. మఱియు సయ్యంబుయోని కామరూపిణి యగుతనయర్థాంగిని గోచూపధారిణి యగుసురభిని గావించి దానితోందున నిర్వృతి సత్త్వైకపా త్సినాకి మృగవ్యాధ దహ సేవ్య రాహిర్బుధ్ని కపాలి రుద్ర సేనానులను సేకాదశరుద్రు లను గోచృషధులును నానావిభాగాస్యంబులను బహువిధలతా తరుగుల్కంబులు నోచుకనవత్సరంబు నుత్తమా మైసయమృతంబు సమంభ

త్యాగుణీసురభీనామకం బైనపుత్రీత్రయంబును చ్యవనాదితనూజులను
 నృజుంఁచె. అందుసురభి ధర్మనకు సహాధర్మిచారిణియై యష్టననువులం
 గనియె. ఇట్లు లోకత్రయంబు పుష్కరమూలంబుగ నావిర్భవించి
 వర్ధిలె. ఈపౌష్కరసర్గవృత్తాంతంబు సకలదురితహరణంబు గోప్యంబు
 నగు నని వివరించినంత నాతేడు సంతుష్టాంతరంగుడై ముసీంద్రుని
 కిట్లనియె.

186

— ❧ ❧ ❧ — బ్రహ్మ యుగము ❧ ❧ ❧ —

చ. పరమముసీంద్ర! నీకరుణఁ శబంకజనాభమహాత్మ్యశశ్వసం
 భరితము నద్భుతంబు నగుశపౌష్కరసర్గ మెఱింగితిన్ నవి
 స్తరముగ, సాంఖ్యయోగములశసత్యము తేటపడంగ న్యౌనవా
 క్పరిచిత మైనబ్రహ్మయుగవర్ణన మింక ననుగ్రహింపుమీ! 187

చ. అనుటయు మౌని యిట్లని ధరరాధిప! సుస్థిరచి శ్తన్వత్తివై
 వినుము త్రికాలసత్యము నశవేద్య మచింత్య మనామరూపవ
 ర్తనము నఖండ మైనపరశ్రుత్వ మొకండు సదాత్మకంబు దా
 దనకు నిమిత్తమై యవిదిశ్రుత్వవదంబు ననాదియై తగున్. 188

చ. అదియె పరాత్పరుండు పరశమాత్ముండు పూరుషుఁ డాద్యుఁ
 డంచుఁ బ్రా

జదువులు వల్కు నవ్వీభుండు శసర్వజగంబు సృజింతు నేను నా
 ముదమున బ్రహ్మభావమునురబొంది యహంపదవాచ్యుఁ డయ్యె న
 వ్పదమునఁ బంచభూతములుశభాతికముల్ జనియించె నెల్లెడన్. 189

చ. అరయ నతం డహ మ్మనుట శయప్పద మందు సమస్త మీంచరా
 చరజగ ముప్పతిల్లుటయు శసన్నతి కెక్కె స్వభావ మంచు, న
 ప్పురుషుండె నై జమాయ జగశముల్ గలిగించియు నిండియుం దదం
 తరచగుఁ డయ్యె ద్రష్ట యనుశతాఁ గన రాక వెలుంగుజోతియై. 190

- . మును వివరించినట్లు మునుశ్రమున్ను తదీశ్వరమాయచే జనించినవియదాదిభూతములఁ శజేవయు లావును గల్గు పృథ్వి నీటను బడి మున్నిపోవుచుఁ “గతూ! పయినుండఁగఁ గోరి క్రింది కింకిను దిగజాఱుచుంటి గతి శగల్గదొకో నను నుద్ధరింపఁగన్?” 191
- . అని కడు మొట్టవెట్టఁ బరశమాత్మ తదార్తరవంబు విన్నచో ప్పుననె వరాహహంపమును శ బూని తటాలున దూకి యర్ణవంబున నడుగంట మున్ని తన శవో టగుకోటలఁ బట్టి యెత్తి భూమిని బయి నిల్పి తా నధిగ్రమించెను వెండియు బ్రహ్మభావమున్. 192
- అట్టిబ్రహ్మమయంబు దిశవ్యంబు నైన
తేజ మాకాశ మనఁగ నుశ్రితింపఁబడియె
అందు జనియించి బ్రహ్మ విశ్వాత యగుచు
సర్వభూతపితామహానంజ్ఞ నడసె. 193
- . నాటగోలెను బ్రహ్మమానసముబలిమి
నేటి దనుకను ధర యిట్లుశనిలిచియుండెఁ
దాదృశజ్ఞానయోగమే శధర ధరించు
శేషకూర్మాదు లని ప్రశంసనింపఁబడును. 194
- . ఇమ్ముగ నట్లు నిల్చిన మశహీనతిగర్భముచుండి వచ్చునీ
రమ్మునఁ గల్గినట్టివివరమ్మున మేరువు పొల్పె దానియ
గ్రమ్మున సూర్యమండలముగ్రాలెఁ బ్రభాకర మాచు దానిమ
ధ్యమ్మున నుండి వెల్వడె సుశ్రామయకాంతులఁ జంద్రబింబమున్. 195
- . ఉమ యనఁగ బ్రహ్మవిద్య యాయమను గూడి
సోముఁ డనఁగ ననాతనశ్రామభూతుఁ
డైనయాబ్రహ్మ తన్మండ్రలాభిమాని
బ్రాహ్మణాధ్యక్షుఁ డగుచునుశ్చరఁగె నట్లు. 196

- క. ఆసోమునియాస్యంబున
శ్వాసం బక్షరమయంబు శనర్వార్థసము
ద్భాసక మగుతేజంబున
భాసిల్లుచు వెడలె వేద శవాజ్ఞయ మగుచున్. 197
- గీ. మఱియుఁ బరమాత్మమహిమసంభవము లైన
యాచతుర్వేదములయర్థమాత్మఁ దలఁచి
యాధిదైవికనిర్మాతశయైనసృష్ట
కడఁగి యాధ్యాత్మికార్థసంఘటన కపుడు. 198
- చ. సలిలము మాంసశోణితవ్రసామదమజ్జలు, భూమి చర్మ మె
మ్మలు, గగనంబు కర్ణములు శనున్న గుచిల్లులు, పావకంబు క
న్నులు, పవనంబు ప్రాణములు, ననుం గలిగింపఁగ ముఖ్యకారణం
బులుగఁ దలంచె దివ్యుఁ డగుశ్రీపూరుషు నొక్కఁచి జీవసంజ్ఞనిన్. 199
- గీ. ఆసనాతనపురుషుఁడే యట్లు జీవ
పురుషుఁడై యింద్రియంబులఁ శబాండుకతన
నాత్మతత్త్వంబు మఱచి మాత్రమావశుఁ డయి
మనలుచుండు శరీరాభిమాని యగుచు. 200
- గీ. ఆతఁ డెంతకు నిజతత్త్వ శమరయలేఁడా
యంతదనుకను సంసార శమాశ్రయించి
పూర్వపూర్వానుగతకర్మభోక్త యగుచు
మరణజననప్రవాహనిర్మగ్నుఁ డగును. 201
- గీ. ఇంద్రియంబుల నిర్జించి యెపుడు యోగ
శక్తిచేఁ దన్నుఁ దా గనఁగ జాలు నతఁడు
సర్వబంధంబు లప్పుడే సడలిపోవ
బ్రహ్మభావంబు గాంచి కైశవల్య మొందు. 202

వ. ఇయ్యది యఖలవేదాంతవిజ్ఞానసునిశ్చితం బైనపరమాద్వైతసిద్ధాంతం
బింక దీని నిటుంచి ప్రకృత ప్రసంగం బాకర్ణింపుము. 203

గీ. ఆది నవ్యక్తుడై యట్లునవ్యక్తరూప
మలర నావిర్భవించినర యట్టిపంచ
భూతమయుఁ డైనయాదివ్యరూపుఁడై
బ్రహ్మ పరమాత్మ సప్తనాఁ రబరగుఁ జమ్మి. 204

ఉ. ఆతఁడు దివ్యపూరుషసమాఖ్యుఁడు నై జశరీరకాంతి వి
ద్యోతితమేరుప్పృష్ఠమున నుండి సనాతన మాత్మతేజమున్
జేతమునందు నిల్చి గురునిష్ఠఁ దపం బొనరించె దా నసం
ఖ్యాతసమంబు లాత్మజని తాగమతత్త్వపరాయణాత్ముడై. 205

గీ. అతనితపమున కునికిపరట్టయినయట్టి
యతివి శాలంబు రమణీయర మైనమేరు
శిఖరమే బ్రహ్మలోకమైర చెన్నమీత
నతఁడు నట్లుండి సృష్టి చేయందలంచి. 206

గీ. తాన యానందలీల ద్వంద్వంబు గాక
నలరి క్రీడించి యవ్యక్తమక్షరంబు
నైనతన తేజమున నభివ్యక్తపఱిచి
క్షరము నామరూపాత్మకనర్ల మతఁడు. 207

గీ. బ్రహ్మవిష్ణు మహేశ్వరాశ్వాసము లలర
సకలభౌతిక జగదధిపాన మఖల
కారణంబును సర్వకార్యంబు నగుచు
విశ్వరూపంబు ధరియించిర వెలసె నతఁ. 208

క. తొలి వెలసినవేదంబుల

నలుమొగములఁ దాల్చినట్టి నలువముఖమునం

గలిగిరి బ్రహ్మా క్తవిధుల్

వెలయింపఁగఁ జాలునట్టివిప్రులు తొలుతన్.

209

గీ. బ్రహ్మముఖమున జనియించిరి బ్రహ్మ మెఱిగి

బ్రహ్మపారాయణ మొనర్చి శ్రీబ్రహ్మవిధుల

నాచరించుట బ్రాహ్మణు శత్రురి వారు

వారె పురుషార్థముల కాలశవాల మైరి.

210

గీ. బ్రహ్మములు లీనమైయుండుర బ్రహ్మమందు

బ్రహ్మములయందు లీనమైర బ్రహ్మ ముండు

ననెడిపరమార్థ మెఱుంగుబ్రాహ్మణుండె బ్రహ్మ

వేత్త నావేదవేత్త నా శనినుతి కక్కు.

211

వ. మఱియు విజ్ఞానఘనుం డగునప్పరమపురుషుని నేత్రంబుల ఋగ్య

జస్సులును, జిహ్వగ్రంబున సామంబును, మూర్ధంబున సదర్శవేదం

బును బొడముటంజేసి పురుషోత్తమోత్తమాంగ సంభూతంబైన

వేదచతుష్టయం బెల్లవిద్యలకు శీర్షంబై బ్రహ్మయజ్ఞాంగంబై పరిధవ్విలై

నిత్యబ్రహ్మయజ్ఞనిష్ఠుండై యింద్రియ నిగ్రహంబున నరివర్గంబు

నిర్జించి సాధనచతుష్టయసంపన్నుండై సత్వగుణప్రధానుండై యమ

నియమాద్యష్టాంగయోగాభ్యాసంబున నాత్మతత్త్వానుసంధానంబు

గావించుబ్రాహ్మణుండు సర్వబంధవిముక్తుండు జీవన్ముక్తుండుపునరా

వృత్తిరహితుండునై శాశ్వతంబైనబ్రహ్మనందభావంబు నొందు నిట్లు

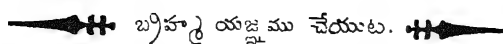
సత్యప్రవృత్తిని సకలఫలత్యాగపూర్వకంబుగ నిఖిలవేదోక్తకర్మంబు

లాచరించుచు నిర్వికల్పసమాధిని బ్రహ్మనంద మనుభవింతునమ

యంబై బ్రహ్మయగము నాఁబడు నదియునుం గాక యిప్పట్లున నింకొక

విశేషంబు వక్కాణించెద సావధానుండవై యాశక్తింపుము.

212

- చ. అనఘతపోగరిష్ఠులు జరటాజినవల్కలధారు లాత్మన
 ర్తనులు జితాంతరంగు లగున బ్రాహ్మణవర్మలు మేరుపర్వతం
 బున నతిపావనం బగుత్రపోవనమం దొకనాడు పంకజా
 ననుఁ గని భక్తిమైఁ గ్రతువున సల్పఁగఁ బ్రేరణచేసి రంతటన్. 213
- ఉ. ఆపరమేష్ఠి వల్లె యనిర్యూహవయోగ్యపదార్థ సంతతుల్
 దాపున నవ్వనీధులి జెలంగ సరస్వతిఁ గూడి యజ్ఞదీ
 ట్లాపరుడయ్యె మంత్రములుఁ గ్రగర్తయుఁ భోక్తయుఁదానుగాఁగ న
 త్తాపను లెల్ల ఋత్విజులుఁ ద్రప్తులు వేత్తులు గాఁగ నయ్యెడన్. 214
- గీ. అధ్వరాంగంబు నాగ్నేయ శ్రమైనజమ్మి
 చేవ నరణిఁగఁ జేసి త్రవ్చెను విధాత
 దానఁ జనియించె నగ్నిహోత్రంబు దానిఁ
 బ్రజ్వలించఁగఁజేసె సరధ్వర్యుఁ డెలమి. 215
- ఉ. అంతట యాగకల్పవిహితాఘోమము లాచరించుచున్
 శాంతమనస్కు లాగమవిశారదు లై నమహిమోత్తముల్
 స్థాంతముఁ జేసి రాసలిలజాసనుజన్నము సర్వభూతజా
 తాంతరవర్తి యైనపరమాత్ముని కర్పణ మంచు న త్తఱిన్. 216
- చ. సరసిజసంభవుండు తనరజన్నముఁ గూరిమిఁ తీర్చినట్టియా
 ధరణిసురాళికిం దగినదక్షిణ గాఁగ నొసంగె రమ్యకం
 దరము సుగంధిపుష్పఫలనమ్రలతాతరునుందరంబు భా
 స్వరమణిహేమదంజితవిశాలతటం బగుమేరుశైలమున్. 217
- ఉ. దానిఁ బ్రతిగ్రహించి వసుధామరు లెల్లరు మున్ను లేనిదు
 ర్మానము మానసంబు లలరమం దమపాళులకై పెనంగి యె
 వ్వానికి వాడె పెద్ద దగుభాగము గైకొనఁగా దురాశ న
 ద్దానిఁ బగుల్పఁజేసి యమితం బగుయత్నము నెల్లభంగులన్. 218

గీ. గోరంతపసిడియే న

మేరువునన్ గిల్లికొనెడిశ్రమెయి గానక వే

సారుచుఁ జదికిలఁబడి ని

ట్టూరుపు పుచ్చుచును లేవన నోపక యుండన్.

219

గీ. ఆపుడమివేల్పు లట్లు నిశ్చరధకముగఁ

బడుప్రయాసంబు గాంచి యోశ్రవ్యంగ లేక

యాహిరణ్మయధరణీధర రాభిమాన

దేవత వచించె నిట్లు శలదృశ్య యగుచు.

220

మ. వినుడీ బ్రాహ్మణులార! సుస్థిరము దుశ్చేద్యం బహార్యంబు నీ

కనకక్షౌధర మేడ? నొండొరులపైఁ శ్రగ్వార్యంబు మాత్సర్యముం

గనలుం బూనినమీర లేడ? నిటు లాశకల్పాంత మీపర్వతం

బును భేదింపఁ గడంగి తీయుదురొకో? పూసంతబంగార మేన్? 221

క. మీ రెంత కీపరస్పర

వైరంబు వహింతు రంతశ్రవణకు నిజం బీ

మేరువున నింతముక్కయుఁ

జీరఁగ మీతరము గాదుర సిద్ధము సుండీ !

222

మ. అనునప్పర్వతదేవతోక్తులను దాశ మాలించి యవ్విప్రు లె

క్కినకోపంబును డించి శాంతి మదిలోఁ శ్రగీలించి యన్యోన్యమై

త్రిని బాటించి ధనార్జనంబుపయి నిశ్చేదంబునం దొంటిభం

గిని విజ్ఞానధనార్జనంబునకు రక్తిం జూపి రొక్కుమ్మడిన్. 223

సీ. బ్రహ్మయజ్ఞమునఁ బాశవన మైనయమ్మేరు

భూధరం బానాఁడు శ్రమొదలుగాఁగ

బ్రహ్మలోకఖ్యాతిఁ బరఁగె నాబ్రాహ్మణ

లావుణ్యభూమియం దధివసించి

శ్రమాచారసంపన్నులై యంత
 రరివర్గ మల్లన శనఁగఁద్రొక్కి
 పసన్విధ్యాయశకర్మతత్పరు లయి
 బ్రహ్మవిద్యాగోష్ఠిఁ బరవశులయి
 లజగదంతరాత్ముఁడనాదిమధ్య
 ఁడను సద్రూపుఁ డానందశమయుఁడు నైన
 పూయము నేవించిర భవ్య మైన
 క్షమాన్లంబు గాంచిరి మోదమలర.

224

లింగ్రియనిగ్రహం బలరఁ నెవ్వ
 వేదోక్తకర్మంబు లాచరించి
 శ్మవిద్యాగరిష్ఠులై శపరగుచుండు
 శ్మహాత్ములు మోక్షంబు నందఁగలరు.

225

పలికినయమ్మునిఁ గని
 కుఁజియుఁ డెవ్వరాహాచరితము నరసిం
 విపుణ్యకథయు వామను
 హిందంతంబు తెల్పుర మని యడుగుటయున్.

226

ఇది

శభాషానుశాసన ప్రేమతత్వకలివిడంబన సంస్కృతవాఙ్మయ
 చరిత్రాద్య నేకకృతికర్తయు, ఆంధ్రవిశ్వకలాపరిషత్కులా
 శాలాసంస్కృతాంధ్ర భాషాధ్యాపకుఁడునైన
 మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిరచించిన
 యాంధ్ర భవిష్య పర్వమునందు
 ప్రథమా శ్వాసము

అంధ భవిష్య పర్వము

ద్వితీయాశ్వాసము

శ్లో. చరాచరజగత్సర్వం, య దిచ్ఛామాత్మనిర్మలమ్,

సచ్చిదానంద మశ్యక్తం తత్తేజ స్సంస్మరామ్యహమ్

వ. దేవా! వైశంపాయనుండు జనమేజయునకిట్లని చెప్పందొడంగె

బ్రహ్మ యిందాద్రులకాధిపత్యము లిచ్చుట.

క. కారణకారుణుఁ డగు శ్రీ

నారాయణునాజ్ఞఁ బూని శననినాసనుఁ డీ

యీరేడుజగంబుల నొగి

దీరిచి తన్నాయకుల విశధింపఁ దలంపన్.

గీ. దివ్య మాదిత్యతేజంబుఁ తేజరిల్ల

నదితిగర్భంబునం బుట్టెఁ నఖిలలోక

పాలకుం డై నవిష్ణువుఁ వజ్రకవచ

ధారియై సుమనోమనోహరి యగుచు.

క. జనియించినయ బృహిని

మునినాథులు సకుశహస్తములఁ గూరిమి నె

త్తినకారణమునఁ గౌశికుఁ

డనువేరం బరంగె నాతఁ డాదిత్యులలో.

చ. జలజభవుండు నాక్షణమఁ సర్వకలాపరిపూర్ణుఁ దేవతా

కులపతిలక్షణాంచితు సకకుంతితతేజు నుదారుఁ గౌశికున్

గొలువఁగ నెల్లనిర్జరులు, శకోరి భజింపఁగ నెల్లతాపసుల్,

తొలి యభిషిక్తుఁడేసి సురలోకముఁ బ్రోవఁగ సంత నేమిన్.

సీ. బ్రాహ్మణౌషధి తపో శ్రగహ తారకా యజ్ఞ
ములవిభుత్వంబు సోమమున కొనంగి,
యఖిలనదీసాగరరాధిపత్యంబును
వరుణదేవున కిచ్చి, శవాయువునకు
నాకాశశబ్దబరలాధిపత్యంబును,
యమునకుఁ బితృలోకశ్రవమభిరక్ష,
వహ్నికి బహువిధశ్రవణేనంరక్షణ,
మథవిభుత్వంబున యక్షపతికి,

గీ. నైర్మతునకు నిశాచరశనాయకత్వ
మాదరంబున నొసంగి యశ్రత్యంతభక్తి
నఖిలలోకలయాధిపత్యంబుతోడ
సకలభూతేశ్వరత్వ మీశ్వరుని కిచ్చె.

6

వ. మణియు సప్సరోగణంబులకుఁ గామదేవుని గంధర్వులకుఁ జిత్రరథుని
సాధ్యుల కరుణని దైత్యరాజ్యయావరాజ్యంబులకు హిరణ్యాక్షహి
రణ్యకశిపులను, అనాయుషాపుత్రులకు వృత్రుని గాలకేయులకు
మహాకాలుని నిఖిలచతుష్పాదజాతులకు నందిని వివిధవిహంగకు
లంబులకు వినతానందనుని సకలసరీస్పృహంబులకు శ్లేషవాసుకితక్షకు
లను బహుభోతృతంబులకు రాహువును దినపక్షమాసాయనంబు
లకు సంవత్సరుని బయోదంబులకుఁ బర్జన్యుఁ బర్వతంబులకు హిమ
వంతుని నాయకులఁ జేసి వా రెల్లరు తమయాధిపత్యంబులు నిరంత
రాయముగ్గ నిర్వహించుచుండఁ దాను సర్వద్రష్టయై యానందిం
చుచు బుష్కరంబున నుండె నంత నొక్కసమయంబున.

— శ్లోకం వరాహ పౌరాణం దుర్భాషము. శ్లోకం —

క. పరమేశ్వరు మాయ ధరా

ధరములు పైకెగసి పక్షదర్పంబున ని

ర్జరమార్గంబునఁ బడమటి

కరిగి హిరణ్యాక్షుపురమున నారసి లేలన్.

చ. ధరానికి డిగ్గి యేన్లులు ప్రాశదంబును జొచ్చి కలంచుభంగిని

పురముఁ గలంచి యాడె “సురశ్రుంగవ్రవీకికి పాత్రయూ నె యీ

సురరిపుప్రోలు? నేడె యిది శూరార్ణముగావె?” యటంచు నెల్లము

దిరములు నేలమట్టముగ నదిగ్గనఁ గూలంగ డై న్నన్య గాంధీగన్. ॥

ఉ. తల్లికి బిడ్డ యన్నలకుఁ శదమ్ములు చెల్లెలి నెక్కఁ జెడచి

దల్లియుఁ బిల్ల లెక్కడఁ గనంబడకప్పుడు పోయి తెల్లననన్

బెల్లగునేడ్చు లార్పులును శబిల్పు లవల్పులు జొచ్చి యొప్పగన్

గొల్లున గోలుగో లనుచుఁ గూయిడు చేగిని జనినోలనన్. ॥

చ. అపుడు హిరణ్యానేత్రుడు శసహార్యదురాకృత మూలకించి ము

కుపితమనస్కుడై కొలువునకూటము చేరి యమృత్యుని ప్రయో

ధపతులఁ గాంచి నాబలమున దర్ప మెఱుంగి యిచ్చునఁ జిట్టి నీ

చవుఁబనికిం గడంగె నిదిగ సత్యము లెం జీక నడచి మృత్యుకన్. ॥

చ. అని వచియించి పౌరతత్వి నాపదకుం దొలగించి వేయవ

నునిచి యమాత్యవర్గమునుఁ యోధపతుల చతురంగి న్నన్యమున

గాని తనతోడ రాఁ గడలెఱ ఘోరరణాచరణాభిలాష నం

ధనసహితంబుగా నమర నాధపురంబును మాపుమాపెగన్. ॥

క. తనపురికి హిరణ్యాక్షుం

డని సల్పంగ వచ్చుచుండె శనని చారులచే

వినిన సహస్రాక్షుండును

ఘనవాహినితోడ నెదురుగాఁ జనుదెంచెన్.

౧ నొక్కట

మకాలికోదధులగతిన్

భట

ధరవాద్యధ్వనితో.

14

౨ డు సురరాసురవీరు లొనర్చునస్త్రుశ

గాణానిశితాయుధకుంతగదాకుతారదు

పరిఘుపట్టినతోమరభల్లచాపవి

నరుతషధ్వని భీకర మయ్యె నయ్యెడన్.

15

విశాలవక్షుఁ పిశంకసీతకేశుండు నం

మగ్రూపుఁడు హరిశ్చంద్రుండు కల్పాంతమృ

హారణ్యనేత్రుఁడు “చనురదొడ్డుండు పోరుం”డటం

రికొల్పి చే వినరుచుఁజొత్తెంచినంతన్ సురల్.

16

గోలునసురరాధిపతిం గని యీషదుచ్చల

౩ సాజ మగురమానము పేరిమి నాయుధంబులం

ముందు చనన బోరునఁ బోరికిఁ బోయి శస్త్రసం

౪ శాచరగ్రణంబులరూ పణగించున శ్త్రుతిన్.

17

వేగమునన దైత్యులు దేవబలంబు నంత న

భగ్నరథశృంజము మ్రొగినదంతివాజిరా

యుధోత్కరముర చోటలు, గండలు గండుమీలు, భూ

లన్ర మంబువుగ నసాగర మయ్యె భయంకరంబుగన్.

18

౫ బుఁ గంధరయుగ్రగంధర జుట్టును జుట్టుఁ బట్టి ని

నరుల్ బ్రతుకు నచాపు లెటుంగక ఘోర మల్లసం

ప వారిపదశుట్టన గొక్క దలెన్ ధరిత్రి త

ప్తి జానుభుజశఘాతములన్ మటుమ్రోఁగె దిక్కులున్.

19

- చ. దనుజులయమ్మహోద్ధతికిరదాశక వెన్నకు జంకి నిర్జరుల్
ఘనతరభీతి నల్లడఁ గరకాపికలై పఱవంగ వారలన్
బనుకుచు నింద్రుఁ డోడకుఁడుర పాఱకుఁ డంచును మందలించి ని
ల్వినతటి దైత్యు లెల్లరు నిగ్గలింపవతిన్ వడి ముట్టడించుచున్. 20
- చ. పరిఘము లాయుధంబులును బాణములుం బరగింప నొచ్చియుం
బరవస మొప్పు వాసపుఁడుర బాణకృపాణశతారధారలన్
జెరచెర వారలన్ జెలగిర చీల్చుచు నంబుధిఁ ద్రచ్చినట్టిమం
దర మన దిద్దిరం దిరిగెర దానవసేనఁ గలంచు చయ్యెడన్. 21
- ఉ. పున్నమనాటిసాగరునిగ్రహోలికిఁ బొంగుచు భీమరోషనం
పన్నుఁడు దైత్యనాథుఁడు సురపర్వులపైఁ బడి వారలన్ గదా
భిన్నశిరస్కులం బరిఘశ్రీడితబాహుల ఖడ్గసాయక
చ్చిన్నపదోరువక్షులనుర జేసి దిశల్ పగులంగ నార్చుచున్. 22
- చ. ఉరవడిఁ బోయి న న్నెదిరి యోర్పు మిదే చనుడెంచితిన్ సురే
శ్వర! నిలు మంచు వజ్రముఖివహ్ని శిఖావలి నంపవానలం
గురిసి శమింపఁ జేసి యెదకున్ గుణిపెట్టుచు స్తంభనాస్త్రముం
బరవ నతండు మ్రాన్పడె సుపర్వులు చూడఁగ టిచ్చపాటునన్. 23
- ఉ. చేవ తొఱంగి మ్రాన్పడి శచీపతి యట్టులై వ్రాలియుండ నై
రావతకుంభపాళిని, బరాజతులై సురవీరు లాత్మర
క్షావిధి లేక కట్టువడి నంకట మొంద జగత్త్రయంబు త
న్నే వరియించినట్టు లనురేశ్వరుఁడుద్ధతుఁ డయ్యె నయ్యెడన్. 24
- చ. మును మధుకైటభాసురులపోత్ర మణించినసత్వమూర్తివా
ర్ధిని దిగఁబడ్డభూమిఁ బయిదేల్చినయాదివరాహమూర్తి బ్రె
క్కొనిననమ స్తలోకములఁ గుక్కిని దాల్చినవిశ్వమూర్తియై
తనరినవిష్ణుమూర్తి విబుధస్థితి నారసి యుగ్రమూర్తియై.

గీ. శంఖచక్రగదాఖడ్గశార్ఙ్గహస్తం

డగుచుఁ దొంటివరాహదేహంబు దాల్చి

యాహవస్థలిఁ బొడనూపి యరులగుండె

లవియఁ బూరించె బాంచజన్యంబునంత.

26

క. ఆనినదము విని దనుజుల

మానసములు బెగ్గడిల్లె ♦ మరుదాననముల్

దీనత విడనాడెను జతు

రాననుడును వచ్చినిలిచె ♦ నాహరిపజ్జన్.

27

గీ. అట్లు మాయా వరాహమై యరుగుదెంచు

నరుణకమలాక్షుఁ బుండరీ య కాక్షుఁ జూచి

యాహిరణ్యాక్షుఁ డపుడు ర య క్తాక్షుఁ డగుచు

సేనఁ బురికొల్పి తా విల్లుఁ య చేతఁ బట్టె.

28

ఉ. అత్తటి దైత్యవీరులు శరతారసమానములైన యమ్ములుం

గత్తులుఁగోల లీరఁటెలును గాటముగా విసరంగ నన్నిటిం

దుత్తునియల్ వొనర్చుచుఁ జరతుర్బుజుఁ డందటి కన్నిరూపులై

మిత్తి మసంగినట్లు రణ యేదిని దైత్యులఁ గూలఁగొట్టినన్.

29

చ. అనలునిమాడ్కి మండిపడి యాదనుజేశ్వరుఁ డొక్కశక్తిఁ జే

కొని పరుగెత్తివచ్చి నినుఁ య గూల్చితి నంచు వరాహమూర్తితో

మ్మును గుఱిచేసి వేయ నగుఁమోమున దానిని జేరనిచ్చి య

య్యనఘుఁడు హు మ్మనంగ నదిర యంతన బెడయి కూలె నేలపై.

చ. అపుడు విరించి మేలు బలి యంచు నుతింపఁగఁ గిన్న హెచ్చియ

చ్చపలుడు విల్లు పట్టి విషసాయక మేయఁగఁ బోవఁ జక్రియా

రిపునిశిరంబు వ్రేల్చిడి ధరిత్రిని గూనైన జక్రధారచే

నపహతశేష మైనదనుజావళి దిక్కుటి దిక్కులంటఁగన్.

31

గీ. దానవాన్వయనాశనార్థము వరాహా
మైనయాచక్రపాణి య ధిష్ణుతముగ
రక్కసుల పీచ మణచి హిరణ్యనేత్రుఁ
గూల్చి యమరేంద్రు బంధవిముక్తుజేయ. 32

ఉ. పోయినప్రాణముల్ మరలఁ బొందెలఁ జేరినయట్లు లేచి నా
రాయణుఁ జూచి మ్రొక్కియమఁరప్రభువువాదిగ దేవతల్ మహా
పాయమునుండి మమ్ము నెడఁ బాపితి వోనిగమాంతవాస! నీ
సాయము గల్గకున్న మముఁ జంపును దప్పక దైత్యుఁ డింతకున్.

గీ. నీదుకూరిమికలిమిని ధిశ్చయముగ
నంతకునినోటినుండి పై ధిశ్చయముగ
యమ్మకడుపునఁ బుట్టితిమయ్య మరల
నిన్ను నేమని పొగడంగ శనేర్తుమింక ? 34

క. పరమేశ్వర కరుణాకర!
పురుషోత్తమ దేవదేవ ధివత్సల!నీ
చరణంబులె శరణంబుగఁ
బరిచర్య లొనర్చి బ్రతుక ధివర మి మ్మనుషున్. 35

వ. సకలలోకరక్షకుం డైనయప్పుండరీకాక్షుండు దుందుభిస్వనంబుం
బురుడించుగంభీరకంఠస్వరంబున మధురాక్షరంబు లెసంగ బృందా
రకుల నెల్లనాశ్వాసించి. 36

చ. మనముల వంత మాని మును ధివన్నన మీకు నొసంగిపట్టినం
దనవనసుందరంబయిన ధివాకపురంబు సుఖంబు చేరి మీ
పని నెఱవేర్చుచున్ సవన ధివాగము లందుచు ధర్మపాలనం
బొనరుచుఁ డంచుఁ బల్కి పురు ధివాతుని గన్గొని కూర్చి నిట్లు నెనె. 37

సీ. నిజకులోచితధర్మః నిష్ఠాగరిష్ఠులు
 యాయజ్ఞాకులు సనః సూయమతులు
 సత్యసంధులు ధర్మః సంగ్రామశూరులు
 త్యాగులు యోగులు తాపసులును
 నాకలోకసుఖంబుఁ చేకొన నర్హులు,
 మోహకామక్రోధః మూఢమతులు
 బ్రహ్మవిద్వేషులు పాపవర్తనులును
 నాస్తికు లర్హులు, సరకమునకు.

గీ. ననుచు నియమం బొనర్చితిఁ నమరనాథ!
 దీని నడపుట నీకు విధేయకృత్య
 మనుచు శాసించి బ్రహ్మాదు లరయుచుండ
 నందె యంతర్హితు డయ్యె నద్భుతముగ.

38

క. తరువాత నలువ మున్నగు
 సుర లెల్లరు నవ్యరాహః సురుచిరమూర్తిన్
 బరమేశ్వరుఁ గొనియాడుచు
 నరిగిరి నిజనిలయములకు నంబరవీధిన్.

39

గీ. కూశ లై నట్టిదై త్యులు కూలుకతన
 స్వస్థురా లయ్యె భూదేవిఁ చాపు తప్పి
 యమరు లాత్మాధికారంబు లంది రిందు
 నిఖిలలోకాధిపత్యంబు నిత్య మయ్యె.

40

వ. అంత.

41

క. గిరిబృందంబులు నలుగడఁ
 దిరుగుటఁ బాటిల్లునెఱపు దీటిచి పుడమిం
 దిరముగ నిలువ శచీపతి
 పరివారముతోడ వెడలి వచ్చి యవనికిన్.

42

క. ఇలకును జంతుగణంబుల

కలజడి లేకుండ నెగిరి యల్లన మరలన్

మెలపున దిగి తమ నెలపుల

నిలువఁగ ముద లిచ్చి శైలనిచయము నంతన్.

43

ఉ. వీర దర్శింపఁగా నిశితవిస్తృతకోటికఠోరవజ్రమున్

జేకొని జంతుజాలము లశేషసూరావళి మెచ్చ నొక్కమై

నాకుని దక్కఁ దక్కినఘనస్థిరపక్షబలంబుఁ బర్వతా

నీకము నొక్కపూర్ణమెయి నిర్గతపక్షముఁ జేసె నెల్లడన్.

44

క. పరమపవిత్రము శ్రేయ

స్మర మగునియ్యది వరాహచరితం, బిరక భూ

వర! సావధానమత్తివై

నరసింహునిపుణ్యకథ విసందగు భక్తిన్.

45

న ర సిం హ పా దు ర్భా వ ము

ప. తొల్లి కృతయుగాది నాదిపురుషుండు దైత్యరాజ్యంబునకు యువ

రాజుగ నియమించినహిరణ్యకశిపుఁడు తనయన్నయనంతరము సార్వ

భౌముడై సకలదైత్యరాజ్యం జేలుచుఁ దనయాసతి యప్రతిహ

తంబు గావింప నూహించి యాధిపత్య మమాత్యునియం దుంచి

తపం బాచరింప నుత్సాహంబునఁ బురంబు వెలువడి యొకపుణ్య

నదిం జేరి.

46

చ. పదియు నొకండువే లయిదుశవంపలయేండ్లు నదీజలంబునం

గదలక యుండి యాకమలగర్భునిగూరిచి లోక మెల్లపె

ల్లదరఁ దపంబుచేయఁగ మరహావ్రతనిష్ఠఁ బితామహుండు స

మృగ మొదనంగ దేవమునిగ్రమండలి వేరిని వెంబడింపఁగన్.

47

చ. మదకలహంసఁ బూన్చివవిమానము నెక్కి బితాన వచ్చియా
నదికడ డిగ్గి యోదనుజనాయక! నీదుతపంబు నాకు న
మ్మద మొనరించెఁ జాలు నిఁక మాను తపోవ్రతనిష్ఠఁ దెల్పు నీ
యెడఁ గలకోర్కి యీక్షణమ యిచ్చెద నన్న నిశాచరేంద్రుడున్.

క. పరమానందముతో నది
దరికిం జనుడెంచి భక్తితాత్పర్యములం
గరములు శిరమున మోడిచి
పరమేష్ఠికి మ్రొక్కి యిట్లురపలికె మృదూక్తిన్.

49

సీ. సురసిద్ధసాధ్యరక్షోనాగగంధర్వ
మానవాదులచేత శమడియకుండ
బహువిధశస్త్రాస్త్రబాణకృపాణాది
పాదపాదుల మృతిఁ శబడయకుండ
నాన్వ శాపంబుల శ నార్ద్రశుష్కపదార్థ
సర్పవిషాదులఁ శజావకుండ
స్వర్గాంతరిక్షభూతపాతాళములదిన
రాత్రిసంధ్యలఁ జాపురరాకయుండ

గీ. పర మొసంగుము దేవ! యెశ్వండు నన్ను
వట్టిచేతులతోఁ గొట్టి శమట్టువెట్టు
నాతఁడే నాకు మృత్యువై శయలరుఁ గాని
యొండుగతి నాకుఁ జాపు లేకుండుఁగాక.

50

గీ. మఱియుఁ బంచమహాభూతశ మహితలోక
పాలరవి సోమ నక్షత్ర శపాటవంబు
నాకు లభియింప రణభూమి శనన్నుఁ జేరఁ
బరమదివ్యాస్త్రములు కూర్చి పరము లిమ్ము.

51

క. అని యర్థించిన నిచ్చితీ

నని పల్కి విరించి యరిగె శహంసవిమానం

బున నిజలోకంబునకొ

య్యన దేవత లంత నజున శకని రిబ్బంగిన్.

52

ఉ. అంబుజగర్భ! నీ వొనగినట్టివరంబుల వాడు మమ్ము లో

కంబుల నెల్ల నుక్కణచుఁగ గావున నాతఁడు చావఁగా నుపా

యంబు దలంపు మన్నఁ శజతురాస్యఁడు నవ్వి విచారమేల? సి

ద్ధంబది వానిమాటలనె తశద్వరముల్ తునముట్టు దానితో. 53

క. సవరించిన తపముఫలం

బవసానము నొందుపిదప శనాతని నెన్నుం

డవసానము నొందింపఁగ

నవతారం బెత్తు ననఁగ శనమరులు వేడ్కన్.

54

గీ. జలజగర్భుని బాగడుచుఁ శజనిరి యిండ్ల

కంత నక్కడ వరలభిర కాత్మనలరి

కఠినశాసనుఁడు హిరణ్యశకశివుఁ డుగ్ర

బాహుదర్పంబు మెఱయంగ శబయలుదేటి.

55

సీ. పుడమిఁ గల్గినపురంశులఁ గొల్ల గొట్టించి

పల్లియల్ నల్లిండ్లు శపాడుచేసి,

ఆశ్రమంబుల నగ్ని శకాహుతిగావించి

తాపసశ్రేష్ఠుల శదఱుమఁగొట్టి

పాతాళముం జొచ్చిర పాపతేని జయించి

యందలిసర్వస్వ శమపహరించి

సురలోకమున కేగి శసురరాజు నీడ్పించి

యతని భద్రాసనంశ బ్రాక్రమించి

గీ. అమరగృహములు యూగభారగార్హతలును

దైత్యుల కొనంగి భటుల సమంధస్య నిలిపి

నిజపురంబున కరుదెంచె సనిభలలోక

విజయభేరినినాదంబు కవిన్నముట్టి.

56

గీ. అప్పు డాదైత్యనాయకుఁ గడిచుచులందు

బండెగొనిపోవ మిగిలినత వార లింద్ర

గురులు ముందట నడువ వైశకుంతమునకు

బోయి వైకుంఠ నర్జించి త మొట్ట లిడుచు.

57

ఉ. దేవర! నీదుపాదములు దిక్కుగ నమ్మినమాకు నాకమం

దేవత కల్గఁ బో ననుచు సేవించితి మింతకుఁ గాని సర్వసా

ఖ్యానసా మైనయూర్పురమునందు ననించెడి భాగ్యరేఖలన్

మానవసంబులు చూచిచో మత్తులను దైత్యవిభులను నేటికిఁ.

58

ఉ. బోరన నాహిరణ్యకశిపుం డనుదెంచిన చాడివేడియే

తీరున నోర్చి యెట్లు కడపోకత యుంటి ము? చెప్పఁజాల మ

మ్మారి మనంగిన ప్లుతండు సమాపయి నచ్చుట లోఁ దలంచినన్

గారుణికోత్తరూ! యిప్పుడు సకంపము పుట్టెను మామసంబులన్.

59

చ. సురభటు లాయుధాఢిఁ గొని సమట్టును గావలియుండ దిక్పతుల్

గురుండును దేవనాయకుండు సగొల్వన నంతన మున్న వేళఁ దాఁ

బరుగున వచ్చి యొక్కొకరిఁ సబావతలంబునఁ దన్ని యీసురే

శ్వరుతల పట్టిబూడ్చి నను సక్రధుఁ డే మని చెప్ప మ్మిశరా!

60

ఉ. పాలన చేనినీనులకుఁ కట్టిపెట్టగతి పట్టి యప్తది

కృపలకు లప్తకష్టములకా ల్పడి రన్యలకష్టపాటు లిం

కేల వచింపనిగ్గులు కల్గెల్లదిబోమణి యీసురేంద్రుఁ డ

ప్పాలసుబాధికం బడినరపాటులు నోట వచించునట్టివే?

61

ఉ. సురపురి కిట్టిచేటు మును శచూడంగ లే దిక్క జూడఁబోము మ
 త్వరమున వచ్చునయ్యసుర శదాడికి దాళంగలేక వేల్పు లే
 వ్వరికిని వారె యై యమర శభావము నెంచక జీవితాశఁ గా
 తరు లయి పాటిపోయిరి యశభాయథలై సుతదారదూరులై. 62

సీ. సురతాపనన్నానశశుచు లైనమిన్నేటి
 రేవు లన్నియుఁజూకిరేవు లయ్యె
 న్నాతానులిప్తశ్రష్ఠాగరిష్ఠార్థసా
 పానముల్ చేపలబండ లయ్యె
 బ్రహ్మవేత్తలకు నాశవాసంబులగు తీర్థ
 శాలలు గుఱుపురసాలలయ్యె
 నగ్నికుండంబు లయ్యెశ్వంబులకుఁ బెట్టు
 గుగ్గిల నుడకించుశగుంట లయ్యె,

గీ. కల్పతరుసుందరానందశకందనంద
 నంబు దైత్యులచేతుల శనల్లియయ్యెఁ
 జెప్పెడి ది కేమి! సురపురి శచెన్నుదొఱఁగి
 పాడుపడిముయి నట్లుండె శబరమపురుష!

63

క. సురవరాంగన లాతని

వరపుడులై రమరభటులు శబానిస లైతి

శ్వర! యొక్క నమస్కారము

సురపురి, కిం దునిచి మమ్ము శజూడుము కరుణన్.

64

వ. అని ఫలుతెఱంగులఁ గుయ్యిడుచుఁ దమపడినపాల్గెల్ విన్నవింప
 నప్పరుమాత్ముడు నిజకృపాపాంగవీక్షాసుధారసధారలవారిహృద
 యాగ్నిఁ జల్లార్చి “మీ కభయ మిచ్చితి నే నిదె బయలువెడలి
 యామదోస్తత్తు నఖిలబలంబులతోఁ బరిమార్చి మీయభిమతంబు
 సమకూర్చెద మీరు నాకంబున కరిగి మీమీనివాసంబుల సుఖం
 బుండుండని వారిం బనిచి.

65

శ్లోక శి శ్చ పు వ ధ శ్లోక

వ. అరిగి హిమాలయంబునకు శనప్పరమాత్ముడు వైరి గన్నయా
వరముల ధిక్కరించెడియ్యరపాయ మొకండు తలంచి కోటిభా
స్కరశతకోటిపావకులకన్నను మిన్నయి తేజరిల్లునుం
దరనరసింహరూపమును దాలించి దైత్యకులేంద్రప్రాలికిన్. 66

మ. పరమోజ్జ్వలనహాయుడై చని పురోభాగంబునం గాంచె నం
బరవీధీవలమానకేతుశిఖరప్రాసాదమేరుక్షమా
ధరపాదాయితదుర్గమావరణమధ్యప్రాన్నతాట్టాలకో
పరిసంచారిభటాళిరక్షితము గీర్వాణద్విషద్దుర్గమున్. 67

సీ. అం దిందుకాంతకుండ్యంబును మరకత
ద్వారకవాటవాతాయనంబు

వజ్రసిలాంచితస్వర్ణలిప్తతలంబు
సర్వరత్నాంచితాచ్ఛాదనంబు
కామచారము విశ్వకర్మనిర్మితము ను
మణిసాలభంజికామండితంబు
హైమరత్నాసందికాసీనదేవగం

ధర్మదానవదైత్యనరవరంబు
వివిధపుష్పలతాతరువేష్టితంబు

సకలలోకైకరామణీయకపదంబు,
అతివిశాలమహోన్నతాత్యాయతంబు

నైనయాస్థానమండపంబరసి యందు.

గంధర్వులు విపంచికాశ్రుతి మేళగిం

చినపాట వీనుల గదనుపుచుండ

నూర్వశీరంభాతిలోత్తమాదులు సృత్య

కలఁ గన్నులకు హాయి గొలుపుచుండ

బందీకృతామరశపంకజనేత్రీలు

వింజామరంబులు శ్రవించుచుండ

సురయక్షకిన్న రాశసురవందిమాగధుల్

దిగ్విజయంబు కీర్తించుచుండ,

గీ. దివ్యకుండలకవచప్రదీప్తుఁ డగుచు

హైమసింహాననాసీనుఁ శృంగే నయట్టి

రత్నమకుటాభిరాము హిరణ్యకశిపుఁ

గాంచి యాతనిమ్రోల సాక్షాత్కరించె.

69

ఉ. ముందట వచ్చి నిల్చిననశమున్నతవక్షము శంఖచంద్రికా

కుండనిభాంగముం జలితశకుంచితదీర్ఘనటంబు నైనయా

సుందరనారసింహమును శ్రజూచి నిశాచరరాజు నిక్క మే

నెందును జూడ నిందనుక శనిట్టిమృగం బని విస్మయంపడెన్.

70

చ. కనుఁగొన శాంతమై నివులుగ గప్పినని ప్పయి హాస్య మద్భుతం

బును బయిఁ దోచుచొద్ర మయి శభూమికఁ దాల్చులయార్క తేజమై

దనుజులపాలిమృత్యు వనఁ దాఁగొనునన్నరసింహుఁ జూచి కొ

ల్లునఁ గలవారు దానవవిభ్రం గని రెంతయు భీతచిత్తులై.

71

క. నరసింహాకృతి వచ్చిన

పరమేశ్వరుతత్త్వ మరసి శభయసంభ్రమసం

భరితుండై పృహ్లాదుఁడు

పరమార్థము తండ్రి కెఱుకరపడ నిట్లనియెన్.

72

చ. దనుజవరేణ్యనీవు పెడరదారిని బోయి విచిత్రజంతుభా

వనఁ గనుచున్న యీపరమపావనమూర్తి సమస్తదైత్యమ

ర్దనము తలంచి యిట్లు లవశతారమునెత్తినవిష్ణుమూర్తి నా

మనమున నిశ్చయింపు మనుకమానము మాను మదుక్తి నమ్ముమీ! 73

ఉ. ఈమహనీయరూపమునఁ నెల్లనదీనదసింధుశైలభూ
వ్యోమరసాతలంబులు త్రవ్వోధసమానవదానవామర
స్తోమము తారకాగ్నిశశిశూర్యసమీరదిశావితాననా
నామృగపక్షికీటకగణంబులు గానఁగవచ్చుఁ జూడుమీ! 74

గీ. ఎల్లదైత్యులతోఁ గూడి శయ్యాపు నితని
నోటఁ గప్పట్టుచున్నావు శనోపటిమీఁద
వెలయుచున్నారు శశూలియు శనలువ యింక
నందియం బేలఁనచ్చిదాశనందుఁ డితఁడు. 75

చ. అనుటయు దానవేంద్రుఁ డవుశరా! వెడమాట లటంచు భృత్యులం
గనుఁగొని దీనిఁ బట్టుకొని శకట్టుఁడు కొట్టమునందు పట్టినీ
యనియెడఁ జావఁగొట్టుఁ డని శయానతి చేయఁగ వారు పగ్గముల్
గొని హరిఁ బట్ట నల్గడల శగూడి రదల్పుచు నంత విష్ణుఁడున్. 76

చ. నగములు మాఱుమ్రోఁగ మదఁనాగము లెల్లఁడ భీతిఁ బర్విడం
బగతురు మూర్ఖులం బ్రళయఁవారిదమట్టులు గర్జచేసి పై
కెగిరి భుజాయుగంబు పయిఁకెత్తి విదిర్చిన యంతఁ దల్లకిం
దుగఁ బడెఁ గొల్చుకూట మతిఁదూరతలంబున ముక్కముక్కలై. 77

సీ. అపుడు దానవనాథుఁ డల్కమై నసురయో
ధుల నెల్లఁ బురికొల్పి, తలఁచినంత
సన్నిధిఁ జేరినశస్త్రసందోహంబు
కాలచక్రాదిచక్రవ్రజంబు
బ్రహ్మశిరోముఖ్యఁబహువిధాస్త్రచయంబు
శూలముద్గరకుంతఁజాల మెల్ల
నరసింహమూర్తిపైఁ బరగింప నవినహ
ప్రాంశునికరముల నణఁగునట్టి

గీ. మంచుచినుకులకై వడి *మాయ మైన,
మతియు నాతండు జాజ్వల్యమానవిధ
ఖడ్గబాణశతఘ్ని కాకాండ మతని
మీఁదఁ గురియించెఁ బ్రళయపయోదభంగి. 78

గీ. దైత్యవీరులు నట్టులే *దారుణాస్త్ర
శస్త్రబాణకృపాణపామాణవృక్ష
పాశకూలగదాశిత ప్రాసముసల
కోటిధారాపరంపర *గురిసి రంత. 79

ఉ. ఆనిశితాయుధప్రకర *మహిమశైలముమీదివర్షధా
రానిచయంబుపోల్కి రుచిరస్థితిఁ గూర్చ నకంపితాత్ముడై
భానుసహస్రమూర్తి లయపావకతేజుడు నై నృసింహుడ
ద్దానవరాజసేనలకు *దారుణరూపము చూపె నత్తతీన్. 80

క. పెనుగాలివడికిఁ గదలెడి
వననిధిభంగంబులట్లు *భయకంపితు ల
య్యును దనుజవీరు లొక్కట
మునుకొని హరి సంపవాన *ముంచిరి కిస్కన్. 81

గీ. అగ్నిలోఁ బడుమిడుతల *యట్టు లవియు
నాన్మరసింహుని తేజంబునం దణంగ
వివిధచక్రాయుధావళి *విసరి రదియు
నతనిముఖహ్వారంబునం *దణగిపోయె. 82

గీ. అప్పుడు హిరణ్యకశిపుఁ డాహా యటంచు
నగ్ని కణములు వెదచల్లు *నట్టిశక్తి
బలపఁగా నది నరసింహ *వదనజనిత
మైనహుంకారమున ముక్క *లగుచుఁ బడియె. 83

వ. ఆనమయంబున దైత్యయోధు లత్యంతక్రుద్ధులై తమమాయంజేసి
 ర్ముంగూమారుతంబు గల్పించియు గాఢాంధకారంబు గలిగించియు
 రాళ్ళు రువ్వయు నీళ్ళు చిమ్మియు నిప్పులు కురిసియు నిసుమంతయేని
 ప్రయోజనంబు గానక తమచేత లెల్ల పొల్లగుటకు వగచి యప్పర
 మాత్మునిదివ్యాంగతేజఃప్రతాపాగ్నికే దాళజాలక భయసంభ్రమ
 పరీతచేతస్కులై విషణ్ణవదనంబులతో హిరణ్యకశిపు శరణుచొచ్చి
 రట్టియెడ.

84

ఉ. ఆరజనీచరేంద్రుడు భయానకరాద్రసానుమాపకో
 పారుణనేత్రుడైన భువి యల్లలనాడె సవర్వతంబుగా
 నీరనిధుల్ కలంగె శశినీరజమిత్రులు కాంతి దప్పిర
 త్తారలు త్రుళ్ళె వాయువు యథాయథ లయ్యెను బర్వై జీతతుల్ 85

ఉ. రక్కసు లెల్ల పో నవసారం బిది యంచును దెల్పు నొక్కచోఁ
 జక్కలతేనిఁ జట్టుకొనెఁ జక్కలు గాములు నేడు, వేఱుగా
 నొక్కట నుండె రోహిణి భయోన్నతిఁ దెల్పఁ జరాచరాళికిన్,
 దిక్కులు మాసె లోకభయదీక్షితదుర్గహముల్ బయల్పడెన్. 86

చ. దితిసుతనాశకాలమును దెల్పెడితీఁగలు చెట్లు పూసె న
 ద్భుతముగఁ బండ్లఁ బండులును బువ్వులఁ బువ్వులుఁ బుట్టె నూళులన్
 బ్రతుకువిహంగముల్ పను లారణ్యముఁ జొచ్చెను రక్త బిందుసం
 తతి గురిసెన్ మహోల్కలును దారుణభంగిని భూమిపైఁబడెన్. 87

ఉ. ఆయమరారియింటి కెదురై చదలం గనవచ్చె నీలదే
 హాయతబాహుపాద మగునట్టికబంధ మొకండు, వానియ
 థాయుధగేహదుర్గశయనాలయముల్ మధుమక్షి కావిహ
 రాయతనంబు లయ్యెను శివాళి కూసెను వానినల్లడన్.

88

గీ. అట్టియుత్పాతములుచూచి ♦యాహిరణ్య
కళిపుఁ డాచార్య శుక్రని ♦గాంచి యిట్టి
యశుభసూచన లేలొకో ♦యవతరించె?
ననఁగ నాతండు పలికె ♦నయ్యసురపతికి.

89

ఉ. దై వము దుర్విలాసమునఁ ♦దార్కొనునట్టియరిష్టసూచనల్
భూవలయంబుచేటునకు ♦మూలము లయ్యును దై త్యరాజ్యదై
త్యావనిపాలనాశనమ♦యంబును సూచన చేయుచుండెడిన్
గావున నేర్పుమై గనుము ♦కర్ణము నీకు శుభంబు గలుగన్. 90

చ. అని వచియించి యాతండు గృహంబున కేగిన, దై త్యనాథుఁడున్
మును విధి యిచ్చినట్టివర♦ముల్ దితివంశవినాశదై వసూ
చనలుఁ దలంచి కొంతనడి ♦పై నికులం బుచికొల్పి నారసిం
హుని బరిమార్తు నంచుఁ గడు♦నుద్యతిఁ బెగ్గద పట్టి వెల్పుడెన్. 91

వ. అట్టిబలదర్పనమగుఁ డగువానివికటపదఘట్టచంబునకుఁ జతుర్భుదుధి
వేలావలయతం బైనయిలాతలంబు వణకఁజొచ్చె నట్టియెడ నాది
త్యవిశ్వవసురుద్రాదులు కామరూపంబుల ననుచెంచి యాకనంబున
నిలిచి యఖిలభూతనిలయుం డైనచరసింహుని నందర్శించి కరంబులు
జోడించి మ్రొక్కి వేదసూక్తంబులఁ బ్రస్తుతించి దేవా!నకలలోక
కంటకుం డైనయీపాపాత్ముఁ బరిమార్చుకున్న ముల్లోకంబులకు
ముప్పు వాటిల్లు. నీకుఁ దక్క నన్యున కీకార్యంబు సాధ్యంబుకాదు.
నిఖిలజగత్కారణుండ వైననీవ మా కెల్లరకు శరణంబుపై యుండ
ని నేనే మని సుతింప నేర్తుము! మాసర్వంబునకు నీయనుగ్రంబు పర
మగతి యని విన్నవించినంత.

92

ఉ. వారలపల్కులన్ విని యవారణభంగి నృసింహుఁ డప్పది
గ్వారణకర్ణరంధ్రపుటపాటనపాటన మైనఘోరగ
ర్హారప మాచరింప నితిజప్రకరం బతికంపితాంగమై
ధారుణి వ్రాలె దేవతలు తాండవమాడిరి వేడ్క నత్తటిన్.

ఉ. సింగము కావరించి రొద చేయునె యంచు బుజంబు లల్కు ను
ప్పొంగంగ నాహిరణ్యకశిపుండు నృసింహుని దాకినంత బే
రంగద మేన లేచు భయదానలకీలలు నింగి బర్వ సా
రంగము మీఁది కేగుచుగ రాజముకై నడి నాతఁ డుద్ధతిన్.

మ. దురితాత్ముండు మదాంధుఁ డాఖిలునిపై దోర్దండముల్ చాచికం
ధరముం బట్టి యణంచి దాన నొకపాదం బాని వేటొండుకా
లురుదేశంబున నొక్కిపెట్టి ఘనశాసనస్వలస్వముం గట్టి పే
రురమున్ గోళుల న్రచ్చి చచ్చె నితఁ డోహో యంచు గర్జించినన్.

గీ. అఖిలలోకమనశ్శల్య మగుహిరణ్య
కశిపుమరణంబునకు సిద్ధగరుడయత్తు
నాగగంధర్వదేవమానవగణంబు
నుల్లమానందవారిధి నోలలాడె.

96

చ. కమలభవుండు వాసవుండు కశ్యపుఁ డాదిగఁ గల్లువార లా
సమయమునం బరాత్పరునిసన్నిధి జేరి ముకుంద ! పూరుషో
త్తమ! జగదీశ! నీకరుణ దానవనాథునిబాధ తప్పె లో
కములు సుఖించు నింక భవకర్మవినాశన ! పాపమోచనా!

97

క. మును లెల్లరు సీమహిమం
బును సీనరసింహరూపమును హృదయములం
గొనియాడుదు రనవరతము

నిను నర్చించెదరు భక్తి నిర్జరులు సరుల్.

98

క. పరమేశ్వర! నీచరితమె

పరతత్త్వో బనుచుఁ బుణ్యోపార్తనులు పరా

పరవేత్తలు ధర్మజ్ఞులు

పరమానందంబుతోడఁ బలియుంతు రొగిన్.

99

గీ. ఆదిమధ్యాస్తరహితుండఁ పవ్యయుండ

వఖిలలోకై కవాసుండఁ పచ్యుతుండ

వక్షరుండ వచింతుండఁ పఖిలవిదుండ

పద్వితీయుండ వీవ వేదాస్తవేన్య!

100

క. పదునాలుగులోకంబులు

నుదయించుట వృద్ధి గనుటఁ యుక్కడఁగుటయున్

సదసద్వివేకమునిజన

సదనా! నీచిద్విలాసఁ సరణిని గాడె?

101

సీ. పరమాగమార్థంబుఁ పరమదైవంబును

బరమమంత్రంబునుఁ బరమతపము

పరమధర్మంబునుఁ బరమయశంబును

బరమాధ్వరంబునుఁ బరమహోత

పరమహోమంబునుఁ బరమధామంబును.

బరమయోగంబునుఁ బరమవాణి

పరమసత్యంబునుఁ బరమశమంబును

బరమరహస్యంబుఁ పరమవిద్య

గీ. పరమగతి పరమగురుండుఁ పరమధాత

పరమకర్త పరమభర్తఁ పరమహర్త

నీ వనుచు విశ్వసించురుఁ నిఖిలమునులు

దేవ! నారాయణ! హరీ! దీనశరణ!

102

- చ. అని వినుతింప శ్రీహరి భయంకిర మైనన్మసింహదేహ మం.
తన దిగసాడి యాత్మభిహితం బగుదివ్యపురాణరూపముం
గొని యమృతాబ్ధియు త్తరపుఁగూలము చేరెను బంచభూతవా
హనఘటితాప్తచక్రఘనాయానమునన్ జగ మెల్ల మెచ్చగన్. 103
- వ. అంతఁ బితామహపురస్కరులై బృందారకసురతాపసేంద్రులును
గంధర్వాదులును బరమోత్సాహంబుతో నారాయణనామసంకీర్త
నంబు గావించుచు నిజధామంబుల కరిగిరి. ఇంద్రుండు సురపురంబు
సుఖావాసంబుగఁ ద్రైలోక్యపాలన మాచరించుచుండె. ఇయ్యది
నరసింహావతారవృత్తాంత మింక వామనచరిత మభివర్ణించెద
నాకర్ణింపు మనుచు జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లు వక్కా
ణింపఁ దొడంగె.

104

❖❖❖ బ రి చ కృ వ ర్తి కై త్రి య త్రి ❖❖❖

- చ. అతులతపోగరిష్ఠుండు మహామహిమాంచితుఁ డబ్జయోనికిన్
సుతుఁ డగునమ్మరీచిమునిశ్రమానుండు దేవతపోధనాభినం
న్తుతచరితుండు నిర్మలయశోభరితుం డగుకశ్యపప్రజా
పతిని మహాపురాణములఁ శ్రవల్కలు విందువు కారవోత్తమా! 105

- గీ. అతఁడు డక్షప్రజాపతిశ్రయనుఁగుఁగూఱు
లందు పన్నిద్రుఱును బెండ్లిశ్రయాడె ననుచు
మున్ను వినియుంటి వారిలో శ్ర నన్నియెడల
నదితి దితియును నమ్ముని కనుఁగులైరి.

106

- సీ. అతని కయ్యదితియం శ్రదధిక తేజోమూర్తు
లగువివస్వతుండు శ్రసర్వముండు
త్వష్టయు మిత్రుండు శ్రధాత పర్జన్యుండు
వరుణుండు పూషాశుశ్రవాసవులును

భగండు విష్ణుండునాఁబండ్లెండుగురు పుత్తు

లనఘాత్తు లుదయించి శరాదియందు,

మఱియును దితియందు శమదమత్తపాపవ

ర్తనహిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపు

గీ. లనంగ నిర్వరు జనియించి, శరాహిరణ్య

కశిపునకుఁ బుట్టె సుతపంచరకంబు, నందు

పరమభాగవతోత్తమప్రథితకీర్తి

యైనప్రహ్లాదుఁ డాద్యుఁడశ్రయ్యనఘమతికి.

107

క. జనియించె విరోచనుఁ డను

ఘనబలుఁ డొక్కండు, వానిరకడుపున నుదయిం

చెను బరిపూర్ణపరాక్రమ

ధనుఁ డగుబలిచక్రవర్తి శైత్యవిభుండై.

108

చ. దితిసుతవంశవర్ధనుఁడు శధీరుఁ డుదారుఁడు వేదశాస్త్రభూ

షితమతి ధర్మకర్మపరశ్చిత్తుఁడు నీతివిశారదుండు నూ

నృతహితుఁ డశ్రుశ్రుములశనేర్పరి యైనయతండు యశావనాం

చిత్తుఁ డయి రాజ్యపాలనమున చేయ సమర్థత గాంచినంతటన్.

109

ఉ. ఈతండు నీతిమర్మముల నెల్ల నెఱింగినబుద్ధిశాలి ము

త్తాతను బోలుశూరుఁడు వదాన్యుఁడు పాలనధర్మసూక్ష్మవి

జ్ఞాత యటంచు వృద్ధగురుసాధుపురోహితమంత్రు లాతని

బ్రీతిని నిల్పి శైత్యవిభుఁడీతమునన్ శుభలగ్నసిద్ధిగన్.

110

గీ. కనకకలశసమానీతంగంధపుష్ప

కలితసింధునదీజలంబుల శిరమున,

విధియుతంబుగ నభిషేకవిధి యొనర్చి

పట్టముంగట్టి రథికవైభవము మీఱ.

111

వ. ఆసమయంబునందు

112

సీ. కరతాళములతోడిఁ ఘనజయధ్వనంబు

కొలుపునల్లడ మాటుఁ చెలఁగుచుండ

వేదార్థములతోడిఁ బీద్యదాశీర్వాద

నినద ముల్లంబునుఁ దనువుచుండ

స్తవపాఠములతోడిఁ సంగీతనాదంబు

వీనులవిందు గాఁ వించుచుండఁ

బుష్పాంజలులతోడిఁ భూవరార్పితపేమ

మణిగణధ్వని చూడ్కిఁ మలపుచుండ,

గీ. పూర్వదేవత లెల్ల నుఁప్పొంగుచుండ

హైమసింహాసనాసీనుఁ డగుబల్లిండుఁ

డమరరాజ్యాభిషిక్తుడై యలరినట్టి

దేవనాథునివిభవంబు ఁధిక్కరించె.

113

వ. అట్లతండు కులక్రమాగతరాజ్యలక్ష్మీసమాలింగితవత్సుండై యప్రతి

హతంబుగఁ బరిపాలనంబు చేయుచు నొక్కనాఁడు సకలసామంత

ఘంత్రీచమూనాయకబంధుమిత్రపురోహితసహితుండై పేరోలగం

బున్నయంతఁ బ్రధానసచివులు కరంబులు జోడించి దేవాగ్రీ వింతకు

మున్ను సీప్రపితామహునియుదంతము విన్నవాడ వై నను రాజ్య

కార్యపరతంత్రుడవగుట మఱచియుండువు గావున సీకావిషయ

మిపుడు స్మృతికిఁ దెచ్చుట కనుష్ఠ గోరుచు విన్నవించుచున్నారము

సావధానుండవై యాకర్ణింపు మనుచు నిట్లు విన్నవించిరి.

114

శా. సీముత్రాత నరామరాహిపతుల శలన్నిర్జించి లోకత్రయ

స్వామిఖ్యాతి గడించె, నాఘను ధనుశ్శాస్త్వధ్యాయపాశీః మా

యామూర్ధంబునఁ జంపెఁ శకేశవుఁ డమరర్త్యప్రార్థనన్ దానఁ దా

సీముల్లోకము లేలఁ గల్గె నిపుడార్యులంద్రుండు దై త్యేశ్వరా! 115

శా. ఆతం డేలినలోకముల్ మరల నీ శనాజించి ముత్తాతవి
 ఖ్యాతిం దప్పక నిల్వఁబెట్టె దని కొండంతానతో నున్నమా
 చేతోవల్లరి పల్లవింపఁగ జగత్జేగీయమానుండవై
 పాతాళామరమర్త్యరాజ్యముల సంపాదింపు ముత్తాహివై. 116

క. నీ కున్న యంగబల మా
 నాకేశున కున్నదొక్కొక్కనరనాగేశుల్
 నీ కరియప్పన మీరెఱి
 లోకీజయలక్ష్మి నీకుఁ లోనగు టరుదే? 117

క. కాపునఁ జతురంగబల
 ప్రావీణ్యము దోఁప ముందుఁ స్వర్గంబుపయిం
 గావింపు జైత్రయాత్రను
 దేవేంద్రునిగుండె లవియ రదితికులజేంద్రా! 118

చ. అనుటయుఁ జిన్ననవ్వు నగి యయ్యసురేంద్రుఁడు కొల్వునల్వలం
 కును గలయం గనుంగొని ముక్కుకుందునిగర్వ మణంగ ముజ్జగం
 బును గడియించు తెంతపని? ముందుగ నాకముమీఁది కెత్తుడం
 చనుమతి యిచ్చి లేవ నపుర డందఱు జేయని లేచి రంతటన్. 119

క. అమితోత్సాహము మీఱఁగ
 సమరప్రస్థానభేరిశబ్దము దిజ్జూ
 గములకుఁ జెపు డొదవింపఁగ
 నమరారిబలంబు వెడలె శనద్భుతభంగిన్. 120

వ. అది యెట్లంటేని వినుముమహాపద్మ నికుంభ కుంభకర్ణ కాంచనాక్ష
 కపిస్కంధ వజ్రనాభ విమృదక్ష గజోదర గజస్కంధ గజేక్షణ
 ప్రభృతులగుమున్నూఱుగురు మహాధికులు హిరణ్యకవచధారులై
 పదివేలగజంబులతోఁ బురోభాగంబునను, అప్పదంప్రచతుర్వక్త,

చతుర్భుజ శతాంగ శతలోచన సహస్రపాద సహస్రబాహు రణో
 త్కృట ప్రముఖు లగునేనూర్వరు రథికవీరులు దివ్యాస్త్రధారులై
 యిరువదివేలగుట్టంబులతో దక్షిణపార్శ్వంబునను, ధూమాక్ష
 శిఖినేత్ర శిఖిధ్వజ సరభ శలభ మహాబల ముఖ్యు లగుముప్పదివేల
 మహాశిక్కులు చండగదాకుంతకృపాణధారులై యెడమప్రక్కను,
 బహువిధాస్త్రశస్త్రసంపన్నంబు లగునలువదివేలయరదంబులతో
 నెనుబదివేలకాల్బంకులు వాలఖిల్వ లంశుమంతునిం బోలి త
 న్ననుసరించి వెనుకప్రక్కనునడువ, మేరుశిఖరంబులందలిపుష్పితకింశు
 కంబులం బోనియవ్వీరవరులకుఁ బ్రావృట్కాలజలదంబుమాడ్కి
 ముఖవికాసకాఠియై వారినడుమ పజ్జికవచరత్నకిరీటధారి యగు
 బాణాసురుం డనుబలిసందనుండు సుబాహు మేఘనాద భీమగర్భ
 కనకమూర్ధ కేతుమంతు లనువీరాతివీరులం గూడి రజతచక్రంబును
 బతంగప్రతిమానంబును గాలాబ్దగర్జనఘోషంబు నగుకాంచనరథం
 బెక్కియు నతనివెనుక శతసహస్రరథికవీరపరివృతం డైనయనా
 యుషాపుత్రుం డగుబలాసురుండు వేయియెలుంగుల బూన్చినయక్కు
 రథం బెక్కియు నతనివెంటఁ బెక్కువేలయోధవరుల ఖరవాహంబు
 లైనయలువదివేలయరదంబు లెక్కిచుట్టుముట్టి యరుదేరఁ బ్రభా
 తంబున క్షీరసాగరమధ్యవర్తి యగుసహస్రాంశునిం బోలి విరాజిల్లు
 నప్రతిమానప్రతాపశాలి యైనసముచి పెద్దపులులం బూన్చినకంచు
 రథం బెక్కియువానిపిఱుంద నర్థలక్షస్యందనంబులు వెంట నంట
 మహాశూరకీర్తనీయుం డగుమయుండు సింహధ్వజం బెత్తినయచ్చ
 భల్లరథం బెక్కియుఁ దేవలోకజగీషంజనిరయ్యెడ వెండియు— 121

చ. అనుపమనత్వసంయుతమరహంగసహస్రముఁ బూన్చినట్టిపే
 చినుపరథంబు నెక్కి కడుతనేడైతి నేగెఁ బసిండిరేకుకూ
 ర్చిసపిడితోడివెండిగద రచేసొని యర్వదివేలతేరులె
 కిన్నెవిలుకాండు సంబరపుర గేకల వెంటఁ బడంబుబోముఁడున్. 123

ఉ. దేవపురంబుపై బయలుదేతె మహానగధీరుఁ డాహయ
 గ్రీవుఁడు నాక మెల్ల తలరక్రిమగఁ జేయఁగఁ జూచునుద్ధతిన్
 గ్రావసమానలక్షరథరాజి వహించినపంచలక్షదం
 తావళపంక్తిబృంహితనిరసాదము లింద్రునివీనులం బడన్. 123

ఉ. ఆదరణీయనత్యకరుణాభరణుండు శతాధ్వరుండు వి
 ద్యాదయతుండు వీరుఁడు నురదారుఁడు సింధుగభీరుఁ డైనప్ర
 హ్లాదుఁ డనంఖ్యవీరరథిరకావృతుఁడై సురసేవ్యమానవా
 ణీదయతుండు నా వెడలె నేర్పునఁ దాడిసిడంపుఁదేరిపై. 124

గీ. అతనిసోదరుఁ డగుననుర వ్హదుఁడంతఁ
 బంచలోహరథంబుపై బయలుదేతెఁ
 బరశుభల్లశతేఘ్ని కాశ పాశహస్త
 లైదులక్షలకాల్బంతు శలనుగమింప. 125

ఉ. లక్షరథాధినాథుండు విరలక్షణవేఘుండు మాయణాండు న
 ల్పక్షయకాలవాయుజనరలక్ష్మితోటితురంగవాహిని
 రక్షకరక్షకుండు నవరత్నకిరీటుండు ఖాదిరాగ్నిర
 క్తాక్షుండు నైనశంబరుఁ డరహస్యముఁ బోలినతేరిపైఁ జనెన్. 126

ఉత్సా. బాహుదర్శవీరమల్లరవార మెల్ల నాజి కు
 త్సాహ మొప్పు జేర నమ్రుశత్రుపూర్ణుఁ డద్భుత
 పూహసంవిధానవేత్త యోగవేత్త మిత్రసం
 దోహయుక్తుఁ డావిరోచనండు పోడికిఁ జనెన్. 127

గీ. పోరు చేయంగ బుజము లుర్రప్పొంగునతని
తమ్ముడు కుజంభుఁ డనువాఁడుఁ తరలి వెడలె
దండశరచాపకలిత మౌఁదండఁడుతోడ
వెండితేరులు పదివేలు శవెంబడింప.

121

తరల. అతనివెంబడి నద్రిపాదశ్రహస్త్రహారనిశాచరా
యుతయుతుం డయి పర్వతాయుధుఁ డుగ్రబాహుఁడు నీరదా
సితశరీరుఁడు చక్రనేత్రుఁడు శచిత్రతృక్తిరీటభూ
షితశిరుం డసిలోముఁ డాలముఁ చేయఁగా వెడలెన్. పడిన్. 129

మానిని. వానిబడిన్ సురవైరిచమూపతి శవల్లభుఁ డాహవఘోరుఁడు
ర్మానుఁ డహీనపరాక్రమశాలి కశరాశశరీరుఁ డనాయుషయ
స్మానినిపుత్త్రుఁడు నాఁబడువృత్తుఁ డశనంతఃకలంబుల వెల్లుడఁ గో
పానలకీలలు పర్వఁగ నెల్లెడ ననాఁకలిగొన్నమృగే ద్ర మనన్. 130

సీ. అంతటఁ గాలచక్రకాభీలబహుచక్ర
చక్రంబుతో నేకశచక్రంజేగ
సతనితోఁ గాలాంతశకాకారిసాగర
గంభీరయోధచక్రంబు వెడలె
దానికి వెనుకను శదాశకాదుకుఁడు వృ
త్తునియన్న వీర్యవంశతుండు సరిగె
వానివెంబడి ధనుర్బాణతూణీరముల్
దాల్చినజోదులదండు తరలె

గీ. అంత శతమస్త్రకోదరుఁ డడఁగివిచిత్ర
బర్హి బహ్లోఘమాయనశవర్కకలితుఁ
డనుశకోఁకి సేనాని యగుఘనుండు
సింహికానందనుండు వేంఁచేసె బిదప.

131

సీ. బ్రహ్మకు వర మిచ్చి శవరము గైకొన్నను

హాతాపసుండు కశ్యపాత్మజుండు

వేయిజన్మములు గావించిన కర్మకు

డణిమాదిసిద్ధుల శనలరువాడు

కైలాసశిఖరసంకాశాష్టనల్పహి

మాద్రినన్న భరథం శబమరువాడు

శరదభ్రములపోల్కి రజద లంటి వచ్చును

హాకాయభటకోటిర కాశ్యాయుండు

గీ. పాండురచ్చత్రచామరభర్మవర్మ

మకుటుం డగువిప్రచిత్తినామకుండు పుత్ర

పాత్త్రి లెల్లరు తేరులకపై వసించి

తోడ రా దేవనగరికి శదాడివెడలె.

132

గీ. వేయికారెనుపోతులు శమాయనట్టి

కోటిగంటల తేరిపై శగూరుచుండి

నూలుచేతులు వందకన్నులు చెలంగు

దైత్యవీరుడు కేశియు రదరలె ననికి.

133

వ. కార్పిచ్చుమంటలం గాలి యెట్టవడినబంగరు కొండకొట్టకొనం బోని

చారుచామికరమయం బగు బొమడికంబు దాల్చి వేల్పులపాలిటి

యకాలకాలుండు నా హంసధ్వజం బెత్తినరాకేందుకుండసితశత

పతాకంబు దిల్లోకవిజయనామకంబు నగు శతాంగం బెక్కి పేడలిన

యావిప్రచిత్తిని బురస్కరించుకొని రజతాద్రి విరాజమానశరీరులు

నవదాతమాల్యాంబరధరులు శ్వేతాతపత్రులు పాండురదండమండి

తహస్తులు నై యర్థచంద్రాకారంబు లైనవాడికోటలతోడి భీకరా

ననంబులతో సార్థలక్షదానవయోధులు మయాసురనిర్మితంబు లగు

మూయామయస్యందనంబు లెక్కి యనుగమించి రంత వెండియు.

గీ. పూసి తాలించి కట్టెయుఁ శబాలుపు మీఱ

దనుజవీరులు తండ్రి పోతండములు గ

వెంటరా వృషసర్వుఁడు శపెండ్లికేగి

నట్లు వాద్యధ్వనులతోడ ననరిగె నపుడు.

135

ప. ఇట్లు నేరు మోసినవిరుదులు వెక్కిరిండు కయ్యంపు వేడుకఁ గట్ట
యితంబై లెక్కకు మీఱినచతురంగబలంబులతో దిక్కులు పిక్క
టిల్ల దివంబునకుం దరలినంతఁ, దనకు విజయంబు కోరుచు వేదం
బులు పఠియించి మంత్రంబులు జపించి తంత్రంబు లాచరించి
సోమంబులు పచరించి యోషధు లిచ్చి పరమోత్సాహంబు
చూపిన బ్రాహ్మణోత్తము లొక్కొక్కరికి నిష్కనహస్రంబు నట్టెత్త
రశతగోధనంబు వస్తుహవానంబు లిచ్చి వీడుకొలిపి, శచ్చంద్రచంద్ర
కాసుందరంబు లగుకొశేయాంబరంబులు సంతప్తజాంబూనదభూష
ణంబులు సవరత్న కిరీటవజ్రకవచంబులు ధరియించి శక్తిచక్రశతఘ్ని
కాదినంగరోషకరణంబులు కూర్చిన పంచలోహమయంబగు సమున్నత
స్యందనంబు లధిరోహించి సంగ్రామసమయపరిసాధనంబులు ధరించిన
మహాకాయులు మహామాయులు మహాబలులు సగుడై త్యవీరులు
గుంపులు గుంపులై సంచరద్రత్నాకరంబుల మాడ్చి నిరుకెలంకుల
సంకులస్వసంబుతో బయలుదేరి బురోభాగంబున వందిమాగధ
జయఃకయధ్వంసంబులు సృష్టగీతవాద్యస్వనంబులు రణభేరిభాంకా
రంబులు సందడింప సయశ్శిరశ్శతాక్షప్రభృతులు పదిమంది దానవ
భటులు రక్షాంగంబులు రక్షింప బుష్పమాలాలంకృతు లగుపుణ్య
జనులు శ్వేతచ్ఛత్రచామరధారులై యిరువలంకుల నిల్వ ననురతా
పనులు సలప్రక్కలఁ బరివేష్టింప సువర్ణరసవిచిత్రతవృకధ్వజప్రదీప్తం
బు మేడపై లడదీయంబు నై యూర్యహే మోపచితపోషణనల్పంబు

విద్యుత్ప్రభంబు సహస్రహయరత్నయుక్తంబు నగుమణిమయరథంబు
బధిరోహించి సకలదైత్యదాసవచక్రవర్తి యగుబలీంద్రుడు. 136

సీ. అభినవాంభోజదాశమాంగరాగంబులు

శృంగారరసము పోషించుచుండ,

తటిదాశశితచక్రదండచండాయుధం

బులు వీరరసము పైఠ జలుకుచుండ,

బాలసూర్యప్రభాభాసమానకిరీట

కాంతిపుంజము మింటగ్రమ్ముచుండ;

చండాంశుభానుభాస్వరవర్మవజ్రరో

చుల నాల్గుదిక్కులు వెలయుచుండ,

గీ. తనకు దక్షిణనాయకశత్రుంబు జగతి

వెలయుగా నొక్కమాటగ నవిజయలక్ష్మి

నమరపురలక్ష్మి బెండిలిరయాడఁ గోరి

వెడలఁ గడువేడ్కతో బెండ్లికొడుకువోలె.

137

❖ ❖ ❖ ఇ ద్వి ని స మ రో ద్యో గ మ ❖ ❖ ❖

ఉ. ఈగతి నెత్తివచ్చెడిబలీందునికయ్యపుఁబూనికన్ మరు
ద్వేగులు వేగు లేగి వినిపింపఁగ బంగరుగద్దె వెన్నకున్
జాగిలికూరుచున్నసురనాథుఁడు ముందుకు వంగి నివ్వెఱన్
వేగులవాండ్రమాటలను వింటిరె యంచు సుధర్మనల్లడన్. 138

మ. కలయంగన్గొని వేరువేర సుమనోరగంధర్వవిద్యాధరా

దులఁ బేరెక్కినపెద్దలం బిలిచి యాశుద్ధాత్ము డైత్యేంద్రు నిం

దులఁ గాలెప్పట్టకమున్న కూల్పవలయుం శ్రదోద్ధోన మీమీబలం

బులతో సిద్ధము కం డటంచు నయనంబుల్ కండఁగా లేచినన్. 139

క. సురలోకనాథునానతి

శిరమునఁ గొని లేచి వారు శ్రేణేయనుచున్

బరిపరివిధములఁ దమతమ

పరివారంబులను సిద్ధపఱచినయంతన్. 140

చ. హరితరుచిం జెలంగినసహస్రహయంబులఁ బూన్చినట్టిభా

స్కరశతభాస్వరం బగుసురవర్ణరథంబున నెక్కి దైత్యసం

హరణచణంపుఁజక్ర మనుకరాదిని హ్రాదిని కేలఁ బూని యా

హరిమాయుఁ డేగె మాతలి మరహారభసంబునఁ దేరుత్రోలఁగన్. 141

చ. అమలినతారహీరమణిరహారము వెన్నెలగాయ వక్త్రబిం

బము వడి నెండగాయ మదరమత్తబల్లింద్రవినాశకాలచి

హ్నముగఁ గ్రమంబు తప్పి గగనంబున నొక్కటఁ గూడినట్టిపు

ష్పమ నెలలేవెలుంగు లన శనాకవిభుం డని కేగునత్తఱిన్. 142

ఉ. పాలకుఁ డేగె నా సపరివారమునా నుడిమాడ్కిఁ దారకా

జాలముఁబోలె వేలుపులఁసంఘము నేగెను రాజువెంబడిన్,

వేలుపుటాజ్ఞ సప్తమునివీరులు నాహరివెన్న గాములం

బోలుచుఁ బోయి రేకమయిఁపూర్వసురేంద్రునికీడుమూఁడెనాన్. 143

చ. పరశుగదాసికుంతశరఁపాశశరాసనపాణులై నిశా

చరులు శతఘ్నికాభిదురఁసాయకహస్తలు యక్షవీరులుం

బరుగులు వాఱుచుం కడలిఁపాయలునా నిరువంక సాగఁగా

హరిమాయునెత్తికోలు చరితార్థముగా ధనదుండు వెల్పడెన్. 144

ఉ. తేజమెల్ల భూతపితృదేవగణంబు భజించి వెంటరాఁ

దేజులు నూఱు లాగునొకఁదివ్యరథంబునఁ గూరుచుండి వి

భ్రాజితదండచాపశరఁపాశధరుండు క్రుధారుణాక్షుఁ డ

వ్యాజపరాక్రముండు నగుఁనంతకుఁ డేగె నసంతసేనతో. 145

చ. పగతురపాలిమిత్తి యగుఁపాశము పట్టి శిరస్త్రుయాభ్యప
 న్నగములఁ బూన్చినట్టిదశఁనల్పరథంబున నెక్కి నింగి న
 ల్మొగము జయధ్వనుల్ చెలఁగఁ బోరన నాగబలంబు తోడురా
 నగవరధీరుఁడైనజలనాథుఁడు ఁపోకిఁ బోయెఁ బిమ్మటన్. 146

సీ. ద్వాదశాదిత్యు లేఁకాదశరుద్రులు
 సమరభిషగ్గరుఁ ఁలప్తవసువు
 లఖిలగంధర్వగుఁహ్యకసిద్ధసాధ్యులు
 కిన్నరచారణఁకింపురుషులు
 ధాత పర్జన్యండు ఁత్వష్ట చంద్రుండును
 విశ్వదేవతలును విశ్వకర్మ
 యాత్మీయదివ్యవాఁహసనమారూఢులై
 కవచశిరస్త్రాణఁకలితు లగుచు

గీ. బహువిధాయుధకలితులై ఁభండనమున
 సమరవిభురాజ్యలక్ష్మి కఁయ్యసురనాధు
 బలిని బలియిచ్చి వత్తు మఁస్రప్తిన పూని
 బయలువెడలిరి బాహుదఁర్పంబు మెఱయ. 147

మ. మనుజేంద్రా! యిక వీరు వా రని గణింపన్ శక్యమే దైత్యమ
 ర్దనదీక్షం గొని చన్నయాదివిజబృంఁదంబందు?ము న్నాబలీం
 ద్రునిదాడిగ జవిగొన్నలోకముల నాదుర్మార్గుపే రన్నఁ జీ
 యనువా రందఱు నేగి రొక్కవడిఁ దాఁ మాబాలగోపాలమున్. 148

వ. అట్లుసంభ్రమోత్సహభరితంబు లైనదైత్యాదిత్యబలబులు రెండును
 బ్రలయకాలజలధులం బోలి యొక్కటఁగలసినంత. 149

క. శరపాతము తోమరము

ద్గరఘాతము కుంతభల్లఃఖడ్గచ్చురికా

క్షురికోద్ధాతము సరిపడ

నిరువాఁగులు కలియఁబడియె ♦ నేడై నంతః.

150

క. ఒక్కొని కొక్కఁడు నెదురుగఁ

ద్రొక్కి నిలిచి పోరు చేయఁ ♦ దొడఁగుట మొన న

ల్పక్కుల నెక్కటికయ్యము

లక్కజముగ జరిగె నట్టియాలము వినుమీ!

151

—♦♦♦ దేవాసురయుద్ధారంభము ♦♦♦—

వ. సావిత్రితుండు నాఁబడుపంచమమరుత్తునకు బాణుండును, ధ్రువనామకుఁ
డగువసువునకు బలాసురుండును, అధ్వరునికి నముచియు, వాయువు
నకుఁ బులోముండును, పూషనామకాదిత్యునకు హయగ్రీవుండును,
భగదేవునకు శంబురుండును, విష్ణుకేనునకు విరోచనుండును, అంశు
నకుఁ గుజంభుండు నుద్ది తద్దయుం దగ నొక్కడ నెదురై నిలిచి
పోరుటయు; మఱొక్కడ దేవాసురవిశ్వకర్మలకు దేవదానవశీతకరు
లగుసోమశరభులకు సురాసురదివాకరు లగుభాస్కరశలభులకును,
అసిలోమమారుతులకు పృతాశ్వీదేవతలకు రుద్రవృషపర్వులకుఁ
గేశిధనేశ్వరులకు నుగ్రసంగ్రామంబయ్యె. అంత సైంహికేయహిరణ్య
గర్భులు ప్రహ్లాదదండధరులు వరుణవిప్రచిత్తులు ననుష్ఠాదచిత్రరథులు
నింకొకచక్కి ననహాయనంగరం బాచరించుచుండి రయ్యెడ వారి
వారియెక్కటికయ్యం బాలోకింప సంజాతకుతూహలభరితాంతఃకర
ణుం డగుబలీంద్రుండు దైత్యరాజ్యనిర్మూలనబద్ధదీక్షుఁ డగుసహ
స్రాక్షుని బోరికి జీరె. అట్లు దేవదానవచక్రవర్తు లిర్వురు తలపడు
టయుఁ దక్కినయమరాసురపీరు లెల్లరు నొండురులపైఁ గవిసి

కత్తివేటు వీరబలనాటులు విడికిటిపోటులు వింటిమోత లార్పు
లడల్పులు పెడబొబ్బలు నెసంగ ఘోరరణంబు సలిపిరట్టియెడ. 152

క. కలంగంబాతెను జలధులు

కులగిరులును వీరై రేరై యఘోరానిలముల్

తలచూపె బుష్కలాదిక

జలదంబులు భాస్కరుండుర చండిమఁ జూపెన్ 153

వ. అట్లు మహోత్పాతంబు లుప్పతిల్లుతఱి. 154

చ. సనకసనందనాదిమునిరచంద్రులు సన్నతీచేయ నాత్మనం

దనులు పులస్త్యముఖులు యశధామతి గొల్వంగ స్థాంగవేదముల్

మనవు లొనర్చ గా మణినిరూపము నెక్కి చరించుచున్ సనా

తనుఁడు పితామహుండు రణధామము చూచుచునుండె

నయ్యెడన్. 155

ఉ. సైనికసింహనాదములు శసజ్యశరాసనశింజినీస్వనం

బాసకగోముఖారజమరహఃపటహాదినినాదముం గదా

ధ్వనము దిక్కు తెల్లఁ గలరపన్ దుములాహవయజ్ఞదీక్ష కా

సేనలు రెండు పాల్పడె నశశేషజగంబును దల్లడిల్లఁగన్. 156

వ. అమృహయోధనయాగంబునకుఁ బ్రహ్లాదుండున్నేతయు విరోచనుం

డధ్వర్యుండును సముచి హోతయు వృత్రుండు స్తోతయు మయుం

డుద్ధాతయు సనుష్లాదుండు ప్రస్తోతయు బలుండు పోతయు వృషపర్వుండు

ప్రతిప్రస్థాతయు హయగ్రీవుండు ప్రతిహర్తయు బాణుండు బ్రహ్మయు

నసిలోమాదులు తక్కినముత్తిక్కులుంగా బలీంద్రుండు యజమా

నుండె, రథపంక్తులు యూపంబులు, సురలు యజ్ఞపశువులు, కృపా

ణంబు లిద్దంబులు, పరిఘంబులు పరిధులు, తోమరంబులు సోమకల

శంబులు, శిరంబులు పురోడాశంబులు, సుధిరం బాజ్యంబు, బాణంబులు

నుక్రమంబులుగా, వైరేంధనసమీరితం బగురణాన్ని హోత్రంబుఁ
బ్రజ్యలంపఁజేసి జంభకుజంభాదులు సదస్యులై యభినందింప విప్రచిత్తి
యుపద్రష్టయై యుత్సాహంబు గొలుప శంబరుండు శామిత్రంబు
నడప నమరుల నందు వేల్పుచుండెనంత. 157

❖ బాణుండు సావిత్రి నోడించుట ❖

చ. సురభటులుం బరాజయమునోతున కోర్వనిభంగిఁ దన్నిశా
చరపరిబ్రయాగమును శసాగఁగ నీయక యంపవానలం
గురిసి మహోగ్రదీప్తముఖశకుండము ముంపఁగఁ జొచ్చి రంతఃము
ష్కరుఁ డగుబాణుఁ డయ్యెమరశసైనికకోటికి నడ్డువాఱుచున్. 158

మ. విమతానీకము నూతగా నిలుచునాశ్రవితుండు పైరాఁగఁజా
పమునం దొమ్మిదియమ్మలం దొడిగి తరద్వక్షంబునం దేసి య
ర్యమకల్పం బగుబాణకోటి సురసైన్యభోధి నింకింప న
య్యమరశ్రేష్ఠుండు బాణసేపడఁచెరొద్రాగ్నేయశస్త్రంబులన్. 159

ఉ. దానికి నోర్చి బాణుఁ డొకశదారుణబాణము వింటఁ గూర్చి నీ
మే నిదె ముక్కలయ్యెఁ గనుశ్రమి యని యేయ నతండు రెండుగా
దానిని ద్రుంచి రక్కసునెరదం గుఱిచేసి శతఘ్నిశక్తి
మ్మానిత మైనశక్తి నసశమానబలంబున నేసె వేసినన్. 160

చ. బలితనయుండు నవ్వి యొకరబాణమున న్నడుదారి దానిము
క్కలుగ నొనర్ప నయ్యమరశనాయకుఁ డల్లి నిశాతధారల
న్నలు వగుదానవార్దనమునాఁ జనుఖడ్గము నేసి వానిచే
విలు దెగఁగొట్టె నంత నరిభీకరబాహుండు బాణుఁ డుద్ధతిన్. 161

ఉ. ఒండొకవిల్లు చేతఁగొని శయోరిసురాధమ! నీవు బాణుదో
శ్చండిమ కోర్తువేయని కృతశానుశిఖాభిశిలీముఖోత్కరం
బొండొకటిం దగుల్కానఁ గ నోహరిసాహరి నేయ వానియు
ద్దండశరాలితాతునకుఁ శదాశఁగఁజాలక భీతిఁ దూలుచున్. 162

క. సురవరుఁ డగుసావిత్రిం

డరదంబు మరల్చికొంచు శనవ్వలి కరిగెన్

సురవైరియోధవర్గము

పరమానందంబు నొందె శబాణుఁడు పిదపన్.

163

చ. అనితల నోహాటించి చనునాతనివెంబడి బోక పాడి గా

దని తలపోసి వేటొకట శనాహవదర్పము చూపువాకశా

సనునరదంబువంకకు నిశంబగుతేరు మరల్చికొంచుఁ జ

య్యనఁ జన్. నంతలోపల బశలాసురుఁడున్ ద్రువుఁ దాఁకి యేడ్చెఱన్.

~~అది~~ బ లా సు రు డు ధృ వు ని గె లు చు ట ~~అది~~

క. బలితవుఁబెనుగద నాతని

తలపై విసరంగ దానిశతాఁకున ధృవునా

దల బొప్పికట్టె బుజములు

నలఁగెను గవచంబు పగిలి శనలినలి యయ్యెన్.

165

క. అయ్యెడఁ దక్కినవసువులు

చయ్యన నరుడెంచి బలునిశసారధి హయముల్

డయ్యంగ నబ్బలునరదము

ప్రయ్యంగ శరవృష్టి గురియ శవాఁడును గిన్నన్.

166

ఆ. తేరు డిగ్గనుటికి శద్ధిర్భగదాదండ

మొండు త్రిప్పకొనుచు శనురవడించి

వారిపైఁ బడంగ శవజ్రాయుధముఁ బోలు

దానివేగమునకుఁ శదాశలేక.

167

క. అరదంబులతో నలుదెస

నరిగిరి భయ మంది యప్పు శడాదిత్యభటుల్

శరకుంతభల్లతోమర

పరిఘంబులు బలునిమేనఁ శబరపినఁ గినుకన్.

168

చ. అమితబలంబుకల్పిని మరహాబలుడో యస సబ్బలాసురుం
డమరులదండుపైఁ బడి గరదాహతి వారలబాహుపాణిపా
దములను నుగ్గుచేసి భువిఁ తల్లడ మండఁగి నార్పుచో నరిం
దముఁ డగునాధువుండు శరధారల నాతనిఁ గప్పె నంతటన్. 169

ఉ. తొక్కినతొఁచుమాడ్కిఁ గడుఁ రోజుచు నాబలుఁ డోరిపందాసి
వెక్కడి కేగి తింత కిప్పుడేమని సిగ్గటి వచ్చి తంచుఁ దే
రెక్కి శరాసంబు నడిఁ నెక్కిడి యెక్కటికయ్యమందు నీ
యొక్కణఁగింపనే యనుచుఁ నొక్కెఱనమ్ములు కుమ్మరింపఁగన్. 170

చ. ఉరుభుజగర్వ లయ్యురువుఁ రొక్కని కొక్కఁడు తీసిపోక సం
గర మొనరించి రస్త్రములఁ గాండములన్ శితచక్రసంతతిఁ
బరశుక్రపాణకుంతముల శభండసరంగము గానరాక యం
బరమున బ్రహ్మదేవుండు విరమానము నట్టిటు త్రిప్పి చూడఁగన్. 171

క. ఇరువురు నట్లాయుధములు
సరిపడునందాఁకఁ బోరి సరంభమునం
బరుసంపునియున్దంబున
నరదంబులు డిగ్గ నుఱికి శయద్భుతలీలన్. 172

ఉ. కారెనుపోతులట్లు కడుఁ గావర మెక్కినకొమ్ముఁటెన్గల
ట్లీరస మెత్తుమ శ్రవృషభేంద్రములట్టులు పోతరించుకుం
భీరములట్లు మైమఱచుఁ బెబ్బులులట్టులు పోరునట్టియ
వీరులబాహుయున్దమున విహ్వలభావము గాంచి రెల్లరున్. 173

గీ. పెద్దయుం బ్రాద్దు వా రట్లుఁ హద్దు లేక
దండదెబ్బలు మెడపట్లుఁ దండపట్లు
గుంజలాటలు దోపాటఁ గున్దులాట
లాడనాడంగఁ దునకు బల్లాసురుండు.

గీ. ధ్రువునిమెడ గట్టిగాఁ బట్టిర దూరమందు

తల్లకిందై పడంగఁ బంతానఁ ద్రోసి

దివిజవీరులగుండెలు శదిగ్గురనఁగ

నార్యైఁ దననామ మన్వర్థ శమగుచు వెలయ.

176

క. ఆదెబ్బ దానిమించిన

యాదీనత యంగ మంతశరింగము నొంపన్

భేదంబున ధ్రువుఁడును బ్రా

చీదిజ్జుఖుఁ డగుచువీడు శచేరఁగ జనియెన్.

176

— ❧ — నముచి యధ్వరు సేవణఁచుట ❧ —

ఉ. అత్తటి వేటుచో నముచిర యధ్వరు మార్కొనె, వారు శౌర్యసం

పత్తిని వాసి లేక తమరబాణవరంపర సంబరంబు ను

వ్వెత్తుగఁ గప్పి యొక్కమెయిర విశ్వభయంకరలీలఁ బోరుచో

నుత్తలపాటు సుత్సవము శనోలిఁ గనంబడె వారివాఁగులన్.

177

చ. నముచి పదాటుముల్కు లేదర నాటిన నధ్వరుఁ డల్కు రుక్మపుర

ఖములును వాడివాతు లగుశకాండము లిర్వది మేని గ్రుచ్చియ

య్యమరవిరోధి కేతు వాకశయమ్మునఁ గూలిచె వాఁడు యూధనా

ధము బరిగోలలంబలె శిశతప్రదరంబులఁ గొట్టె నధ్వరున్.

178

ఉ. అంతట నధ్వరుండును మరహారభసంబున నద్దురాత్ముతే

రింతలు నంతలై పగులరనేసిన, నాతఁడు బెగ్గడ్లిల్ల ది

గ్దంతులు శంఖమూఁది శిత్రధారము సూర్యనిభంబు కీలవి

క్రాంతము నైనచక్కము నశరాతిరథంబున నేసె యేసినన్.

179

క. అరనిముసంబున నధ్వరు

నరదము మసియయ్యె సూతుఁడ డంతము నొందెన్

దురగంబులు పొరివోయెను

బరివారం బెల్ల పిక్కశబలముం జూపెన్.

180

ఆ. దాన సర్వరుండు శతల వంచుకొనిపోయె

వచ్చినట్టిదారి శపట్టి యత్తె

సముచి విజయభేరీనాదంబు మిన్నంట

సమర సేనఁ జక్రమంటితటిమె.

181

మయుఁడు త్వష్ట నోర్పుట

ఉ. వెండియుఁ ద్వష్టయు స్మయుఁడు శివశ్రుతసర్వవిభాక్త్రసిద్ధియున్

భండనరంగచండతర్రబాహుబలంబును బెచ్చు మీఱ నా

ఖండలుఁడున్ బలీంద్రుఁడు సుఖంబున ముజ్జగ మేలుకోర్కిఁ దా

మొండొరు లాహవంబున జరయోత్సుకతం దలపడ్డ నొడ్డునన్. 182

క. అన్నిర్జరసేనాగ్రణి

మున్నూఱుశరంబు లొక్కశ్రమొగిఁ జాపమునం

బన్ని ప్రయోగించిన మయుఁ

డన్నారాచముల సశుమ శనఁగించి వడిన్.

183

గీ. మేటితొలకరిమొగులు డిశబ్ధానువాస

కురియునట్టులు శరపరంశరలు పరం

యతనిరథసూతతురగచరయంబుతోడఁ

గలఁచె ముమ్మాఱు లూపరి శనలుపకుండ.

184

ఉ. అందు కమర్త్యవీరుఁ డిరుకణాననుఁడై కనుదోయి నిప్పుకల్

చిందఁగఁ డేరిపైఁ గినుకఁ శబిందులు త్రొక్కుచు, గాలగుద్రామూ

ర్తిం దలపెట్టినాకృతి నుగదీర్ణ మరిందమ ముష్ణరశ్మియో

జం దు లకించుదాని నొకశక్తిని జేతికొలంది చేసిసన్.

185

క. అది రథశిఖరము దాఁకెడి

యదనున మయుఁ డేడుముల్కుశలఁడరించి వడిన్

జదురలుగాఁ గొట్టి శిత

ప్రదరంబులు విడిచె సమరశనల్లభామేనన్.

186

- గీ. ఆతఁ డన్నింటిఁ దెగఁగొట్టి యగ్నిశిఖలఁ
గ్రక్కునుక్కమ్ము లైదునూర్లొక్కమాటు
రక్కుసునిమీఁదఁ బరప నశ్మొక్కలీఁడు
వాడిగద త్రిప్పి వానిఁ జెందఁడాడి మఱియు. 187
- క. ఏనుశరంబుల సూతుఁ బ
దేనింటఁ దురంగరాజు నీలింప,ధను
జ్ఞానాదముతో నిర్జర
సేనాని రథంబు డిగ్గి శితబాణములన్. 188
- ఆ. మయనిచేతివిల్లుల మధ్యకు సఱకన
నాతఁ డొండుచాప మందుకొనుచు
సమరవరునికార్చుకము తుంచి వెండియు
వాడితూపు లేడు నేడు గాఁగ. 189
- చ. తొడిగి తదంగరక్షకులఁ దూలఁగ నేయుడు దేవవిశ్వక
ర్ముడు పదునాల్గుసూది మొనముల్కులు తో నడఁచించి నీమదం
బడఁగెనుగాదె యంచు వడి నార్చిన సమ్మయచేతివింటిఁ
గుడిబుజముం బతాకరథ కూబరమున్ విదళించి వెండియున్. 190
- ఆ. అస్తమించునట్టి యాదిత్యమండలం
బందు చొచ్చువెలుగుల లట్లుపుట్ట
కలుఁగులందు చొచ్చు కాలసర్పములట్లు
పుడమిలోనఁ జొచ్చెఁ బొడమ వింత. 191
- గీ. ఆశరాహతి కోర్చి మర యాసురుండు
త్వష్టతో మొక్కుయమ్మున వక్కలింప
నతఁడు కంఠగతప్రాణుఁ డగుచు వెడలె
మయుండు తత్సేనపైఁ బడెఁ మఱియునంత. 192

~~అథవా~~ యుదేవుడు పులోమాడులనిర్జించుట

మ. తనవారట్టులు పాటిపోనఁ గని సంఘతాపంబుతోఁ దన్ను మించినవేగంబునఁ బోవుతేరిపయిఁ దా నాసీనుడై వాయువయ్యనిరంగంబున కేగుడెంచు తఱి బేరరల్కంబులోముండు తద్ధనుమార్గంబున కడ్డువచ్చి ధనువశ్రత్యంతంబు మ్రోగించినన్. 193

శా. ఆవిస్ఫారము విన్న మారుతుఁ డసూరయారోషసంరంభుడై దేవారాతిబలంబు బెగ్గిలఁ గ నుగ్రదేకించి ఝంఝాధ్వనిన్ ద్యావాభూములు నించి తీవ్రమగువాయవ్యాస్త్ర మొండేయఁగా నావేగంబున దిద్దిరం దిరిగె బెండ్లై వానితే రంతటన్. 194

క. అరుణాక్షుడై పులోముం డరిఁబోసి సహస్రబాణ మడరింపఁగ నా శరములు కిరణంబులుగా నరుణుం డుదయించినట్టై లతఁ డలరారెన్. 195

క. తనకటకుటమ్ము లమ్మెయి ననిలునిమొయిఁ గాఁడకునికిర యారసి వాఁడ గ్గిని బోలునంపగమి నే సినఁ బూచినమోదుగట్లు శచలఁగె నతండున్. 196

క. నురవైరి యంతఁ దనయిరు తరకసములు వట్టిపోవ శ్రధనురాగమచా తురి యంతయుఁ జూపఁగ నా శరములు పెనుమంటఁ జొచ్చుశలభము లయ్యెన్. 197

చ. అనుపమశక్తి సయ్యసురయమ్ములు వమ్మొనరించి యట్లు లయ్యనిలుఁడు వానితో మ్మిరుదవదమ్ముల నాటఁగ నేయ వాడు తేరున నొఱఁగెన్ బలంబటి మ్రగుద్గణముల్ దివి నార్చె నారవంబును విని వచ్చి యద్దనుజశపుత్రులు సప్తమహారథుల్ వడిన్. 198

ఉ. వారిదముల్ మహీధరమునపై జలధారలు నించుమాడ్కి- న.
 మూరుతుమీఁద నుద్దవిడి శమాన్దణముల్ పరగింప నాతఁడున్
 వారణహస్తతుల్యనిజ శవామకరంబును బెంచి వానినే
 వారిశిరంబులందు పడ శవైచెను గూలిరి వార లుచ్చిన్. 199

క. పిదపఁ బులోముఁడు తాఁకిన
 మద మణఁగఁగ వానిఁ గొట్టి శమఱి తద్బలముం
 బ్రదరంబుల విదళింపఁగ
 మొద లూడినచెట్లునాఁగ శ్రమొగ్గిరి వారల్. 200

ఉ. నాటిరణుబుతీరు జన శనాయక! యేమని యుగ్గడింతు? బ
 లేటిమగండు మారుతుఁ డశమేనుపరాక్రమశాలి యాతఁడు
 స్రాటగణంబు లేటికదుర పట్టులు వేటయొనర్చి గైరికా
 పాటలశైలజాల మనుర భ్రాంతిని గూర్చెను జూచువారికిన్. 201

ఉ. రాసులు రాసులై సమర శరంగమునల్లడఁ గూలినట్టియ
 య్యాసురసంఘహస్తివిసర రాశ్వగణంబులనెత్తు రన్రప
 త్రానకరంబు భూతసుఖదాయకమై చదలులఁ బొంగి వ
 హ్నాసరిదుద్ధతిన్ జనభరంబున నల్లడ వెల్లునై చనెన్. 202

క. శరచాపమునలముద్గర
 కరు లగుచుఁ బులోముఁ డేలుక కాల్బంకులు వే
 వురు వచ్చి చుట్టుకొని పరి
 పరివిధములఁ బోరునలుపఁ శ్రవనం దంతన్. 203

చ. తనజవనత్వముల్ సువిదిశతంబులుగా భుజయుగ్మ ముబ్బుఁగాఁ
 గనుఁగవ జేవురింపఁ బట్రకాండపరంపర లేసివాదిలోఁ
 నెనిమిదిన్సార్లమంది వధిశయించి మహాపథ మేర్పరించి యా
 ర్చెను, వివి నేటి కాతెరువు శచేసిసచొప్పున నొప్పు భూవరా! 204

గీ. అమరరాక్షసంగ్రామశ్రమండు వాయు
దేవుఁ డొసరించినట్టియాశ్ దివ్యవధము
వాయురథు లనఁజుడుసిద్ధశ్రవణ్య లెపుడు
సేమఱక కాచుచుండు రథహీనభక్తి. 205

ప. అట్లు సమీరముండు పులోము నుక్కణంచి నిశాచరమర్దనంబునఁ
దనివి తీక్షణ శనయరసంబు వేఱొండుచోటికిఁ దరలించుకొనిపోయి
నయనంతరంబు. 206

❧ హ య గీ) పు డు పూ ణ ని వి ర ఘ ని కే యు ట ❧

ఉ. దేవవిరోధిసేనలకుఁగ దేకున చేకులునట్లు మత్తదం
తావశ్యపంక్తిఁ బూన్చినరథధంబున నెక్కి బితాన నాహయ
గ్రీవుఁడు సింహనాద మొన శ్రొంచుచు నెచ్చట చొచ్చి, దైత్యయో
ధావళి నొంచుపూఁకుఁ డెదుర్కై చనుదించినఁ గిన్న పేరిమన్. 207

చ. గుడుసువడంగ హేమమయశోభిశరాసన మారనంబు పె
ల్లడరఁగ నల్లియం దిచ్చి శయన్ముఖనైపుణి నంబకంబులం
దొడుగుట దోయు దీనికిని శ్రదోచకయుండెడుభంగి మంచుకై
వడిఁ గురియించె శత్రుభట శవారము తల్లడ మంద నెవ్వడిన్. 208

ఉ. గొప్పద్వియై మహాశిఖరి శూటముఁబోలినవానివింట్రియం
దప్పటి కప్పు డుప్పటిలు శనట్లు లసంతములై తనర్చి వే
యప్పరవేది బాదులు ♦ యోధిఁ జరించెడుడేగపిండుల
ట్లుప్పినయాశరవక్రము ♦ బొక్కటఁ బూషని తేరు గప్పినన్. 209

క. గణనకు మీఱినచూసర
గణములు పూషనివేశేష ♦ కాంతికిఁ దొలుతన్
మిణుఁగులులై సొగడలు
కణములునై పిదప వశని ♦ కరముల నణఁగెన్. 210

గీ. దాని కద్భుతపడుచు నశద్దానవుండు
వాడిసాయకముల జడిశ్రవాన గురియ
నది యతనివేడివెలుగున శనంతరించె
వాడు నిది పని కాదని శచరునపెట్టి. 211

చ. పొగడికగన్నయట్టిపొలిశ్రవణికోల సేసి కేతువుం
బగిలిచి రశ్మియోక్తిములు శ్రవయ్యలుచేసిన బూషుండల్కన
ప్పుగతునివిల్లు ముప్పి కెడఁగబాపి సిడంబును గూల్చి సూతుకే
లగలిచె నంత వేటాకశశరాసన మాతడు పట్టి యుద్ధతిన్. 212

క. సారథి రెండిట వ్రాల్చియు
వారుపముల మూటఁ గూల్చిపలుపటియలుగాఁ
దేరిని నాల్గిటఁ జీల్చియు
బీరము చెడి యడలఁ బూషునిరధుని జేసెన్. 213

గీ. అవుడు పూషుండు లజ్జించియమరనాధు
తేరివంకకుఁ బఱచె నశధీరుఁ డగుచు
నచట నప్పుడె పొనఁగె మరహరణంబు
భగున కగధీరుడై నశంభరున కందు. 214

ఓక్క శంబరుండు భగునిదఱుముట. ఓక్క

గీ. పొడుగు పండ్రొండుమూరలు వెడలు వేడు
జేనలై లావు బిగి జిగియైనయట్టి
భర్మకార్ముక మొండు చేపట్టి నారిఁ
బిడుగు మ్రోగినకరణి నెవ్వడిని లాగి. 215

ఆ. కడలితరంగలట్లు కంపించి కంపించి
కలంగఁ బాట వేల్పుబలంగ మెల్ల
నిసుము చల్లుమాడ్కి నిషుకోటిఁ బరగించి
మొగ్గరంబు నొక్క మొగిని జీల్చి. 216

గీ. అంతకాలనిరూపాత్ముఁడనఁగ శంబు.

రుండు భగుఁ డున్నయెడఁ జొచ్చుచుండ నతఁడు

నధర మదరంగఁ గ్రోధరఁకాత్ముఁ డగుచు

విల్లు మోపెట్టి పెడబొబ్బపెట్టెనపుడు.

217

చ. పరిసరవర్తులచ్చెరువుపాటున మ్రొన్నడి చూచుచుండ నం

బరచరులు న్నిజానిమిషభావము జంకున దూటుచుండ ని

ష్ఠారశరపాతభీతిరణశూరులుఁ ద్రొక్కుడు లాడుచుండ న

య్యిరువురు సంపవానగుఁదియించి రసంతము తూటువోయె నాన్.

చ. నురుగులు గ్రక్క వాహములు, నొప్పున కోర్వక చక్రరక్షకుల్

పరుగులు వాఱ, సారథులు బాణపుదెబ్బలఁ జాలసోలి కూ

బరముల వ్రాల, నొండొరులవర్మము లొక్కటఁ జీలఁ పోరుచే

సిరి రుధిరంబు పైకెగయఁజిమ్మనగ్రోవులఁ జిమ్మునట్లుగన్. 219

మ. అపు డాశంబరుఁడత్యమాయ గగనంబత్యంతగాఢాంతకా

రపరీతంబుగఁ జేసి తాను ధనురాఁరాక్షక విజ్ఞేయుడై

కపటాయోధనబుద్ధిమై పటుశరాఘాతంబునంజేసి సూ

తుపదంబుల్ హయకంతముల్ నటికి తోడ్పొండ్రి గూల్చి తేరంతటన్.

ఆ. భగునిమేను తూటుపటిచి జల్లెడచేయ

నతఁడు వింటిమోతనాకళించి

దానితెన్నువట్టి దశసాయకము వేసి

వాని శంబరుండు వమ్ముచేసి.

221

ఉ. ఆతనిచేతివిల్లు దునుమాడియు సచ్చట సంతరించి మా

యాతిమిరంబు వాపి సమరాంగణమం దిఁకనొక్కచక్కెరి

ద్యోతితమూర్తియై యమరయోధుల నుక్కడఁగించి తాను ని

శ్చేతనునట్లు కూలి కడు జిత్రముగా మఱియొక్కపట్టునన్. 222

ఉ. పర్వతతుల్యగాతుఁడయి భవ్యదిశాగజ మెక్కి తోచి సౌ
పర్వగణంబు నొంచి బహుభవ్యతరూపము దాల్చి వెండియున్
సర్వరణాంగణంబునఁ బ్రచారము సల్పి నిమేషమాత్ర న
గర్వగరిష్ఠఁ డాకసముఁగ్రమ్మె జగత్ప్రలయాంబుదాకృతిన్. 223

మ. అతఁ డారీతి ననేకభీషణతరఁప్రాకారముల్ చూపి య
ద్భుతపర్వం బొకతూరి యొక్కపరి విద్యున్నాల్ లింకొక్కమా
ఱితీవ్రాగ్నికణంబులం గురియ దేవానీక మల్లాడి కుం
ఠితవీర్యం బయి సింగముం గను మృగానీకంబునా నల్లెనన్. 224

గీ. పటవ నాతఁడు వెండియుఁ బ్రాంశుదేహ
మలర శతమస్త్రోదరుఁడగుచుఁ దోచి
సిద్ధసాధ్యులు శస్త్రముల్ చిమ్మి వాని
నెల్ల దిగమింగి భగునిపై కేగిరె మఱియు. 225

సీ. ఆతాఁకునకు నోర్వకాతఁడు భీతిల్లి
పరువెత్తి యింద్రుని శరణుచ్చొచ్చె
బరభయంకరుఁడు శంబరుఁ డంతఁ బరుసంపుఁ
బలుకులఁ బావకుఁబిలిచి యతఁడు
పోరుచున్నెడ కేగి యోరి! నాచేత నీ
యంత మంచంతనె యంతరించె
సంతలో రోహిణీ కాంతుండు సమరధీ
రులు తోడరా ననితలకుఁ జేరి

గీ. శిశిరశస్త్రాస్త్రనిఘ్నరఁ విశిఖికోటిం
బరరథికరాజు బరిమార్చి యరదములను
నుగ్గుగావించి గజముల మ్రొగ్గుగొట్టి
తురగములఁ గూల్చె బటుకోపభరితుఁ డగుచు. 226

- గీ. శివునిచేతిపినాకంబు శనవలఁ ద్రోయు
నతనియస్త్రంబు మహిమ మేకమనఁగ వచ్చు?
చండమారుతుఁ డడవి వృక్షములఁ గూల్చు
నట్లు భటవర్గమును గూలఁగొట్టె నపుడు. 227
- ఉ. దానవచంద్రభాస్కరులు శ తాలసమానశరాసంబులం
బూని శశాంకు సంపజడి శముంపఁగ, నయ్యిరువాఁగుశింజినీ
ధ్వానము భేరిభాంకృతులు శవారణఘోంకృతు లశ్వహేష తా
నౌసన మాఱుప్రాఁగఁ దుముశలాహవసంకులమయ్యె న త్తఱిన్. 228
- గీ. విండ్లు మబ్బులు, ములుకులశపిండు మెఱుము,
లరదములచప్పు డుఱుములు, శనిరుబలంబు
కాలిబంట్లతలల్ వడశగండ్లుగాఁగ
వఱదలై పాఱ నెత్తుటిశవాన గురిసె. 229
- చ. తలలకు మొండెముల్ మిగులశ్రదవృగఁ గూతెడుకాలుబంట్లు, రా
తులు తలక్రిందులై పడఁగఁ శ్రదున్కులుగాఁ బడుగుఱ్ఱముల్, కరం
బులు మునికాళ్లు తెవ్వ గజశముల్ వడిఁ గూలినఁ గూలుతేరు, ల
ప్పాలికల నెల్ల నిండెఁ దరుశ మూలమహీధరరాసులో యనన్. 230
- క. కను మూసి తెఱచులోపల
ననలంబునఁ గూలుమిడుత్రలట్లు తమబలం
బణఁగారఁగ హతశేషులు
దనుజులు కడుసాహసంబు శ్చైర్యము మిగులన్. 231
- ఉ. చావఁగఁ దక్కినట్టిసురశాలముబీర మణంప వారిపైఁ
బోవ శరక్షతాంగు లయి శమూలల డాఁగినవేల్పుబం ట్లునీ!
చావున కిన్ని చావులొకొకనంగరంగము చొచ్చి చ త్త మం
చావిబుధాళి కండయయి శయాహవదర్పము చూపి రయ్యెడన్. 232

ఆ. అమరపూజ్యః ధైర్యయట్టివిష్వక్సేను

వీచ మణఁచుమతి విరోచనుండు

బాణ మొండు నొసల్గిపై నాట నాతఁడు

సమ్మ లేను వానికొమ్మ గ్రుచ్చె.

233

ఉ. అంతట వాడు తోత్రమున ♦ నర్దితమైనగతియొనూడ్కి చు

ద్దాంతరుషారుణాక్షుఁ డయి ♦ కాద్రము గ్రహించు నొసాధ్యునీ

వితటి నేర్పుకాడ వని ♦ యే గలనై నెడ నలంబు గాని నీ

వితకు మున్నె యంతకుని ♦ యింటికి విడిచవు గానియుంచునే? 234

చ. అనుచును వాడివాయి గల ♦ యింటి నెత్తకముం దెగిల్చి త

త్తనువు పవిల్చి యార్చిన, సతండును డెక్కిన గుండె మూతగా

గొని కడుసొమ్మసిల్లె, నరి ♦ గూలె సటంచు విరోచనుండు త

క్కినసురరాజు నాజి శర ♦ క్షీలితగాత్రులఁ జేయునంతలో.

235

క. విష్వక్సేనుఁడు దెప్పితి

యిష్వాసముఁ బూని మరల ♦ నేడెల్ల నెదుకొ

నిష్వాసు లై నదనుజుల

విష్వక్సా రాచతతుల ♦ విదలించుతఱిన్.

236

వ. విరోచనుండు బహుచిత్రగతులం దసతేయ నడపించుచుఁ గమలా

కరంబు చొచ్చినమత్తదంతావళంబు భంగి నిర్లభవాహినీమధ్యంబునం

బ్రవేశించి కలగుండువెట్టుచు గదాశలఁడాభిసూశంబులఁ దాదాసీబాహు

నలినీవలయంబు చిక్కుపఱచి శరాసారంబుల నాల్వినశీర్షపక్షపంబుల

రూపుమాపి శక్తిదంతప్రహరింబుల రథకుంభరశటశరములంబులు

పడఁగొట్టి ప్రలయకాలజీమూతంబుమాడ్కి గొడ్డించి యెక్కడఁ

జూచినఁ దానయై కనుపట్టుచు భ్రాంత ముద్రాభ్రాంత మావిధ

మాపుతము విపుతము యుగము సంపాతము సముద్రము నానె

మిదిసంయుగప్రకారంబులు చూపుచుఁ బ్రలయపావకునిమాడ్కి
విజృంభించినంత నిహతశేషంబైనబృందారకబృందంబు చెల్లాచెదురై
నలుఁగడలం బఱచె నంతవిష్వక్సేనుండు నపరివారుడై పలాయితఁ
డగుటయు, నతనికి బాసటయై నిలిచినయంశనామకాదిత్యుండు పదివేల
యేనుఁగులతో రాక్షససైన్య మెదుర్కొనె నట్టియెడ. 237

క. దనుజవరుండు కుంజంభుండు

ఘనతర మగునినుపగుదియఁ గైకొని లయవా

యునిమాడ్కిఁ దగ్గజావళి

ఘనముల విరియంగఁగొట్టెఁ గళశరభసముసన్.

238

చ. సమధిక బాహునర్పుండు కుంజంభుని పెన్దప్రేటులన్ విశీ

ర్ణము లగుగండతుండచరణంబుల నెత్తురు గాఱ ఘీనినా

దము దివి మాటుమ్రోయఁగ వితాకున నల్లడఁ బాటుదంతిబృం

దము గనుపట్టె దైత్యవిభునాశనసూచకవారిదాళినాన్. 239

ఉ. అప్పుడు దేవరాజు సకలమరసేనకుఁ జేయి వీవఁగా

నుప్పెనపోల్కి నమ్మొనయు నుద్ధతి వచ్చి కుంజంభ ముట్టినం

జెప్పెడి దేమియయ్యసుర సింహనినాదము చేసి పెన్దదం

ద్రిప్పుచుఁ జెట్టు దుల్పిచగఁగతిం రథకుంజరవాజిఁ గూలిచెన్. 240

చ. సురభటు లప్పుడచ్చెరువు శూరత సిగ్గును దోచ నన్నిశా

చరు గుఱిచేసి క్రూరశరజాలము లేయ నదెల్ల పోతుపైఁ

గుఱిసినవాన యయ్యె నిటుఁ ఘోరరణం బగువేళ దానవే

శ్వరుఁ డసిలోముఁ డయ్యమరసైన్యముపాలితిధూమకేతువై. 241

క. చనుడెంచి హరిణమధ్యం

బున సింగ మొ గగనమధ్యమున లేవెలుంగో

యన ననితల దేవగణం

బునకు భయభ్రాంతు లొదవఁబో రొనరించెన్

242

2. అతనిదారుణపరిఘగఁదాస్త్రశస్త్ర

సాయకాఘాతములఁ బ్రతిక్షణము నాత్మ

దేహములు తూటుపడుచున్న దేవవీరు

లవఁజయశంకఁ బోరి రయ్యసురతోడ.

243

3. ఆరోమహర్షణం బగు

పోరున నిరువాఁగు మోహఁమూఢాత్మంబై

ఘోరాస్త్రప్రణశోణిత

ధారాకర్షమముఁ జేసిధరణితలంబున్.

244

4. పదపడి తుములంబునకును

మొదలిడి చేపడినయంగఁములఁ ద్రుంపఁగ న

క్రందనక్షోణి యనంగా

స్పృహ మద్భుతహాస్యకాండ్రపదమును నయ్యెన్.

245

5. హరి యనుదేవవీరుఁ డపు ఁడయ్యసిలోముని దాఁకి బల్లెముం

బరపి తపీయకార్ముకముఁబద్దలుచేసి సువర్ణపుంఖభా

స్వకనతపర్వనిష్ఠఁపపుష్కలచతం బరిఁబోసి యేయ నె

త్తురు పడిఁ జమ్మువానిమెయిఁతోచె నధాతుకమేరువో యనన్.

6. అపు డసిలోముఁ జొంఱొకశఁరాసన మూని విషానలంబు గ్ర

క్కుఁపరుషశాతబాణమునఁ ఁగోపభరంబున తొమ్ము గ్రువ్వ మూ

ర్చపడె విచేష్టుడై నురుఁగు ఁగ్రక్కుచు నాహరి, దేవకోటి న

త్రప మయి దుఃఖనాదమును ఁదైత్యులు హర్షరవంబు చేయఁగన్.

7. అంత నసిలోముఁ డాహరి ఁననునరించి

సట్టిముప్పదియొకవేయియమరభటుల

నేలఁ గూలిచి జయలక్ష్మి ఁనెమ్మి గొలువ

శక్రకథ మున్నదెన కేగఁ సంభ్రమమువ.

248

ఉ. ఆసమయంబునందు ధనుఃరాగమకోవిదుఁ డుద్ధతుండు వృ
త్రాసురుఁ డొక్కచో నమరుఁ లాకులతం బడ శంఖ మూఁదిబా
ణాసన మెక్కుపెట్టి సమఃరాంగణ మల్లలనాడ నిస్వనం
బేసర నల్లె లాగి పగఁ యేడ్చెట నశ్వయుగంబుఁ దాఁకినన్. 249

ఉ. వారును వారివారును జంబున మార్కొని శస్త్రసాయకా
సారమున న్నిశాటభటఁ సంఘము ముంచి తదీయరక్తకా
సారముఁ జేసి రొక్కనిమిఁపంబున సంగరభూమి, హస్తపా
దోరుశిరోభుజానివహఁ మూర్ముల మీ లయి తేలి యాడఁగన్. 250

ఉ. దానికి పృత్రుఁ డోర్వ కొకఁదాటునఁ బైఁబడి యెందుఁ జూచినం
దా నయి యాశ్వినేయులపఁదాతిదళంబుల నూఁచముట్టుగాఁ
బీనుఁగుపెంట చేసి గజఁబృండము గూలిచి తేటగుంపు ను
త్తానముఁజేసి యాశ్వినీవిఠానము ప్రేయచునుండ నశ్వలున్. 251

చ. నునిశితసాయకాశివడిఁసోనల పృత్రుని ముంచి వానివిం
టిని దెగఁగొట్టి తొమ్మనఁ బటిష్ఠవిషాంబకపంచఁబు గ్రు
చ్చిన నతఁ డట్లె సామ్రాజిలి ఁచెచ్చెర లేచి గదాద్వయంబు గొ
బ్బునఁ గొని యాశ్వినేయశిరఁముల్ గుఱిగా సరిచూచి కొట్టినన్. 252

క. కఱకుశరంబుల వారును
జెఱియొకగద నటుక నసుర ఁచిఱచిఱ వడిచి
చ్చుటవాఁడి వాటిములుకులఁ
దఱతఱఁదదృఢులతలలు ఁతఱుగఁగఁ జొచ్చెన్. 253

ఉ. దానికిఁ దాళఁజాలక యథాయథలై పరుగెత్త వేల్పు ల
ద్దానవీరు నశ్వ లతిఁదారుణశస్త్రవిదీర్ణకార్ముకుం
గా నొనరించి రాతఁ డిది ఁగా దని వేటొకవిల్లు పూని దీ
ప్తానలసాయకంబులఁ దదంగములన్ విదళింప నశ్వలున్. 254

వ. శక్తి శూల గదా యుధంబులు గొని వానిరథం బిగిలించినూతు
 సఱికి యిదె చచ్చితి వంచు నునిశితశూలంబుల నొసఁగిమ్ము
 నొవ్వగుచ్చిన వాఁ డాపొటులు తృణప్రాయంబులుగా ధీమంతు నిల
 చి యొకమహాశూలంబు నొకయశ్వీవీపునం గ్రుచ్చి పుచ్చి నేయుండు
 బన్నగంబుంబోలి లేననెత్తి యుప్పురం బెగిసి క్రిందికి బడవైచిన
 నతం డాదెబ్బతోబోరు విడిచి సోదరుంఁగూడి వాసవుల మన్ననిక్కు
 నకుఁ బరువెత్తె. అంత నచ్చోటనే దేవసత్తముఁ డగురణాచియు
 దైత్యవీరుఁ డగునేకచక్రండును, మృగవ్యాధనామకుం డగుసమ్రం
 డును బలదృష్టుండగుమహాసుయండును, ఏకపాదుం డగుసజ్జండును
 శతముఖుం డగురాహువును, త్రిలోకవిస్మయం డగుసమ్రండును
 దానవశేఖరుం డగుకేశియు, మహాసంరంభం డగునిష్కంభండును
 శౌర్యగర్వుం డగువృషపర్వుండును, ఒండొండ న్నసైన్యంబుగాఁ
 జండభండనంబునకుఁ గడంగి రోమహర్షణంబు లోకభీషణంబు నగు
 ఘోరరణంబు నలిపినంత నుభయపక్షంబుల ఖండితగండంబు లగు
 వేదండంబులును నికృత్తగ్రీవంబు లగుసైంధవంబులును విచ్చిన్నకర
 పాదంబు లగుపదాతివర్గంబులును రాసులు రాసులై యభ్రంకవం
 బుగఁ బొలికలనం బ్రవహించునెత్తురుటేటఁ దేలియాడఁ వియత్త
 లంబున నున్నచూపఱకుఁ బ్రలయంబు ప్రత్యక్ష మైవచ్చిండె; నట్టి
 త్తటి రణాంగణంబునలుఁగడల హతశేషం బగునిరువాఁగున హాహా
 రవంబులు విపాదనాదంబులు సింహగర్జనంబులు కరతాశంబులు
 భేరీభాంకారంబులు చెలంగి మిన్నముట్టె; సంత నుభయసైన్యంబుల
 జయాపజయంబులు సమంబు లగుట యెఱిగి బలీంద్రుఁ డత్యాగ్ర
 హస్యగుండై ప్రహ్లాదుని డాయంజని.

శా. తాతా! యేమిది? దేవసైన్యము మహాంధంబై కణక్రీడింపె
దైతేయోత్తమశూరరాజు కెనయై శతా వచ్చునే? యక్షర
ప్రీతుల్ యుద్ధము చేయనేర్తురె? యిసీ! బృందారకశ్రేణి
రీతిం బోవగనిచ్చినన్ మనము కీర్తింబాయమే యన్నిటన్? 236

ఉ. కాలునిబీరమున్ నరుణుశకావరమున్ ధననాథునుద్ధతిన్
శూలిబలంబునుం దన కశనూనజయం బొనగూర్చు నంచు
కాలను బోవువాసపునిగర్వ మణంగంగ మున్ను వారలన్
గూలిచినన్ జయంబు మనశకుం ద్రుటిలో లభియింపకుండుకే? 237

క. నినుబోటి మేటివీరులు

తనుఁగొచుచునుండ నిట్లు శదానవసైన్యం

బనిమిషహతకులచే నె

గ్గునఁ బోయినఁ బెద్దపులిని శగొట్టె కటవదే?

238

మ. అనఁ బ్రహ్లాదుఁడు పిన్ననవ్వు నగి వ్రతా! శత్రు లైనంత
ల్కన చూడందగువారలే సుర? లమోక్షమంబైనశౌర్యంబునన్
దనుజాధీశులఁ దొల్లి గెల్వరొకా? యైసన్ వీరి సినాడికన్
మనమే గెల్బద మంచుఁ దోచు ననుకమానం జేల నెక్కియ్యెన్?

ఉ. అంతకువీటి కంతకుని శనంపంగఁ జాలుదు నేను, బాక మిం
తింతలుచేసి యావరుణునే పణగించును విప్రచిత్తి, య
భ్యంతర మేమి లేకయ ధననాథిపు నోర్పును నానకూటముం
డింతకు మున్న కేశి శివురనేడైత మాన్పఁ బ్రతిష్ఠ పూర్వకం? 239

క. కావున నీపరివారము

చేవ చెడిన దంచు నీవు శచింతింపకుమీ

దేవగణంబుల నోర్పుట

నీ విప్పుడ చూడఁ గలవు నిక్కము పోతా!

240

క. అని వారిం బురికొల్పుచు

సనికాయితపడుచునుండునానమయమునన్

దనుజగురుం డగుభార్గవుఁ

డనితరసాధ్యంపువిజయ శ్రమతనికిఁ గలుగన్.

262

ప. సత్వరంబుగ హుతాశను నారాధించి జపహోమతర్పణంబు లాచరించి తనపదివేలశిష్యులు దానవచక్రవర్తికి జయము కలుగ శాంతి క్రియ లొనరించుచుండ సురభిగంధం బగునొకపూలమాలతెచ్చి ప్రహ్లాదుని శిరంబునకుం జుట్టె; నంతఁ గార్ముకహస్తాలు కవచనిషం గధారులు సగుడై త్యవీరు లసంఖ్యాకులు బలికి నమస్కరించి యతని దీపనలు వడసి తనవెంటరాఁ బ్రహ్లాదుఁడు మణికాంచనమయమై బాణాసనాస్త్ర శస్త్రసంతానంబులంగూడి మేరుశిఖిరోపమంబై భాసిల్లుదివ్యరథం బధిరోహించి, తనకు మున్న యటువదివేలరథి కులమోహరించి వారినడుమ నిలచి వీరాతివీరుం డగుకాలనేమి ధనుష్టంకారంబులతో సింహనాదంబు లొనరించుచుండ, భేరీకాహ శనిస్వనపూర్వకంబుగాఁ బాలికలని కేతెంచి యుద్ధదుర్మదుండై యెల్లరు విన నట్టహాసంబుగావించె.

263

సీ. గీర్వాణవీరదోర్గర్వతూలాగ్ని నా

చేతులబలిమి నీశక్తింతు నిపుడు

పాలివోవకుండ వేగపుర నైనఁ గూల్చునా

కార్ముకశక్తినిగ గాంతు నిపుడు

కటకుటమ్ముల కింతశ్రకొఱత రాసీనినా

దొనలమహత్త్వంబుగ గనుదు నిపుడు

రణభూమి రేఁగుపరరాగంబు శాత్రవ

శోణితం బణఁగింపఁ శూజాతు నిపుడు

గీ. ఈయుగంబున నిత దానశ్రవేశ్వరుండు
కత్తి పట్టంగ నక్కఱు శగలుగకుండ
నందనసుఖంబుగాంచి యానంద మొందఁ
జేయఁగా ముందు కాలుని శజీలు నిపుడు.

264

గీ. అనుచుఁ జేవీవ దైత్యునై శన్యంబు లొక్క
పూన్ని నంతకు సేనల శముఁజ్ఞై నంత
నుభయ సేనలఁ బుట్టినశయ్యులివు సగిరి
కాననానని విఱిగినశకరణి నయ్యె.

265

ఉ. ఆయమవాఁగువార లపుడమ్మతలీల యెలర్చ నస్త్రుశ
స్త్రాయుధశూలముద్గరగరదాంకుశనిర్దళితాఖిలాంగులై
గాయము లై సకాయములఁ శగాఱెడినెత్తుటఁ దోఁగి తేఱువం
శాయక పోరి రాత్మజయశభావన మేను లెఱుంగ కయ్యెడన్. 266

ఉ. ఆడనుజాభి బాసటగ శనాహవరంగము చొచ్చినట్టిప్ర
హ్లాదుని జూచి టుంతకుండు శవ్యాధిగణంబుల మున్ను పంపి క్ర
వ్యాధులమీఁడఁ, బానును మశహారభనంబున దేవసేవ కా
హ్లాదము గాఁగ నాతనిఁ బరదాటుశరంబులఁ గొట్టె నత్తెఱిన్. 267

క. వ్యాధిగణంబులు దనుజుల
బాధలఁ బట్టంగఁ గినిసిర ప్రహ్లాదుండు నా
వ్యాధుల వాడిశరంబుల
వేధించియు దేవసేన శభేదించి మొగిన్.

268

క. నై నస్వతు నెదిరించుడు
బ్రాహ్మణ్యధరములట్లు శవా రిపువురు క్రో
ధావేశంబున శరధా
చాచిల మొనరించి మాహావంశిని మెల్లన్.

269

క. పోరంగ నాప్రహ్లాదుని

దారుణబాణములవడికిఁ శ్రదాశక కాలుం

డారణరంగము విడిచినె.

దూరంబుగఁ దనదుసేనశతో నట్టియెడన్.

270

ఉ. ఆదివిజారి తేరి కెదుర్తరై ధనదుం డరుడేరఁ గా నను

హ్లాదుఁడు వాని కడ్డువడి శయంతకుఁ డేగినదారి కీవునుం

బోదువు గాక యంచు నరిశ్రబోసిశితప్రదరంబు వేయ ని

స్పీదితిజాధముండు విలు శ్రచోనునే యని యాకు బేరుఁడున్. 271

చ. దరహాసితాననుం డగుచు శ్రదానవమారణదారుణంబు నాఁ

బరిఘ మొకండు వైవ నది శ్రబాణములం దిగఁద్రోసి వచ్చి యా

నురరిపుకాలిబంట్లగమి శశోణితధారల ముగవ వా రెసం

గిరి మధుమాసప్తుష్పితపుఁగింశుకపాదపజాతమో యనన్. 272

వ. అంత ననుహ్లాదుఁడు.

273

చ. కనుఁగవఁ గెంపు లొల్కు ధననగర్విత!వడ్డికి నిచ్చి జీవసం

బాసరుచువాఁడ వీవును రరణోద్ధతిఁ జూపుచె యంచు సంపనా

నను గురియింప గుహ్యకగ్రణంబు విదీర్ణ నిజాంగర క్తవా

హినిఁ బడి ముగ్ధి తేలు టదిర యెంతయుఁజోద్యమ యయ్యె నత్తటిన్.

గీ. కినిసి ధనదుండు బాణాగ్నిశకీల లొక్క

మొగిని బఱపి నిశాటులకమాఁకలందు

నార్తనాదంబు చెలఁగఁ దరదాస్యబాహు

కవచతూణీరములఁ గాల్యైఁ గగాల్పినంత.

275

చ. ఇరువురు పోరి రాత్మవిజయేచ్చ యెలర్ప నిశాటకోటిని

ర్జరతతు లద్భుతంపడఁగ శశస్త్రిగదాపరిఘాయుధంబులం

బరమును గప్పునప్పు డొకరపాదపముం బెకలించి నైచె నా

శరవిభుఁ డాధనాధిపతిశ్చైంధవముల్ పడ దైత్యు లార్పఁగన్. 276

వ. ఇట్లీరువురు పెద్దయుం బ్రాహ్మ పోరి విరభులై నేలకు డిగ్గి యొక్కింత
తడవు శిలాసాలజాలంబులను, కొంత సేపు బాహుజానుముష్టిఘాతంబు
లను, జటపోరు నలిపి వెండియు గదాప్రహారంబులఁ జీర్చి తాంగు
లైనంత ననుష్టాదుండు ప్రయోగించినగిరిశృంగంబొకండు వ్యాది
తాస్యం డైనయంతకుఁడునా నరుడెంచుట గని కుబేరుండు దానిం
దప్పించుకొనునపాయంబుతోచక భయంపడి పాటిపోయి దివస్పతి
మఱుంగు చొచ్చె నానమయంబున.

277

క. వరుణుండు రణరంగంబున

కరుడేరఁగ విప్రచిత్తి శయడ్డంబై దు

ర్భరసాయకపానకశిఖ

లెరియించిన, నార్చి వాని శన్లెల్ల వరుణుండున్.

278

క. ఆశరయోధుల మ్రొంగఁగ

నాశీవిషవీరకోటి శకాసతి యిడి తా

బాశము చేకొని దనుజవి

నాశన మొనరింపఁ గడఁగ శనారక్కనుండున్,

279

గీ. గారుడాశ్రమంబునం బన్నశగవ్రజంబు

నగత మొందింపఁ బాశి వాశయవ్య మేసె

నాతఁ డాగ్నేయ మేయంగ శనభీపతియు

విసరెఁ బర్జన్య మంత నశవీరవరులు.

280

మ. పరమాశ్రమంబులఁ గొంత పోర సమరశ్రవ్యాపారదీక్షాధురం

ధరుండై శాస్త్రగదాకృపాణశరసంశతానంబు గుప్పించి క

ర్భరనాథుండు తురంగసూతరథముల్ శపోకార్ప, నభీశ్వరుం

డరిగెన్ వాసవుచెంతకున్ భయము దైశన్యం బొప్పఁగా నంతటన్.

చ. అమరపరాజయంబు గని శయాత్మ నలందురి హవ్యవాహనుం
 'డమలనహస్రకాంతు లెరియంగ వెలుంగుచు దివ్యపానకా
 స్త్రము విడువంగ దానిఘనతాపశిఖావలి కగ్గమై నహ
 స్త్రము నయుతంబు నర్బుద మశసంఖ్యమునై నడె డైత్యసంఘముల్.

వ. అట్లు లనివార్యప్రతాపం బైనయయ్యాగ్నేయాస్త్రంబుభారికిం
 జిక్కినదానవులలో మృతశేషు లగువారు నలుదెసల మంట లలము
 టంజేసి యెట్లునుం దప్పించుకొని పోవ నలవి గాక ప్రాణరక్షణో
 పాయంబు గానక యిటునటు మతిచెడి పరువు లెత్తుచుఁ జందులు
 త్రొక్కుచు నరదంబులమఱుంగు చొచ్చుచు నేనుగులకాళ్ల సందుల
 దూఱుచు మొట్టి లిడుచు విలపించుచున్నంత మహాసంక్షోభపరీతం
 బైనయారణ్యరంగంబునుండి. 283

చ. ప్రలయహలతాశనుండు మనశపాలిటిమిత్తిగ నచ్చెఁ గాని దో
 బలియుండు దానవాళి నిటు శభస్మముచేయఁగలాండు? నూడ వే
 ల్పులమొనఁ గనరాడు సెగఁగలుం బొగలుం తెలఁచేగునట్టియా
 జ్వలనపరంపరం బటపురవాడని వెల్వడె నార్తనాదముల్. 284

చ. మయుండును శంబరుం డనెడిశ్రమాయలచూరలు కిచ్చు నప్పుడ
 మ్మయ మగుమాయఁ గొల్పి పెనుశ్రమంటన నాటిచి దైత్య సేనకున్
 భయ మెడలంగఁజేసిన, సుశపర్యగురుండు తదగ్ని శాంతి వి
 న్మయ మొనరింపఁ దొట్రువడిత పావకుఁ గన్గొని వేర్చి నిట్లునెన్. 285

చ. జలమున కీవు కారణమునర్వజగంబున కీవు ప్రాణమై
 వెలయుదువెల్లలోకములుశ్రవిశ్వలయంబున నిన్నుఁ జొచ్చు నీ
 బల మనిలుండు, జన్నములశభేగము ముందుగఁ గొందువీవు, ని
 ర్మల మగునీమహత్త్వ మరితమాయ నణంగుట సైఁవనచ్చునే? 286

చ. అని నిగమార్థయుక్తి గురుశ్రాడాడినమాట హవిస్సుఁగాఁగ న
య్యనలుఁడు ప్రోష్ఠించి ప్రలయ్యాగ్ని యనన్ దివిజారిమాయతో .
దనుజగణంబులన్ మరల శ్రద్ధముచేయుచునుండఁ జావు ద
ప్పినతోలివేల్పుమూఁక దురశిల్లుచుఁ బోయె బలిందుఁచెంతకున్.

ఉ. అదనుజేశ్వరుం డపజయంబున కించుక కొంకుచుండఁ బ్ర
హ్లాదుఁడు వానిఁ గన్గొని స్వయంభువు నీకు నొసంగలేదె యి
ద్రావుల కందరానివరఃశ్రమట్టిది కల్గ విచార మేటికిన్
నీది జయంబు నాపలుకుత నిక్క మనంగ నతండు నుద్ధతిన్. 288

చ. హితులు పురోహితుల్ సచివుర లెల్ల జయంబును గోర మాగధుల్
నుతులొనరింప సేసలఁ గ్రతుంగొని మీకు భయంబు లేదు పో
రిత మొనరింప రం డనుచుఁ శ్రేష్ఠి మహాహవదివ్యసాధనాం
చితరథ మెక్కినచ్చి నడిత సింహానినాదము చేసి కిష్కమై. 289

ఉ. పౌరుషవిక్రమేంధనుఁ డశపాశశోక్తరథూముఁ డుర్వరా
భారవహోరుచండతరత బాహునమీరుఁడు ఘోరవిషణ్ణాం
గారకణుండునై ప్రలయకాలధనంజయుఁడో యవంగ దు
ర్దారుణమూర్తియై యమరతరాజబలంబులు భీతి నొండఁగన్. 290

క. ఒక్కొక్కసాయకంబునఁ
బెక్కుర ప్రాణములు నూడఁబ్రోలుకుచుఁ గన నే
దిక్కునఁ దానై చూపఱ
కక్కజముగ నర్బుదమ్ముర లమ్ములు విడిచెన్. 291

గీ. వానిశరవేగమునకు దేవతలు నెఱచి
యప్రదుగఱచుచుఁ దొట్టిల్లు శచదరిషడుచు
బొబ్బవెట్టుచు నేడ్చుచుర మొట్టు లిడుచుఁ
బ్రలచి రిందునికడకుఁ గాశపాడు మనుచు. 292

❧ బ లి చ క్ర వ ర్తి విజయము. ❧

సీ. ఇంద్రుఁ డయ్యమరులశసీక్షించి చేయెత్తి
యదలించి భయము లే శరనుచుఁ బలికి
వేయికన్నులు వేయివేడివెల్లులు గాఁగ
సంవర్తపావకప్రభలఁ జలికి
సర్వతోముఖ మైనశశతోటి చేపట్టి
యుద్ధసన్నాహసంశస్థ మైన
రథము మాతలి తోల శరయ మారఁగా వచ్చి
బలితేరు గావంగర బాసఁపైను

గీ. డనుజవీరులఁ జెండాడి శరదారిచేసె
బలిరథంబును గుఱిచేసి శబాణ మేసెఁ
బ్రభువు లిరువురిపోరు ప్రాశరంభమయ్యె
సుభయసైన్యంబు మరల నుశద్యుక్తమయ్యె.

293

సీ. ఇంద్రుడి డింద్రాస్త్రంబున సేయ నద్దానిని
బలిచక్రవర్తి ముశక్కలుగఁ జేసె,
అమరరా జాగ్నేయ శమస్త్ర మేయఁగ బలి
వారుణంబున దానిశతో రణంచె
అసురారి పర్జన్య శమడరింప నమరారి
యనిలాస్త్రమున దాని శనణఁగఁగొట్టె
వజ్ర వాయవ్యంబు పరగింప సురవైరి
సౌరాస్త్రమున దాని శజక్కబెట్టె,

గీ. అంతఁ బురుహోతుఁడమితోశపావిలాత్ము
డగుచు బలి నొక్కదెబ్బకు శనణఁతు ననుచు
తైలశృంగాభ మైనవశ్రజంబు నెత్తె
నంత సశరీరవాణిర యిట్లనుచు వెడతె.

294

ఉ. వాసవ! వద్దువద్దుసురశవైరిని గెల్వంగలేవు నీవు ప
 ద్వాసముఁ డిచ్చినట్టివర శమట్టిదియీజతనంబునన్ వృథా
 యాసముగాని లాభ మిసుకమంతయుఁ గల్గదు సర్వవేదవి
 ద్వాసదనుం డశేషజగదంతరవర్తి జయించు నీబలిన్. 295

గీ. అని వినఁగ నచ్చునల్కుల శనాలకించి
 కినుక నెడ డించి వశ్రంబుర క్రింద దించి
 యమరపై న్యంబు తెల్ల ద శన్ననుసరించి
 నడువ నిండుండు రణభూమి శవిడిచె నంత. 296

చ. దనుజులు వేష్కతోడికిరతాశరవంబులు హర్షహాసని
 స్వసములు మంత్రగాసములు శవాద్యరవంబులు మిన్నముట్టి నీ
 ఘనతకు నడ్డు లే దిది జగత్ప్రయరాజ్యరమాధురంధరా!
 యనుచును దైత్యనాథునికి శనప్పుడు పట్టము గట్టి రత్తతీన్. 297

గీ. జయము జయమంచు జయలక్ష్మి శనన్నుతించి
 దాసవేంద్రుని వరియించెద దానిఁజూచి
 శాంతి కీర్తి ప్రభాదు లశచ్చరలు నతనిఁ
 గూర్చితో నాశ్రయించిరి శకురువశేణ్య! 298

క. అని నైశంసాయసముని
 వినిచిన జనమేజయుండు శవిస్మితుఁ డగుచున్.
 దనుజేశ్వరు నేగతి లో
 కినివాసుండు గల్పెఁ బెల్లు శకురుణ ననుటయున్. 299

ఇది

శ్రీ వేంకటగిరి సంస్థానాధీశ్వర జి. సి. ఐ. ఇ. మహారాజేశ్వర్యాది
 బిరుదాంకిత సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్య నిష్ణాత శ్రీరాజ
 గోపాలకృష్ణయాచేంద్ర మహేంద్రాస్థాన కవియు,
 తత్సమాదరణప్రణీత సంస్కృత కవినీవితాంధ్ర
 దశరూపకాది కృతియునైన మల్లాది సూర్య
 నారాయణశాస్త్రి నిర్మించిన యాంధ్ర
 భవిష్య పర్వముసంఘ
 ద్వితీయా శ్వాసము
 సమాప్తము.

అంధ భ విష్య పర్వము

తృతీయాశ్వాసము.

శ్లో॥ అఖండమవ్యయంపూర్ణ మనాదినిధనమహః

జాతృజ్ఞేయజ్ఞానరూప మద్వితీయ ముపాస్మహే.

వ. దేవా! వైశంపాయనుండు జనమేజయునకిట్లని చెప్పించెడివా.

అయ్య ఇంద్రాదులు కశ్యపునిజెంట బ్రహ్మపాటికెజుట.

చ. బలరిపుఁ డట్లు సంగరముఁ బాసి సుపర్వులఁగూడి తిన్నఁ
దొలిదెనదారి పట్టి వడిఁతోఁజని నాకముఁజేరి యంతయు
దెలియఁగఁ జెప్పఁ దల్లి నదితిం గని, యామెయు దివ్యవాహన
లులు పొలివోవునే? సురలఁకున్ బలిఁ గెల్వఁగ రాకు నీరక్ష.

ఉ. స్రుక్కఁగ నేల? దివ్యవరఁ శోభితుడైన బలింద్రు గెల్వఁగా
నొక్కసహస్రశీర్షున కెయొప్పు జరాచరసాక్షి యాతఁడే
దిక్కున నెట్లు వానిఁ గడఁ తేర్చునో? మీజనకుండు కశ్యపుఁ
డక్కటికంటునం దెలుప నర్హుఁడు కొల్వుఁడు మీర లాతనికే.

క. అని పల్కునదితి మున్నిడు
కొని వాసపుఁ డఖిలదేవగుహ్యకయక్షుల్
తనవెంబడి రాఁ గశ్యప
మునియాశ్రమమునకు నేగి ముద మలరారన్.

సీ. సురదీర్ఘ కాన్నానశుచిభూతదేహుండు
భస్మరేఖాంచితఁ ఫాలతలుఁడు
నికటవిన్యస్తదండకమండలుండు ని
ర్మలమంజువల్కలాంభరభరుండు

కృష్ణాజనప్రసాదితకుశాస్త్రరణుండు
 పద్మాసనాష్టాంగపరవశుండు
 బాలసూర్యశతప్రభాభాసమానుండు
 బ్రహ్మతేజోమూర్తిభాస్వరుండు

గీ. బ్రహ్మనిష్ఠాగరిష్ఠతాపసఘనుండు
 దేవహితుఁ డాదితేయదైతేయగురుండు
 నైకకళ్యపరమేష్ఠి నరసి భక్తి
 సంజలి ఘటించి మ్రొక్కి యిట్లనుచుఁ బలికె.

ఉ. ఓబుధలోకసన్నతమహోదయ! లోకవిధాన! సీమగా
 రాబపుబిడ్డ లెల్లరు దుఃరాత్ముండు బైత్తువ కోడి స్థావరించి
 తాబడబాసలంబునకుఁ దాళఁగఁ జాలక నచ్చి రిట్లు తం
 డ్రీ! బలిచక్రవర్తిని జయించు పరాత్పరుఁ జూపవే కృపన్.

చ. అన విని కళ్యపుండు తనయా! వినియుంటివి టివ్యవాణిప
 ల్కును, మును బ్రహ్మగూర్చి బలిఁ ఘోరతపం బొసరించి యిట్టిగె
 ల్కును గనె వాని గెల్వఁ దగుఁ పోటరి నెవ్వని బ్రహ్మ తేల్చునో
 వినెదము గాక రం డిపుడె వేగమె పోదము బ్రహ్మచారికన్.

ఆ. అనుచు లేచి యదితి నాదితేయులఁగూడి
 కామయాసములను గడియలోనఁ
 బోయి బ్రహ్మలోకమును జేరి ముందఱఁ
 జూపె బ్రహ్మసభను సతుల కపుడు.

సీ. నాల్గువేదములు విన్నాణంబుగా స్వర
 యుక్తిబలించువా రొక్కచోట
 సఖిలశాస్త్రంబుల నన్వయవ్యతిరేక
 యుక్తిఁ జర్పించువా రొక్కచోట

నర్చనోపాసనాః ప్రార్థనాదులకు ది
 కొక్క-క్కటే య నెడివాఁకొక్క-చోటఁ
 ముక్తిభేదంబులఁముఖ్యతాత్పర్యంబు
 లుగ్గడించెడివారఁకొక్క-చోటఁ

గీ. దనదుపీఠంబునలువలంకున వసింప
 నత్రిదక్షాను లిరువంకఁ నధివసింప
 గరిమఁ బేసోలగంబున్నఁకమలభవుని
 కొలువుకూటంబు గని వారు కుతుకమలర.

9

చ. అవుర! సుధర్మకే గరువ ఁమందుచు నుందుము గాదె? యీసభా
 భవనముకాలిగోటి కెనఁవచ్చునె యీసభ?యంచు వేడ్కఁ గ
 న్నవ విరియంగ నల్లదలు శగాంచుచు నద్భుతశిల్పచాతురిం
 దవిలినచి త్తవృత్తిమెయిఁ శదండ్రిపిఱుందన పోవుచుండఁగన్.

10

సీ. ఆబాలగోపాల శమమరణోకం బిందు
 నచ్చెనేమో యని శవగచువారు
 కశ్యపబ్రహ్మను శగాంచి త స్తప్తపడి
 లేచి దోసిలి యొగ్గిర చూచువారు
 చిఱునవ్వుతో శచీశ్రవతిముఖంబును జూచి
 చే యూచి కూర్చి సూశించువారు
 నేడు పుణ్యదినంబుననిఖిలనిర్జరమాత
 యదితిదర్శన మయ్యెన ననెడువారు

గీ. గాఁగ నతిహర్షవిస్మయాశక్రాంత మైవ
 యీసభాభ్యంతరంబున నల్ల నడచి
 కశ్యపుఁడు తాను ముందుగాఁ శగాంతఁ గూడి
 పద్మభవుపాదపీఠంబునప్రక్కఁ జేరి.

11

గీ. వినయవినమితగాత్రుడై శ్రవిశ్వపతికి
యంజలి ఘటించి యభివాదనార్థమంత్ర
పూర్వకంబుగఁ జాగిలిర మ్రొక్కి నిలిచె
నంత నిందాదిగీర్వాణు శలధికభక్తి.

12

అంత బి హృ స్త వ ము త్త

ఉ. కారణకారణ! భవనరకారణ! తావకభక్తిలోకి ను
తారణ! వేదకారణ! నిత తాంతసదాత్మకధారణ! నను
స్మారము లంచు భక్తిభయనంభ్రమయు క్షణ వినయసంపద
కేరుహపీఠిపైఁ దలలు శక్తలును మోపుచు నిల్చినన్. 13

చ. దరహానితాననుర డయి పితామహుఁ డప్పుడు కశ్యపామహో
శ్వరులను జూచి మీ రిప్పుడు శ్రవచ్చినకార్య ములుగినయ్యె, ని
ర్జరులక కాదు మాకును నశజయ్యుండు దాసులచేతఁబడి, కా
వరుఁ డగువాఁడు దుష్కరతరపంబునఁ గోరి కోర్కె ముడుపున్. 14

ఉ. ఆపరమేశ్వరుం డొకఁడై శయాదనుజేశ్వరుని హృదయనల
తాపము నార్చువాఁ డనుట శతధ్యము, భావి చెప్పి నెప్పుడొ
నోపెడివాఁడు వేటొకరుఁ డుండఁడు నిక్క. మి కేలు చెప్పుదున్?
బాపమువంతు వచ్చె భవననరబుల నేలఁగ నోర్చి ముండున్! 15

చ. అనవుడు నింద్రుఁ డుల్కిపడిర యక్కట! నామననంబు దట్టికో!
దనుజులదాడి కొక్కపుడు. శ్రదక్కి సుఖించినవాఁడనొక్కొ? నా
మనమున నిండియున్నయవశమానము చెప్పినఁ గీలునొక్కొ? నీయీ
దినదినగండమై తనరుగదేవవిభుత్వము చాలు దేవరా! 16

చ. అనినఁ బితామహుండు దిగు శలంపినలాభము తేను భైరవముం
గను మని చెప్పి కశ్యపునిర గాంచి కుమార! యచింత్యమాసనా
తనునిమహత్త్వ మేరికి, నశర్మము హెచ్చినయప్పు డాతఁడే
తనవునఁ బుట్టి యేకరణి శధర్మము నిల్చునొ చెప్పి నేర్తుడు. 17

గీ. ఐనఁ బరమేశ్వరానుగ్రహంబుకలిమి
దీని కొక్కయుపాయంబు గానవచ్చె
దానిఁ దెల్పెద మీర లారదారి నడచి
కనుఁడు ఫల మంచుఁ గూర్చి నిరక్కరణిఁ బలికె.

12

సీ. క్షీరాబ్ధియు తరతర తీరంబునం దున్న
యమృతనామక మైనశయాశ్రమంబు
యోగీంద్రసేవ్యమై శయ్యెప్పు నందుల కేగి
పరమాత్ము, గూర్చి తరహంబుచేయ
నులుమునా గంభీర శముచైస్వనంబు వి
స్పష్టాక్షరము నై సరసత్యవాణి
యెవ లేమి కోరెద శరే నిచ్చెద నటంచు
వీనులవిందుగా శవినఁగవచ్చు

గీ. దాని విని నీవు నదితియుఁ శదత్పరమతి
“నీవు మాగర్భమునఁ బుట్టు శనెమ్మి” ననుచు
వేఁడుకొనుఁ డప్పుడే మీకు శవినఁగవచ్చు
నట్లు లగుఁగాక యనునట్టిశయమృతవాణి.

19

గీ. ఆనరంబునఁ శృతకృత్యు శలయ్యెద రని
వత్సలతఁ బల్కుఁ గశ్యపశ్రబహ్మ దార
పుత్తులం గూడి విధిపాదశములకు మ్రొక్కి
యప్పుడే పాలకడలికి శనరుగఁ దలచి.

20

ఉ. అందఱివఁగో లృఢసిః యందఱిదీననలున్ గ్రహించి న
హృదయంబు కొంతద వ్వనుప శనాసథ వెల్వడి వచ్చి కోరినం
తం దమచేతఁ జేరినశనాతనయానమునెక్కి నచ్చిదా
నందమయా! పరాత్పర! శనాతన! జేయనే నవ్విమానమున్.

21

కశ్యపాదుల తపస్సు - త్రిమన్నారాయణస్తవము.

చ. కదలి నదీదానంబునిధి శకాననపర్వతపంక్తి లద్భుత.

బాదవంగ దాటి యుద్ధవడి శను త్తిరదిక్కునఁ బొయ్యి కేశవా
స్పద మగుదుగ్ధసాగరముశరముఁజేరి తనంతికంబునం
బదిలముగాఁగఁ గొంత దిగి శభానుడు చూడనియట్టి తావునన్.

గీ. చొచ్చి పెంజేకటలు క్రమ్మి శశూన్య మైన
యతివిశాలంబు నైనయశయ్యమృతపదము
నందు నిలిచిన, వారందర అవతరించి
తపము చేయంగఁబూని రత్యంతనిష్ఠ.

23

గీ. పెక్కువే లేండ్లు తపముగార్ వించి యట్లు
కాంక్షి తార్థాభిసిద్ధికై శ కశ్యపుండు
పలికె నిట్టులు వేదాంతభవ్యఫణితి
నిస్తులం బగునారాయణ స్తవంబు.

24

వ. “నమోఽస్తు దేవదేవేత! ఏకశృంగవరాహ వృషాసింహో వృషాక్షపే
విష్యక్తేన త్రేతావర్త భద్రకవిల ధర్మరాజు నైకుంత అనాదిమధ్య
నిధన సనాతన త్రికామ త్రిధామ త్రిగుణధామ పరంధామ మహా
నాభ లోకనాభ పద్మనాభ ధర్మనాభ గభస్తి నాభ ధర్మహాప
విరూప విశ్వరూప సత్యరూప సర్వలోకప్రతిష్ఠ భిషినిష్ఠ సుభవస్త
పోఽగ్రజ ఖండవరశో హృషీకేశ సూక్ష్మ పరసూక్ష్మ విశ్వమూర్తీ
సహస్రశీర్ష సహస్రపాద సహస్రనేత్ర సహస్రబాహుః బ్రహ్మకయ
బ్రహ్మమయ బ్రహ్మదే ద్యావాపృథివీపూషాసూప భూతనయ
భూతాధార యజ్ఞాంగ్ యజ్ఞపురుష! యజ్ఞఫల హిరణ్యమయ విశ్వ
తోముఖ విశ్వసంభవ త్రిభువనవిక్రమ ప్రభాకర శంభో స్వయంభు
విశ్వంభరః సురాసురగురో హిరణ్యగ్రకేశ పద్మేశయ విశ్వపాదక

సర్వజ్ఞ వరాధీనో స స్త్రాయస్వ త్రాయస్వ నమస్తే నమః" అనుచు
శ్రద్ధాభక్తిపూర్వకంబుగ నామపారాయణంబు గావించినంత నింద్రా
దిబ్బందారకబృందం బాకశ్యపునితోఁ గలసి యుచ్చైఃస్వనంబున
నిట్లని స్తుతియించె. 25

శా. శ్రీకల్యాణగుణాభిరామ మని శకీర్తిం గాంచుచిత్త్వంబునన్
లోకం బెల్లను నీవయై తనరి నీరలో నీవయుప్పొంగు నా
నాకారాత్మక చిత్రదివ్యమహిమశ్రవ్యాపారపారీణ! నీ

యేకత్వంబు తలంప మాకుఁ దరమాశనే సర్వలోకేశ్వరా! 26

మ. ఒకయాకాశమె పెక్కుకుంభములయుఁ శదొక్కొక్కటై తోఁచున
ట్లొకయాదిత్యుఁడె యూర్ధ్విమూలికలఁదాశనొక్కొక్కడై తోఁచున
లిక నీ వొక్కడవే చరాచరము లోశలిం జొచ్చి నానావిధా
త్మకభావంబునఁ గానవచ్చెదు మహాత్మా సర్వలోకేశ్వరా? 27

మ. సగుణం బంచును నిర్గుణం బనుచు నీరసత్త్వంబుఁ జర్చించునా
నిగమాంతంబులగూఢభావమును వాశీనాథుఁడే విప్పి చె
ప్పంగఁ జాలం డన మాకు వేద్యమె మహాశ్రవాక్యార్థగాంభీర్య! మో
జగతీనాటకసూత్రధార! సకలశ్లా! సర్వలోకేశ్వరా! * 28

శా. వేదోక్తం బగునెల్లధర్మములకుఁ శివచ్ఛిత్తి ప్రాప్తించె మా
భూదేవోత్తమయాగభాగములకుం శబూర్వామయల్ సిద్ధమై
రోదేవా పరమేశ్వరా! దివికి దై శత్యుల్ నాధులై యుండ మే
మీదీసత్వము సుత కోర్చెదము తండ్రీ! సర్వలోకేశ్వరా? 29

* ఇంకపరకుమ గలగ్రంథము 1919 సంవత్సరము పరభాగమందును, దీని తరువాత
గ్రంథ మంతయు 1939 సంవత్సరము కడపటి భాగమందును రచియింపఁబడినది.

శా. లోకంబెల్ల నధర్మతప్త మగు టాశలోకించి దుఃఖించి మా
నాకంబున్ బలియిచ్చి యాబలికి మానసం బెల్ల పోకాచ్చి యీ
వీకాశంబున విశ్వపాలనవిధిన్ శవేంచేయునీరక్షింప
నీకాళ్లం బడవచ్చినాము కరుణ శస్వీక్షింపు సర్వేశ్వరా!

30

క. అని బహుభంగుల వారలు

వినుతు లొనర్పంగ నాదివిష్ణువు గగనం

బుననుండి యదృశ్యుండై

స్తనితోక్తుల నిట్లనెం బ్రసన్నుం డగుచున్.

31

గీ. విమలవిజ్ఞానకళ్యాణ! విబుధులార!

మితపోయోగనిష్ఠకు మీస్తుతులకు

సంతసించితి, మీశ్రమ మీసార్థకముగఁ

గోరుకొనుడు వరంబు మీకోర్కీ తీర్చు.

32

సీ. ఆమాట వీనుల మీమృతోపమానమై

తనరంగ నమరులతల్లిదండ్రు

లదితికళ్యాణులు బ్రహ్మానందపడి నమ

స్కారం మెనర్చి యంజలిఘటించి

యవ్యయానందదయామయా! సురలక

ప్రంబు గ కైక్కింప జగముఁ బ్రోవ

నమరేంద్రుతమ్ముడఁ వగుచు మాగర్భంబు

నం బుట్టు మంచు వరంబు వేడి

గీ. రంత నిర్జరు లై కకంఠ్యంబు గాఁగ

నిఖిలలోకేశ! మాజననీజనకుల

కోర్కీ నెఱవేర్చి మామదికుందు వాపు

మనుచుఁ బ్రార్థించి మఱియు నిట్లనిరి భక్తి.

33

గీ. అదితిగర్భింబానలమ సీ ♦ సవతేఽంచ

తేని విలసిల్లు మామూది ♦ తేయసంక్ష

దివ్య తేజంబు శోషియి ♦ తేనరిలుట

మాదు దేవవంశులు స♦మృన్మయ మగును.

34

చ. అనగ స నాదిమధ్యలయుఁ ♦ జాభగవానుఁడు వారిచిత్తముల్

తనియఁగ మీచుకోర్కి సఖ♦లం బగు మీ కగు భద్ర మిండ్లకుం

జనుఁడొనరించి శత్రుకుల♦నాశము మీ దగుమాగభాగభా

జనతయు మీమహాత్వమును ♦ జక్కఁగ నిల్పెద సంచుఁ బల్కినన్.

చ. అనురులు సిద్ధసాఫ్యమచు ♦ దాదులు ధన్యుల మంచు హర్షనా

దము లెనఁగంగ నంశసశతంబు లొనర్చుచు నప్పుడే బలి

ప్రముఖు లఁగిసెట్లు సున♦రాజ్యము చేకుటెనట్లు పొంగుచున్

దమమునుపడ్డపాట్లు పరి♦తాపము తీతె నటంచుఁ గుల్కుచున్. 36

గీ. ఆత్మసంకల్పసిద్ధికి ♦ సలరుదితి

కశ్యపస్థులవెంబడి ♦ గగనగతిని

తూర్పుగా వచ్చి మునిగణ♦స్తుత్య మైన

కశ్యపాశ్రవమునకు ను♦త్కంఠఁ జనిరి.

37

ప. అట్లు వా రందఱు బ్రహ్మగిగణసేవితం బైనయాతపోవసంబునం

దాఘ్నిధిఁదంశుల నారాధించుచు బ్రహ్మపారాయణపరాయణు

లై నారాయణునితారమున కెదురుచూచుచున్నంత.

38

— వా పు నా తా ర ము —

చ. శ్రీనిశులశక్తి భవ్యగుణ♦దన్యసమూచితకల్పనల్లి య

ద్యుతిసతీసుశక్తి యున♦యాత్మ చుమంబులు లేక వెల్లుచున్

గిదిలన కానరాన భుజ♦సంబుల నిడిసయాది తేజమున్

మునమున బొట్టి గిద్దగిద్ద ♦ నాదను నివ్యసహస్రవృత్తు ముల్. 39

వ. అంత.

40

చ. కలఁ డని విశ్వసింపఁ దగుఁకార్యముచూపినసన్నయులడు నీ
కలిగిన దెల్ల కల్ల యని ఁగట్టిగఁ దెల్పిన యెంద్రజాలికుం
డిల మును నాల్గుమాఱు లుదఁయించినచిన్నయుఁ డాదితేయవీ
రులు ముదమంద దైత్యులనుఁరుల్ భయ మందఁగఁబుట్టె బొట్టియై.

ఉ. అప్పుడు కశ్యపాదికమహర్షులు దక్షముఖప్రజాపతుల్
ముప్పులు దప్పినార మనిఁమ్రొక్కుచు నుండఁగ నేమిచెప్పఁమా
తిప్పలు తప్పె నంచు నహిఁదేవనరాదులు భక్తిభావముల్
చిప్పిల శ్రీహరిం దలచిఁ చిందులు త్రొక్కిరి ముజ్జగంబులన్. 42

గీ. అంత లోకేశుఁ డచ్చటి ఁకరుగుదెంచి
యదితిసుతునకు సాష్టాంగ ఁమాచరించి
యీకుమారుండు ప్రభవిష్ణుఁ పీశ్వరుండు
విష్ణు వని పల్కి చయ్యన ఁవెడలె నపుడు.

43

సీ. కాలాంబుద శ్యామఁకమనీయవిగ్రహఁ!

వామనాకార! శ్రీ వత్సవక్ష!

ఉత్ఫుల్లరక్తాంబుఁజోల్లనల్లోచనా!

ధీరప్రసన్నగంఁభీరపీక్ష!

శతకోటిసూర్యతేజఃపుంజభాస్వరా!

సాక్షాత్కృతాఖిలఁసాధురక్ష!

ధర్మసంస్థాపనార్థప్రాప్తసంభవా!

స్వప్రీతృతాఖిలఁదుష్టశిక్ష!

గీ. యోగ మష్టగుణైశ్వర్య ఁమాగమములు

నిగమములు నీవ యజ్ఞప్రణేత వీవ

క్రతుఫలంబును నీవ యాఁగంబు నీవ

సర్వమును నీవ యీశ్వరా! ఁశరణు శరణు.

44

గీ. అనుచు బ్రహ్మర్షి దేవర్షుఁ డలమరవరులు
బహువిధంబులఁ బొగడ నాఁపరమపురుషుఁ
డెఱిఁగి యుండియు నెఱుంగనిఁతెఱుగు దోష
ముద్దుపల్కుల నిట్లని యాదలించె.

45

క. ఎందుకు వచ్చితి రిందుల
కుం దెల్పుఁడు వేల్పులార! కోరిక పారం
బొందఁగఁ జేతును నావుడు
నందఱు నంజలి ఘటించి యని లేకముగన్.

46

చ. బలి యనుదై త్యనాయకునిఁ బొరికి దాశఁగ లేక లోకముల్
నలఁగిన నెల్లధర్మములు యాశనమైనవి, యేమి చెప్ప? మా
ఖలుఁడు విరించి దత్తవర్గర్వమదాంధుఁడు పెట్టినట్టితి
ప్పలు తలపోసినంత మది భగ్గున మంతుచునుండె నీశ్వరా!

47

గీ. హరిహరీ! యాతఁడాడిన యాట గాఁగఁ
బాడినది పాట గాఁగ నిప్పటికిఁ జెల్లు
ముఙ్గఁగంబుల వానికి యుజ్జ్వల లేఁడు
నీవుదక్కంగ, మాకింక నీవ దిక్కు

48

క. మునిదేవసిత్వాణము దీ
ర్చునుపాయము లేక భూమిఁసురులేడ్వఁగఁ ద
ర్పణహవ్యకవ్యములు చెం
దునుపాయము లేక మేము యుఁఖింతు మిటన్.

49

గీ. నాకవాసంబు తొలఁగినమాకు నింక
నాకలోకంబుగతి చెప్ప నాల్పరాదు,
దేవరా! నీకుఁ దెలియని దేమి కలదు!
మనసు నిల్వక చేసినమనవి గాక.

50

గీ. పొత్తులం దున్నయాచిన్ని పొట్టిచాప
క్రోత్తవడుగై నబాలునికొమరుమగుల
సఖిలమునులును దేశత లరయుచుండ.
నాబృహస్పతియెదుటఁ జ్ఞశ్శ్రుమయ్యె.

55

క. గురుఁ డామాయావటుకుని
కరముంగొనె, నంత వారు గగనగతి నిశా
చరయజ్ఞవాటిదరి జే
రిరి, కరమును పదలి గురుఁ డదృశ్యుం డగుచున్.

56

గీ. వెనుక నేతెంచునిం దాదివిబుధవరులఁ
గలసి యాకాశమందుండి కాంచుచుండె
వామనుడు క్రిందికి దిగి నచ్చయల్ల
నల్లనన్ యాగశాలలో ఁడుగుపెట్టి.

57

సీ. దైతేయవీరు లంశదఱు మెచ్చి తల లూఁడ
బలిచక్రవర్తివై శభవము పొగడి
పండితు లెల్ల సెరబా సని యాలింప
హయమేధయాగంబు శనభినుతించి
మును లెల్ల తత్త్వంబు శగని కన్న తెఱవంగ
హోమమంతాగ్నింబు శలుగ్గడించి
సభ్యులచి త్తకంఠజాతముల్ వికసింప
బహుయజ్ఞ ఫలము శలువస్యసించి

గీ. ఇతఁడు హరిహరధాతలం శదెవఁడో యనుచు
మితగా నెల్లరుం జూడ శవేదశాస్త్ర
మూర్తియో యన వామనశ్రమూర్తి ముందు
క్రమముగాఁ జని దానవశ్రవణుని గాంచి.

58

జి. దానవంశపథన! వరదాన్యయశోధన! లోకపాలనం
 మాచిత్రలోకపాలన! విరమద్వితపీరవితాన! ధీరతా
 భూమిపరిండ్రసింహ కమర ధన్యుడ వీహయమేధమందు నీ
 పూరిత చూడ నెంతయు నశపూర్వము దీన శుభంబు నీ కగున్. 59

గి. అనుచు దీవించి, యానంద శమాదరంబు
 ముగిసి బలి లేచి తనవంకరగాంచుచుండ
 హరియు బ్రహ్మాదియుత్పిగంతరముఁ జొచ్చి
 మంత్రతంత్రపరిజ్ఞానమహిమ తెలుప.

60

జి. అశోక వేదపాఠకులు కవల్లలోఁ
 దడఁబడ ముందువరదంబు తెల్పి,
 అశోక యజ్ఞాంగర మొకదాని కొక్కటి
 గోచరింపఁగ దానిగొర్తు చెప్పి,
 అశోక యాగోపయ కవస్తువులలో
 గట్టితప్పులు వేలు శపెట్టి చూపి,
 అశోక మంత్రంబు శలుచ్చఁచుటలోని
 స్వరదోషములు చెప్పి శనంతరించి,

గి. తనదుమాటకు నడ్డంబు శదగిలినట్టి
 వైత్యగుఁడగుశుక్రని శదక్కినట్టి
 శక్తనజ్జాల యుక్తిశాస్త్రప్రమాణ
 పరణి విశ్వంకముగ నిరుత్తరగుఁడ జేసె.

61

జి. అంత బలించుం జన్మత
 సంజోషము లెనఁగ మొక్కి శసాత్మికవృత్తిన్
 తెలుఁ గలపైఁడివీటండ
 సంతన వామనని నిలిపి శయభిముఖుఁ డగుచున్.

62

ఉ. ఎక్కడివాడ? వెక్కడికి శనేగద? వెవ్వరివాడ? వేలసే
విక్కడి కేగుదెంచితి? ముగ్ధసింద్రకుమార! భవాదృశండు నా
కెక్కడఁ గానరాఁడు గన శనీడునఁ జిన్నపు తెల్విఁ బెన్ద పే
వక్కజ మయ్యెఁ జిన్నవదుశగా! తెలుపందగు నీదువృత్తమునీ. 63

చ. అన విని వామనుండు దరశహాసముతో నను లేంద్రపాకశా
సనవరుణాంబుజాసనులు శసల్పినకై వడి నశ్వమేధ మీ
వొనరుచువార్త వించుఁ గనఁ నుత్సుకతం జనుదెంచినాడ నా
కనుఁగవ ధన్యమయ్యె సధికం బగుపుణ్యము నీకుఁ గల్గెను. 64

గీ. వర్ణములయందు బ్రాహ్మణశ్రవణ మాధ్య
మాశ్రమములందు గార్హస్థ్య మర్హతమము
క్రతువులం దశ్వమేధయ్యాగంబు ఘనము
దానవులయందు సత్యవర్తనండ పీవు. 65

ష. సువర్ణశృంగుండు లోహక్షురుండు వాయుజువుండు స్వర్ణక్షేణుండు
కాంచనగర్భగారుండు విశ్వయోనియు నగువరమపురుషుని కభీష్టం
బగునశ్వమేధము సర్వకామప్రదంబై సకలపాపనాశకంబై స్వర్గాది
సకలసౌఖ్యంబు లొసంగు నని శ్రుతి చెప్పుచున్నది. అచింత్యవైభ
వంబున దాని నాచరించునీ కందరానీఫలంబు గలదె! దైత్యనాయకా!
నీజన్మము తరించినది. అని పలుక బలీంద్రుఁ డానందపరవశుండు
భక్తియుక్తుండునై యంజలి చేసి. 66

చ. అనఘ! మహానుభావ! సకలలాగమకోవిద! విప్రబాల! నా
జననము ధన్యమయ్యెను నిరజంబుగఁ దావకర్మనంబునన్
ననుఁ గరుణించి తెల్పుము విశనం దగునీచరితంబు, నీవు కో
రినవర మిచ్చెదం గొని తరలింపఁగఁజేయుము నన్నుఁ గూఁమిన్. 67

చ. అనిన విని వామనుం డిట్లనియె. 68

క. తల్లియుఁ దండ్రుఁడయుఁ గూతురు

నల్లుండును గొడుగు కోడ శలన్నయుఁ నమ్ముట

డిల్లును వాకిలి యనునది

యెల్లయుఁ డెల్లంబు కల్ల శయే మనువాడన్ ?

69

ఉ. కోరిక లేదు రాజ్యమున, శగుట్టము లేన్గులు పల్లకీలు నుం

బారము వెండి కబగరువు భామినుల లక్ష్మణులేదు నాకు నీ

గోరుదువేని ధర్మమునఁగూరిమియేని త్రినాసిమాత్రమా

ధారుణి నగ్ని దాచుకొనర దానముచేయుము దానవోత్తమా !

వ. అనవుడు మాయానటువున కనురపాలకుం డిట్లనియె.

71

చ. వడుగవు చిన్నపిల్లఁడవు వంఛ లెఱుంగవు పెద్దవారిసే

నడుగవు తోడివారిసుఖ శమైసను జూడవు గాక, నన్నుమూఁ

డడుగులనేల కోరుడె? యిరదా భవదీయవరంబు? లక్షకో

టడుగులమేరకోరుకొనుకమా మునిబాలక! నీ కొసంగదన్.

72

వ. అన విని శుక్రాచార్యుండు.

73

ఉ. ఈవల దీవరంబు దనుకజేష్వర! యీవర మివ్వవచ్చు మా

యావటు వీతఁ డాహరి, సుకరావళికోరిక దీర్పఁబుట్ట ని

ద్రావరజుండుగా, నిది యశధార్థము నమ్ముము, నేల గీల లే

దావల కొంప మున్న నిపుర డావలి కీతని సాగసంపుమీ !

74

చ. అన విని దైత్యరాజు నిజకమా యిది యంచు నొకంతసేపు నె

మ్మనమునఁ జింతచేసి హరిశ మాణవకుం డయి యేమిచేయు న

న్నని తనలోన నవ్వకొనిర యబ్బినపాత్రము పీఠవచ్చునే

యనుకొని లేచి చేతఁగొనిర యర్హజలాంచితహైమపాత్రమున.

75

వ. వామనుం జూచి ససంభ్రమంబుగ.

76

చ. తిరుగుము తూర్పుగాఁ, దిగిగిరితిన్, గొను, మీఁదగు, నేమి
కావలెన్?

ధరణి కియత్ప్రచూణము? పరదత్రయమాత్ర, మొనంగినాడ, నా
కరమున ధారవోయు, మనఁగా గురునానతి దాటుచుంటి నా
స్థిరమతి లేనియట్లు, గురుశిష్యు- కనుంగొనె, శుక్రుఁ డిట్లనెన్. 77

చ. కరమున ధారవోయకుము, శకారణ మేమి? వటుండు కాఁడు నే
నెఱుంగుదు, నెవ్వఁ డీఘనుఁ, మరపేంద్రుఁడు, సత్య, మి? సత్య, మైనచోఁ
బరమముడంబు, వంచనము, శనంచనమా? హరి తానుగా మద
ధ్వరమును జూడ వచ్చి సనుశదాసము కోరెను ధారవోసదన్

ఉ. ఎందు లభించు శ్రీహరికి నీ డగును త్తమదానపాత్ర? మే
నిందుకు జంక నంచుఁ గివిర కేర్పడఁ బల్కి, బలీంద్రుఁ డార్య! చా
పందగు నీకరం బసఁగ శవామనుఁ డింకను వానిపాప మే
పొందఁగి తూర్పుగాఁ దిగిగిరియుండియె చాపెను సవ్యహస్తమున్. 79

వ. అంత దాసవాస్వయవినాశసూచకంబుగా దక్షిణహస్తంబు చాచిన
యావటువునభూతపూర్వం బత్రుతచరం బాసురశ్రీజహ్నుసముత్పు
కం బచింత్యనైభవం బమేయమహిమంబు నైనదివ్యరూపం బవలో
కించి పశేంతజ్ఞుండును బరమపావనుండును బద్ధనాభభక్తుండు నగు
ప్రహ్లాదుఁ డాసన్నం బగుపాత్రునియభిషేతనంబున కంతరంగంబునఁ
దలంకియో షామనావతారతత్త్వం బుపదేశింప నూహించియో
సత్వరంబుగ మనుమని సమీపించి.

80

ఉ. ఆగుము ధారవోయ కసురరాధిప! నీప్రపితామహున్ మహా
భాగుని గూల్చినట్టిహరి శవామనుఁడై నిను మట్టువెట్టఁ దా
నీగతి వచ్చె నన్నబలి శయిల్లనె నా కింక నేమి కావలెన్?
యాగఫలప్రదాత సుతయఁడన నట్టుట భాగ్యమే కదా!

81

చ. అడిగెడువాఁడు విశ్వమున శకంతకుఁగారణ మైనయీశ్వరుం,
డిడియెడువాఁడు లోకములనెల్ల జయించినదాసవేశ్వరుం,
డడిగినభూమి మూడడుగులనెంచు మనంబునఁ గొంతుచుండఁని
వ్వడువున నడ్డుపెట్టఁ దగరవా? పరమేశ్వరభక్తభాంధవా! 82

గీ. 'దేహి' యని వచ్చు నెవ్వఁడు, ♦ 'దేహి' యన్న
వానిఁ బొమ్మను నెవ్వఁడు, వారిరువురి
నాశ్రయించును బెద్దమ్మ ♦ యంచు బెద్ద
లన్నమాటలు వినవే? నీవదియుఁ గాక. 83

గీ. బ్రాహ్మణుని కిచ్చెద నటంచుఁ ♦ బ్రతిసచేసి
యివ్వ కుండినపాపాత్ముఁ ♦ డీధరిత్ర
బ్రతికి నింద కలక్షికిఁ ♦ బాత్రుఁ డగును
జచ్చి నరకముఁ గాంచు నిశ్చయము గాఁగ. 84

గీ. అన్యవిప్రుండు యాచకుఁడై నయపుడె
యాడి తప్పినచో నిట్టికీడు గలుగ
దాదివిష్ణువె యర్థి యై ♦ నప్పు డాడి
తప్పితే వచ్చుదోషంబు ♦ చెప్ప నగునె? 85

క. కావున నీకు నమస్కృతి
గావించెద నీదుమాట ♦ గావింపమి కే
నీవడుగున కిచ్చెద నితఁ
డివేడిన దంచుఁ బలికి ♦ యీక్షించి హాన్. 86

చ. మరల నిఁకొక్కమాట బ్రతిమాలెద వామన! యల్పమూత్రభూ
తర మిది యేల? యిచ్చునను ♦ బట్టుము వాధిపరీత విరాచనం
ధర సకలంబు నా, వటువు ♦ దానననాధ! త్రిపాదభూమియూ
దగమున నిమ్ము చాలు నది ♦ దాన జగత్సర్వము మిచ్చినట్లుగున్. 87

గీ. అనంగ బలిచక్రవర్తి వాః మనుకరమున
 “విశ్వరూపాయ విష్ణవే విశ్వరూప
 ధారిణే త్రిపదాని దామ తుభ్య”
 మనినచించుచు ధారవోసెనుముదమున.

88

— ❧ — వా మ మ ని వి శ్వ రూ ప ము ❧ —

వ. అంతవామనుఁ డవామనుండై భూవలయంబు పాదద్వయంబు, పిశా
 చంబులు, పాదాంగుళులు మరుత్తులు, పాద సంధులు, సాధ్యులు జంఘలు,
 విశ్వేదేవులు జానువులు, గుద్రలూరువులు, లక్ష్మీ మేధాధృతికాంత్యాది
 నిద్యార్థగణంబు కటిప్రదేశంబు, ప్రజాపతిగుహ్యంబు, వసువులు పృష్ఠంబు
 గంధర్వభుజంగు లూర్ధ్వాధరోదరభాగంబులు, స్వర్గద్వారంబు నాభి,
 వేదం బురంబు, బ్రహ్మ హృదయంబు, ధర్మంబు మానసంబు, విదిశలు
 బాహువులు, గుహ్యకులు హస్తాంగుళులు, యక్షులు నఖంబు, లదితి
 మహాదేవి కంఠంబు, వైశ్వానరుడు ముఖంబు, వాయుదేవుండు
 నాసిక, సర్వయజ్ఞంబు లోన్నంబులు, సర్వచ్ఛందస్సులు దంతంబులు,
 సరస్వతి జిహ్వా, ఋత్యోష్ఠలు భూయంగంబు, రవిచంద్రులు నేత్రం
 బులు, దిగశ్విదేవతలు కర్ణంబులు, కైకుంఠంబు లలాటంబు, ద్యులోకం
 బు శ్లోమాంగంబు, మేఘమండలంబు శరీరకాంతి, సూర్యకిరణంబులు
 శిరోజంబులు, తారకలు రోమకూపంబులు, దివ్యాప్సరసలు దేహ
 రేఖలు, శక్రాదిదేవతలు సర్వాంగతేజంబు, దేవర్షులు పౌరుషంబు
 నుంగా, వివిధదేవమయం బగువిశ్వరూపంబును గ్రమక్రమముగా
 దశదిశలకు విస్తరింపఁజేయ నచింత్య మైనయావిజృంభణంబున
 కత్యాశ్చర్యపులకితాంగులై మహర్షులు.

89

చ. మొదల నురంబుతోడ సరిపోయినకశ్యపసూర్యమండలం
 బదె కనుచుండఁగా నుదరముండు కనంబడి యంతలోనె నా
 భిదరి గనంగ వచ్చి య టుపిమ్మట నూరుయుగంబుచెంతఁ దాఁ
 బాదలుచు నంత జానువులపొత్తున నొప్పె మహాద్భుతంబుగన్. 90

న. అనుచుఁ బ్రశంసించి యానందపరవశులై నున్నచును నాలో
కించుచున్నంత. 91

గీ. దానవేంద్రునిమాట సంత్యంబు గాఁగ
విశ్వరూపంబు దాల్చిన విష్ణు నపుడు
ధారవోసినయాత్రిపదంబు లనఁగఁ
ద్రిభువనంబులు గైకొనిత తృప్తి గాంచె. 92

వ. ఆనమయంబున. 93

శా. లోకాతీతము లోకపూర్ణము దురాకలోకంబునై లోల్చువి
శ్వాకారప్రథినులం దానవవిభంకరజృంభణ మేపార నా
లోకింపం గని దైత్యవీరులు ఖలుత్త్రుత్సర్వం నాచక్రస్థు
నేకంబై పడి రావతంగములు నశహింసం బొచ్చులా గేర్పడన్. 94

వ. మఱియు వివిధాయుధహస్తైః స విప్రచిత్తి ములగున మహాయోధు
లుగ్రక్రోధమూర్తులై హృషీకేశుల జుట్టుమట్టి కట్టియెడ నామష్ట
శిక్షకుండు. 95

చ. కరపదతాడనంబు లనిర్రహితగదాపాతి నానందము
ధరపరిఘాప్రహరములుగగా బలి యట్టులె చూచుచున్న ను
ర్వరపయః గూల్చి యద్వనుజ్జ్వలము నలఁచు విశ్వరూపము
హరణ మొనర్చి నెల్పు దనుజాధిపుములవలె వానిని నృసింహ. 96

న. అప్పుడు బలీంద్రుండు చేతులు జోడించి మ్రొక్కి. 97

—ॐ బలి వామనుని స్తుతించుట. ॐ—

శా. ఏయోగంబున నేతపోమహిమ నిరస్మిక్షింపఁగా నెచ్చు? నో
మాయామానుషవిగ్రహ! విదితసకలవ్యక్తిగ్రహానుగ్రహ! !
నాయకాధత్యము నిన్ను నీకరణం గంధర్వం బెక్కు భేషున్న నా
కీయోగం బెటు లబ్బుఁగదా న నదిమేలలే చేసె నం చెలఁచెననె. 98

ఉ. ధన్యుడ నైతి నీ పరవారదానుడ నైతిని, ముజ్జగంబులన్
గణ్యుడ నైతి నీగుభవరనంబులు నీకు వశంబుచేసి, నే
మాన్యుడ నైతి నీదుపరకమంబగు తత్త్వము గాంచువారిలో,
నన్యునిగాఁ దలంపకు మింకైన ననుం గృపఁ జూడు మీశ్వరా!

వ. అనుచు ముఖభివేషయనుండై యొకింతసేపు మహామహిమసంపన్నం
బగుశ్రీమన్నారాయణునిదివ్యరూపంబు మనసార ధ్యానించి యావ
టురూపపరమేశ్వరునకు మరల నమస్కరించి దేవదేవా! ఇంక నా
గతి యేమి? నే నేమి చేయఁదగు నాన తిమ్మని సవినయంబుగ
నర్థించిన నస్పరమాత్ముడు. 100

చ. మనుజుల బాధపెట్టుకు మరమద్భులతోఁ గలహింపఁబోకు మిం
ద్రునికి మదగ్రహమ్మనికిఁ దోసముచేయకు మెన్నడుం దదు
క్తిని శిరసా నహించి వ్యసనీర్వుము దాటకుమీ మహాజ్ఞ యీ
విని ననుఁ దర్పిగాఁడ వసరవేల్పులు జూతును నిన్నుఁ గూరిమిన్.

మ. ధరణీచక్రము నాకలోకమును బాతాళంబు దేవే ద్రుడే
పరిపాలించెను, దక్కలోకములు దిగ్భాగంబులు దొల్లియె
వ్వగు పాలించిరి వార లేలేనరు, నాశవాక్యం బలంఘ్యంబ, యీ
మదియాదం జెడఁగొట్టి చక్రమునకుంబ్రాణంబు లీఁబోకుమీ!

మ. హిత మే నొక్కటి చెప్పెదన్ వినుము నీరయిక్కట్టు మాహించి నీ
యతాధైర్యంబు సేవదాన్యతయు సత్యంబు జెంచి నీతొంటియు
న్నతి భావించి వధింప లేక బ్రతుకుంబ గా నంచు నీ కిచ్చితిన్
సుఖలం బందుల కేగు మింక దితివంశస్యల్ తోడుగా దానవా!

ఉ. హుళుడు నబ్బలీంద్రుడు బ్రహ్మన! వందన, మానతిమ్ము నా
మన మెట్టిదో? యచటఁ గడసెడినాపని యేమి? నీకు నే
నేమిధి గూర్తునో? యనఁగరనీశ్వరుఁ డిట్లునె చానవేంద్ర! దై
త్యావన మాచరింపు సుతరలావనిపాలన మీ వానర్పుచున్. 104

సీ. నియమంబు లేనియశ్శయనంబు నశ్రోత్రి
 యం బైనపితృదేవతార్చనంబు
 దక్షిణ లేనియశ్శయనము ఋత్విజులు గా
 కున్నవార లొనర్చుకొనఁగలములును
 శ్రుతివిహితముగ సంస్కృతము కానిహవిస్సు
 సశ్రద్ధగా నిచ్చునట్టియీవి
 మద్విరోధు లొనర్చుకొనఁగలకార్యంబులు
 మద్భక్తనిందకుఁగలమంచిపనులు,

గీ. అనెడు నివి యెల్లసీభాగమునకు వచ్చు
 వానితో జీవనము చేయవచ్చు నీకు
 సుతలలోకనివాసంబు శనుఖ మొనంగుఁ
 బొమ్ము దానవ! సపరివార మృనంగ.

105

గీ. భగవదాజ్ఞాప్రకారమౌబలి వెడలెను
 వామనుఁడు మాయమై త్రిదిశవంబుఁ జేరె.
 శక్రుఁ డగ్రేసరుం డయి శచనుచునుండ
 సకలదేవత లరిగిరి శనదనములకు!

105

వ. అంత.

107

ఐఐనాగభాగతుఁడగు బలి సుతలమున శ్రీహరిని సుతించుటఐఐ

మ. దనుజానీకము బంధుమిత్రగణముల్ దారాత్మజుల్ తోడ రాఁ
 జని వైరోచని యిమ్ముగా సుతల మాసాదించెనో లేదో యం
 తన నాగంబులు వచ్చి వానికరపాదం బొండుగాఁ గట్టినై
 చె నహ! యీశ్వరమాయ! చూడు బలికింజేటయ్యె సర్పంబులన్.

వ. అయ్యవసరంబున నాగబంధంబులవలనివేదన దుర్భరంబై కనుపట్టి
 గుట్టు వదలక బలీంద్రుఁడు లోలోనఁగుందుచుండ భార్యాపుత్రుని
 త్రాడులతనికష్టంబు గాంచి మొఱ్ఱపెట్టుచుండ దానపీఠ లంఛనము

ని దేను వింత! పాములెక్కడ? బలిచక్రవర్తిని బధించు తెక్కడ?
చూచెదరేమి? పట్టి లాగి కొట్టి కోసి చీల్చెదము గాకయనుచు
బెద్దగా నటచుచుండి రప్పుడు. 109

క. ఆదారిఁ బోవునారదుఁ

డేదో సంకులనినాడ ♦మీక్షించెదఁ గా

కాదెసకుఁ బోయి యని తా

నాదానవు లున్నచోటి ♦కరుడెంచి నెసన్. 110

ఉ. కాంచి బలీంద్ర! నీవు పడుకొప్పము చూచి విచార మయ్యె, భా

వించఁగ దీనికారణము ♦ విష్ణునిమాయగఁ దోచె, బంధముల్

త్రెంచఁ దలంతురేని పది ♦రెట్లుగునాగులబాధ, గానఁ గా

వించుము శ్రీహరిస్తవము ♦ క్షీడతొలంగునుబన్నగాళిచే 111

గీ. అనుచునై రోచనికి విరిం ♦చససుతుండు

ఘనతరం బగునాగపీడనము తొలఁగ

దేవదేవస్తవంబు బోధించి చనియె

భక్తితో దానిఁ బరియించె ♦బలియు నిట్లు. 112

గీ. సప్తలోకంబులను మీఁద ♦సప్తలోక

ములను గ్రిందను నిర్మింప ♦మూల మగుచు

సప్తసూర్యాశ్రమహిమ విశ్వమున వెలుగు

సచ్చిదానందతత్వంబు ♦ సంస్మరింతు. 113

గీ. విశ్వ మంతయు నెంచు నా ♦విర్భవించు

నిఖిలలోకంబు లెఱ్ఱాన ♦నిలిచియుండు

సర్వజగములు నెంచులో ♦సమయు సట్టి

సచ్చిదానందతత్వంబు ♦ సంస్మరింతు. 114

- గీ. సకలభూతప్రపంచంబు ♦సంహరించి
యోగియై సంవిదాకృతి ♦నుండియుండి
వెండియును దాని సంతను ♦విడుచునట్టి
సచ్చిదానందతత్త్వంబు ♦సంస్కరింతు. 115
- గీ. శిష్టసంరక్షణము దుష్ట ♦ శిక్షణంబు
ధర్మసంస్థాపనంబు నధర్మనిహతి
యాచరింపగ నవనిపై ♦నవతరించు
సచ్చిదానందతత్త్వంబు ♦సంస్కరింతు. 116
- గీ. వేదములు భూమి విప్రులు ♦ విబుధవరులు
కష్టముల ముగ్ధి నప్పుడు ♦కావఁ బూని
మత్స్య కూర్మ వరాహ సిం ♦హంబు లై స
సచ్చిదానందతత్త్వంబు సంస్కరింతు, 117
- గీ. తనయు నొకని నపాంత ♦రతముఁ డనంగ
నాత్మసంకల్పమునఁ గాంచి ♦యతనిచేత
వేదముల కర్థములను జెప్పించినట్టి
సచ్చిదానందతత్త్వంబు ♦సంస్కరింతు. 118
- గీ. మున్ను గురుశాపహతుఁ డయి ♦పుట్టుగుడ్డి
యైనదీర్ఘతముం డను ♦నసఘమతికి
ఋషికులాలంకృతికిఁ గన్ను శలిచ్చినట్టి
సచ్చిదానందతత్త్వంబు ♦సంస్కరింతు. 119
- గీ. ప్రబల మైనట్టి మొనలికిఁ ♦బట్టువడుచు
దిక్కు గానక మొఱచెట్టి ♦దేవదేవ!
కాపు యన్నట్టి గజరాజుఁ ♦గాచినట్టి
సచ్చిదానందతత్త్వంబు ♦సంస్కరింతు. 120

గీ. భక్తవత్సల! నీ బాంజ్ఞములు తలఁచు
నకలసంసారబంధముల్ ♦ నడలు ననఁగ
భుజగబంధంబు నడలు టబ్బరమెదేవ!
నకలజగదీశ్వరా! నమః స్మారశతము. 121

క. అని భక్త్యుక్తడై బలి
వినుతింపఁగ నంతనంది ♦ విష్ణువు గరుడన్
బనిచెను బలిపన్నగిబం
ధనమోక్ష మొనర్చు నతఁడు తత్క్షణము వడిన్. 122

చ. సుతలము చేరి సూచి యహిః శూరులు కాతరులై బలీంద్రుతో
ధృతియుఁ బరిత్యజించి పరుఁగెత్తిరి భోగవతీపురంబున
ట్టితఱిని నై జదుగ్గతి కఁడిందివిపాదము గొల్పి దైత్యుఁ డా
నతముఖుఁ డైన గాంచి ఖగఁనాయకుఁ డిట్లనె నూఱడించుచున్.

ఉ. కాలవశంబు దుఃఖము సుఖంబును దీనికి నింత కుండఁగా
నేల! మదాంధవృత్తి జగదీశ్వరుఁ గానక నేన కా జగ
త్పాలుండ సంచుఁ బొంగి బహుభంగులఁ బాప మొనర్చినాడ వా
కాలమునందు తత్ఫలము ♦ గాంచక తప్పునె దానవేశ్వరా! 124

ఉ. ఇప్పటికైన నీహృదయ శమేగతి నున్నదొ చూడఁగోరి తా
నిప్పగిదిన్ జగత్పతి పరీక్ష యొనర్చి యహింద్రబంధముల్
తప్పఁగఁ జేసె నింకఁ బనిశ్రలంబుగ నుండుము నీకుఁ దానుగాఁ
జెప్పు మటన్న మాటలు వ్రచించెదఁ జక్కఁగ నాలకింపుమా! 125

గీ. “సుతలమం దిప్పు డీవున్నచోటినుండి
రెండుక్రోసులపయికిఁ బోరకుండవలయు
దాటఁ గూడదు సమయంబు శదాఁటితేని
చెప్పుచున్నాడ సతల శ్చెక్కలగును”. 126

గీ. “నాదుసమయంబు దాటక శనడతువేని
నిరతమును నన్ను మదిని ధ్యాసనింతువేని
వేయిసంవత్సరంబులరపిదప నాదు
లోకమును జేరుదువు దైత్యలోకనాథ!”

127

క. ఆసమయము విని బలి యేఁ
జేసెద హరియాజ్ఞ యనుచుఁ శ్రజే యెత్తి జగ
చ్ఛాసకునకు మ్రొక్కెను విన
తాసుతుఁడును విష్ణుసన్నిధానము చేరెన్.

128

ఉ. ఈకథ విన్నవారు పరిశ్రయించినవారును నారదోష్టిసు
శ్లోకహరిస్తవంబు మదిలో జపించినవారు నెల్ల దూ
రీకృతసర్వపాపులురరీకృతపుణ్యులు నై సమస్తభూ
లోకసుఖంబు లొంది పరలోక సుఖార్హత గాంతు రెంతయున్.

క. అని వ్యాసునిశిష్యుఁడు వా
మనుకథ వినిపింప హృష్టశ్రమానసుఁ డగుచున్
జనమేజయుఁడు గౌరవ
మును వినయము భక్తి దోష శ్రమొక్కి మునీంద్రా!

130

గీ. విశ్వమంతయుఁ దనయందు శివశ్చవిశ్వ
మెల్ల దా నిండియుండ నింశకెందుకోస
మబ్బనేత్రుఁడు కైలాసశయాత్ర చేసె
సయ్యదంతంబు తెల్పుమం శచడుగుటయును.

131

ఇది

శ్రీజటప్రోలుసంస్థానాధీశ్వర శ్రీరాజాసురభిలక్ష్యారాయమహేశ
 సత్కృతచిరకాలవార్షికసమ్మానుండును, శ్రీనూజవీడు
 సంస్థానవిభువర శ్రీరాజా నారయప్పారాయ
 శ్రీరాజాసింహాద్యప్పారాయ రాజసోదరాస్థాన
 చిరకాలసమ్మానితుండును, తదారణప్రణీత
 భీష్మప్రతిజ్ఞాదికృతియు నైన
 మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రి సంతరించిన
 యాంధ్రభవిష్యపర్వమునందు
 తృ తీ యా శ్వా స ము.

ఆంధ్రభవిష్యపర్వము.

చతుర్థాశ్వాసము.

శ్లో॥ వాసుదేవం మహాదేవం కేశవం శివమవ్యయమ్
రమానాథ ముమానాథం నారాయణ మహంభజే.

1

రుక్మిణీదేవి శ్రీకృష్ణుని బుత్త్రవరమడుగుట.

బ. దేవా! నైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె.

2

క. నరనాథ! వినుము సరమే

శ్వరుక్తాసాద్రియాత్ర శనన్తించెద శ్రీ

హరిహరమతత్త్వవివేచన

పరమార్థం బెల్ల దానఁ శ్రబ్రత్యక్ష మగున్.

3

ఉ. ద్వాపరమందు రక్కసులు నదర్చితులై చెలరేగి లోకముల్
మాపుట యాలకించి పరశమాత్ముండు విష్ణుండు కృష్ణుండై జగ
ద్గోపన మాచరింప దయశతో ధరణీస్థలి యాదవాన్వయో
ద్భీషనుండై జనించి తనశతేజ మెలర్చుగ బాల్య మాదిగా.

4

చ. ఖలు లగుదానవాధములఁగఁనుండు మున్నగుమృష్టఘాతర
జల నరకాసురాదిపురూరులఁ గూలిచి దేవమర్త్యబా
ధలు తొలగించి ధర్మము యశధాస్థితికిం గొనివచ్చి యెల్ల రా
జులు దనయాజ్ఞలో మెలఁగుననుండ వనించెను ద్వారకాపురిన్.

5

క. శ్రీకృష్ణునివాసంబై

నాకంబును మించి నందశనప్రాసాద

శ్రీకంబై ద్వారక భూ

వైకుంఠం బనఁగఁ బుణ్యపట్టణ మయ్యెన్.

6

చ. ధరపయి రాజధానులకుఁ శ్రదక్కువయే? జగదీశుఁడున్నయా
పురిసరిరావు గాక, తలశపోయఁగ వెండిపసిండిపూతలన్
మెఱు సెడియట్టికోటలును శ్ర మేడలు మిదైలు గోపురంబు లా
పరిఖలు సర్వపుష్పఫలశ్రవస్తుసమృద్ధియు నెందుఁగల్గునే? 7

గీ. వివిధవిద్యలకును సాంగశ్రవేదములకుఁ
బ్రకటనిజధర్మగతచతుర్వర్ణములకుఁ
బరభయంకరచతురంగశ్రబలములకును
బుట్టినిల్లయ్యె ద్వారకాశపట్టణంబు. 8

ఉ. అంబుధివేల నంటి చతుశ్రశృముగా దశయోజనప్రమా
ణంబుగ నొప్పునప్పురమున న్నడుచక్కి విచిత్రశిల్పర
మ్యం బగుపెద్దరాచనగశ్రరంబర మంటుకుఁ బట్టణంబు న
ర్వంబును గాంచుచుండెను సుశవర్ణఘటాంచితవజ్రకాంతులన్. 9

గీ. అష్టమహిషీనమేతుడై శయిష్టనుఖము
లొనర నందున్న శ్రీకృష్ణుఁ శ్రీడొక్కరాత్రి
యంతిపురమున రుక్మిణీశకాంతఁ గూడి
యలరుచుండంగఁ బ్రియుఁ గాంచి శయాలతాంగి. 10

గీ. “మనసు సిగ్గును దోచ నింకదనుక మీకుఁ
జెప్పనా మాననా యని శ్రచిడిముడిపడి
ప్రాణనాయక! యీవేళ శపట్టలేక
చెప్పఁదలఁచితి నాకోర్కి శసెలవుగోరి. 11

క. ఏమీ యనుకోరుగదా!
నామాటలు విన్న మీరు శనవ్వుదురేమో!
సామాన్యపుఁగోరిక గా
దేమందురు? ” నాఁగ నాతఁ శ్రడిట్లు నె నగుచున్. 12

చ. తలఁచిననీదుకోర్కె కవఁతారికయా యిది? లేక ప్రాధికాం
తలసరసోక్తిచాతుఁవిధానమ? కాక వినూతనప్రసా
విలసనమా? చెలీ! తెలుపఁవే భవదీయమనోరథంబు నా
యలవికి మించినం దగినయత్నమున న్నెఱవేర్చి తీరెదన్. 13

మ. అనినన్ రుక్మిణి భర్తచేయి గొని నాఁధా! స్వర్గసౌఖ్యంబు మిం
చినసౌఖ్యంబును గాంచుచుంటి మని నాఁచిత్తంబు శాంతింప దే
మన్నదానన్? మగ మొల్కు లేనిమన కీయైశ్వర్య 'మృగ' వృథా
యనిపించెం గరుణించి పుష్టివర మిమ్మా నంశము న్నిల్పుమా!

చ. అడుగక యుండియుం డడిగినందుకు మక్కువ నీర నీకు నా
కడుపునఁ బుట్టువాఁడు సరిగా నినుఁబోలియున్నందున నా
రుఁడు యమవంశవర్ధనుఁడుఁ కూరవినాశనుఁ డెల్లవిద్యుం
బడసినవాఁడు గావలె నవశ్యము నామన స్పెల్లు తీర్చెనో! 15

చ. అనుడు జనార్దనుండు దరహాసముతోఁ జెలియూ సెబాను! పు
త్రుననరకంబునుండి కులమంతయుఁ బ్రోచును బుట్టుకొ డట్టిపు
త్తునికయి తీర్థయాత్రలు క్రతువ్రతదానతపోజపము లెం
దుచు బచరింతు రెందఱో! సుతుం గనుకంటెను భాగ్యమున్నదే?

గీ. కొడుకు పుట్టినశ్రీమంతుఁ నెడఁ దలంచి
పోయె నొకపుత్రికామేష్టి పోయె ననుచు
నాకులంపడు దేవేంద్రుఁ డంద్రు, కొడుకు
గలుగు తెంత యలభ్యయోఁ గంబా చూడు. 17

గీ. ఐన నెయ్యది కష్టసాధ్యంబా? దానిఁ
గోరుచుండుట సర్వసాధారణంబు,
అందు నిహపరసాధనమైన పుత్రి
జనన మాసించు తెంతయు సాజము గద!

ఉ. కావున నెల్లరుం గొడుగు ♦గావలె నందును కాని, వాడు వి
విద్యావినయాది సంపదల♦కాకరుడేని కులప్రసిద్ధి, పా
పావముఁ డయ్యెనేని కుల♦హానియు వచ్చును, గోరకుండియుం
గావలుఁ డై నపుత్తుఁ గను♦కామినకంటెను వంధ్య మే లగున్. 19

ఉ. కోరకకోర కీ విపుడు ♦కోరినకోరిక కోరినట్లుగాఁ
దీరఁగ నాదిదేవు నజ♦దివ్యతపోమయు సీలలోహితుం
గూరిచి బ్రహ్మచర్యమున♦ఘోరతపం బొనరించి యాజగ
త్కారణుడీవనం బడసె♦దన్ రజతాద్రికిఁ బోయివచ్చెదన్. 20

క. అని పలికి రుక్మిణీసతి
యనుమోదము గాంచి కృష్ణుఁ ♦డరుణోదయవే
ళను వార్చి వేల్చి విప్రుల
కును దక్షిణ లిచ్చి, కొలువు♦కూటంబునికున్. 21

❧❧❧ కృష్ణుడు యాగవాది పీఠులకు ద్వారకయొప్పుగించుట. ❧❧❧

క. చనుదెంచి రత్నసింహా
సనమునఁ గూర్చిండి బంధు♦సచివాస్త్రభా
త్రనుజాదులు యదువీరులు
పనివిస గాంభీర్య ముట్టి♦పడ నిట్లసియెన్. 22

ఉ. విన్నటనాటఁగోలె బృధిరవీర్యులె శాపము మాపఁ బూని నే
మొన్నటిదాఁక శాత్రవసశ్రమాహ మణంచుచు వచ్చి సౌఖ్యసం
పన్నత గూర్చితిన్ సకలశ్రమానవజాతికిఁ గాని, పొండ్రొకుం
డన్నమహీశుఁ డొక్కఁడు మరదాంధుఁడు నిల్చెనుశత్రుశేషమై. 23

ఉ. ఒక్కని కేమి యంచు మన శ్రమొప్పరికింపఁగరానిదిట్ట నే
రెక్కినజెట్టి భామునికి శనిప్తసఖుం డఖిలాస్త్రశస్త్రముల్
చిక్కినద్రోణశిష్యుఁ డనిత్ర చేయఁగ రెండవజామదగ్నుఁ డా
యుక్కురి కన్ను వేసి కనుశ్రుచుండెను ద్వారక ముట్టడింపఁగన్. 24

- గీ. ద్వారకాపురి వానికిఁ దలఁపునఁబె
నేని యఱకాలిమంట నెత్తెక్కునంట!
యాదవునిపేరు వాడు విన్నంత లేచి
తోడ తొక్కినతాచునా శ్రమముకునంట! 25
- చ. ప్రకటితమత్సరుండు సమశ్రవణముఁ బాఠఁడు ముప్పలముఁ జీ
రికిఁ గొనఁ డెప్పు డెప్పు చెలరేఁగునోనందు లభించినదీ ద్వా
రకపయి కెత్తివచ్చును గరరంబు నిజంబు, చరాకు లేనిపూ
నికమెయి రాజనీతిసంశయిం బురరక్షణ మాచరింపుడీ! 26
- వ. అని పలికి యుగ్రనేనావిబంధమిత్రామాత్యుల సాకూతంబుగ నవ
లోకించి— 27
- ఉ. ఏ నిపు డేగుచుంటిని మరహేశ్వరుఁ జూడఁగ నెండికొండకున్
గానఁ బరంబు వీడి యరుగ్గం జన దాటలు వేటు లంచు మీ
లో నొకరేని నేను బురిలో మఱి పాదము పెట్టుదాఁక, నే
మైనఁ బరాకునం బడుదురరా పురనాశము సిద్ధమేనుడీ! 28
- గీ. ఏను బురమున లే నని శయెఱిఁగెనేని
ద్వారకాపురి నిర్వాదశవం బాసర్ప
వాడు తప్పక దండెత్తి శవచ్చి పడును
గాన జుగ్రత్తగాఁ బురిఁ శగావవలయు. 29
- సీ. రాకపోకల కుత్తరద్వార మొక్కటి
వదలి తక్కినపురద్వారములను
గట్టిగా మూయించి శయఙ్కాలకంబుల
పై యుద్ధసామగ్రి శభద్రపఱిచి
ఉత్తరద్వారంబునుభయపార్శ్వంబులఁ
బటుగాత్రసాయుధశభకుల నిలిపి

వచ్చిపోయెడినాని శద్వారంబునందు చూ
పంగ రాజముద్ర లేర్పాటుచేసి

గీ. ముద్ర లేసట్టివారల శముదల నుంచి
స్వీయుఁ బరు నర్హరీతి శిశ్మించుచుండి
వేగు నడపుచుఁ బుర మెల్లశవేళలందు
వేయికన్నులఁ జూడుచు శీరులార!

30

వ. అని యానతిచ్చి మఱియు బలభద్రాదివీరుల నొక్కొక్కరి
నుద్దేశించి.

31

సీ. సరభయంకరగదాశాఁశి! హలాయుధా!

ద్వారకాపురము భశద్రంబునుమ్ము
శస్త్రాస్త్రవిద్యావిశారద! సాత్యకీ!

ద్వారకాపురము భశద్రంబునుమ్ము
సరహస్యనయశాస్త్రసారజ్ఞ! ఉద్ధవా!

ద్వారకాపురము భశద్రంబునుమ్ము
యుద్ధతంత్రప్రవీణ! గ్రనేనమహీశ!

ద్వారకాపురము భశద్రంబునుమ్ము

గీ. సర్వసంపత్సమృద్ధంబు శనకలసౌఖ్య
భాజనం బగుయాదవశరాజధాని
మీకు విడిచితి నే వచ్చుకదాఁక లిపుని
బారిఁ బడకుండఁ గావుడు శీరులార!

32

వ. అని హెచ్చరించి కొలువు చాలించి సభ్యు లెల్లయథోచితంబుగ
నలపు కైకొని వెడలిసంత.

33

~*~*~* కృష్ణుడు బదరకాశముమేగుట ~*~*~*

మ. కమలాక్షుండు తలంచె వాహనము, ఋశ్మకృష్ణమూర్త్యుపక్షుండు యా
గమయాంగుండు యజుశ్శిరుండు ఉతనాశకస్వామి నాగాంతకుం
డమరాభీష్టసుధాహరుండు హరిభరత్కృగేసరుం షావిహ
గమనాధుం డరుడెంచి, “వచ్చితి నమస్కారంబు స్వామి!” యనన్.

మ. అనురక్తిం గని వీచు తట్టి “ఖగనాశధా! వచ్చితి సేమమా?
ననుఁ గైలాసము చేర్తువే? హరుని సంరక్షింపఁ గాంక్షింతు” నా,
విసతానందనుఁ “డింతకంటఁ గలదా? శ్రవేంచేయు మీరానదా
సునియంపస్థలి” నంచు వేడుకొని కృష్ణుం డన్క నుత్సాహియై. 35

సీ. బాల్యంబునంద గోశ్రవణం బెఱ్ఱిన

పురుషోత్తముండు భీశ్రవణంబుల ననింపఁ

బారబృందమునేత్రీశ్రవణమై యూర్చి

పురి దాటి మిన్నంటి శ్రవణమృగ మనుఁ

జెవిదాఁక లాగి యేకసినముల్కినడి మించి

చండమారుతమహాశ్రవణము నొంచి

మెఱపువేగంబునుశ్రమిహిరాంశుజాలర

యంబును దాఁటెనో శ్రవణగనోప్పు

గీ. వడికి దివి నేగువక్షులు శ్రవణమిఁ బడఁగఁ

బుడమి వనపర్వతంబులు శ్రవణగిలఁగ

జవరవంబు లయాబ్ధిఘోషంబు నాఁగ

సంజవేళకు బదరికాశ్రమముఁజేరె.

36

గీ. అత్తటిని విష్ణుపదవర్తులమరసాధ్య

సిద్ధగంధర్వు లెల్ల జేరజే యటంచు

గరుడివాహనువెంబడి శనరుగుడెంచి

క్రిందికిఁ దిగి భక్తిఁ గీర్తించి రట్లు.

37

శ్లో. “జయాజేయ సమోదేవ భూతభావనభావన!
 నారాయణ సమోదేవ కృష్ణకృష్ణ హరేహరే!
 సమస్తే సకలేశాయ నిర్గుణాయ గుణాత్మనే
 ఆదికర్తృపురాణాత్కన్ బ్రహ్మయోనే సనాతన!
 అచిత్త్యమూర్తయే తుభ్యం సమస్తే సత్యరూపిణే
 జయాజేయ హాళీ దేవ యోగిధ్యేయ పరాగతే!”

40

❖❖❖ బహుకేశ్రమవాసులు కృష్ణుని సత్క-రించుట ❖❖❖

క. అపు డాశ్రమవాసులు వే
 డపురాసు లనంగ వచ్చిరతచ్ఛబ్దార్థం
 బు పరోక్షముగా దిదిగో
 యపరోక్షమే యంచు మ్రొక్కిరచ్యుతుఁ గనుచున్.

41

గీ. అంత గరుడుని డిగ్గి జనార్దనుండు
 సకరుణాలోకసంబుల శనకలదివిజ
 తాపనులఁ గాంచి వారి సంరదతినిగూడి
 యాశ్రమముఁ జూచువేడుక శనరుగఁజొచ్చి.

42

సీ. మునులయభ్యర్చనార్థసముతో శుకశారి
 కాకోకిలములు స్వార్గతము చెప్ప
 బ్రహ్మర్షు లిచ్చునశ్రద్ధంబుతో జాహ్నువి
 విమలశీతలశీకశ్రమములు చల్ల
 మాణవక స్తుతిమంత్రపాఠంబుతో
 సకలజంతుగణంబునన్వసి చెప్ప
 స్త్రీజనంబులు చల్లుశలాజలతో లతా
 పాదపంబులు పూలశ్రవాన గురియ,

- గీ. ఐదువలతో హుతాగ్నులు శహారతీయ
శాంతరస మొల్కునట్టియాశ్రమముతోభ
కంతరంగంబు పొంగంగర నల్ల నల్ల
నడచి యాతండు బదరికాశ్రస్తరము చేరె. 43
- వ. అపుడు. 44
- గీ. కశ్య పాత్రి భరద్వాజకణ్య రాభ్య
వామదేవ వసిష్ఠ జాబాలి ధూమ్ర
గౌత మాంగిరో యాజ్ఞవల్క్య ప్రముఖులు
కృష్ణవరమాత్మక గని నమస్కృతు లొనర్చి. 45
- క. ఇదె పాద్యం బిదె యర్హ్యం
బిదె దర్భానసముతోడికృష్ణస్థాన మి
య్యదె పేయం బిదె పుష్పం
బిదె ఫల మని సత్కరించి యెంతయు భక్తిన్. 46
- శా. దేవా! మాజననంబు సావనగు మాతీర్థంబు సార్థంబు, మా
భావం జెంతయు శాంతి జెంటను భవరత్నానానబోకలనునన్,
జీవన్ముక్తుల మైతి మేము, శలియిరచెన్ మానసోయోగముల్,
సీవాత్మల్యము నిర్వచింపఁ దగమానే? విశ్వవిశ్వభరా! 47
- క. అని వినుతించినఁ జాలునగ
పున వారలఁ గాంచి హరి తపోధనులారా!
మును పున్నతపోవస మని
కనుఁగొన వచ్చితిని బదరికాశ్రమ మనుచున్. 48
- చ. కుశలమె యెల్ల తాపసులకున్? సుఖ మున్నవె హోమధేనువుల్?
కుశఫలమూలధాన్యములకున్ గొఱ లేదు గదా? యదిష్టముల్
ప్రశమిత మయ్యెనేజపతపంబులు వహ్నులు వేదపాఠముల్
వశితయుఁ దత్త్వబోధము నవారణ నిత్యము సాగుచున్నవే? 49

క. అని యడుగ, నీయనుగ్రహ

మున నేమియుఁ గొఱతఁ లేదు *మురహర! నీద

ర్శన మొక్కవిశేషము నేఁ

డని యతనికి విందుచేసి *రమ్మునినర్యుల్.

50

సీ. శ్రీరామునికి విందు*చేసినయాభర

ద్వాజుడే యం దున్న*వాడు గాన,

అవిందు వర్ణింప ననలవి గాదిల భర

ద్వాజవిం దందు ర*ద్దాని నేమొ,

అది భరద్వాజ మ*హాముని యశ్శ మో

శ్రీమహావిష్ణుమ*హామహిమ మొ?

చెప్పశక్యంబు గా* దప్పుగుహా*స్తముఁ

డతనివెంబడి వచ్చి*నట్టి సురలు,

గీ. అమృతవాంఛను మఱపించు*నట్టివినిన

శలరసాజ్యపయోదధి*భక్ష్యభోజ్య

చోష్యలేహ్యదిసర్వవ*స్తువులతోడ

నారగించిరి విందు లా*హా యటంచు.

51

గీ. అంత నందఱు ముచ్చట*లాడుచుండ

గరుడి గూర్చినపల్లవా*స్తరణమందు

నడుము వాలిచి హరి కొంత*తడవు కునికి

వేకువను లేచి తత్కాల*విధులు తీర్చి.

52

~~సరసారాయణాశ్రమమునఁ గృష్ణుడు యోగనిష్ఠునిండుట~~

వ. తోడ వచ్చినవారి నెల్ల వీడుకొలిపి యాశ్రమవాసులయనుమతి నంది

గరుత్మంతు నంద నిలిపి నారాయణుండు దా నొక్కరుండ గంగో

త్తరతీరంబునఁ దాను దొల్లి నరుని గూడి తపస్సు చేసినప్రదేశం

బవలోకించునభిలాషంబున బయలువెడలి గంగాతీర్థంబులు తపో
వేదికలు ఋషులరచ్చపట్లు ఫలఫుష్పభరితంబు లగుచోదవపత్తులు
కదలీవనంబులు మొకలగునాశ్రమవిశేషంబు లభిష్టమపూర్వకముగా
నీక్షించుచుఁ జనిచని.

53

సీ. అఖిలపురాణేతిహాసార్థముల విచార

రంబు గావించు పురాణమునులు

కర్మకాండజ్ఞానకాండసంబంధంబు

తర్కించు వేదవేదాంతవిదులు

సగుణనిర్గుణతత్త్వసామరస్యరహస్య

ముగ్ధుడొచ్చెడు మహాయోగియులు

ముక్తిభేదములతో ముక్తాత్మభావంబు

పస్యసించెడు పరబ్రహ్మవిదులు

గీ. తనరఁ బరమాత్మనాస్థానమనఁగ నత్త్వ

శమదమానంద విజ్ఞానపదపమైన

యోగసిద్ధాశ్రమంబున కుత్తరమున

వెలయుచుండిన తనతొంకి నెలవు చొచ్చి.

54

ప. ప్రశాంతపావనంబు మనోహరంబు నిశ్శబ్దంబు వినిపింపని
బదరీమండమధ్యభాగంబునఁ గుశకల్పితాస్తవణంబున మృగసేనుడై
మానసంబు సమాధినిష్ఠంబు గావించి యాత్మధ్యానంబున మున్నంత
నిశాసమయంబున “రండి రండి పాటిపోవుచున్నవి మృగములు.
పరుగెత్తండి. అమ్మలఁగూలఁ గొట్టండి తినండి. భగవంతుఁ డగు
శ్రీకృష్ణుఁ డీప్రాంతముననే యున్నాఁడు. దేవాచార్యుల కేళవా! నమ
స్కార నమస్కార” మను మృగయులకేకలతో భయవిహ్వలంబులై
పరుగు లెత్తుమొకరియొకరియు వానిండుఁజూచునెటకు క్కలయునెఱుఁగలతో

సుకులంబగు మహానినాదంబు సహస్రిక్షోభకరంబై శ్రవణగోచరం
బగును నాజగత్పాలకుండు. 55

క. కడుదారుణ మీశబ్దము

కడలి కలగినట్లు వనము కలంగంబడె, నె

క్కడినారు నీరు? నన్నొక

యెడఁబొగడుటయేమి? వేటయే మొక్కయెడన్?

56

— ఘంటాకర్ణునికే గృష్ణుడు వరమిచ్చుట. —

చ. అని కనువిప్పి చూచి విపినాంతర మంతయు నెండగాసిన

స్థలము దివ్యటీలవెలుఁగారుట కచ్చెరువంది యార్తని

స్వసములఁ బరులెత్తివడివచ్చుమృగంబులు విండ్లు నమ్ములున్.

గొని పటతెంచుభూతములుఁ క్రూరపిశాచికలుం బిశాచులున్.

క. తనయున్నెడ కేతెంచుట

కనుగొని యిదియేమి యనుచుఁగమలదళాక్షుం

డనుకొనుచున్నంతనె గొ

బ్బున నిద్దఱు భూతవరులు పొడచూపి రటన్.

58

సీ. పాటపండ్లును గునఁపాలకోటలు తాటి

పట్టెనాల్కలు నెట్టిమిట్టగ్రుడ్లు

దూలాలకాళ్లు కంబాల చేతులు చేట

చెవులు బూరాల నాసికలు గలిగి

భీకరాకారులై పేగులు నమలుచు

నెత్తురు త్రాగుచుం మత్తు చెంది

తూలుచుం జిందులు తొక్కుచు నవ్వుచు

నార్చు నడగొండ లనగవారు

గీ. తారసిల్లుచు శ్రీహరిఁదానవారి

మాధవుం డెక్కడున్నాఁడుఁమాయలాఁడు?

మాకు దర్శనమియఁడే? మాపిశాచ

జన్మముల కింక నైన మోక్షము నీడె?

59

ఉ. స్వామి మహానుభావుఁడు వృషానిధి విష్ణువు గాఁడె? మా

బాములు తప్పవే? యనుచు బారలు వాచి పుష్కరింప నుల్చి కృ

ష్ణా! మముఁ బ్రోవవే యనుచుఁ జంపినంతపు లాగిక్కుడు దే

వా మధుసూదనా పరచుఁపావన పాపవినాశనా హరీ!

60

చ. అని పలలంబు మెక్కుచు జిహ్వార్దన! దారుణ మైన జీవహింస

ననమునఁ బాపజీవనము నల్పంగ లే మింకఁ జాలునయ్య! యీ

యనుభవ మేముచేసిన మహాదురితంబున కంత కలచు నొ

య్యన నటు వచ్చివచ్చి కనియంబుజనాభుని నిల్చి యల్లనన్.

61

ఉ. ఎవ్వఁడ వీవు? నీ వొకఁడ విచ్చటి కెచ్చటినుండివచ్చినా?

వెవ్వరివాడ? వెందులకు నెందుకు బోవుచు నాఁగి తిందు? నీ

రెవ్వరు? నిర్మనుష్యము మృగేంద్రముఖాళులదుష్టసత్త్వసూ

నివ్వనిలోఁ బిశాచములకెట్లు భయంపడ కున్నవాడవో!

62

క. నీసంగతి తెలియఁగ మా

కాన పొడమెఁ జెప్పు మనుచునర్థింపఁగఁ బ

ద్మాననమం దుండియె శ్రీ

వాసుం డిట్లనియె భూతవరులం గనుచున్.

63

గీ. క్షత్రియుండను యదువంశ సంభవుండ

శిష్టరక్షకుండను దుష్టశిక్షకుండఁ

బార్వతీ నాయకుని గాంచి భక్తీ గొలువఁ

బోవుచున్నాఁడఁ గైలాసమునకు నిపుడు.

64

సీ. బడికొకాశ్రమము నాపాలనలోనిది

బ్రాహ్మణవాసంబు పావనంబు
నిశ్చలం బగుయోగనిష్ఠకు నిర్విఘ్న
మగుతపశ్చర్యకుఁదగిన,దిందు
చోరరాదు సీచులు శునకంబు లెప్పుడు
వేటాడ రా దిందు వేటాకాండ్రు
మీ నెవ్వడీదురాచారం బి దే మింక
ముం దొక్కయడు గైన మోవరాదు

గీ. సెలవు మీటితిలేని శిక్షింతు మిమ్ము
సనుచు నడలింప, వారిలో నగ్రజుండు
దైవవిశ్వాసు జడిసి యందతిని నిల్పి
యంజలి ఘటించి మ్రొక్కి యిట్లనియె హరికి.

65

సీ. విసవయ్య నేను గుఁబేరునియనుచరుం

స్తోత్ర సఘంట్లాక్షర్ణుఁడనెడువాఁడ
విష్ణునామము నాకు వినిపింపకుండ గం
టలు వీనులందాల్చి మెలగువాఁడ
భూతసిశాచప్రిభుండనై చనువాఁడ
సపరమృత్యు వనంగనలరువాఁడ
సత్రాంత మాంసరక్తాశనంబున ఘోర
దగ్ధునండనుకీర్తిదనరువాఁడ

గీ. సంతకుని సంతకుం డనుసంతశూరుం
డితఁడు నానమ్మ డిందలి యిగణంబు
నాదుపరివార మన్న పానములు మాంస
రక్తములు నాకు వేటయే బ్రతుకు తెరువు.

66

గీ. ఇట్లు భూతవరఖ్యాతి ♦ నెనఁగునేను

హాయనముక్రింద సర్వభూతాధినాథుఁ

గొలువఁ గైలాసమున కేగి ♦ ఘోరతపము

సలుప నాతండు మొన్న దర్శన మొనంగి.

67

క. మెచ్చితి ఘంటాకణ్ణా!

యిచ్చెద వర మడుగు మనఁగ ♦ నెంతయుభక్తిన్

దచ్చరణంబుల కెరఁగుచు

హెచ్చినయుత్కంఠ ముక్తి ♦ యిమ్మంటి, ననన్.

68

మ. పరమేశుండును బ్రీతి నన్నుఁ గని నిర్వాణంబు నీజాలువాఁ

డరవిందాక్షుండు గాక యన్యుఁ డది యీ యంజాలునే? తొల్లి యా

నరనారాయణు లున్నచోట నిపు డానారాయణుం డుండె వే

గిర మయ్యాశ్రమ మేగు మవ్విభుని భక్తిం గొల్చి ముక్తిం గనన్.

క. నారాయణనామావళి

పారాయణ విష్ణుమంత్రపఠనంబులు సం

సారాణ్యచ్చేదన

కారణములు గా నెఱింగి ♦ కను మవ్విభునిన్.

70

క. అని యానతీయ నద్దే

పునిపాదద్వంద్వ మాత్మఁ ♦ బూనియు గోవిం

దునిపాదంబులు గొనఁ జ

య్యన వచ్చితి నయ్య బదరికాశ్రమముసకున్.

71

గీ. చెవులఁ గట్టినగంటలు ♦ పవులఁగొట్టి

పాఱవైచితి నిప్పుడు ♦ పంకజాక్ష

నామసంక్షీర్తనంబె నా నేమ మయ్యె

మానసంబును హరిపదాధీన మయ్యె.

72

గీ, సహస్రభ్రంబుగా వేలు ♦సల్పుచున్న,
స్వహోవారంబు స న్నంటి ♦వచ్చుచున్న,
నైజ మగుభోజనం బే నొ♦నర్చుచున్న,
వాసుదేవుని గనుట నా♦వాంఛితంబు.

73

సీ. పోదాఁత వేద్యుడై ♦విశ్వంభరుం డైన
యోగనిష్ఠుం డెందు ♦దాఁగినాఁడో?
సత్యస్వరూపుడై ♦సంవిదాకారుడై
నెగడునీశ్వరుం డెందు ♦నిలిచినాఁడో?
స్వర్గోకాత్ముడై ♦సర్వజ్ఞు డైనట్టి
శ్రీవిష్ణు వెందు వేం♦చేసినాఁడో?
ద్వారకావాసుడై ♦ధర్మసంస్థాపనం
బానరించుకృష్ణుం డెం ♦దున్న వాఁడో?

గీ. అపరంధాముపాదంబు ♦లాశ్రయించి
ముక్తి గాంచెద నన్నయా♦సక్తితోడ
నాశ్రమం బెల్ల వెదకుచు ♦సరుగుచుంటి
నీ వెఱింగినఁ దెల్పుమీ ♦నృపవరేణ్య!

74

చ. తొలి నేఁ జేసినపాప మెట్టిదోజగద్దోహంబుగా జాలికిన్
పెలిద్దై ప్రాణివధం బొనర్చుచు హరి♦ద్వేషంబు మీఱన్ పిశ్చం
భలనృత్తిం జరియించినాడ నిపు డా♦గర్వంబు శాంతించె నెం
దుల నున్నాడు పరాత్పరుండు హరి!నా♦తోఁ జెప్పవా మానవా!

గీ. యదుకులంబునఁ బుట్టినయట్టిసీపు
ద్వారకానాథు యదువీరు ♦వాసుదేవు
నెఱుంగవే!యాతఁ డిచ్చోటి♦కేగుడెంచెఁ
జూడవే!వచ్చిపోయినజూడ గనవె?

76

గీ. శంకరుం డన్నమాట యశ్చత్యమానె?

యీశ్వరునితోంటియాశ్రమమిదియె కాదె?

యనుచుఁ బ్రశ్నించి, హరిమాన ధమాకళించి

హరిని గన్గొనుదాఁక నింజధివసెంతు.

77

ప. అనుచుఁ దనతో నున్నరక్తమాంసంబులు కంఠపూర్తిగా నారగించి
తత్పాత్రంబులు మృగయాసాననంబులు దూరంబుగఁ బెట్టి శృగ
ణంబుతోఁ బిశాచగణంబును వెనుకకుఁ బంపి శుద్ధజలంబుల హస్త
పాదముఖంబు గడిగికొని శుచియై యిండుకదూరంబునఁ గూర్చుండి
విష్ణునామజపంబు చేయఁ దమ్ముని నియమించి తా నొక్కకుశాస
నం బేర్పఱచుకొనినుభోపవిష్టంజై పరమేశ్వరుపాదారవిందంబు
లంతరంగంబునఁ బాదుకొల్పి యంజలి ఘటించి భక్తియుక్తంజై
యుమామహేశ్వరోపదేశవిశేషాధిగతవాగ్నిభవుం డగుట భవ్య
వాక్కుల నిట్లని స్తుతించె.

78

దండకము:- శ్రీసత్త్వసత్యస్వభావా! స్వభావానుభావాంకురత్వంచ
భూతా! ప్రభూతాత్మ దిన్యామృతానంత శేతోఽనుభావ్యత్సహ
స్రాంశుభాభాసమానాచుణామేయ చిన్మాత్రవిస్తృతాజౌడభాండో
దరాంచజ్జగజ్జాలమూలాత్కమాయాప్రవిష్టస్ఫురజ్జీవహాపా! స్వరూ
సాత్మసంధానవిద్యోతితాద్వైతిభావానుభూతిప్రతీతి ప్రతీతాస్యయా
నంద! సాకారపాపాసురానికీసిపాలకానేకదుర్దాసనామూల నిర్మూల
నారంభ సంరంభ సంభాసనాభవ్యదివ్యావతార ప్రణీతామరస్తామ
భూమీసురానంద! గోవింద! బ్రహ్మర్షి దేవస్థలే నిన్నుఁ గాంచంగ
నిష్ఠాగరిష్ఠాత్ములై పెక్కువే లేడు లష్టాంగయోగంబున దీరినా
రన్న ఖూఘండనై యోగనో యోగమో హాసమో ధర్మమో
యేదియు న్లేక నీపాదపద్మంబులం గాంచ నాసించునాసాహసం

బింత యంతోనె? లోకావనా! పావనా! యాదిమధ్యాంతహీనా!
జగత్కారణా! విశ్వరూపా! విరూపాక్షభావంబునన్ లోకముల్
ద్రుంచి యేకాగ్రసంబందు నేకాకినై సచ్చిదానందభాసస్వయం
జ్యోతివై యోగివై యుండి యట్లుండి విశ్వంబు నావిష్కరింపం
దలంపూని లోకేశ్వరూపంబుగోడన్ యథాపూర్వభూతప్రపంచంబు
నిర్మించునోయాదిదేవా! మహాదేవ! దివ్యప్రభావా! భవన్మాయ
లాబ్ధహృద్రాదుదే బాటగా నేర కున్నారన న్నాకు దిక్కేమి?
నీపాదపద్మంబులే దిక్కుగా నాకు ముక్కుంటి చూప న్నినుం
జాడ నీవాడ కేతెంచి యున్నాడ రక్షింపుమోదీనరక్షా! నమస్తే
నమస్తే నమః.

చ. అని నిజఘోరమపరిహారముగా మనసార నాజనా
ర్థనుచరణంబులం దలచి తత్పరుడై సకలేంద్రియప్రవృ
త్తిని మరలించుమంత్రజపదీక్షను బూసంగ నాంశోపశబం
ధసమున మేను గట్టి మదిఁదామరసాక్షుని నిల్పి భక్తిమై. 80

వ. చక్రపాణి! నీచక్రంబున నాఘోరశరీరంబు సంహరింపుమునిన్నుఁ
గొలుచుచు దేవదూతనై యందు. భక్తికల్పద్రుమా! జన్మరాహి
త్యం బనుగ్రహింపుము. అనుక్షణంబు నీధ్యాంబు దప్ప నా కితర
చింత లేకుండ నామాసనంబు నిష్కామంబు గావింపుము. పంచ
భూతంబులు నాపంచేంద్రియంబులు వశీకరించుకొన నాచిత్తంబు
భవదాయత్తంబై భవదీయదివ్యనామామృతాస్వాదనంబున మత్తు
గొనఁ గటాక్షింపుము. జాగ్రదానిశకలావస్థల సుఖదుఃఖంబులు
రాగద్వేషంబులు మఱచి నాహృదయంబు త్వదీయపాదారవింద
లగ్నం బగుటయే నాయభిలషితంబు. దేవదేవా! మహానుభావా!
శరణుశరణు, అనుచుం బ్రార్థించి.

శ్లో. ఓన్నమో నారాయణాయ

విష్ణవే ప్రభవిష్ణవే

మమ భూయా నృనశ్శుద్ధిః

కీర్తనా త్తవ కేశవ!

82

వ. అనుచు గొంతెత్తి ముమ్మాట పఠించి కూర్చున్నప్పుడు జాతి
హీనుండు నయ్యు నప్పిశాచవీరుం డగుఘంటాక్షుండు డండతో భగ
వద్భక్తిపరవశుండై సర్వేంద్రియనిగ్రహంబుగాఁ జేర్చి టేకాగ్రంబు
గావించి నారాయణమంత్రంబు జపించుచుఁ దేవకీర్తనాపదకంబున
సమాధిం బడియుండి యుండినిర్మలాంతఃకరణంబున నీలమేఘ
నిభంబు శంఖచక్రగదాఖడ్గించితచతుర్ముఖంబు నడిచుచున్నట్లు
వీతకేశేయవసనంబు పద్మాక్షంబు శ్రీవత్సకౌస్తుభాలక్ష్మీవక్షాపదంబు
నిశ్చలంబు నగుదివ్యరూపంబు నందర్శించి సమాధిం బడి టేవా
భక్తబంధవా! దానవాంతకా! గీనరక్షకా! కృతార్థుడ. స్వామీ!
నాజన్మ తరించినది. నాకావ మంశించింబు. మహాహ! కేశవ!
మహానుభావా! విశ్వరూపా! విశ్వాధారా! విశ్వనాథా! అనుచు
భావంబు పట్టజాలక యాంశ్రువాశంబు ప్రైంచుకొని టేచి హరిహరి!
కృష్ణకృష్ణా! అనుచుఁ దస్మయత్వంబున స్మర్యుండు నలుగురు
నొక్కమాటు కన్ను దెఱచి తాను మొనటంబు చేసి నలునది చేస
మానవుండే సమాధిలోఁ గన్నపూర్ణపుండ్ర గుహంబు గోచరింప
హర్షపులకి తాంగుండై.

83

మ. ఇతండే విష్ణు వితండే కృష్ణుఁ డితండేఁ యూవిశ్వముఁ బ్రోచునా
డితండే నేను సమాధిలోఁ గనినవాఁడీతండేనాచార్యుడై
నత మీశానుండు నాకుఁ దెల్పినకృపాసారీణుఁ డీతండే ||
నృ తరించెం గనుఁగొంటి సంచుఁ బరమాత్మా! దాసుని ప్రోవుమా!

క. అని ముమ్మాళు ప్రదక్షిణ

మొనరించిసాష్టాంగనతులుఁనొసరించి హరీ!

విను నీమహిమం బెఱుంగక

మనుజుడ ననుకొంటి తప్పుఁ మన్నింపఁదగున్.

85

ఉ. పాపుడఁ బాపవర్తనుడఁ బాపశరీరుడఁ బాపబుద్ధి నా

పాపము నిన్నుఁ జూచి ననుఁ బాసె, దయారసపూర్ణలోచనా!

పాపవినాశనా! పతితఁ పావన! యీతను వింక మోయఁగా

నోపను నీచజీవనముఁ నొల్లను ముక్తి నొసంగుమీ కృపన్.

86

క. సాపం బెడలును బశ్చ

త్రాపంబున నందు రదియఁ ప్రాయశ్చిత్తం

బోవుదుపోతమ! కాదే

నీసాదాలోకమునఁ బునీతుడఁ గానే?

87

సీ. శబ్దపూర్వకసృష్టి సాధనవేదంబు

దొంగకు ముక్తి నొసంగలేదె?

సర్వభూమండలిఁ జూపచుట్టగఁ జుట్టు

పాపబుద్ధికి ముక్తిఁ చూపలేదె?

హరిహరీ! యనుభక్తునగఁ చాల్లఁ బెట్టిన

కూరాత్మునకు ముక్తిఁ గూర్పలేదె?

సరమ్మనుశపతి! వ్రత నెత్తుకొనిపోయి

యెసఁగుకూశకు ముక్తి నీయలేదె?

గీ. నిన్ను నిందించి యెదిరించు నీచమతుల

కందఱికి నీవు ముక్తి నీయంగలేదె?

అట్టులే నన్నుఁ జక్రాస మట్టుపెట్టి

దీనవత్సల! యిమ్ము విదేహముక్తి.

88

క. నీమహిమఁ బుట్టె జగములు

నీమహిమనె విశ్వ మెల్ల ధీనిలిచెను దుడకన్

నీమహిమనె యణఁగారును

నీమహిమన నీవ యందు ధీనిమనెదానా!

89

ఉ. మందర మెత్తినాపు నృసంకుచలి నిర్వదియొక్కఁ గూలు కి

స్కం దునుమాడినాపు బలఁగర్వితుఁ డైనబలీంధ్రు నుద్ధతిన్

గ్రిందికిఁ ద్రొక్కినాపు చెల ధీరేగినయాశిశుపాలు దంతన

త్త్రిం దునియించినాపు బహుధూపము నీమహిమంబు కేశవా! 90

ఉ. రాతిని నాతిఁ జేసి తి భారాజును బ్రోచితి గోపభామినీ

ప్రీతి యొనర్చి తంధుసీకి విశ్వముఁ జూపితి కుబ్జమేను వి

ద్యోత మొనర్చి తాళబరిఁకుత్తమలోక మొసంగి తుడ్ధతా

రాతుల సంహరించితివిఁ ద్రాపదిమానము గాచి తీశ్వరా! 91

చ. కొడుకును గూల్చి తండ్రి కొనఁగూర్చితిరాజ్యము, తండ్రిఁ జీల్చియుం

గొడుకునకున్ సుఖంబు నొడఁగూర్చితి, తల్లి నణంచి తండ్రియీ

సుడిపితి, వన్నఁ జంపి యొడఁయుం బొనరించితి తమ్ముఁ, దమ్ములం

గెడపినయన్నగర్వ మణఁగించితి వేమన నీమహత్త్వమున్? 92

గీ. కశ్యపునిశిక్ష గాంచితి ధీకాలకంఠ

నుపచరించితి కౌశికుఁడొద్ద నేర్చి

తథిగమించితి సాందీపఁనాంతికమున

విశ్వగురుఁడవు నీమాయఁవేద్య మగునె?

93

క. నీయవతారంబులు నీ

మాయలు లీలలు ననంతఁమహిమలు తెలియన్

నాయట్టివాని కగునే?

మాయామానుషశరీర! మహిమాధారా!

94

క. కనుఁగొన వచ్చితి నిన్నే,

కనవచ్చితి పీవె నాకుఁగలలో, నీవే

కనిపించితి విచ్చట, నిం

కను సందియ మేమి? లోకకర్తవు నీవే.

95

క. హరిహరి! కృష్ణాకృష్ణా!

మురహర! నురవర! ముకుంద! మునిజనవంద్యా!

కరుణింపుభక్తినిముని

శరణాగతవత్సలా! పృసన్నగభీరా!

96

వ. అని యాడుచుఁ బాడుచు నవ్వుచు నాట్యంబు నల్పుచు హరినామ

సంకీర్తనపూర్వకంబుగాఁ బునః పునః ప్రదక్షిణసమస్కారంబు

లాచరించి యెదుర నిలిచివినయవినమితగాతుండై బద్ధాంజలియై

యిట్లు మానసికపూజావిధానంబున మాధవు నర్చింపఁ గడంగె. 97

సీ. ఆవాహనంబు సహస్రశీర్షా!, జగ

ద్వ్యాపకా! రత్నసింహాసనంబు,

అభిషేయాన! పాద్యం బర్హ్య మభిషేక,

మంబుదాభాంగ! పీతాంబరంబు,

యజ్ఞఫలప్రదా! యజ్ఞోపవీతంబు,

మందారవనవాస! చందనంబు,

వసమాలి! సురభిశఃపత్రపుష్పంబులు

రవిచంద్రనేత్ర! సింహాజనంబు

గీ. కామధేనువుపాలును గల్పవృక్ష

ఫలము నైవేద్య మఖిలజీవవసవిధాన!

భక్తరక్షణతత్పరా! వందనములు

సర్వలోకేశ! సర్వోపచారవిధులు.

98

మ. అని పాదంబుల వ్రాలఁగా హరి యసఁస్యం బైనయాభక్తికిం
దనియం జత్తము చేతితో నిమిరె ఘంటాకర్ణు, వాడంత మో
హనరూపంబును దాల్చి యచ్చెరువు నాఁస్లఁదంబు మీఱన్ జనా
ర్దన! దేహంబున మార్పు గాదు భవబంధచ్ఛేదముం జేయునూ! 99

గీ. అనుడు హరి వానిఁ గని నేటియమరనాథుఁ
డెంతకాలంబు నాకంబునేలునంత
వఱకు నందుండి నీ వటుపైని నన్నుఁ
గలియుదువు పొమ్ము నాకలోకమున కనుచు. 100

గీ. ఆదరంబున వర మిచ్చి యతనియనుజుఁ
గాంచి నీ వన్నతోడ నాకమున నుండి
నేటియింద్రుండు చనినంతనీవుశక్ర
పదవి నొందెదు పొమ్మని పలికి లేచి. 101

❖ ❖ ❖ శ్రీకృష్ణుడు కైలాసశిఖరికేగి తపస్సుచేయుట ❖ ❖ ❖

క. తనవిడిదికిఁ జని మునులకు
వినిపించెఁ బిశాచకథ సవిస్తరముగ న
మ్మును లలరి నుతించిరి యం
తన తూరుపు తెల్లవాతెఁ దత్సమయమునన్. 102

వ. వాసుదేవుండు తాపసోత్తములం గూడి గంగాస్నానం బొచరించి
ప్రాతఃకాలానుష్ఠానంబు దీర్చి నచ్చి ప్రయాణోన్ముఖుడై యుండు
నంత, ముసీంద్రు లతని నాలోకించి మహాత్మా! నీవు చెప్పిన
వృత్తాంతంబు విన్నపిదప ఘంటాకర్ణుఁ డెక్కట మోక్షంబెక్కడ?
యని మాహృదయం బద్భుతాకాంక్షంతం బయ్యె. ఘోరజీవనం
డైనవాఁ డొక్కజాములో నిన్ను భక్తిం దలంచినంతనే వానికి
స్వర్లోకసౌఖ్యం బబ్బినే? అంతయశ్యల్పకాలంబున వాని కట్టిమన

శ్శుద్ధి గలిగించినది నీయనుగ్రహంబు గాక వే జేమి? చిత్తశుద్ధి
లేక నీయనుగ్రహంబు రా దందురుగాని, నీయనుగ్రహంబు లేక
చిత్తశుద్ధి గలుగ దనియుఁ గర్మపరిపక్వం బైనగాని నీయనుగ్ర
హంబు రా దనియు నిదితి మైనది. మే మెంతకాలంబునుండియో
తపోయోగనిష్ఠమై నుండ నేటికిఁ గదా నీదర్శన మైనది! ఆహా!
అతండు పిశాచకులుం డైననేమి! ప్రాణిహింసకుం డైననేమి? ని
న్నెఱుంగక చూచియు నంతలోనే నిర్మలచిత్తుండై సంయుజుండై ని
న్నంతరంగంబునఁ గాంచఁ గలుటకుఁ గారణంబు వానికర్మంబు
పరిపక్వం బగుటగదా! దేవా! యింతటినుండి ఘోరకర్మనుదంతము
మనశ్శుద్ధిబోధకంబై లోకంబున వ్యాపించుఁ గాక. మహానుభావా!
నమస్కారము. అని ప్రస్తుతింప నతండు దరహాసవికసితాననుండై
యందటి నొక్కమాటు వీక్షించి మీ రందఱు కైలాసంబునకు
రండని సెలవిచ్చి గరుడవాహనం బెక్కి కైలాసాభిముఖుండై
వెడలి.

103

సీ. శివుఁ గొల్చి మున్ను దాఁ జెందెఁ జక్రం బెందు
భార్గవుం డప్రముల్ వడసె నెందు
సలినగర్భశిరంబునఁటికె హరుం డెందు
పాలస్త్వగర్వంబుతూలె నెందు
గణదేవతలు కాలకంఠుఁ గొల్పెద రెందు
యోగసిద్ధమహర్షులుండు రెందు
రాజరా జీశ్వరాఁరాధకుం డగు నెందు
పుణ్యతరంగిణిల్ పొడము నెందు

గీ. అట్టికై లాసగిరిమీఁదికవతరించి
మానసానందకర మగుమానసంబు
నుత్తరతటంబుఁ జేరి యయ్యోగివరుడు
ద్వాదశాబ్దతపశ్చర్యతలఁపుచేసి.

104

సీ. పరిచర్య లానరింప ♦గరుడచక్రామలు

నిత్యాగ్నిహోత్రంబు ♦ నెఱపుచుండి

యజ్ఞక్రమంబున ♦ నాహారనియమంబు

పాటించి ఘోరత ♦ వం బొనర్చి

కడపటి నెల సత్రికశ్యసామలఁ గూడి

భక్తి నారణ్యక ♦ పఠన సల్పి

ప్రణవపూర్వక మైన ♦ పంచాక్షరి జపించి

యగ్నిఁ బూర్ణాహుతి ♦ నాచరించి

గీ. ఈశ్వరధ్యాన నిరతుడై ♦ యెనఁగునంత

ధ్యేయుఁడై సట్టికృష్ణుండు ♦ ధ్యాస యయ్యె

కనుచుఁ జూడంగ నచ్చటి ♦ కమరసిద్ధ

సాధ్యగణములు వచ్చె నా ♦ సమయమందు.

105

సీ. గంగాతరంగసం ♦ గతసుధాకరఖండ

శోభితం బగుజటా ♦ జూట మలర,

డింకిమదచ్చకుం ♦ డీదీపికాశూల

భూషితం బగుచతుర్భుజము లలర,

నాగేంద్రచంద్రాక్షు ♦ నాగచర్మవిభూతి

దీపితం బగుదివ్య ♦ దేహ మలర,

అఖిలప్రసంచమూ ♦ లా నారశక్తి యీ

శ్వరి తనవామపా ♦ ర్శ్వమున సలర,

గీ. మునులు ముందును భూతాళి ♦ నెనుక నడవ

గర్జమోటులు రెండుప్రకృతి ♦ లను నడవ

వృషభవాహనుఁ డగుచు వి ♦ శ్వేశ్వరుండు

గరుడవాహనుఁ జూడంగఁ ♦ గదలె సప్పుడు.

106

గీ. ఇవుడు కేదలంగెల్ల లానరశిఖరి కవలె
సనంగ సందలివా తెల్ల శనసుగమించి
నాను దేవుని జూడంగనచ్చియున్న
యసురగణములఁ జేరి రత్యుచరమున. 107

ఉ. వారును మీరు నేకమయి శవాహినులట్టులుభక్తిశారవో
దారణంగపంక్తులు హృదంతరసీమల నెల్లివాట నో
జ్ఞానము వేదమూలము జగన్నిలయంబును సర్వసృష్టిసం
హారకరంబు నాహాహారాత్మకతత్త్వముఁ గాంచి యుబ్బుచున్. 108

శ్లో. జయ దేవ జగన్నాథ! జయ రుద్ర జనార్దన!
జయ విష్ణో! సరోజాక్ష! జయ శంభో! త్రిలోచన! 109

జయ కౌన్తభాక్ష! జయ భస్మవిరాజిత!
జయ శంకర! గోకేశ! జయ గోవింద! సూర్య! 110

చక్రపాణి! జయోనన్త! శూలపాణి! జయోభవ!
నాను దేవ! మహాదేవ! సనాతన! హరే! జయ! 111

హరుఁడు హరికి దగ్ధనమిచ్చి పుత్రవర మెఱిగించుట

గీ. అరుచు నుతియించుచుండ వాశవానము డిగ్గి
ఘోషించి గూడి తనచెంతర కేగుజెంచు
నీలలోహితం గాంచి సేర్పిడభక్తి
నీలగాత్రుండుశిరమునఁ గేలుమోడ్చి. 112

శ్లో. నను శ్శివాయ శాన్తాయ ప్రణవాయ పరాత్మనే
నను ఆద్యాయ బీజాయ శంకరా యాప్తమూర్తయే
పారాయోనన్తరూపాయ శక్తియక్తాయ శూలినే
విశ్వాాయ విశ్వనాథాయ విశ్వకర్త్రే నమోనమః. 114

చ. అనుచు నమస్కరించి నిగ్రమాగమమూర్తి నిను న్నుతింప నె
వ్వనితర మీశ్వరా! హృదయశపద్మమున న్నినుఁ బాదుకొల్పి పే
ర్చిని భజించుచుంటిని సశ్రమిహితసిద్ధి యొనర్చి భక్తునిం
దనువు మనంగ శంకరుఁడు తత్కరముం దనకేలఁ బట్టుచున్. 115

క. ఏమిది విపరీతము! నీ

వేమి! తపం బేమి! నరము శలిచ్చెడినీవే

కామితసిద్ధికిఁ దాపన

భూమిక ధరియించినావె! శ్రభవనాధీశా!

116

చ. తనయునికై తపించువనిత తామణిరుక్మిణికోర్కి దీర్చుదీ
క్షను దప మిట్లానర్చితివి శకాని, యొసంగితిఁ దొల్లి నీకు నం
దనవర మట్లు తప్పదు జగన్మార్దవ! నీ కెఱిగింతుఁ దత్ప్రస
క్తిని విను మంచుఁ జెప్పఁదొడఁగెన్ మునిదేవగణంబు మెచ్చఁగఁక.

సీ. తండ్రియానతిని భూతధరరాజపుత్రి యీ

సతి నాకుఁ బరిచర్య శసల్పుచుండఁ

గృతయుగాదిని నేను శజితమానసుండనై

నిశ్చలం బగుతత్పరాస్థ నుంటిఁ

దనమనోరథసిద్ధి శదలఁచి యింద్రుండు నా

తప మణంపఁగఁ బుష్పశ్రధన్వ. నంపఁ

గుఱిచేసి నాపైని శగుసుమాస్త్ర మాతండు

పఱిపి నాకోపాగ్ని శ భస్మమయ్యె

గీ. అపుడు దానికిఁ గారణ మాత్మఁ దలఁచి

నాకలోకేశు నాలోచనంబు తెలిసి

నిరపరాధుండు మన్మథుశ్రమరణమునకు

జాలిపడునంతలోఁ బద్మశ్రవణంబు.

118

ప. అతిరయంబున హంసవాహనాచూఢుండై నాసన్నిధి కరుదెంచి
బద్ధాంజలియై. 119

చ. జరిగినదాని కిప్పుడు విశచార మదేల మహేశ్వరా!రతీ
శ్వరుఁ డశరీరుఁ డయ్య సుమత్రసాయకుండై త్రిజగంబులందు సం
చరణ మొసర్చి కామపురుషార్థము నిల్పఁగ, భూమిపై మహా
పురుషునిపుత్రుత్వ మయి శుభ్రవేలుంగ ననుగ్రహింపుమీ! 120

చ. అని నను వేడ మే లనుచు శనప్పుడె తొంటివరంబు దీరఁగా
సనుమతి యిచ్చి, ద్వాపరముశనం దభిజాతులు రుక్మిణీజనా
ర్దనులమనోరథంబు ఫలితంబుగఁ బుట్టెడు భూమి నంచుఁ ద
క్కినవర మిచ్చినాఁడ, నెఱిగించితిఁ గాని యెటుంగవే హరీ? 121

◆◆◆ శ్రవణుడేవాదులకాదివిష్ణుత్వ మెఱిగించుట. ◆◆◆

క. అని పలికి హరుం డచ్చటి
మునివరగంధర్వసురసమూహము వినఁగా
వినుతించె విష్ణుత్వము
బనితరవేద్యంబు సచ్చిశదానందంబున్. 122

చ. కనులకు గోచరించునది శగాక మఱొక్కటి లే దటంచు నీ
కనఁబడుదానికిం బ్రకృతి శకారణ మంచును దేహభిన్నుండై
తనరును వేఱొకం డనుచుఁ గదద్యుతిరిక్తుఁ డొకండు కర్తయం
చును వివిధంబుగాఁ దలఁచునచుందు రెఱుంగక విష్ణుత్వమున్. 123

చ. “అనవరతంబు సీవు కనుశలారఁ గనుంగొని వీనులారఁగా
విని మనసారఁగా ననుభవించిన దెల్ల నశించు దీని నం
తను వెలయుంచు నొక్కపరతత్త్వమే సత్య”మటంచు నెంత చె
ప్పిన విపరీతవాద మని శ్రవీణిడి పల్కుఁడె?వేత్త పల్కునే? 124

చ. తెలియడుగాక మందమతి శరదీరహస్యము, తెల్వి యింతయే.

గలిగిన దీని కంతకును శగారణ మొక్క నీయుండి తీరునా

దలచడే? లేకయున్న వివిధం బగునీ ముఖ్యమూషసం

కలితచరాచరాత్మకజగంబు లెంతైన యుష్వత్తునీ?

125

చ. కదలునె గంధవాహుడు పుగిచ్చునాననభీతి నీ గో?

బాదలునె కర్మసాక్షి? శశిరపొల్చునె? భువి సేధియె మన?

చదల నుడువ్రజంబు నిగ్రజాటక నిల్చునె? మగ్ని మంచున?

యుదధులు వేల నాగునె? యశహోజగ మంతయు నిల్చు సాగున?

126

చ. అవగత మైనవిశ్వమున శకంత కనాతి యనంతం డాస్వయం

భువు విభుఁ డాదివిష్ణు వగుశమూల, మతండు గుణశ్రయ్యాత్మకం

బ్రహ్మనిజమాయఁ జొచ్చినఁ దదదచ్చుతేక్షిని బలచేభూతను

భవభవనము లేర్పడియెశమాయి యటంచుకు చాస సేవ్యుని.

క. ఆవిష్ణువున త్వాంశం

బీవిష్ణువు, తామసాంశ శమేను, రజోఽంశం

బావిధి, సృష్టిస్థితిలయ

భావన మే మందు మిదియ శపరమార్థ మగున.

128

ఆ. ఆదివిష్ణు వనఁగ శనాపరబ్రహ్మంబు

సర్వసంగతుండుశసర్వసాక్షి

ప్రత్యగ్భూత యైశ్వరమాత్మ మాతండు

కర్మభోక్త యైశ్వరకర్త యతఁడ.

129

సీ. అతఁడు సహస్రశీర్షాక్షి సహస్ర స

హస్రసా చోరు సహస్రభూతండు,

అతనిమూర్ధంబునశనాకాశ ముదయించె

సగ్నించుకొని యుదయించె శరత్సంవత్సర,

అతనికన్నుల సహస్రసాంశులను జనియించె

న స్తంబునం బుట్టె శశీతకరుండు,

అతనిప్రాణంబున శననిలంబు పుట్టెఁబా

దంబుల ధరణి; శ్రోత్రముల దిశలు,

గీ. అతనినదనభుజోరు పాదదళమందు

వరుసగాఁ బుట్టె నాలుగువర్ణములును

బంచభూతంబు లాతనిశ్రవకృతు లట్టి

విశ్వరూపుం డతండు సర్వేశ్వరుండు.

130

సీ. విశ్వవిశ్వవ్యాప్తశిష్ణుఁ డయ్యె నతండు

హరి యయ్యె హరుఁ డయ్యె శహరణశక్తి,

నారసంవాసియై శనారాయణుం డయ్యె

శంకరుం డయ్యె శిశువంకరేచ్ఛ,

విధివిష్ణురుద్రప్రసృత్తిఁ గేశవుం డయ్యె

నింద్రయేశత హృషీకేశుఁ డయ్యె,

వేదత్రయక్రమశ్రవిణిఁ ద్రివిక్రముం డయ్యె

సీశ్వరుం డయ్యె భూతేశుఁ డగుట,

గీ. వివిధవిద్యలు గాంచి గోశ్రవిందుఁ డయ్యె

సమధికానందమూర్తియై శశంభుఁ డయ్యెఁ

ద్రుతిగఁజావాన్మమై వాసుదేవుం డయ్యె

నణు వగుచు వామనుం డయ్యెఁబ్రణవ మయ్యె.

131

గీ. అతనిమహిమను వెలసినయభిలషిగము

లతనియందె విలీనంబులగు నిజంబు,

సర్వవిధకార్యకారణభూత మైన

యాతఁ డొక్కండె తథ్య మశ్వయు మిధ్య.

132

క. తనయుండు జీవరాశిం

గనుచుం దను జీవరాశిఁగనుచుం దనుఁదాఁ

గనువాఁడు నేన నేనే

యనుకొనిబ్రహ్మహ మస్మిరయని సుఖియించున్.

133

క. ఇది యాదివిష్ణుతత్త్వం

బిదియే వేద్యంబు దీనినెఱిగినయతఁడే

మదిఁ దన్నుఁ దా నెఱింగెడు

నది జీవన్ముక్తి యందురరాద్యమునీంద్రుల్.

134

—హరిహరైకవ్యవ్రకంసః—

క. హరుఁ డిట్టు చెప్ప నందఱు

హరి హర కేశవ శివా జనార్దన శంభూ!

పరతత్త్వజ్ఞానంబునఁ

జరితార్థుల మైతి మనుచునంతోషమునన్.

135

స. సర్వజ్ఞఁ డగునమ్మహేశ్వరుం డుపదేశించినపరమాత్మతత్త్వం బంత

రంగంబునఁ జింతించుచు హరిహరాత్మక పరమాత్ముని కనేకసాష్టాంగ

నమస్కారంబు లాచరించి పరమానందవికసితవదనారవిందులై

చేతులు జోడించుకొని నిలిచి రంత నీశ్వరుండు మఱియు వారి

నెల్లర నుద్దేశించి—

136

చ. ఎనుఁడు తివుండు విష్ణు వసుభేదము లే దని నమ్ముఁ డీజనా

ర్షనుఁడును నేను నొక్కటి యరథార్థ, మితండు తపంబున న్ననుం

గనినది లోకసంగ్రహముగఁ దలపోయుఁడు, కృష్ణుఁడేమి?నం

దనుఁ గనుకోరికం దప మొనర్చుట యేమి?నిజం బెఱుంగుఁడీ!

వ. అం సదాశివుండు తమయేకత్వం బెఱిగించినంత సకలదేవదేవ

యోనియోగీంద్రమునీంద్రు లందఱు నైకత్యంబుగా హరిహరాత్మ

కతత్త్వం బిట్లు స్తుతియించిరి.

138

శ్లో. సర్వాణి శివనామాని విష్ణునామాని సర్వశః
అర్థత శ్శబ్దత శ్చాపి నాస్తి తేషాం భిదా క్వచిత్, 139
మహేశ్వర శ్శివ సాక్షాత్ ద్విష్ణు సాస్త్రి జ్జగదీశ్వరః
జనార్దనో హరి స్సత్యం రుద్ర ఏవ జనార్దనః 140
అనయో రంభరం నాస్తి ద్వా వేతౌ పరమేశ్వరః
పరం బ్రహ్మ పరం ధామ పరమాత్మా హరో హరిః,
శివాయ విష్ణురూపాయ శివరూపాయ విష్ణవే
మహావిష్ణుస్వరూపాయ మహితాయ నమోనమః 142

గీ. అనుచు వినుతింప నీశ్వరుండాలకించి
భక్తవరులార! మీకిదేరవరమధనము
సర్వతపములు జపములు శనకలవిధులు
నినియె, మోక్షంబునకు మార్గశ్రమిదె నిజంబు. 143

చ. హరి సరమేశ్వరుం డొకఁడైయందఱికోర్కెలు తీర్చువాఁడు, న
శ్శ్రుణ్వమె చేయుచుండుము సరదా మది నీతఁడునేనుఁ గాన ను
స్థిమతి భక్తియోగసరగతిన్ భజియుంపుఁడు ముక్తికాంక్షమైన
బరమసయాపయోధి శరణాగతవత్సలు నాదివిష్ణువున్. 144

క. అని పలికి వారి కందఱి
కిది జన నానతి యొసంగిశక్తప్రహ్లాదిబుజముం
గొని యోగు మింక నేనుం
జనియెడ నని చెప్పి వెడలె శనగఁబం డగుచున్. 145

గీ. అంశం గృహంబు శంకరునాత్మక దలఁచి
పూర్వోన్మేషిణి జిహ్వా మురప్పొంగుచుండ
సంగు పొచిసత్తోవనే శమరల బదరి
శాశ్రమముఁ జేరె గరుడవాహనము నెక్కి. 146

క. అని చెప్పిన వైశంపా

యనమునిఁ గని కౌరవాన్వయభరిణుం డా

జనమేజయుండు యదునం

దనుష్కపిష్టవృత్త మెఱుంగఁగదలఁతు ననుటయున్.

147

ఇది

బ్రహ్మసూత్రార్థదీపికారజోఽనంతర వివాహసంస్కృత. కృతికర్తయు

శ్రీ చల్ల బ్రహ్మయశాస్త్రి గురువరకరుణాధీతపాణిసీయుండు

శ్రీ మంథా చెన్నయశాస్త్రి గురుపాదకరుణాధీశోత్తర

మీమాంసుండునగు మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రి

రచించిన యాంధ్రభవిష్యపర్వమునందు

చతుర్థాశ్వాసము.

ఆంధ్ర భవిష్య పర్వము.

స ఇచ్చ మా శ్వాస ము.

శ్లో. సస్మయంకల్పితాజాండఁ, తస్మయంచిన్మయంమహాః
లీలాప్రశమితాధర్మం, కృష్ణశస్త్రస్మరామ్యహమ్.

1

వ. దేవా! వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె.

2

గీ. వాసుదేవుండు బదరికావనమునందు

జాహ్నువీతీరపావనాశ్రమములందు

భక్తిపరవశులైనతాత్రపనులకోర్కి

సంతసంబునఁ గొన్నివారసరములుండె.

3

వ. ఆసమయంబునఁ బొండ్రకరాజాస్థానంబున.

4

❖❖❖ పౌంధ్ర కునిగ కోవ్వులు ❖❖❖

ఉ. పోరికిఁ బేరుపడ్డబలుకపోతరి రాజుల నోర్చి వారికై

వారము లందుమేటి యదువంశజగీషువు వాసుదేవుండ

స్వేరిడుకొన్నమచ్చరి విరవేకవిహీనుఁడు పొండ్రకుండుడై

త్యారి నణంచుపూన్ని యెగరయన్ సభవారలఁ గాంచి యిట్లనెన్.

చ. ఇలఁ గలరాజు లందఱి జరయించితిఁ గాన్కలు గొంటిఁ గాని వృ

ష్ణులు పొగరెక్కి నాకడిమిరచూడక యుండిరి కృష్ణు నమ్మి,యా

ఖలుఁడును శంఖచక్రియలుఖడ్గదాధనురాదిసాధనం

బులు నెద నమ్మి గర్వమునఁబొంగుచు నన్ను గణింపఁ డెయ్యెడన్.

ఆ. పులిని బోలఁ జూచిర తెలివితక్కువనక్క

వాత లెట్టుకొన్నరీతి నతఁడు

నన్నుఁ బోలఁ జూచి శనావాసుదేవుండ

స్వేరు పెట్టుకొనియెగనీతిమాలి.

7

సీ. అస్థినిర్మిత మైనయతనిశంఖం బీడె
 సహజ మైనట్టినాశంఖమునకు?
 పాతగిల్లినవానిశోతచక్రం బీడె
 సరికొత్త దైననాశచక్రమునకు?
 మొక్కపోయినవానిశమొద్దుఖడ్గం బీడె
 కడవాయిదేఱునాశఖడ్గమునకు?
 తుప్పుపుట్టినవానిశచప్పిడిగద యీడె
 నూతనం బైననాశచేతిగదకు?

గీ. కొమ్ముమిటికి సద్వంశశ్రజమ్ముమిటి
 కేమిపోలిక? చెప్పెడిదేమి యింక?
 నాదుపరమాయుధంబులరయాదవేండు
 మట్టుపెట్టెదఁ దప్ప దీరమాట నిజము.

8

చ. వసుధను వాసుదేవుఁ డనఁగజాండ్రమహీంద్రుఁడ నేను గాక యూ
 తసుకులమారిగోపవనిశతావిటధూర్తుఁడు వాసుదేవుఁడ? *

యనమపరాక్రమాత్మ జయంబుల నేనును జక్రపాణి నా
 పసులను మేప డొంగిగడర పట్టిన చూతఁడుఁ జక్రపాణియూ?

9

గీ. కన్ను గానక కృష్ణుండు శత న్నైఋంక
 న న్నైఋంకక వర్తించుచున్నవాడు
 వాని నే జక్కఁబెట్టెదఁగగాని యిప్పుడు
 సభ్యులార! వినుండు నాశాసనంబు.

10

చ. ఇది మొదలెల్లవారలు నశహీనబలు న్నను నొక్కనిన్ మహీ
 విదితుని వాసుదేవుఁ డనిరెప్పిల్వంగ నొప్పును, గానికృష్ణుడు
 ర్మమ నిక వాసుదేవుఁ డనరా దిది తప్పితిరేని మీకుఁ ద
 ప్పడు పదివేలనిమ్మములరబంగరుదండుగ చెప్పితిం గదా!

11

చ. అనుడు సదస్యులందు సచిరవాస్తవ్యురోహితు లెల్ల మేలు మే
లని యెలుఁగెత్తి యాజ్ఞఁ గొనినమాడిరి, నూరులు కొండ తేము
ష్టునిపయి కెత్తి వత్తు మనఁజొచ్చిరి, కొండలు రాజు లేమిశా
సన మని సిగ్గు చెందియునుగ జల్లగ నూరకయుండి రత్తతీన్. 12

గీ. సకలలోకవిహారి తాశికలమారి
తత్త్వవిజ్ఞాత లోకవృత్తాంతవేత్త
నారదమహర్షి కైలాసనగమునుండి
వచ్చి యచ్చట దర్శనగ మిచ్చె సంత.

— నారదుడు పొండ్రుని నిరసించుట —

ఉ. అందఱు వేచి భక్తివిసయంబుల మ్రొక్కుచు మానిదీవనల్
పొందఁగ, నాతిధేయవిధిపూర్వకముగా మునినాథుఁ బైఁడిగ
ద్దెం దగ నిల్చి పొండ్రకుఁడు శదేవమునీశ్వర! నీవు పోనిచో
తెందును గల్లఁ బో దనుచు శనెంచితి నీ కొకమాట చెప్పఁగన్.

చ. అని మది సిగ్గు లేక తమయంతరమేని యెఱుంగ కాతఁడో
మునివర! నీవు నిత్యమునుగ బోయెడిచోటుల నెల్లఁ బొండ్రకుం
డనునరనాథుఁ డొక్కఁడే సమస్తజగంబున వాసుదేవుఁడ
జననతి చక్రపాణి యనిగ శార్ఙ్గి యతం డని చెప్పుచుండుమా! 15

చ. మహితుఁడు భూతలేంద్రుఁ డనగమానయశోరుచిరవ్రతాపహ
ర్వహుఁడు విశిష్టరాజకులశపాంసనవ ర్తనశత్రుదుర్మదా
పహుఁ డత డొక్కఁడే యనియుగ “పొండ్రమహీశసమో నశేశ్వరో
నహి” యనియున్ సమస్తభువనంబుల నెల్లఁడ జాటిచెప్పుమా!

క. సమయజ్ఞుండవు గావున
సమయమునకు వచ్చినావునంతన మయ్యెన్
శ్రమ యిచ్చితి సంయమివర!
క్షమియింపుము తెలుపు మీనిరజస్విత జగతీన్.

చ. కలఁ డనుకోకు యాదవునిగన్గొని వేటొకవాసుదేవుఁ డీ
యిలపయి, నాదుపేరు ధరియించినయడనె, వైర్యకౌర్యదో
ర్బలముల వాడు నాకు సోనచ్చునె? నీ కలఁ పిప్పి చెప్పగా
వలయునె? వాసుదేవుఁ డెవర న్నిది నీవును నల్లగొల్లనిన్. 18

సీ. అశ్వసందోహమా శహశవాయువేగంబు,
కరియూధమా మహిశభంజనములు,
స్యందనపూహమా శసర్వతోగమనంబు,
భటసంఘమా కాలశభటనిభంబు,
ఘనరాజబృందమౌగాం గేయకల్పంబు,
శస్త్రాస్త్రజాలమాశసారశరము,
సచివాస్తవర్గమాశసర్వసమర్థంబు,
కాలమా యుద్ధానుశూలతమము,

గీ. ఇన్నిటం జేసి నేఁ డెల్లి శయెత్తి వెడలి
కృష్ణతో వృష్టివంశంబుగీ టణంచి
ద్వారకాపురిఁ గాల్పించి శతరలి వత్తుఁ
జెప్పు మీమాట కనబడ్డశ్రజీవి కెల్ల. 19

వ. అన విని నారదుం డశ్రావ్యదురాలాపనిరాసనూచకంబుగా సపహా
సించి. 20

చ. హరిహరి! యెంతమాట వినశనయ్యెని చెంతటిదుర్ముహూర్తమో?
యరి యగుఁ గాక నీకు హరిశయైనను నీ విఁకు లాడవచ్చునె?
సరసిజనేత్రుమీఁదఁ బగఁ శ్రజాతినమాటలపాప మంతయున్
సరసిజమిత్రుమీఁది కెగఁగజల్లినదు మ్మయి నీతలం బడున్. 21

ఉ. ఎక్కడివాసుదేవజగదీశ్వరుఁ డెక్కడినీవుపొండ్రకా!
యక్కట! క్రొవ్వి యిట్లు తెగఁగనాడుదెయెత్తిన వెండి వస్తువే?
కుక్క మొఱుంగుఁ గాక మదశకుంజరముం గని చెంత కేగునా?
తక్కక యేగెనేని మఱి శదానికరాహతిఁ దప్పి పచ్చునా? 22

గీ. సర్వలోకంబు తనయందు సర్వమంశు
తాను నుండుట, వసుదేవతనయుఁ డగుట,
గేశవుఁడు వాసుదేవుఁడై శక్తి కైక్కె
దలఁచుకొ మ్మర్థ మాపేరుతగునె నీకు? 23

గీ. చక్రి నని శార్ఙ్గి నని కొంకుశంకు లేక
కాటుకూతలు కూసెదు శగాని నీవుఁ
జక్రి వై తేని కుమ్మరిచక్రి కాఁడె?
తొండ మున్నంత దోమ వేదండ మగునె? 24

గీ. పట్ట బగ్గాలు లేకుండ విట్టిపడిన
యతిదురాత్ములు నరకాసురాదిఖలుల
కెట్టిదుర్గతి పట్టెనో యెఱుంగ వొక్కొ?
నిఖిలజగదీశు నెదిరింప నీతరంబె? 25

చ. పలుకులు వేయు నేల వినుపొండక! నీవును నీబలంబులున్
శలభములట్టు లాభువన శాసనుకోపలయానలంబునన్
మలమల మాడిపోవుదు రహంతముగా నిది నిశ్చయంబు, పె
ద్దలు నినుఁ జూచి నవ్వుదురు తప్పను, పొమ్మికఁ జెప్ప నేటికే?

క. అని పలికినఁ జొండ్రుఁడు మది.
గనలియు నేమైన నెదురుగాఁ బల్కిన న
మ్ముని కోపించి శపించెడు
ననుభయమున శాంతచిత్తుఁడై యిట్లనియెన్. 26

క. శాపాయుధుండ వని నేఁ
గోపము దిగ్గమింగి యూరకుంటి ముసోద్రా!
యీపాటి కేగు మీ వని
చాపలమున నతఁడు కొల్వొ చాలించి చనెన్. 27

నారదుడు పొండ్రుకు నవినయంబు కృష్ణునికే చెప్పెను.

ఉ. నారదుఁ డంతఁ గామగమనసలబున శ్రీహరి యున్నచోకికన్
జేరి ముకుంద! యే మనుచుఁడెప్పించ జాంఘ్రంబు చుర్మచాంఘ్రంబై
ద్వారకమీఁది కెత్తి చనునవాడెయి యుండటం జూచుమంచు నన్
గోరినవాడు, వానిచెడుకూతలఁ జెల్లులువోయె గిన్నముల్. 29

గీ. వాసుదేవుండ నే ననినవాడు తనను
శంఖచక్రిగదాఖడ్గశచాపములకుఁ
బాంచజన్యాదినంజ్ఞ లేర్పరుచుకొనియె
జిత్ర మిది వాడు నొకశబ్ద రసస్థిత. 30

క. అతని దురాలాపంబులు
ప్రతిహతముగ దుష్టగర్వరపరిహారముగా
క్షితిపతులయెదుట దూషిం
చితి నైనను మొండి కేమి కసిగ్గు మహాత్మా! 31

చ. అనుడు మురారి యాను నిజమాబలనర్చిత ముష్టచింతనం
బును మును నే నెటుంగుదు సకపూర్వము గా దిది తాపసోత్తమా!
కనియెదుగాక రే పతనికాయము ముక్కలు ముక్కలై పడన్
వినియెదు గాక నన్నతడురప్పేర్చి నుతింపంగ నింద్రుకొల్బునన్.

ఆ. అనిన నమ్మునీంద్రుఁడౌ నందమునఁ జనె
హరియు నాశ్రమంబునంద యుండె
నిచటఁ జాండకక్షిరతీర్థయం డెప్పుడె
జై త్రయాత్ర పురినిర జాటంబుచి. 32

నారదుడు ద్వారకపై నిలచుట.

క. పదివేలరథంబులు ని
ర్వదివేలతురంగ మత్తరవారిణములు స
ర్బదపత్తిబలంబులు గొని
కదలె రథం బెక్కి పుత్రశుభ్రాదులతో. 33

చ. అతనికిఁ చోడుగాఁ గదలిరంగబలంబులఁగూడి శౌర్యద
ర్శితు లగునేకలవ్యపృథివీవరముఖ్యునరేంద్రు లప్పు డు
ద్ధతగతివాహినుల్ నడవ శ్రధారుణి కుంగినచోట్లు వారణ
ప్రతతులదాసధారల భరంబున వాహిను లయ్యె వింతగన్. 35

చ. ఇనుఁ డపరాద్రీకేగుఁజీరకెల్లబలంబు సగంబుమేర దాఁ
తెను, భటు లంత నెత్తుదివ్రతీలవెలుంగు దినేశకాంతియై
యనువు పడంగ రేయి పగలయ్యెను, మృత్యువు జుట్టుపట్టి యీ
ద్వీపగతి నండు లన్నియునుశబ్దెచ్చెర సాగె నవార్యవేగమై. 36

ఉ. ఘోరశరాస్త్రశస్త్రములు శకుప్పలువోసినబండ్లు వెంబడిన్
వారణయోధవార మిరువంకల నాశ్వికకోటి ముందు నొ
ప్పారఁగ నర్ధరాత్ర మగునప్పుడు పొండుఁడు ద్వారకాముఖి
ద్వారము జూయ నచ్చి సృశ్రవగము నచ్చట నిల్చి యిట్లనెన్. 37

ఉ. మీరును మీబలంబులు పరమిద్ధలోద్ధతిఁ బశ్చిమాదిక
ద్వారము లాక్రమింపుఁ డనిరవారణ మే నిటు లేగి యుత్తర
ద్వారము ముట్టడించెనఁ బరదం డని తాఁ జనె మేరుధీరుడై
వీరభటాహతప్రథనశభేరులు మ్రోఁగుచునుండ నత్తెఱిన్. 38

చ. అది విని పౌరవర్గ మకశటా! యిది యే మని భీతి నొందఁగా
యదుకులవీర శేఖరు లహా! కుటిలాత్ముడ పుండ్రోరాజు దు
ర్మదమున వచ్చె నంచుఁ బురశరక్షణసాధనతీవ్రచిత్తులై
కడలిరి నాల్గునైపుల కశఖిండరుపారుణభీషణాస్యులై. 39

వ. ఆసమయంబున. 40

గీ. “పరభయంకరపొండ్రకరవాసుదేవ
భుఁతలేశుండు మీతోడఁగ బోరవచ్చె
పెడలి రం డింక యాదవర వీరులార!
రానిచోఁ గప్ప మంపించిర బ్రతికిపొండు.” 41

చ. తలపడ, వానిసేసలు యరథాయథలై చెదరంగ సంపవా
నలు గురియించి వానియెదరనాటంగ వాడిశరంబు లేసి ని
చ్చలముగఁ జచ్చెఁ జొండుఁ దసితసాత్యకి పెట్టినబాబ్బతోన మూ
ర్ఖులి బడిలేచి వాఁ డక్షణచే గుఱిచేసి శరంబు లేసినన్. 46

చ. అనుచుచాన్వనైపుణిఁ దరదాసుగముల్ తెగఁగొట్టి యొక్కము
ల్కిని గొని వానివి ల్నఱిక్కిరేతన మాతడు గూల్చునంతలో
వెనుకకు వచ్చినట్టి శరవీరబలంబు హలాయుధంబుతోఁ
దునుముచు వచ్చి తమ్మునికిఁదోడము నిల్చెను రాముఁ డయ్యెడన్.

క. ఇచ్చటికయ్యపువార్తల
కచ్చెనువడి యేకలవ్యుఁడరసంబున వే
చొచ్చిరణంగ మంతటఁ
చచ్చులమిచ్చు బాణాశిఖ గురియింపన్. 48

ఉ. ఆనడి కాఁగలేక భయరమందుచుఁ బర్విడుయోధవర్గముం
ద్రోవకుఁ దెచ్చుసారణుఁడుతోడ్పడఁగా నిశతాదివీరు లే
పావహిలంగ వాని కెదుర్పైయని చేయుచునుండఁ బాండ్రథా
శ్రీవిభు సడ్డగించె బలర దేవుఁడు సాత్యకిఁ గూడియుద్ధతిన్. 49

చ. ఉరవడి నగ్రసేనుఁ డపుఁజోరి నిపాద! ధనుశ్శరంబులం
గఠములఁ బట్టినంతనె మఁగంటిమిఁ దీరినబంట వాడె? సూ
కర మురుకోల లబ్బె నని ఁగంధగజం బగునొక్కొ? నీదుపో
ళర మణిఁగింతుఁజూప మసిఁదామణబాణము నొవ్వ నేసినన్. 50

చ. అది యెద నాట నొచ్చియు లఁయాంతక్కడై యతఁడుగ్రసేను ని
చ్చుటపటుసాయకంబుల సఁ సాగతచాపవరూఢుఁ జేసి మే
సదరంగఁ జేర్చిపై నొరగునల్లులు తొమ్మున నమ్ము గ్రుచ్చి యో
ముదుసలి! చాలునా యనఁగఁమూర్ఖులి లేచి యతఁడు పెన్గదన్.

గీ. వినరె నది యేకలవ్యునిఁజెల్లు ఓటిఁచి
యరద మగలింప సతఁడెక్కెఁసన్యరథము
నితఁడు వేటొక్క విల్లందెఁనింతలోన
నిరుబలంబుల పోరాటఁమేపుచెందె.

52

చ. మునుమిడి కామపాలుఁ డరిఁభూపతిసేనలఁ మన్ముచుండఁ జాం
డ్యుని జలపట్టి సాత్యకి పట్టుప్రదరంబుల నొంచుచుండఁ, పొ
చ్చినవగ నుద్ధవుఁడు మదఁసింధురలీలఁ జెలంగి బోయనా
యనిబలగంబులన్ జదువఁనాతఁడు రావ్రాము మేను చాత్తెనాన్.

సీ. లయిదేసిముల్కులఁనక్రూరు హఠ్విక్ర్య

“బ్రతుకు జీవా! యదయఁ దానాన్” గొట్టె

దశసాయకములను నుద్ధవుఁడు “కృష్ణా! యని

పురము దొక్కిపాఱిపోవఁ” గొట్టె

తొమ్మిదికూరభల్లములసారఁగుం

డరదంబుపై దొడ్డుఁనట్లు గొట్టె

తొంభదికోలఁతో నుగ్రసేనుఁడు

ననుదేవుఁ డడలిపోవఁగఁ గొట్టె

గీ. కారుచి చ్చనఁగాఁ బొలికలనుల్లుని

కడలఁ బుంఖానుపుంఖంబుఁగాఁ బ్రచుండ

శరపరంపర లడరింపఁ బరువులైఁజ్ఞె

బడుచు లేచుచు యాదనఁభటగణంబు.

54

గీ. ఇట్లు వారేయబలములఁయే పణించి

సింహగర్జన మొనరించి, నీరపాణి

సాత్యకియు నేరి? యని జయశంఖ మూడఁ

బొండ్రిఁ డది విని యుత్సాహఁభరితుఁ డగుచు.

55

ఉ. ద్వారకవాటముల్ సగరివాకిటనల్పులు పెల్లగించి ప్రా
కారపుగోడ కొట్టి పరిఃఖం బడఁద్రోసియవారణంబుగా
ద్వారక కొల్లగొట్టి యదువల్లభమేడలు గూల్చి తద్దనా
గారము లెల్ల దోచుకొనఁగాఁ జనుఁడీ యని చేయి వీచినన్. 56

వ. సహాయభూపతు లాసన్న యెఱిగి తమతమబలంబులం బురికొల్పి
నంత నవి యెల్ల వివిధసాధనసమేతంబులై పఱచి యొక్కుమ్మడి
తూర్పుద్వారంబు కూలఁగొట్టి కోటలోపలఁ జొచ్చె నప్పటియాదవ
బలంబులహాహరవంబులు పెడబాబ్బలు వీరాలాపంబులు విస్ఫారం
బులు భేదీభాంకారంబు లాకాశకుహరం బగలింప నమ్మహాసంకుల
నినాదం బాలకించి సాత్యకి రోషవిషాదవికలాంతరంగుండై యాదెసఁ
దిరిగి చూచి. 57

మ. అవురా! యెంతపరాభవంబు? సగరివాగ్ద్వారముం గొట్టి శ
త్రువు దుర్గంబునఁ గాలుపెట్టెనె? యదుద్రోహంబు గావించి మృ
త్యువువాతం బడకుండఁ జొండుఁ డీఁక నిండున్నిల్చునే? నేను శా
త్రవనిర్మూలము చేయకుండఁగ బలిధ్వసి నిరీక్షింతునే? 58

చ. అని పటుకోపవేగముననచ్చటికిం గరదీపికాళివె
ల్లన సరదంబునం జని నిలుండు నిలుండు దుగాళ్ళులార! కృ
ష్ణనిపురి నద్ధరాత్రీమునఁ శ్రజొచ్చినదొంగలు మీ కిదే ఫలం
బని గురునిం డలంచి యనిలాశ్రయము నుద్ధతి నేసె నేసినన్. 59

ఉ. బాహుణ మద్భుతంబు సగుహానికిఁ దాళక శత్రుసైనికుల్
బూయగుదూదియ ప్లేగిరిహాయి నలుంగడ నెందు కూలియే
మైదొ యెఱుంగరా, నవుడు యాదవవీరులు తక్కుమూఁక నే
పారఁగ నడ్డఁగించుచునుఁజొంద్రుని సాత్యకి దాడి యిట్లనెన్. 60

ఉ. పాపముశాలివే పితకిపందపు దొంగవు గాక? యీనిసిన్
 ద్వారక దోచుకోఁ దలచివచ్చితే? సీతల గొట్టి కట్టెదన్
 ద్వారమునందు చూడు మఁదారుణవాణము లైదు కూర్చి నిం
 జారగ లాగి యేయ నభయ శరముల్ తెగఁగొట్టి యిట్లనెన్. 61

సీ. సాత్యకి సీకున్ శరములా? గోవును
 మగునఁ జంపినబంటుఁచూయలఁడు
 యుద్ధంబు వచ్చు నఁచూహించి ముందుగా
 ద్వారకాపురము సీతలకు నెత్తి
 కైలాసగిరికి బిక్కబలంబు చూపెనే?
 కుజ్జకుంకవు నీవుకోట గాతె?
 కోట గొట్టితి నన్నమాట దక్కిన నేమి?
 మన్నామచోరుండుమడియకుండె

గీ. అట్టియెడ నిన్నుఁ జంప నేమగును? పొమ్ము
 వద్దు వద్దుండు పొండ్రకవాసుదేవు
 చేతిలో నీవు చచ్చినారీతి తెలిసి
 గొల్లభామల మిండఁడుకూలుఁగాక.

62

వ. అనిన విని సాత్యకి పట్టరానికోపంబునఁ బెదవు లదర మొగంబు
 జేవురింప నాకర్ణపూర్ణశరాసనుండై

63

ఉ. కాలము తీతె సీకు, నినుఁగాకులు గ్రద్దలు పీకునంతకున్
 బ్రేలెదు గాక, నీవు నొకవీరుడవే? పురి దొంగపోటుగాఁ
 గాలిడినంతనే గెలుపుఁగాంచితివే? జగదీశుఁ దిట్టునీ
 నాలుక యూడి క్రిందఁబడెనా? యని కర్కశకాండ మేసినన్. 64

క. నెత్తురు గ్రక్కుచు నించుక
 తత్తటపడి పొండ్రుఁ డవుడుదారుణకోపా
 యత్తుఁ డయి యమ్ము చేకొనె
 సత్తటి పలరాముఁ డచటికరుదెంచుటయున్.

65

గీ. ఏకలవ్యుండు చెచ్చునీగువంచి
కాహిణీయు నెనుక్కొనెకాద్ర మెనంగ
సచ్చు డారెండుకంటలఁ మాహవంబు
భునికి నిచికిని గూడ సబ్బురముగొల్పె. 66

వ. సాశ్వతపాండ్రు నొకరికొకడు తీసిపోక శస్త్రాస్త్రంబులఁబోరిపోరి విర
ఘ్నై నేల కుత్తక శక్తిగదాతోమరంబుల శక్తికి మీఱఁ బోరాడి
పోరాడి జయపావకయంబు లెఱుంగక యనూయాగ్రహంబుల నంత
రంగింబు లల్పాడ నుల్లయుద్ధంబునకు దిగి చేతివెబ్బలు పిడిగుద్దులు
మోఁకానిపోట్లు తన్నులు నండపట్టునుంగా నొడ లెఱుంగక క్రిందఁ
బడుచు మీఁదఁబడుచు దొక్కుచుఁ జిక్కుచుఁ బెడగాలుపట్టి
గొట్టుచుఁ బెడఁగేలుపట్టి దొడ్లించుచు భూలిధూసరితాంగులై
స్వేదధారలు రక్తిధారలుల దొరంగ నెడతెగక యూర్పుచు నిరు
బలంబులు నొకరినొకఁడు చూచుచుండ గెలు పోడులు లేక యలసి
సాలసి చెఱయొకప్రక్కఁగూలఁబడి రయ్యవనరంబున. 67

గీ. రామరావణులట్టులుఁ కాపఁపాలుఁ
జేకలవ్యుండు పోరాడిఁలేమి చెప్ప?
సైన్యములు నెంటు హర్ష విపాదములకు
సరనిమిషమేని నిలుకడ యబ్బకుండె. 68

గీ. అస్త్రశస్త్రమహాయుద్ధమనంగ నదియె
ముందు లెక్కింపఁదగు, నట్లుఁపోరుచుండఁ
గొంతవడికి నిపాదులగుంపుఁ మీఁది
కడరుటయుఁ లేరు దిగి యచ్యుతాగ్రజండు. 69

చ. హల మొకచేతఁబూని మునఁలాయధ మింకొకచేతఁ బట్టి య
బ్బలమునఁ జొచ్చి గ్రుచ్చి యింకొకవంకలకుం బడలాగి మోచి య
ప్పొలికల నెల్ల నుండులఁ పోగుల నింజంగఁ జేయునంత మొ
క్కఁబుండు సమాదరాజు గదఁ గైకొని క్రిందికి డిగ్గి యుద్ధతిన్. 70

చ. హలిపయి కేగుడెంచె సతఁడఁడు పుడు పెట్టె నానితోఁ
దలపడె వీర లిచ్చట గఁదాసమరంబొనరించి, రక్తపా
విలమతిఁ బొందె సాత్యకులుఁ వెండియుఁ బూనిరి మల్లయుద్ధ, మా
చలమును శౌర్యమున్ సమరఁచాసురి వారికి వాఁకే తగున్. 71

గీ. అమృహాద్వంద్వయుద్ధంబు లమృతంబు
లగుట నిరువాఁగు నిశ్శేష్టఁ మయ్యె నొప్పును,
అవ్వి కనలేక తారకఁ లంతరించె
జూచుకొరికఁ దలయెత్తె సూర్యుఁ డెంత. 72

❖❖❖ త్రికృష్ణుఁడు ద్వారకకునచ్చి పొందెనొక సరిహంగముట ❖❖❖

గీ. బదరికాశ్రమముననుండి లయలు నడలి
గరుడుపై నెక్కి కృష్ణుండు లగిడియలొన
ద్వారకాపురిచెంతకుఁ జేరి ఘోర
నాద మాలించి యుద్ధంబుఁ గాఁచె లుచ్చి. 73

గీ. వృష్ణియదువీరభటకోటివేడ్క సొచ్చ
శత్రుయోధబలంబునుఁ తాహా మణఁగి
దిక్కు లెల్లడ శబ్దంబు విక్కిట్టిల్లఁ
బొంచజన్యంబు పూరించెఁ బౌరు లొప్పును, 74

మ. హరిశంఖధ్వని యాలకించి యనునాఁధా! ద్వారకాపాలకా!
కరుణం గావుము నీపురం బనుచు మ్రొఁపింపె, ముక్తేశ్వరులు ను
బరముం జూపంగ, శత్రుసైనికులు కంఠంబు బొరికినై త్రొక్కి నం
గరరంగస్థలి డిగ్గి భిన్న మగుచుఁ ద్వాగంబు పీల్చెలమచుచు. 75

గీ. తన కని దారకుఁ డప్పుడు
కొనివచ్చినయరద మెక్కిఁ గురుతరశంఖ
ధ్వని గావించినఁ బొండుం
డని మాని మురారి నెదురొనరుట బెక్కినె. 76

గీ. అపుడు సాత్యకి తేరికి నడవగలము
యధమర్యాద దాడుదేయోధలేని
పోర నను గెల్చి పోవుట పొసగు నీకు
గానిచో నిన్ను ముందుకు గదలనీను.

74

క. అని గద చేకొని త్రిప్పగ
ననున్నుని బిలిచి కృష్ణుఁజాగుము నీచె
ప్రీతిని నిజం బైనను వా
నిని విడువుము తన్నుదంబు నే నణంగింతుక.

78

క. ఆరూటలు విని సొండ్రుకు
డేమీ! నామద మణంతువే! యింతకు నీ
వేమూల దాఁగినాడవు?
రా మఱి, యణచెదవు గాక రా యని యెదురై.

79

చ. జగతిని వాసుదేవుడనుఁగ్గిని శాశ్వతి నేను గాక నీ
వగునువె? యావు నెద్దు ముసలవ్వను బండిని గూల్చినందుకా
యెగురుచునుంటి వోరి! చల! మెక్కినమాటలు కట్టిపెట్టి నీ
పొగ రణంగింతు విల్లు గొని పోరికి సిద్ధము కమ్ము నావుడున్.

80

గీ. మందహాసంబు గావించి మాధవుండు
పొంద్రకా! నీదుచి త్తంబు వచ్చినట్లు
ప్రేలుకొనవచ్చు గాని నా పేరు విన్న
నింతదుఃఖంబు ని వ్నేల హింసపెట్టు?

81

గీ. కోరుకొన్నది గాదు నా పేరు నాకు,
కోరుకొన్నను రాదు నా పేరు నీకు,
కొత్తగా నీవు తగిలించుకొంటి గాని
పిలిచెనే యెవ్వడేని యీ పేర నిన్ను?

82

చ. మానవునాక చకిరి సనుమాట వృథాశ్రమ చేసి మోసి చ
క్రాన నొసర్చిసట్టిఘనకార్యము చెప్పుము చూత, మెట్టులో
సూనిక నానుదర్శనముతో సరివచ్చిన వచ్చుగాని వీ
శ్యానికి సాటివచ్చునె? యయ్యఃఫలకంబును జక్ర మందులే! 83

గీ. బ్రతికినా చచ్చినా నీకు ధవానుదేవ
పదము చెల్లదురా వెట్టిచాడెకట్ట!
మాట లింకేల? తుచ్చపునోటిపండ!
సన్న గెలుపు మటంచు బాణంబు విడిచె. 84

చ. అది యాని చి బొండుండ నుదా తీరనై యజ్ఞనై క్రమంబుగా
బ్రవరము చేసి సారథి మరంగములం దను గొట్ట నాత్మలో
యమంతి మెచ్చి మొల్కనగ నారగ శారము లాగి, తేరుపె
ల్లడర బతాక సారథి హయంబులు నేలకుం గూలనేసియున్. 85

గీ. చక్రరక్షకు లిద్దరిం జావగొట్టి
రథము చితికిలబడంగ జక్రములు నతికి
యెరిగిదో శార్మ మిప్పు డే నెఱుకపడెనె?
యనుచు సవ్వంగం బొండకుం డరద ముతికి. 86

చ. గిరిగిరం దిప్పి కత్తి పరంగింపం గ ముక్కుచేసి కృష్ణుం డ
య్యరి గడ వేయఁ జిచ్చి పరిఘాయుధ మేయంగ రెండుచేసి దు
ర్భర మగుశక్తి పూని విసర న్నవిగాం బడగొట్టి, యోరి!నీ
గరువ మణంగెనే? గదిలి ఖడ్గివి గా వతు యంచు దెప్పినన్. 87

చ. మన మెరియంగ వాం డపునుమాధవ! నో రణంగింతు నుండు మం
చనుపమసారిమై దశశతారమునై బహుభారలోహభా
జన మయి ఘోర మైతత్సతక్రము చేకొని సన్నం జంపం బు
ట్టినయిది కాచుకొ మ్మని కఠిందీమగంటిమి నేసె నాప్పుచున్. 88

క. గిరగిరఁ దిరుగుచు మెఱయుచుఁ

జరచర చనుదెంచుచునిఁజవముం గనియ

చ్చెను వొందుచుఁ గృష్ణుఁడు తన

యగము శస్త్రిచే చుఁయునవనిం బడియెన్.

89

చ. అది గని పొండ్రుకుండు తనఁమాయుధ మట్టులు పొల్లవోవఁగా

మది పడి మొక్కరాయి గొని ఁమాధవ!చచ్చితి వంచు వేసిక

యనుమది దానిఁ గూల్చి యనుఁరాంతక మమ్మహనీయచక్రమున్

వదిలఁగి వానిఁ జీల్చి యది ఁవచ్చెను వెండియుఁ గృష్ణచేతికిన్. 90

గీ. అట్లు పగతుని న్రుంచి నాఁరాయణుండు

పగిలెట్లుడ వాన్ నిఁనాచ మెసంగ

వృష్ణయమపీఠముత్రులుఁవెంటరాఁగఁ

బలము వేల్చి- సుధర్మ కాఁసమయమందు.

91

—❖❖❖ ఏకలవ్యుఁడు పాటిపోవుట ❖❖❖

క. బలరాముఁ డేకలవ్యుని

బల మారఁగఁ గొట్ట తొమ్ము ఁపటపట లాడన్

బల మారఁగ నాతండును

బలభద్రునరంబు గొట్టెఁబటుతరగదతోన్.

92

ఉ. అంత హలాయుధుండు తులుఁవా!యిదె కూలితి వంచు నొక్కడు

ద్వాపత ముదమం ఒగుగఁదం దనచేతులఁ బట్టి యెత్తఁగా

లా శకుచేతివలడ మిదిఁమాఁపఁగ రా దని యేకలవ్యుడ

శ్యేతభరూకులుం డగుచుఁనంబుధిలోబడఁ బాటిపోవుచోన్. 93

ఉ. నొకని కుంబడించి బలభద్రుఁడు పర్విడఁ బూనె నప్పుడ

మూఁపిహొనుఁ డొక్కగతి ఁమన్నును మిన్నును గాన కేగి వే

గానఁ బయోధిఁ జొచ్చి హలిఁగట్టిన నాఁగుట చూచి, యీశ్వరా?

దీనుని గాచి తంచు నొకఁదీవికి జేరె గజీతనేర్పునన్.

94

౧. కామసాలుండు యుద్ధరంగంబుఁ జేరి
 యరిబలం బెల్ల నిశ్చేష మగుట చూచి
 సృష్టియదువీరచరుల వేద్యేఱు బొగడి
 సాత్యకిం గూడి కృష్ణునిసభకు వెడలె. 95
౨. అందుల కేగుదెంచి రపుఁడాపులు మిత్రులు బంధువుల్ మహా
 నందముతోఁ గనుంగొనఁగ నందునినందను భక్తులుం జిదా
 నందుని వాసుదేవుని గనం జనుదెంచిరి, నాటిదేవకీ
 నందనునానుభర్మ సురనాథుచుభర్మను మించెనో యనన్. 96
౩. ఆసభలోనిచెడ్డలకునంజలిచేసి నమస్కరించి వి
 శ్వాసము తెల్పి పిన్నలకు నన్ననినవ్వున గృష్ణుఁ డాశ్రమా
 వాసులయాదరంబు వనవాసిపిశాచయుగంబుభక్తి కై
 లాసముఁ జేరుకొంట నరలాభము నన్నియుఁ జెప్పి వాచికిన్. 97
- ❀❀❀ ట్రికృష్ణుఁడు రుక్మిణ్యాదులకు దర్శనమిచ్చుట ❀❀❀
౪. కొలువు చాలించి దరహాన మలర లేచి
 యంతేపురి కేగి రుక్మిణియనుమతింప
 సత్యభామాదిసతుల నచ్చటికిఁ బిలిచి
 సర్వమును దెల్పె వారలు సంతసించ. 98
౫. అనంతరంబ. 99
౬. రుక్మిణీదేవివోర్మలు దీరఁ బ్రద్యుమ్నుఁ
 గాంచి యానందంబుగఁచుచుండ
 సత్యభామాదులు శసర్వసంపదలతోఁ
 దులదూఁగుచుం దన్నుఁ గొలుచుచుండ
 ద్వారకాపురము శాశ్వతవభాధఁ దొలగి భూ
 తలనాకమై వృద్ధిఁ గదనరుచుండ,
 అవని నిమ్మంటకంఠబై ధర్మబద్ధమై
 పాడిపంటలతోడఁగ్రబరఁగుచుండ

గీ. నిజకులోచితవృత్తులై శనిఖిలజనులు

భక్తివాత్సల్యశౌరవభయనయములు

మెలయఁ దనయాజ్ఞ మీఱకశ్రమెలఁగుచుండ

సకలజగదీశ్వరుం డయ్యెఁగ జక్రపాణి.

100

ప. అని పౌండ్రకవధాఖ్యానంబు వినిపించుటయు దనమేదయును
సంతుష్టస్వాంతుండై మునీంద్రా! శ్రీకృష్ణకథామృతాన్నాదనంబును
దనివి చెందువా రుండఁబోరు. శ్రీహరిమహాత్మ్యంబుప్రదిపాదింప
సూసాఖ్యానము లెన్ని విన్న నింకను వినవలె నని యే మును నున్న
స్థూరుచున్నది గావున నితొకటియడుగుచుంటి ననుగ్రహించుము.

గీ. 1. హంసడిభకుల నణఁగించెఁహరియటంచు

విందు వా రెవ్వరో వారిశ్రచంద మేమొ!

వారిసఖుండు విచక్రనిశ్చివార్త యేమొ!

నుడువు మంచును భక్తితోననుడుగుటయును.

102

ఇది

ప్రేమతత్త్వకలివిడంబనసత్యకీర్తి భీష్మప్రజ్ఞాంధ్ర దశరథుక

భాసభవభూతినాటకవచనాది కృతులకును, శృంగారరస

విమర్శన కర్ణాఙ్గనశీలపరిశీలనాది వివిధవిషయక

వ్యాసంబులకుం గర్తయగు మల్లాది

సూర్యనారాయణశాస్త్రి నిర్మించిన

యాంధ్రభవిష్యపర్వమునందు

పంచమాశ్వాసము.

ఆంధ్రభవిష్యవర్వము.

షష్ఠాశ్వాసము.

శ్లో. ఓక్కారాక్షరరూపాయః యోగగమ్యాయయోగినే

రజస్తమోవివాశాయశ్రీష్టయస్తమోనమః.

1

వ. దేవా! నైశంపాయనంతు జనమేజయునక్ష్ణనియే.

2

—శ్లో. సాంసడింభకులజనాదికము శ్లో.

గీ. విమలతరశ్చైతత్త్వవివేకమూర్తి

యాగదీక్షారతుండుచక్రయాపరుండు

సాల్వరాజ్యంబునేలునుగట్టెత్తియుండు

తనరుఁగాంపిల్వపురిబహ్మదత్తుడనఁగ.

3

మ. అనపత్యం డగునాతఁ డిర్వరును భార్యల్ వెంబడింపం దపో

వనముం జొచ్చి పదేండ్లు దీక్ష గొని శ్రర్యాణీవతిం గొల్వ నా

తని కాతండు కలం గనంబడి మహీంశ్రదానీకు శీఘ్రంబుగాఁ

దనయుల్ పుట్టుదు రిద్ద తేగు మని యంతర్ధాన మైనంతటన్.

4

క. నరపతి మేల్కొని వేడ్కన్

వరలాభము తెల్పి తనదురవనజాక్షులతోఁ

బురమునకుం జనుదెంచెను

ఒరమేశ్వరుకరుణకలిమిఁ శరవశుఁ డగుచున్.

5

గీ. ఆనమయమందె యైదేళ్లు సహరినిగొలిచి

బ్రహ్మదత్తునిమిత్రుండు శ్రబ్రాహ్మణుండు

మిత్రసహుఁడును బడసెనుగట్టెత్తివరము

వార లట్లు కృతార్థులైనఁజుండ.

6

మ. మనుష్య శిష్యభివ్యలు ప్రశంసంబుగ హంసుఁడు డింభకుండు నాఁ
దనయులు శంకిరొసే మూలఁ శ్రీదత్తసుధామరువత్ని యొక్కనం
దనుని ఉన్నానాభ్యున్న జితనార్ద్రససన్నిభుఁ గాంచి,రంత వా
రును నమోలఁడులట్లు నెసఁగఁడు గనునెయ్యమునన్ మెలంగుచున్. 7

చ. కులగురుసన్నిధానమునఁగోరిక నేర్పును మీఱ వేదవి
ద్యలు భనురాగసూర్ధసనుదండరహస్యము లాహవంబులన్
మొలఁగెడియెల్లహాస్యములునేర్చినయంతట సర్వరాజులన్
గెలిచినశూరు లన్నఘనశీర్తి గడింపఁగ హంసడింభకుల్. 8

క. కులద్రవ మైసఃసూలిం
గొలువఁగ హిమగిరిక నేగిఁ ఘోరతపంబుల్
సలిపిరి, యింటనె చకిన్
దలఁచుచు విద్యారణిన్ జితనార్ద్రుఁ డుండెన్. 9

గీ. రాజపుత్రులు పంచవర్షంబు లట్లు
గాలి నీరును శత్రుణంబుఁగఁ దసింప
హమఁడు ప్రశస్యత్తమై కోర్కులడుగుఁ డనియె
నెలమి యేపా ముక్తికి వాఁడిట్టులనిరి. 10

చ. ఎరనుశినా మ పీశ్వర కృపామయ శంకర! భక్తియుక్తి నీ
చామము బాణ్మోహం దలఁచునజ్ఞను లిష్టము గాంచుచుండ, నీ
నోసెన మైసఃసూలిం మనఃభస్యో గాంచుచునుండ నింక నీ
మమనఁ బుట్టు సుతులువాంఛితసిద్ధిని గాంచు టబ్రమే? 11

సీ. లోచన నిరసను గ్రింపఁనశులమీసలయందు
నొకఁడేని మమునోర్వ కుండునట్లు,
కాద్రహం పీశ్వరఁబ్రహ్మశిరోఽస్త్రంబు
లచ్చేద్యవాపంబులబ్బునట్లు,

పగలు కభేద్యంబులగుకవచంబులు

ఘనశక్తిపరశువుల్ ధీలుగుసర్వము,

పాయక యుద్ధసహాయులై యుద్ధము

ప్రథమ వీరులు వెంటఁచచ్చుసర్వము,

గీ. వరము లిమ్మన నట్టులేఁపారుఁ జొనంగి

యంతఁ గుండోదరుని విరూపాక్షుఁ బిలిచి

యాజి వీరికిఁ దో డగుఁడనుచుఁ జెప్పి

యందె యంతర్హితం డయ్యెఁసపుడు నాఁడు.

12

వ. ఈశ్వరానుగ్రహంబున నభీష్టంబు సిద్ధించినందునఁ బరిహృష్టాంత
రంగులై భస్మోద్ధూళితవిగ్రహములును సుహృద్భావస్మృతులును
జటావల్కులవ్యాఘ్రచర్మాంబరధరులునై శివుననోటనుండి యూజి
పడినట్లు శివరూపంబుల నొప్పుదు “నను స్మృతాయ శాంతాయ
నిత్యాయ పరమాత్మనే” ఇత్యాదుగా భిక్షువులగా చేయుచు
నిజగ్రహంబున కరుడెంచి.

13

గీ. తల్లిదండ్రుల పాదపద్మముల కెరంగి

గురునికిని మిత్రసహునికిఁ గోర్కి ముక్కు-

మిత్రుఁ డైనజనార్దనుఁమేను నిమిరి

నేవకుల నెల్లఁ గరుణ నీఁక్షించి నంశ.

14

వ. వీరపురుషులక్షణంబుల వీరులై పరిహృష్టులగు నందుల నెమ్మది గాని
సామంతులు ప్రజలు భయభక్తివిషయములకు ప్రసన్నులగుచు
హంసడిభకులు రాజ్యహర్యులగు లుచును నుండుననియును
నుత్తమరాజవంశసంజాత లగునందులను గురించి నామవర్ణన
స్థధర్మంబులు యగోక్తియగు నా నరసింహుడు ముగ్ధులై
యండిరి. జనార్దనుఁడును వంద్రీ యనమోగి శ్రీశ్రీనాథులవంధుఁడు

యగునుకీలను వినాహమాడి గృహమేధివిధుల మెలంగుచు
గ్రీతువు లొచరించుచుండె. అంత నొక్కనాడు. 15

—అంత హంసడిభికులు వేటకేగి యతులను బాధించుట. —

చ. మునులు నగించునాశ్రమముఁ పొంతల దుష్టమృగంబు లున్న వా
ర్తను విని వేట సల్పుచుతిందద్దని కేగిరి హంసడింభకుల్
మునుకొని వేటకాండ్రు పనిఁచుట్లు సమస్తము వాహనంబులం
గని చనఁగా జనార్దనుడు ధూమిక దోడయి రా రథంబులన్. 16

చ. చని నని ముట్టడించి యదెఁచార్లమెకంబు సివంగి యే దదే
నగుచుహింసంబు ఖడ్గ మిదెఁభల్లుక మిందు వృకంబు సింగముం
గిను మడచుప్పి లేడి శశకం బనుకేకలుతో నృగార్తని
స్వస్థములెనంగఁ గ్రూరమృగజాల మణించిరి శస్త్రచాతురిన్. 17

చ. అంశ ముట్టమధ్యాహ్నం బగుటయు మృగయ చాలించిపరిచరవర్గం
బుం బామును గొంతయలసట దీర్చుకొని యచ్చటి కనతిదూరంబున
నున్న మొక్కనమలాకిరంబుల జేరి శ్రమాపనోదంబుగ నవగాహన
నొనఁచు మాచర్తివి జలంబు లాని తత్తీరతరుచ్ఛాయల విశ్రమించి
నయెడ. 18

ఉ. వేచనినాన మచ్చటికిర వీచులవిందుగ నేగుదెంచి యా
వృక్ష మొసర్పగాఁ బరిచరరావళి నచ్చట నిల్పి వార లా
నాని ముజూడ నేగి మునిశ్రనాధపతీతుని వైష్ణవాఖ్యన
ప్రతిబింబిస్తుఁ గాశ్యపమశహామునిఁ గాంచి నమస్కరించినన్. 19

గీ. చాన ముచ్చరికిని మునిశ్రవశ్యు లెలమి
పశ్యి నత్కారవిధు లెల్లనాచరించి
చాన హంసండు వినయంబు శహర్ష మలరఁ
గాశ్యపమునీంద్రుఁ గాంచి యిరక్కరణిబల్కె. 20

చ. అనఘుఁడు తత్త్వవేత్త వివిధాధ్వరకర్త మహీశ్వరుఁడు మా
జనకుఁడు రాజసూయమునుసల్పఁ దలంచి సృపాళిఁ బిల్వఁగాఁ
బనిచెను, దానికిం దిరుగుఁబాటొనరించెడువారి గెల్చి నా
యనుజుఁడు నేను మాజనకునాహవశాలకుఁ జేర్చి మేడ్తొట్టన్. 21

ఉ. శూలిదయాతిరేకమున శశూరుల నెల్లర నోర్చునట్టియా
భీలపరాక్రమాదులు లభించెను మాకు, మమున్ జయింపఁగాఁ
జాలెడువాఁడు లేడిది నిశ్చయం బింక నాయనగారియాగ మే
జాలము లేక సాగుటయునత్యము, కావున మీర లందఱున్. 22

గీ. రాజసూయంబు చేయింపఁ రాదగు నని
మనవిచేయుచున్నాఁడఁ నన, మునీంద్రుఁ
డప్పట్టికిఁ దీరెనేని మాయుగదీక్ష
శిష్యులం గూడి వత్తుమునన్ద మనియె. 23

వ. అంత హంసభిభక్తులు కాశ్యపాదులకు బునఃపునఃప్రణామంబు లాచ
రించి వారిపీఠాకోలు నడిసి బుద్ధులను గూడి యలువెనెని వెనుకటి
సరోవరంబు నుత్తరతటంబునఁ జనుచు నొక్కచో నుపాసంబుంసం
బ్రశాంత మైనయొక్కయోశ్రంబు గొంచి నటు పుచ్చి యులరు. 24

సీ. యమనియమాదియోగగోసాధనమున
నిర్ద్రయంబులను జక్రయించువారు
శమదమాదికపట్కు శరంపడ నాశ్శత
త్వానుసంఘాసంబు సరయువారు
సర్వవేదాంతార్థసారవిచారణ
జిత్త మేకాగ్నింబు చేయువారు
జీవాత్మపరమాత్మ భావనాశ్చైక్యజీ
వన్ముక్తిమార్గంబునవట్టువారు,

గీ. అగుచు నమనస్కులై యోగంబునభ్యసించు
హంసపరమహంసాదు లభ్రట్లరయ్యచుండ
నాల్గవయవస్థ దాటి యాశనందయైన
వానిబద్ధానసస్థు దుర్గర్వానుఁ గాంచి. 25

ప. పాపంబు పండెనో యన దుర్గర్వారంభంబున దురహంకారులై, కోప
కారణంబు కలిగెనేని కన్ను తెఱచి చూచినంత నఖిలప్రపంచంబు
భస్మముచేయఁ జాలునమృహర్షి మహామహిమం బెఱుంగక యతనిఁ
దిరస్కరింపఁబూని 36

ఆ. బోడితలలవారుఁ పుట్టగోచులవారు
చుట్టుచుట్టి యుండఁనట్టనడుమ
బిఱ్ఱబిగిసి వెన్ను విగడన్ని కూర్చుండె
వీఁ డెవండో పెన్దఁవెట్టిబోడ ! 27

ఉ. ఆసలు మానినట్లు జనులందఱి మోసముచేసి యెట్టియా
యాసము లేక పొట్ట బలియం దిన వేసినవేస మైనన
న్యాసము నొక్కయాశ్రమమె? యర్థము ధర్మము కామ ముత్తమా
భ్యాసమునం జరించెడు గృహస్థులకన్నను మిన్న లుందురే? 28

ప. అని పలుకుచు, జనార్దనుం డించుక వెనుక జడక నయ్యన్నదమ్ము
లిరువు రింకొకయడుగు వైచి దుర్వాసోముసీంద్రుకట్టెడుట నిలచి
నిశ్చలసమాధి నట్లేయున్నయతనిం బరిభవదృష్టి నీక్షించి. 29

క. కడలఁడు చూడుఁడు పలుకఁడు,
మదమునఁ గను మూతపడెనో? మతి పోయినదో?
పెదవులు కడపక యేమో
మదిఁ దలఁచుచునున్న వానిమాడ్కి నటించున్. 30

గీ. వీడు గురువని నమ్మి యీ ధర్మముండ
కొడుకు లెల్లరు పెడిదారిఁ బడి, దిశఁబడు
తాఁజెడుట గాక చెఱిచె నింఁదనకని, చాను
జెడ్డకోఁతి వనం బెల్ల ధర్మచిన్దెల్ల. 31

ఉ. నిప్పుల నీరు వోసి సత్రనెట్టిని నిప్పులు వోసి ధర్మముల్
తప్పినయిట్టిమూఁడులనుఁగదాకికె డెచ్చట రాజధర్మమా
నిప్పుడు బుద్ధి చెప్పి తమరయిండ్లకుఁ జేవఁగ వీరి నుండి, యిం
కెప్పుడు తప్పు చేయ నని శ్రువమ్మడిచే ననియింకఁగా ననినన. 32

వ. అనుచు నొడలు మఱచి యిట్లు వ్రేలఁ బోయెను. 33

ఉ. ఎందుకు డాబుచేసెదఁవిర బెక్కడిమోక్షము? మీరు లోకముల
బొంద గృహస్థధర్మములఁగజోకడ బుట్టితి? కొందఁబాలు గల
గం దిగఁద్రొక్కి మీరు నరకంబునఁ గూలఁ? ననున నేసితి?
క్షైందటిఁ బాడుచేసితివా? కయెంతటికొలఁదిలఁ దమ్ము లిచ్చితి? 34

ఆ. సతుల సతులఁ గూడి కనెనాన మొనఁగెను
హరిహరాదు లెల్ల శ్రేణు లొక్కొక్క?
స్త్రీలు పురుషు లనఁగశ్రవ్యుషీచేసినది
త్కారముండు చేతఁగకానిచాఁడి? 35

ఉ. చేసినపాపముం దలఁచి కచింతితి శాశ్వతి కయెనన్నుకొల్పెనుమా
శాసన మాచరింపుము, విశ్వాసఁగ చేయన పుచ్చుకొన్న న
న్యాసము మాను మూనుము గృహస్థత, బ్రాహ్మణు డలఁచెయ్యముల్
చేసి సుఖంపు మిందు, తునిగఁజెలకుము నాకననుభవఁ బెడనయివ. 36

గీ. ఆలకించితి వా?—బదులలాడవేరు?
ఒట్లు తెలియకయున్నాఁడనోరిమూఁడు!
బ్రతుకఁ దలఁచితివేని మార్గములకు చేయు
మనుషుఁ జిత్తంబు కలఁగ శజనార్ద్రమండు. 37

చ. శరణు నొసంగినా! పరమ, శ్రవణసహజము లాలకించు నా
మరితము లున్నదియ నీవ శ్రవణిని యొగ్గితి నంచు మ్రొక్కి,ని
స్వరగతి హరినడి ధనులం గనాచి మదాంధులు బుద్ధిహీను లం
తరము లెందులందులను వృథా మునినాథుని ధిక్కరింతురే? 38

ఉ. ఆయువు చెల్లెడిగావలయు శనక్కట! మీచదు వెల్ల పొల్లయై
నేయును నేర్చి నే గురువుశ్రవణతిమిమూర్ఖులుగాని యంతయ
న్యాయముగాఁ జింతింతు నె? మరహామహిమాంచితం డైనయిట్టిశా
సాయుధునుగ్రహస్థై కేకంఠ బ్రాణముఁ బాయక నిల్వ నేర్తురే? 39

గీ. ఎట్టిచుహానీయుఁడో యిమ్మునసేంద్రుఁ డనుచు
నందను బాచరించి నీరవసలు గొందు
రంతియే కాని యిట్లు నిరసించురయ్య!
భర మొలుంగునె చందనశరపరిమిళంబు? 40

గీ. సర్గములయందెస బ్రాహ్మణశర్ల మట్టు
లాశ్రమములందు సన్యాసశ్రమధికతమము,
హాని కన్నా గనుపొడవు శ్రధస్యతముఁడు
పరమపూజనీయ మాతనిరపట్టుఁగొమ్మ. 41

చ. అని నిగమానంతే న్ని లగునాద్యులు తెల్పినతత్త్వసారముం
గనియును పూ ర్ణసర్వయతీగర్వాణ వింటిని,జాలు నింక మి
మ్మును విడనాడి నీటఁ బడితమునుదునో గరళంబు తిందునో!
యనలముఁ జొచ్చినో! యనుచురహాయనుచున్ విలపించె నత్తతీన్. 42

వ. నుర్యాసానుహ్వా మామాట లాలకించి యట్లే నిశ్చలుండై యుండి
యిందుక నన్ను నె చి. 43

క. కనియె జనార్దను వత్సల

మును జల్కెడియొక్కకంట్రముందుగఁ, బిచ్చన్

గనుఁగొనె హంసుని డింభకు

ఘనరౌద్రానలము గ్రక్కునంట నొకంటన్.

44

క. కనుఁగొని యాదౌర్జన్యం

బునకారణ మాత్మఁ దెలిసి శ్రవురుషోత్తముమా

యను బడి వీరలు తమయం

తన తాము నశింపవలయు శదర్పితు లనియున్.

45

క. కనుఁగొని “చత్తురు చత్తురు

చనుఁడు చనుం డిపుడు మీరు, శాపంబున మి

మ్మును గూల్చుఁ జాలియును శాం

తిని గని యున్నాఁడ విడిచిరతిం బోపాండీ!

46

చ. విని నయిరింపఁ జాల నికరవీటిఁడిమాటలు పొండుపొండు నేఁ

గనలితి నేని మి మ్మొకరిఁ గాదు మహీవరవంశ మెల్ల నా

శన మొనరింతుఁ గాని యముననన్నిధి కేగఁగ మూటఁ జంకఁ బె

ట్టినమిము నేను గూర్చిననరడిం బడఁజాలను జెప్ప నేటికిన్!”

47

చ. అని యదలించి లేచి విషిరనాంతరసీమకుఁ బోవఁ జూచున

య్యనఘునిరెక్క పట్టుకొని శయట్టిటు ముమ్మటు గుంజి హంసుఁడే

మనఁ దగుఁగోచి చింపెను, భ్రయంపడి శిష్యులు పాటిపోయి ర

య్యనుచితకృత్యముం గని జనార్దనుఁ డాఁగు మటంచు నడ్డమె.

48

గీ. తప్పు తప్పుచు వానిహస్తంబు వట్టి

పట్టు విడిపించి లాగె నిరవ్వలికి నంత,

యతియు హృదయంబు భగభగలాడ మీటు

కినుక దిగమింగి మెల్లగాననియె నిట్లు.

49

మ. హతమార్పం గలనేను మి మృగముశ్రలారా! కాని నా కేల సం
యతఁజిత్తుండను లోకరక్షకుఁడు దైతృత్యాఠాతి యుండంగ? నీ
క్షీతి మీ పేరుప్రతిష్ఠ లుండ విఁక, మీరచేష్టల్ జరాసంధభూ
పతి యాలించినఁజేయటంచు మిము మీరబంధవ్యమున్ దూఱెడున్.

వ. అని పలికి, జనార్దనువంకఁ జూచి దుర్వాసుగడు. 51

గీ. స్వస్తి యగుఁగాక, యిహపరశసాధనంబు
లెల్ల సలియించుఁ గాక, శ్రీరక్తప్లు నీవు
రెండుమూణ్నాల్లలోన దర్శింతుగాక
వెడలు మిది యెల్ల మీతండ్రి శవినెడుఁగాక. 53

వ. అని చెప్పుచుండ హంసశింభకులు మఱితక్రోధావిష్టులై దార్జన్యంబు
నకు దిగి. 53

సీ. దండముల్ విఱచి కశమండవుల్ నలిచేసి
దర్భాసనంబులు శతగులఁబెట్టి
మూఁగుల్లు ముంతలు శగోకర్ణములు కుండ
లింతేసిగా నేల శనేసి కొట్టి
కృష్ణాజసంబులు శకేలఁ గాలను జీల్చి
కాపాయవస్త్రముల్ శకాల్ల మట్టి
అగ్నేయే స్వాహాయశటంచుఁ గుటీరముల్
చిటచిట లాడంగఁగ జిచ్చుపెట్టి

గీ. చూడ వచ్చినయెఱుకును ♦ గూడె మంపి
యైణమాంసంబు తెప్పించి యాగృహగ్ని
యందె కాల్పించి యింపార♦ నారగించి
పొగ రణింపదా? యంచుఁ♦ బోయి రపుడు.

గీ. బ్రహ్మదత్తునిపుత్తు) లీశ్వరునిభక్తు
 లధిగతామ్నాయు లత్రుశస్త్రాగమజ్ఞ
 లక్కటా! భ్రష్టులై పోయిరిని వగచుచు
 నరిగె వారిని గూడి జునార్ద్రనుండు.

55

ప. అంతః బలాయితులై తిరిగివచ్చిన యైనువేలయతులు నాశ్రమవినా
 శంబునకు వగచుచుండ వారి నూరాల్చి, దుష్టులై నరావృత్రులు
 చేసినదుండగంబుల కానవాళ్లు గా నగ్నిపాలుగాక యందందు
 చెదరిపడియున్న కృష్ణాజనకు శాసన కామాయ కౌసంబులచీలికలును,
 కాలీకాలనిదండఖండంబులును, నవండులుకరావంబులచింకలును
 మాటలుకట్టుకొని వారు వెంటరా దుర్వానుండుద్వాదకామార్గంబు
 పట్టెనంత.

56

❖❖❖ దుర్వానుండు తమబాధ కృష్ణానకెఱిగించుట. ❖❖❖

గీ. కాలు నేలను మోపిన కామగమన
 మనగ దుస్సహ మగుకోపమనెడిచండ
 మారుతము పట్టి త్రోయంగ ననారు వెల్లు
 వాటువేళకు ద్వారక చేరుకొనిరి.

57

ఉ. చేరి పురోపకంఠసరసిన్ శ్రమ వాయు గృతావగాహులై
 తీరిచి యాహ్నికంబు వసుదేవకుమారమహిమకృష్ణమలర
 ద్వారము చేరి, రంత మునిశ్రవల్లభుండుండును మోక్షముం బ్రసాద
 హరునిచేత లోపలికి నప్పడు చక్ర సుధర్మకోపయి.

58

శా. లీలార్థంబుగఁ దాను సాత్యకియు గోరణిలొకకుఁ బోల్చి ను
 ద్వేలంబై తమకంబు మోచ్చు నొదెముంఁగి గోళి ప్రకోచమున
 గోలం బంచును వ్రేళ్లులం గొని తగులొక్కఁ గొట్టి నా దాట యుం
 చాలోకించెడుబంధుమిత్రాణిని హర్షంబు గొనించుచున్నా.

59

క. సుగ్రీవునితోఁ దొల్లిద
శ్రీవాంఠకుండు క్రీడఁ నల్పినగతిఁ బ్ర
త్యగ్రోత్సాహంబున రా
జగ్రామణి కృష్ణుఁ డాడిఁ నాత్యకి గెలిచెన్. 60

వ. మఱియుఁ గౌతుకాతిశయంబున. 61

క. ఒక్కొక్కయదుకుమారుని
దక్కఁక యట్లోర్పుచుండఁ, రదటి చిక్కఁక వాఁ
డిక్కడ నిలిచెను యతిగణ
మక్కడనే నిలిచె రెండురూపము లయ్యెన్. 62

వ. అంత నతం డాట చాలించుటయుఁ బణిహరి చేతులు మోడ్చి
దేవా! దేవర దర్శింప వచ్చినమునిగణంబు కోటముంగిట వేచియున్న
దని విన్నవించి యుత్తరువు వడిసిపోయి విచ్చేయుం డన సశిష్యుండై
దుర్వాసుఁడు కత్యుంతరంబులు గడచి సుధర్మ సమీపించి ముఖ
ద్వారంబుఁ జొచ్చి. 63

చ. కనఁగ నజాండమో యనఁగఁ రగాంచనగోళము చేతఁ ద్రిప్పుచున్
గనుఁగన సత్వరేఖయు మొరగంబునఁ జిత్కల తాండవింపఁగాఁ
గనులకు విందుగా నెదురుగాఁ జనుదెంచెడుకృష్ణుదివ్యమూ
ర్తిని మనసారఁ గాంచి వినుతించిరి మానులు భక్తిప్రములై. 64

చ. కనలున నెట్టివాఱిన మొరగంబున కంగలివారు భీతిలన్
నినిగినగోచి పెట్టుకొనిరచేరఁగ వచ్చినమానినాధుకే
ల్లాని యుచితోపచారమునలోపలికి గొనిపోయి యందఱిన్
దనిసి యథోక్తపూజల జనార్దనుఁ డిట్లనె నయ్యతీంద్రుతో. 65

శా. కామక్రోధముఖారివర్గమును ధిరక్కారించి సర్వోదయ
గ్రామంబుం దిగద్రొక్కి బంధపరిమిత స్తస్వాంతరము యోగవి
ద్యామార్గంబున నాత్మతత్త్వ మనుసంకథానించున్జ్ఞుని వో
స్వామి! నీ విటు లేగుదెంచుట మహాశ్చర్యంబుగా నోచెడున్.

గీ. సర్వసంగపరిత్యాగశాంతమతివి
కాంక్షచే రావు, రావు నిరమ్మ-రణముగ,
ఇందు విచ్ఛేదము దగినంతరహేతు వేము?
తెలియకున్నాడ దయచేసి శరణుమయ్య!

67

మ. అన దుర్వాసుండు కోపవేగమున నేరమన్నావు దైత్యాంతకా!
నను వంచించెదవే? నను స్తజగదంతర్యామి నుచే నెఱుంగ
గనె? నారాకకుం గారణంబు తెలియంతగా రాచ నీ కోపనా
తన? విశ్వాత్మక విశ్వకారణ జగత్కల్యాణమధాయకా!

68

ఉ. ఏమ బురాతనుండ భవనీయమహామహిమం బెఱుంగ వి
జ్ఞానులలో నొకండ, జలభక్తప్రభవాదు తెఱుంగుదును, పూ
రాణికదివ్యరూపము ధరరాస్థి ధర్మము నిల్పు బుట్టిన
మానుష మైనరూపమునురచాయలు సర్వము నీ నెఱుంగుదున్.

చ. ఎఱిగి యెఱుంగనట్లు సరికలుతున నాడ? నల్లిచ్చుట్టిని
లైలుగండ మేరమాదు? జగత్సర్వర! శిష్టుల ప్రోవ నుష్టులన్
జెఱుప జనించుచుండు ననిరచేసతోటిప్రజ్ఞ యుత్తమా
మఱచితే? దొంగనిగ్ర గనురహానిసి మేల్కొనడ జేయవచ్చునే? 70

ఆ. సగము చచ్చి వచ్చి శరణుచొచ్చితి మయ్య!

కష్టపా టేటింగి శకాతు ననుచు
నాదుకర్మఫలము శనానోట విన గోరి
పుండుమీద మెంతి శపోసినావు.

71

శా. నీపైకోపము గానునూ యిది జగతన్నిర్మాణపారీణ! యా
పాపారంభులు హుతడింభకులు నాశపై నిన్న గావించు దు
ర్వాప్తపారంబునఁ గన్నకిన్న, నను సరస్వజ్ఞ! తుమింపం దగున్
గోపం బంతయు సంతరింప నిక నీరకు న్నాగతిం దెల్పెదన్. 72

ఉ. మాదురదృష్ట మెట్టిదో? రక్తసూరమణా! వినిపింప నోరురా,
దీన్ద్రశబ్దాధి లొంగిన మధుషీనురు లెక్కడ నుండఁబోరు, ని
ర్వేదము శాంతిఁ గొల్పు నట్రవిం బరతత్వము చింతచేయునూ
కీదురవస్థ వచ్చుటకురహేతువు కర్మము గాక యే మగున్. 73

గీ. కలుష మడఁగించి ధర్మబురగావడగిన
క్షత్రియ కుమారు లెక్కడ? శసంయములను
బట్టి బాధించు లెక్కడ? యెట్టిదైన
విన్నుచో ముక్కుపై వేల్చువేసుకొనఁడె? 74

గీ. హరవరమదాంధు లైనయాశహంసడిభకు
లమరపతి పైన గణియింపరాజి ననఁగ
శాంతనవు బాష్టాకుని జరాశసంధు నైనఁ
జీకిం గొన రంచు వరచింపనేల? 75

గీ. అట్టిఘనశూరు లయ్యు వా శరల్పబుద్ధి
నిన్న చేసినపాపంబు శనిన్న నిపుడ
చేతఁ జక్రంబు వట్టి విశ్చేసి వారి
చేతు లింతింతముక్కలురచేసి రావె? 76

క. యతు లన నన్యాసం బన
మతి సంగతిరోత వడయురమనుజాధము వీ
క్షితి నుండఁబోరు, వాచే
గతిఁ బుట్టిరో యెట్టిగతులురగన నున్నారో!

గీ. శ్రీహరి! యేమి చెప్పును? శిష్టసిగ్గు,

“పలికిమాలినసన్యాసమును దొఱంగి

యాశ్రయింపుము గార్హస్థ్య శ్రమనుచు వారు

నన్నుఁ దిట్టినతి ట్లిన్నిశయస్ని కావు.

78

ఉ. ముందుగ గోచి చివె, నను శముమ్మలు గుంజనహంసుఁ జూచి వీ

రందలు పాటిపోయి రపుత్ర డానుజనుండు జనార్దనుండు వా

నిం దొలఁగించె, గానియెడ శనిన్న నె కన్నులనించుగాఁగ ని

న్నుం దిలకించియుందును మరనోరథసిద్ధిని గాంచెయుండును.

79

వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.

80

ఉ. వేసము మార్చి బంధువులక వీడి యరణ్యము చేరిన న

న్యాసము సిద్ధిగాంచునె? నశమ స్తము పోయినగాని మన్యన

న్యాసము సిద్ధిగాంచ దనుశస్త్రము మా కెఱిగింప నొచ్చె

మాసకలార్థ సంచయము శ్రమాదుఁ గొల్పితి మంకుటామూల్.

81

వ. చిత్తగింపు మనుచుఁ దమపెచ్చిఁ బూర్వము విన్న పోయెను నెమటఁ
బెట్టి.

82

సీ. కంసనిఘాదనా! శకాలచు మీశాఖీలు

చీల్చినచేతులు శనీలిహాను

బలిమూర్ధనా! చూడు శ్రబహ్మదండలులు

విఠించినహస్తముల్ శవీరిగిహాను

నరకాంతకా! కశమండలురాశిచూడు మా

పాపులకుల ల్లిక్ష్మణపగిలిహాను

దానవాగీ! చూడుశదర్భాసనాదు లా

చెట్టలచర్మముల్ శచిరిగిహాను

గీ. ఉట్టి చిక్కంబు గోకర్ణ మొక్క టేమి?
సర్వనాశన మయ్యె నాశ్రమము నమ్ము
మమ్మహా ఘోరపాపులనణఁపకున్న
నామశేషంబు గాదె సతన్యాస మింక! 83

క. వారిని గెలువఁగఁ జాలిన
వీరులు లోకమున లేరు శవిన మింక నీ వే
తీరున నమ్మదమత్తులఁ
బోరం బరిమార్చువాఁడ్రవో దైత్యాదీ! 84

గీ. శిష్టసంరక్షణంబు నీరచేత యగుట
రక్షకుం డనుబిరుద మేరర్పడియె నీకు
దుష్టు లగుహంసడిభకులఁ ద్రుంచి యిపుడు
నిఖిలలోకేశ! నీపేరు శనిలుపుకొనుము. 85

క. అని రాద్ర హాస్యకరుణము
లును భక్తియుఁ దోఁపఁ బాపశలుంటాకుండు యో
గనిధానము దుర్వాసుండు
వినిపింపఁగ నఖిలలోకర విభుఁడెట్లనియెన్. 86

—శ్లోకృష్ణని హంసడిభఃవధ ప్రశ్న —యతినత్కారము —

మ. విని యున్నాఁడను హంసడింభకులు గర్విష్టాత్ము లేరిం గణిం
పనిగుండా లని కాని, తాపసుల నేత్రపం జూతురా యంచు నుం
టి నుపేక్షామతి, నాది పెద్దపారపాతే తప్పు మన్నింపు మో
మునినాథా ! శివుఁడడ్డు వచ్చినను నిరహ్యాలింతు నప్పాపులన్. 87

క. హరుఁ డొక్కఁడ కాదు సురే
శ్వర వరుణ బ్రహ్మ లిపుడు వరము లొసఁగినన్
బరిమార్చెద నీకిస్కకు
గుటి యగునావంటయింతిరకం దేళ్ల సనిన్. 88

క. నినుఁ గాఁచియపెట్టుట త

మ్మును గట్టఁగఁ ద్రాళ్లు తాముఁ మును చేసొనుట

యనుమీ! కాలము కర్కం

బొనగూడెను, సాధుబాధ్య సూరస చనునే?

89

ఉ. గంధగజంబులట్లు కడుఁ శ్రగావర మెక్కినవారి కా

సంధుఁడు బంధుఁ, జాఖలుడు శత్రుజనుంబున కేగ, వానిసం

బంధము లేకయున్నతీత్రబట్టి వధించెన హంసు డింభకున్

నఁగిలిరేని మువ్వురు సరసాధ్యము శత్రుజయంబు, కావునన్. 90

గీ. సత్వరంబుగ వారినిఁ సంహరింతుఁ

దప్ప దిది సంయమింద్ర! సత్వరంబుతోడు,

యతుల నెల్లరగూడి మీశయాశ్రమంబు

చేరుకొనవచ్చు నింక విచారముడిగి.

91

వ. అనుచు మునిజనహృదయనివాసుం డగుముకుందుం డానతీయ

దుర్వాసుం డమందానందపరవశుండై యిట్లనియె. 92

చ. వరములదండ కంఠములశభాసిల మాన్కొనుడై తృప్తిపలం

బారిగొనినట్టి నీమహిమఁ ముందట నిల్తురె హంసడింభకుల్ ?

పరపర కట్టలే నమలుఁ వానికి నప్పము లొక్కలెక్కయే?

మురహర! లోకరక్షక! తరమోహర! మెచ్చితి సప్రతిజ్ఞకున్. 93

ఉ. కారణజన్మ మెత్తినజగత్ప్రాయకర్తపు కేశవా! నమ

స్కారము, నీమహామహిమఁ సర్వ మెఱింగియు నిన్న గన్ననొ

వ్వారఁగ మీఱుకోపముననాడినమాటలు సైఁపుమీ! క్షమా

సారులు భక్తదోషములుఁ సైతురు గాదె సుమర్శభావనన్? 94

క. అస విని హరి యిట్లునె నే
నననలసిసయట్టిమాట ♦యంటివి నీ వో
మునివర! నామాటలలో
సనుచిత మేదేని యున్న ♦నది సైఁపఁదగున్. 95

క. సారాసారవిచారణఁ
వీరిసమీనంటియతులు ♦తెలియంగ క్షమా
సారు లని చెప్పఁ దగుదురు
సైరణ యేపట్టునందు ♦నడలకయున్నన్. 96

ఉ. సైరణ చిత్తశుద్ధికిని♦సాధన, మింద్రియనిగ్రహంబునం
గారణ, మైహికం బగును♦ఖస్థితిమూలము, పుణ్యనద్గతి
ద్వారము, తత్త్వచింతకు ని♦దానము, సత్యముదారి, ముక్తి కా
ధారము, సర్వనష్టణ ని♦ధానము దానికి సాటి యున్నదే? 97

ఆ. కాన మీరు సర్వశకాలసర్వావస్థ
లందు దానిఁ దలఁపుఁ శడనఘులార!
అనుచుఁ జెప్పి లేచిర యందఱికిని మ్రొక్కి
బిక్ష యారగింపర వేడుకొనియె. 98

ఉ. 'ఓ'మని యైదువేలయతుల లొక్కట లేచి గురుండు ముందుగాఁ
దామరసాక్షుతోఁ జనుచుఁ శదన్తహాభిత్తుల నై జవిగ్రహ
స్తోమముగాంచి భ్రాంతిపడిర తొల్లనె సాపడి రేమి? యెవ్వ రీ
స్వాములు? తోడివాఁడె? యనునల్కుల భోజనశాలఁ జేరఁగన్.

గీ. కృష్ణుకనుసన్న యదువృద్ధి♦వృష్టివరులు
యతుల నెల్లర నుచితానాదివిధుల
బహుగుచిరభోజ్యసానియ♦భక్ష్యములను
ఫలరసంబుల సంతృప్తిపఱచి పిపిప.

సీ. పట్టుకొనేన మొక్కటి ♦ పట్టుపుట్ట
 మొక్కటియుఁ గాఁగ నందఱి ♦ కొనఁగి రంతఁ
 పట్టనాభునిపిడ్కోలు ♦ వడసియతులు
 ముద మలరఁ దొంటియాశ్రమం ♦ బునకుఁ జనిరి. 101

చ. మర్వాసుం డొక్కండు మాత్ర మచ్చట న నిలిచి నారదమహర్షిం
 గూడి పరతత్త్వవిచారం బొనర్చుచుండె. పుండరీకాక్షుండు హంస
 కింభకోపాయం బన్నేపించుచుండె నట్టియెడ.

హంసడిగ్గకులు బ్రహ్మదత్తుని రాజసూయము చేయుమనుట-జనార్దనుడడ్డు చెప్పుట

చ. గురునచివాప్తబంధువులఁ ♦ గూడి సభాస్థలి నున్నధర్మత
 త్వరుఁ డగుబ్రహ్మదత్తుఁ డమ ♦ తండ్రిఁ గనుంగొని హంసడింభకుల్
 “నరపతి నిందు నందు నభి ♦ నందితుఁ జేసెడిరాజసూయమున్
 జరపఁగ దీక్షగైకొనుము ♦ సర్వముసిద్ధ మొనర్తు మెమ్మెయిన్. 103

సీ. యాగనంకల్ప మొనరించి ♦ నట్టి నెలకు
 ధరణినల్లడ విజయవతాక నిల్చి
 యజ్ఞసంభారములతోడ ♦ నవనిపతుల
 వెంటఁ గొనివచ్చువని మాకు ♦ విడిచిపెట్టు. 104

క. అనిపలుక, సుతులమాటకు
 జనకుం డానంద మొంది ♦ సభ్యులఁ గని, యే
 కొనఁగితు రాజసూయము
 జనపతులకు యోగ్య మైన ♦ జన్మంబనియెన్. 105

క. అనుషు జనార్దనుఁ డుట్వ
 కుని గని పైరింపు మడ్డు ♦ చొచ్చితి ననుచున్
 విను మొక్కమాట చెప్పెద
 నని హనుని గాంచి యిట్టు ♦ లనె నెయ్యమునన్. 106

చ. బళిబళి! యెట్టిసాహసము? ♦ భారతన్నము గొడ్డువోయేనే?
యిలవము సర్వదిగ్విజయ♦మిప్పుడు పోకకుండు బుట్టె డయ్యెనే?
తెలియక రాజసూయమును♦ దీర్చినతొల్లిటివారిశౌర్యముల్,
తలంపక నేటికూరులయు♦నంతము లీగతిఁ బల్కవచ్చునే? 107

ఆ. ఇరువ దొక్కమాటు♦ ధరణీతలం బెల్ల
త్రొక్కి చూచి రాచ♦ మొక్కు లేటి
కలుపుతీసిపట్టి♦ గండరగండండు
పరకురాముబొహు♦ బలము వినవె? 108

సీ. ఆభాగ్గవునినగ్న♦ మణగించినట్టియా
చండశాసనుడు భీ♦ష్ముండు లేడె?
పరభయంకనశస్త్ర♦ పాండిత్యమహితుండు
కురుకులాగ్రణి బాహ్ని♦కుండు లేడె?
నీరూప్తబంధుండు♦ నిర్జితానితృపాళి
దొడ్డి బెట్టినమాగ♦ధుండు లేడె?
కడసరంగంబున♦ గాలవద్రుని కీడు
జోడైన తాళధ్వ♦జుండు లేడె?

గీ. లఖిలకూరులలోన విఖ్యాతిఁ గన్న
యస్త్రవిద్యాఘనుండు సాత్వకీయు లేడె?
బౌర! చాలును దిగ్విజయంబుమాట
చెప్ప కింక గోడలకుఁ గూడ♦జెవులుకలవు. 109

చ. ఖలుల వధించి భూతల మకంటకముం బొనరించినట్టి ని
ర్మూలకరకీర్తి భూవరశరణ్యుడు కృష్ణుడు ద్వారకాపురిం
గలఁ డని నీవెఱింగియు సుఖంబుగ నున్నటు లుండ కెందు కీ
యలజడి తెన్నుకొందువు? జయం బన మాటలు కాదు మిత్రమా?

గీ. మొన్న సన్నాసులను గెల్చి యున్నరీతి
యప్పుడే చెప్పె దుర్వాసుఁడచ్యుతునకు
దానిపై నిప్పు డధ్వరాహ్వన మొకటి
కూడఁ జేరిన నగ్నిపైఁ గుగ్గిలంబె.

111

చ. చుతివరప్రీడ యాదవులఁ కాగ్రహకారణ మయ్యెనంచు నా
కతిధి యొకండు తెల్పె, మనఁ మాగము వారలు సాగనీరు, మీ
హితమును గోరి నేను వచియించితి మానుఁడు రాజసూయమీ
హితులును ముతులు స్పృశుఁడు నే మనువారలొ యాలకింపుమీ!

చ. అన విని హనుఁడిల్ల నె జనార్దన! వారును మీరు జెప్పఁగా
వినియెడి దేమి? భూవరుఁ డభీష్టము తెల్పెను జాలుఁ, గాని ము
గ్ధిచఫల మైనభీష్ము దివికిం జనఁగావులు చాచి మీఁదికిం
గనుఁగొను బాహ్నికున్ గెలువఁగా దని యేగతి నీవెఱింగితో? 113

మ. బలభద్రున్ గణియించువారమె సురాహసప్రమత్తాత్ము? మే
ల్పచీరా! సాత్యకి లెక్కచేసితివె విల్కాడంచు? గంసారియా
టలు మాదగ్గఱ సాగునొక్కో? యగచాట్లం బెట్టిమా వానిఁగొం
పలలో మాటక తుచ్చమాపులు మాపై కెత్తి రా శక్తులే? 114

గీ. అట్టివారల లెక్కచేయుగ నేల?
శౌర్యసంపన్నుఁ డాజరాసంధుడొకఁడె,
అతఁడు ధర్మాత్ముఁ డనుకూలుఁ డాస్తబంధుఁ
డింక దిగ్విజయంబునఁ కేమి కొఱత?

115

ఉ. తప్పును రాజసూయవిధి తప్పును దిగ్విజయంబు, గాన నీ
విప్పుడ ద్వారకానగరి కేగి జనార్దన! యాదవేంద్రుతోఁ
జెప్పుము మాకు నీవు దరిఁపించెడికప్పుము సర్వ ముప్పుగా
నప్పుచేసి యాగననుమానికి రమ్మని నాదుమాటగా.

116

- గీ. ఇట్టిపని నిర్వహించుగ ♦ నీవే తగిన
మిత్రుడవు మాకు నీకంటె ♦ మిత్రుడ జేడి ?
ఒక్కమఱుమాట చెప్పుకు ♦ మొట్టు సుమ్ము !
పెడలిసొమ్మిది నెఱవేచ్చ ♦ వేగ రమ్ము. 117
- చ. అనంగ జనార్దనుండు బదు ♦ బాడక నవ్వుచు లేచి “నేడు రే
పని జరిగెను దక్షిణుర ♦ చూడ్ర లభించెను నేటి కీవిధం
బున, నిది నెఱుక్కమేలె తల ♦ పోయెంగ భూపతి వద్ద మాట ద
క్కును హరిసాదనేన సమ ♦ కూడు” నటంచుఁ దలంచి వేడ్కతోన్. 118

— ❧ — జనార్దనుండు జనార్దనుని సందర్శించుట. ❧ —

- గీ. జేరియూనతి వడసి తం ♦ డ్రీకిని మ్రొక్కి
హంసజిభకకరస్సన్న ♦ చూచరించి
గూనలికి వచ్చి గతి సైగ ♦ ముచ్చినంత
సనిలగతి మించి పోవుహ ♦ యంబు నెక్కి. 119
- గీ. ఎండఁ బడి దస్సి గొనుసాంధు ♦ డెదుట నీర
వరసి సర్వైత్తువల్లు జ ♦ నార్దనుండు
కృష్ణసంధర్మనవిపాన ♦ సౌచ్చదేజి
జూడు నడసించుచున్ మది ♦ దలచె నిట్లు. 120
- సీ. కందోయి ననియఁగార ♦ గనుగొందునానేడు
కులదై వతంబగు ♦ జలజనేత్రు!
పీనులవిందుగా ♦ విందునానేడుని
ర్వాజడయామూర్తి ♦ యమృతవాణి!
చేయోముఫలముగా ♦ నేవెందునానేడు
పరమేశ్వరునిసాద ♦ పద్మయుగము!
భావంబునకనింప ♦ భావెందునానేడు
దేవాదిదేవుని ♦ దివ్యమహిమ!

- గీ. బేర! నాపూర్వపుణ్య మేకమహానీ నమచ్చు?
 ధన్యుడను నేను ననుఁ గన్న శత్రుమణులు
 తల్లిదండ్రులు ధన్యులు, శత్రువత్తి
 ధన్యు రాలంచు భక్తి శత్రువులు పొంగి. 121
- వ. పురాణపురుషోత్తముఁ డగు పుండరీకాక్షుని మహానామములు మన
 సార ధ్యానించుచుం జనిచని, బ్యాసిన నాటించుచున్నారే డా
 వచ్చినవని తలఁచునాటి స్వాంత్యము చిత్రాకాశ నగుచు. 122
- గీ. ఉప్పు తెమ్మని హరి కెట్లుగ వచ్చినేన్ను?
 జెప్ప కెట్టులు మిత్రు వంశచిరు నేన్ను?
 అక్కటా! యెంచు నాత్మజ్ఞుఁ డెంత నానా
 చిక్కునడ కుండఁబోవునేర నెనియెనెను? 123
- గీ. ఐన నాహరి సర్వజ్ఞు శడను నోని
 గా నని యెఱుంగ కున్నె? యేర న్నెన నేను!
 తోటఁ దలదూర్చి రోణతీరప్రభులును
 నెఱవనచ్చునోకో! యవిరవేకి నగుచు. 124
- వ. అని చాత్యనిర్వహణమున న్నర్వ బుకా నిర్వ బుకాచుచు
 మఱియును. 125
- క. నాజన్మము నాకన్నులు
 నాజన్మము ధర్మనిరతి నావశ్యములు
 నాజిజ్ఞాసయు సఫలము
 గాఁ జూచెద యాదవేంద్రుఁడగు నానాచుగ్రు. 126
- నీ. భక్తినిష్ఠుండనై శభద్రపీఠము చేరి
 పాదపద్మములు శుభ్రైకొలను,
 అపాదమ స్తకం శబాదిప్య జేహము
 చూచి యానందముఁగ్రహించునోరెను,

శాంతగంధీరప్రసన్నపీక్షణ మైన

నెమ్మొము గనుఁగొంచుకనిల్చియుండు,

ఎన్నఁడ పే మెరుకకే తెంచి న వెడిభీ

షణితోషణార్థ భాషణము విందు,

గీ. ఎవనివరమున నే నునకయించినానో?

ఆపరంధాముఁ డై నడకనాన్మనుండు

తనదు పరింతిభక్త భక్త నికుమారుఁ

గరుణఁ జూడఁడె? నారాక శగనుఁగొనఁడె?

127

న. అని భావించుచు ద్వారవతిఁ జేరి కృష్ణప్రసాదంబుముంగిట గుఱ్ఱము

దిగి ద్వారపాలకునిచేఁ దనరాక తెలియ నంపి యాదయాభుననుమతి

వడిసి సుభక్తుఁ జొచ్చి మాధక్తునార్ద్రనుండు.

128

సీ. సవరత్న కాంచనోత్సవతసింహపీఠిపైఁ

దనతోడ బలదేవుఁడను వసింప,

ఎనుట శై నేయుండుక నెడమవైపున నుద్ధ

వాదిముఖ్యాపులుకనధివసింప,

దుర్వాసుఁడును నారకదుం డుగ్రసేనుండు

కుడ్డిప్రక్క సద్గోష్ఠిఁ శగూడియుండ,

గంధర్వు లొకవంకక గానంబు పచరింప

సచ్చర లొకవంక శనాడుచుండ,

గీ. పందినూగధనూతన్తవంబు లెనఁగ

సభ్యసామంతహర్ష నిశ్శ్వసము లలర

సామగానంబు కర్ణరశసాయనముగ

వినుచు నెంతోలగం బున్న శవిష్ణుఁ గాంచి.

129

గీ. హంసుదూతను భక్తజనార్దనుండ

దేవదేవ! జనార్దన! దీనరక్ష!

యనుచు బాదంబు లంటి పంచన మున్ను

యట్లే బలదేవునికి మ్రొక్కెను పారియు.

130

వ. అతని యథోచితస్థానంబునఁ గుండ్లుండ నియమించి, మీతండ్రికి

గుశలమా? బ్రహ్మదాస్తునికి సుఖమా? హంసకీర్తనల కారోగ్యమా?

యని యడిగి, యాచరదృష్టవీరు లేమి చెప్పి నిన్నయి? నినినింపు

మననతండు చేతులు జోడించి.

131

ఉ. ఏ మని విన్నవెందు! జగదీశ్వర! నీవననన్యముల్ గణం

గా మది తత్తఱించు నెడఁగర్మము చాలక చాత్య నుంచు నా

కీమిష వచ్చి మీఁదఁ బడె ననిందుకె డెంచము కలదుచుండ, నా

లేమని రంచు న న్నడిగెదే? నకలజ్ఞుడ నీ వెఱుంగనే?

132

వ. అనిన విని భక్తమందాచుం డగుయదునాధుండు.

133

ఉ. భూతలనాధుమాటలను శ్రమాటలుగట్టుకువచ్చి విప్పు నీ

దూతలవంతు, కాని గుణశ్రవోపవిచారణ నారి కేల? నీ

నై తెగనాడ వచ్చితివె? గయా దొర లన్నది తెల్పు నింతగా

భీతిలనేల? చెప్పుము లభించునె గండము మంత్రసానికిన్?

134

గీ. అనుడు విప్రుండు లజ్జాకుశలాత్ముం డగుచు

దూతకృత్యంబునం దలదూర్చినాను

గాని నీమాట జపదాటఁగగాని యొకటి,

పాపలేశం బెఱుంగ నీరపాదమాస.

135

వ. ఇది వాచ్యం బిది యవాచ్యం బిది కర్తవ్యం బిది యకర్తవ్యం బిది

గ్రాహ్యం బిది యగ్రాహ్యం బని నిర్ణయింప సర్వజ్ఞమూర్త్యు

సర్వాంతర్వామియు సర్వజగవాన్మకుండు నగు దేవదేవ ప్రమాణము

ఇక వారన్న దన్నట్లు గా విన్నవించుటయే నాపని. మన్నించి
చిత్తగింప వేడెద.

136

—అంశుడు పంపినవార్తకు శ్రీకృష్ణుడుతృప్తుడగుట. —

చ. నరపతి బ్రహ్మదత్తుడు వొనర్పగఁ బూనెను రాజసూయ, మ
ధ్వరమును జూడఁ గప్పములుపట్టుకు రండని హంసడింభకుల్
ధరఁ గలరాజులం బిలువ దాసుల సంపుచు, నిన్నుఁ బిల్వఁగన్
గరముగ నుప్పు తెమ్మని యనన్ బనివంచిరి నన్ను శ్రీహాసీ! 137

చ. అన విని వింతనవ్వు నగియంబుజనాభుడు కొల్వ గాంచి సా
ల్వుని కిపు డుప్పు మోసుకొనిపోవలె సిద్ధముకండు యాదవుల్!
మనకు నియంత లైరి వరలాభమదాంధులు హంసడింభకుల్
వినుఁ డనఁ గామపాలముఖవీరుల నవ్వరి, యెల్లసాత్వతుల్. 138

గీ. విలుగఁబడి నవ్వు చొక్కరివీపు నొకరు
చఱచుకొంచు బళీబళి! చక్రపాణి
పన్ను చెల్లించు నంచుఁ జప్పట్లుగొట్ట
దూత తల వంచుకొనె సిగ్గుచేత నపుడు.

139

చ. హరి యతనిం గనుంగొనిజనార్దన! పాపము పండె వారికిన్
గరముగ నుప్పు తెమ్మనిరిగా! సరి తెచ్చెదఁ దేక తప్పునే?
కర మిడఁ జక్రమో శర మొక త్తియొ వారిశిరంబులం దద
ధ్వరమున, వారిదేహములపాతఱ కుప్పు కరంబు తెచ్చెదన్.

ఉ. నీచులు తమ్ముఁ దా మెఱుంగఁసేరనిమూఢులు గాక, యెంతసే
పీచికిలింతయేపు? హరుఁడిచ్చునుగాక వరంబు పోరఁ దా
నై చనుదెంచి యడ్డపడియామదమత్తులఁ గూర్చి గావగా
జూచును గాక, వార లికఁజూడఁగ రారు ధరాతలంబునన్. 141

గీ. యుద్ధమున నుప్పు కప్పంబు ♦ సిద్ధమనుము
దాడి యింక మూడునాళ్లకుం ♦ దప్పననుము,
స్థలము మధురాప్రయాగపుష్కరములందు
నేది వా రందు రది మాకు ♦ నిష్ప్రమనము. 142

క. మోమోటపడక వారికి
నామాటలుచెప్పు దేజునాన్దాస? పోనీ!
నీమనసునొచ్చు నేమో!
యామత్తులకడకు వచ్చు ననుజూడు నీతో. 143

గీ. వెడలు మింక జనార్దనా! ♦ విప్రభౌల!
భద్ర మగుఁగాక నీకు మ♦ద్భక్తనిగోరి
గవ్వనంసారసీరధిం ♦ గడిచి తున్న
గాంచెడవుగాక విష్ణులో♦కంబు సుఖము. 144

క. అని పలికి, సాత్యకిం గని
చని యీతనిఁ గూడి నీవు ♦ సాల్వునిఘోషనీ
మనమాటలు మననిశ్చయ
మును వారికిఁ జెప్పిరమ్మ ♦ పో మద్దని పోయె. 145

❖❖❖ సాత్యకి హంసడిభకుల చెంతకుఁబోయె. ❖❖❖

ప. అంతఁ గొలువువా కెల్లదు జయబహురావణులు లెనగఁ జయశము
నదనంబులకుం జనిరి. సాత్యకియు భనుష్ట్యానామీగుభక్త యుత్తమ
హయం బధిరోహించి జనార్దనుం గూడి నాల్గుబాగాలువ కేగి నన
రాక యతనిచే హంసడిభకుల కెఱిగించి వా రున్న మహాబాహుకుం
జని యథోచిత సత్కారపూర్వకంబుగ వ్యవహరించునై నంత
హంసాడు సాత్యకిం జూచి,
146

మ. విని యున్నాడను నీపరాక్రమము నీవిద్యావివేకంబు మున్,
గనుఁగొన్నాడను నేడు సంతసము, సౌఖ్యంబే? సుఖోపేతులే
మనవా రందఱు మాధవాదు, లని సంతభావించి ప్రశ్నించి, మ
న్నెనకున్ మెచ్చినయట్లతండు సుఖ మున్నా రెల్ల రచో ననన్.

న. హంసుండు జనార్దనుం గాంచి, 148

క. కనుఁగొన్నావా? యదుపతి
సనుమానము లేక నిన్ను సంపినమాటల్
వినిపించినాన? యతడే
మనియెను నచియింపు మనుడు నతఁ డిట్లనియెన్. 149

జనార్దనుండు హంసుని మందలించుట.

క. కనుఁగొంటి సంబుదశ్వా
ముని బీతాంబరు బ్రసన్నముఖుఁ బద్మాక్షున్
మునియదువరపరివృతకాం
చనస్తీరనిష్ఠు శంఖుఁ జక్రిన్ శార్ఙ్గిన్. 150

క. కనుఁగొంటి నందిమాగధ
వినుతుని సామంతరాజు విసతాంఘ్రిని స
జ్జనులం గావఁగ దుష్టుల
నణఁపఁగ నవతార మెత్తి నట్టిపరాత్మున్ 151

క. కనుఁగొంటి జగత్కారణుఁ
గనుఁగొంటి జగన్నివాసుఁగనుఁగొంటిని నా
కనువిందుగఁ బరతత్త్వముఁ
గనుఁగొంటిని భక్తలోకకల్పద్రుమమున్. 152

క. వినిపించితి నీమాటలు

విని జగతీనాయకుండుశ్రవితగ నవ్వెన్

విని నవ్వె సభాజన మె

ల్లను గడు పుబ్బంగ నేనుశ్రవణపడంగన్.

153

ఉ. ఏ మనువాడ? హంసునికీర నెందుకుఁ బుట్టెన్ యిట్టిబుద్ధి? య

య్యో! మతి పోయెఁగాని, యిడు శముప్పు కరం బని యెట్లు చెప్పినా

నో మురవైరితోడ? ననిశయుమ్మలికమ్మన వంచుకొన్న మో

మే మతి యొస్తలే దడుగుశ్రమి మహితాత్ముఁడు చూచె నాగతిన్.

చ. పొరపడి నోరుజాతితివిరపో! యిపు డైనను దప్పు దిద్దుకోఁ

దరుణము దాటలేదు, మునిశ్రత్తల్లజుఁ డొందినబాధ తీర్ప నం

దరయుమురారి కీపలుకు శ్రలగ్గిని జల్లినగుగ్గిలంబు నాఁ

జరచర మంట దెచ్చె నది శసర్వము సాత్యకి తెల్పు నీపయిన్. 155

❖ హంసుండు జనార్దనుని దూషించుట ❖

చ. అన విని కన్ను లెఱ్ఱపడ శహంసుఁ డిదేమిర బ్రాహ్మణబ్రువా!

ననుఁ జెడనాడి శత్రువుగుణంబులు మెచ్చెదె? యెంతసాహసం

బున కొడిగట్టినావు? మతిర పోయెనె నందకుమారు దొంగడా

బును గని? వానిమాయఁ బడిరపోయితె? చీ కనరాకు నా కింకన్.

చ. సురుచిరభూషణంబులును శసాం పగుబట్టలు దాల్చి గద్దెకున్

సరిపడఁ బోతవిగ్రహముశ్రవాడ్పునఁ జక్కఁగఁ గూరుచుండి, కా

తరు లగురాజులున్ నయసుశ్రదాఁటినవీరులుఁ బాట్టకూటిదా

సరులు నుతింపఁ ద్రుల్లిపడతజారుండు దేవుఁడె నీకు దుర్మతి. 157

చ. సమయము కార్యము నృతచిశత్రుని మోసపువేషభాషలన్

భ్రమపడి నన్ను దూఱి రిపురాజు నుతింతువె? తిన్నయింటివా

సములు గణించుని న్నిపుడు చంపినఁ బాపము లేదు గాని స

ఖ్యము తలపోసి కిన్క దిగఁనాడితి నిన్విడనాడితిం గృపన్. 158

చ. హితుడవె మార్పురోహితుడవే సచివుండవె? రాజభక్తిని
శ్చితమతి వేనిమమ్ము నిరసితె యరాతిని జూచి? యాహవ
క్షీతి మముఁ జూచి యాదవుడుఁ గీదవుఁ డేమయిపోవునో! భవ
న్నతులకుఁ బాత్ర మెవ్వఁ డగునో! కనుఁగొందువుగాక పొ మ్మిఁగన్.

గీ. అనుచు దూషించి, యంత సాత్యకిని జూచి

యేమి వచ్చితి విచ్చటి? కేసు చెప్పి

పంపు నీయన్న నిన్ను నాపాలి కిప్పుడు?

తెచ్చునే యుప్పు కప్పంబు మెచ్చు గాఁగ?

160

వ. అనుడు సాత్యకి కోపవేగభీకరస్వరుండై నూయన్నగారు నీకుంజెచ్చు
మన్నయనివార్యం బైనయమోఘవచనం బాలకింపు మని యిట్లు
నియె.

161

హంస సాత్యకుల సక్రొధ సంభాషణము

క. “కర మిచ్చెద మీయిరువురి

కరములు పొలికలన నాదు ఖడ్గంబునకున్,

కర మిచ్చెద మీశీరములు

శరచ్చ ముకురియు నాదు శార్దూలంబునకున్.

162

క. కరదానవ్రతకల్పము

కరసంగ్రహలక్షణంబు కరఫలవిధియుం

గల మనుమోదించిననా

కరసర్వస్వంబు నీవే కై కొందు వనిన్.”

163

వ. అని పల్కిరని చెప్పి యనంతరంబ.

164

ఉ. క్రందును మీఁదు గానక హరిం గర మి మ్మని దాని కుప్పు తె
మ్మిందు? నీదునాల్క మొదలంటఁగఁ గోసిననందకంబు ని
మ్మిందువు గాక యుప్పు! పలువా! చెలకేఁగుచు వేగ మీ రనిన్
మందుటకే శివుం డిడె వరం బది సిద్ధము నేట రేపటన్. 165

ఉ. ఎంతటిదైర్యసాహసము ♦ తెలుసుకొందాంభో? యోహో! నీ
యంతరమేమి? సర్వ కన్ధా ♦ సూక్ష్మమహానుభావినో భావించుచున్న
త్యాంతకుఁ డైనచక్కధను ♦ నంతర మేమి? చరణులు బాగుగి శ్రు
ల్లింతలుపడ్డవారియచ ♦ తేమిథిన్ నోలనోని చూడుచూ! 166

గీ. ఉప్పు తెమ్మన్నయంతనే ♦ మొలుగులేదు,
ఇల్లలికినంతనే పండు ♦ గొట్టు లగును?
అయిన మీమాట కడ్డమా? ♦ హాకి మూస
లుప్పుతో మిమ్ముగ గప్పితిగి ♦ మన్ననాచు. 167

గీ. హంసడింభకమూర్ఖ బా ♦ శాఖి పేక
సచుచుమం దుప్పు సేసలు ♦ చల్లగా
వేచియున్నారు యదుభోజ ♦ వృష్టి నగులు
హరిసహాయులు పారివే ♦ ల్లాలకింపు. 168

సీ. వీనులారగ మును ♦ విన్నావు బలరాము
గన్నారగగా నన్ను ♦ గా నున్నావు,
నుతి కెక్కి రెఱుంగవే ♦ కృతచర్మ న శత్రుఁడు
బ్రథమ పక్షి లుండు నో ♦ స్కలమునలను?
ఎఱుంగనివా రుందు ♦ గే తారణాభ్యుని
సారంగు శస్త్రాస్త్ర ♦ చతురచతుర?
సంగ్రామరంగదు ♦ స్పహలు తై నవిష్కృతుండు
నుద్ధవుండును సుహృ ♦ స్థిరము కను!

గీ. ఎందఱని చెప్పనేర్తుగ ♦ న్నొందుగాక
భండనం బెల్లి లేక యెల్లుండి, పోరి
కలను మధురాప్రయాగపు ♦ స్కరములగు
నెద్ది యైనను మీయిష్ట ♦ మెన్నకొనుండు. 169

గీ. లేక గోవధనుల పై న ♦ చూకు హితమె,
 ఏది మీ కిష్ట మెఱిగింపుఁ♦డీ! బితానఁ
 గొణవిఁ దలగోఁకొన్న మూ♦ళ్లులు వినండి
 కిష్ట మర్పింతు మచ్చటఁ ♦ గదలి రండి 170

వ. అనుచు నసహనముతో ధీక్కరించినవై నేయుపలుకులు కర్ణశూలం
 బులు మనశ్శల్కలంబులు నై వేధించినంత నయ్యన్నదమ్ము లిద్వరు
 పట్టరానికోపంబున నొక్కమాటు మందిరంబు మాటుమోఁగ
 హుంకరించి. 171

ఉ. దూశవు గానఁ బ్రాణములతోఁ గనిపించెడుగాని యింతకున్
 భీతియు నీతియుం దొఱిగి ♦ వ్రేలిననాలుక కోసి నొట్టిపై
 నాతలు పట్టుకొందుమె? య♦భాజన సాత్యకి! పొమ్ము పొమ్ము నీ
 పోతర మాడలో నణఁగుఁ♦బోరికి రమ్మనుకట్టిగొల్లనిన్. 172

ఉ. యాడవుఁ డేమి? మాకు ♦ నెదురాడుట యేమి? హరప్రసాదనం
 పాదత ఘోరశస్త్రములు♦మాప్రమథాధిపమైత్రి గాంచి యై
 నా దరిసింపరాఁడె కద♦నంబునఁ గప్పము? నీవు పొమ్ము, రే
 నే దుగ మంచుఁ బుష్కరము ♦ నెన్నితి మంచును జెప్పు వానికిన్.

చ. కరము నొసంగ కందు బ్రతు♦కంగలఁడే యెవఁడేని? సర్వభూ
 వరమకుటప్రభారుచిర♦పాదసరోజులు సార్వభౌము లీ
 శ్వరవరలక్ష్మశస్త్రచర♦సాధితదిగ్జయరాజసూయు ల
 న్గుతునకిట్టి పాంసడిభ♦కుల్ గనువా రని చెప్పు వానికిన్, 174

చ. హరికి సహాయు లన్న సరు♦కంతయు వాచవి కై నఁ జాలునే
 సురపతిఁ గేరుపంచశత♦శూరులు సూరెలఁ దీరుమాకు? సం
 గ్రహమున నెంద ణాపనుల♦కాపరిఁ గాచినఁ ద్రొక్కి-పట్టి కం
 భర మిది పుచ్చుకొను మిది ♦ తప్పక ముందుగఁ జెప్పువానికిన్.

గీ. అనుడు సాత్యకి లేచి దుఃరాత్ములార!
బ్రతికి పోతిరి దూతనై వచ్చియుంటఁ,
గానిచో మీర లీగతిఁ గాఁతు లఱవ
నింతసే పూరకుండునే యీకటారి?

176

చ. అదియును గాక మీమరణ మాజగదీశ్వరుఁ డంబుజాక్షుఁ డా
యదుకులభూషణుండు దితిజాంతకుఁ డైనమురారిచేతను
న్నది, యది గాన నాశరమునన్ మృతి తప్పెను మీకు నేటికిన్
బ్రదుకుడు, రేపు శ్రీహరిశరంబులఁ జిత్తురు గాక, యేగెదన్.

క. అన హంసడింభకులు చ
య్యన మీఁదికి వచ్చి దూతవగుటం బ్రాణం
బునఁ దప్పితి వీనాఁటికిఁ
దునియదె నీనాల్క రేపు తొలఁగుము పాపీ!

178

ప. అనుచు వారు మాటకు మాట బదులాడి కడుపుమంట దీర్చుకొని
నంత, సాత్యకి నవ్వుచు నోరీదురహంకారులార! రేపు జీవంబుతో నే
నుండునో మీ రుండురో పుష్కరతీరం బెఱుంగును లెండు రండి
రండి యనుచీవలికి వచ్చి తనహయం బెక్కి వాయువేగంబున నిజ
పురంబున కరుదెంచి జరిగిన దంతయు జనార్దనునకు విన్నవించె.
అతండు నాక్షణంబ బలాధ్యక్షుల రావించి “రేపు పుష్కర స్తీరం
బున మనకు హంసడింభకులతో మహాసంగ్రామంబగు నందుకుం దగిన
సకలసంభారంబులతో వివిధసన్నాహంబులతో సిద్ధముకం డని
యానతిచ్చె నంత నానాఁటివేకువజామున.

179

— యాదవుల పుష్కర పర్యాణము —

చ. అరడములన్ గజంబుల హయంబుల నెక్కిపదాతికోటి ముం
దరుగ, బలాధినాథులు సహాయులుగాఁ దురగాధిరూఢులై
గురుతరస్వస్థైర్యములకున్ నలుప్రక్కల వృష్టిభోజభూ
వరయదువీరపుంగవుల బారులుతీరినతేరు లేగుడున్.

180

చ. పరమితి లేనివీరభటఁవారము ప్రక్కల వెన్న ఘోరని
 ర్భరతరభేరిభాంకృతు లఁరాతులగుండెలు ప్రేలునట్లు
 సత్వరగతి వచ్చుచుండ, యదుఁవల్లభుఁ డాహవశారవేషభా
 స్వరుఁ డయి యాయుధంబులు బుజంబులఁ గ్రాలఁగ వేడ్క
 మీఱఁగన్. 181

గీ. సూతమాగధవందిసంస్తుతు లెసంగ
 బ్రాహ్మణులమంత్రపాఠంబుఁపరిధవిల్లి
 దారుకుఁడు పూనికి నడుపురఁధంబు నెక్కి
 చనుచుఁ బూరించె వడిఁ బాంచఁజన్య మపుడు. 182

ఉ. ఆనినదంబు కొండగుహఁలంటి గుఱెల్లన మాఱుమ్రోఁగుచున్
 గానలు నేలఁ గూలిననినాదముతోఁ జని ఘూర్జితాంబుధి
 స్వాసముతో దిశాప్రతిరఁవంబులతోఁ జెలఁచేగి పట్టుట
 ధ్వాసతరంగరూపమునఁ దాఁ జద లంతట నిండె నెవ్వడిన్. 183

వ. ఇవ్విధంబున సమధికచతురంగబలంబులతో వాసుదేవుండు పుష్కర
 సర స్తీరంబు చేరి యందలిస్కంధావారంబుచెంత నరదంబు డిగ్గి వీర
 సామంతదండనాధులు విడిసినపటకుటీరంబు లరయుచుం జనినరోవరం
 బున నుపస్పర్శ మాచరించి యతివర్యులకు నమస్కరించి వచ్చి బల
 నాధనమేతులై బలభద్రసాత్యకులు పన్ను మోహరంబులు నిరీక్షించు
 చుండె నయ్యవసరంబున. 184

హంస డిభకుల యుద్ధసన్నాహము

సీ. సితచందనాక్షతాంఛితకూర్పభాగులు
 భస్మపుండ్రోజ్జ్వలస్థానలతలులు
 స్ఫటికలింగవిభాస్రవక్షుఃకవాటులు
 తపనీయఘటిత చురద్రాక్షనరులు

ధగధగాయితతనుత్రాణశిరస్త్రాణ
 గోధాంగుళిత్రాణశగుస్తతనులు
 బహువిధశస్త్రాస్త్రభరితరథాయాధు
 లక్షీణతూణచారసాసిఫరులు,

గీ. అగుచుఁ బ్రమథులజంట ముంఠదరుగుచుండఁ
 బటహాభేరీరవంబు దిశక్తము లంటి
 చన, దశాక్షాహిణీసైన్యసహితు లగుచు
 బయలువెడలిరి హంసడింభకులువేడ్కు.

185

సీ. రాక్షసేశ్వరుఁడు సంక్రమధీరుఁడు ప్రాణ
 సఖుఁడు హిడింబుండు శబయము కోరి
 తనతోడ నెనుబదిరయెనిమిదివేలర
 క్కనులతోఁ బోకిరి గగదలి రాఁగ,
 ఆది నింద్రుని గెల్చినట్టిశూరుండును
 యాదవతతి నొంచినట్టిఘనుఁడు
 హంసడింభకుల కశత్యంతప్రియుండు బా
 నవనాథుఁడు విచక్రగ్రనానుకుండు

గీ. యాదవులమీఁదిపగ దీర్చుకోఁగదలంచి
 లక్షలకొలందిదైత్యబలంబుతోడ
 బహువిధాహవసాధనసహితుఁ డగుచుఁ
 బటుతరస్యందనం బెక్కి శబయలుదేతె.

186

గీ. హంసడింభకులవార్తకుశనాస్తమిత్ర
 బంధుజన మెల్ల తోడుగారవచ్చెఁ గాని
 నిర్నిమిత్తవిరోధంబు శనిద్య మనుచు
 సాగి రాఁడయ్యె నాజరాశనంధుఁ డొక్కఁడు.

187

ఉ. అగతిః గూడినట్టిచతురంగబలంబులు భూమి యీనిన
 ఘోరమనట్టియొత్తడికిరనేర్లు తటాకము లింకె, వృక్షముల్
 పోగులుపోగులై పడియెరలోయలు మెట్టలు మట్ట మయ్యెఁ ద
 ద్వేగవిహితఘాతవినుననీధిని బర్వే విచిత్రరూపమై. 188

గీ. కడునడిం బొంగి పారలెడుకడలిమాడ్కి
 లయనమయచండవేగానిరలంబుపోల్కి
 వారిచతురంగ సేనాప్రవాహ మింత
 లోనఁ బుష్కరతీరంబు రగానవచ్చె. 189

గీ. పుష్కరం బెన్నుకొనె యుద్ధభూమి గాఁగ
 హంసుఁ డది యొక్కటే వానిరయర్హ గుణము,
 ధరణీఁ గలయెల్లపుణ్యతీర్థంబులందు
 ముందుగాఁ జెప్పఁడగినొకపుష్కరంబె. 190

గీ. పుండరీకాక్షుండును మణిరపుష్కరంబు
 పాప మణఁగించు దర్శనస్సర్వసముల
 సట్టియుభయంబు నొక్కమాత్రజుయునట్టి
 భాగ్యము లభించె నిరువాఁగురవారి కెల్ల. 191

— యదుపీఠ హంసశిథకుల ఘోరసంగ్రామము —

న. అట్లు వచ్చినపై స్వత్రయంబు సర్వంబును బుష్కరతీరకదనరంగంబు
 చేరినంత నుభయపక్షంబుల భేరికాహళపణవర్షుర్ధరడిండిమాది
 నాచ్యంబులు కడు మ్రోఁగుటయు రెండుబలంబులు దలపడియె
 నప్పుడు రధికులు రధికులం గదిసి యు నాశ్వికు లాశ్వికులం
 గూడియుఁ బదాతులు పదాతులం గలిసియు నతిఘోరంబుగ సమ
 యుద్ధంబు జరుపుచుండ, రాక్షసబలం బతివేలంబుగ యదుబలం
 బుపైఁ బడుటయువృష్టిభోజవీరు లాగుంపును ముట్టడించి నిశతశర

పరంపరల వారిని గాలునేతులు ఖండించియుఁ గంతంబులు తెగనటి
 కియు నురంబులు చీల్చియుఁ బాలికలను రక్తినుయఁ బగునట్లు చించి
 చెండాడుడు. హతశేషం బగునిశాచరగణంబునఁ గొంతఁబలు కాంది
 శీకులై కాలికిబుద్ధి చెప్పిరి. కొందఱు నిపాసాస్థితులై భుష్క-రంబు
 చొచ్చిరి. కొందఱు నేల కాగిలించుకొని నడియుండి రట్టియెడ
 హంసడిభకులు చెటియొక్కవక్కనుండి యోహా! ఓడకుఁ జొడ
 కుండు మే మున్న వార ముచుచు, నేడియాదవనోపాలుఁ డెక్కడ
 నున్నాడనుచు, సమరాంగణమధ్యంబున కేఱెంచుచున్నంత; వానికి
 ముందై విచక్రం డతిరయంబునఁ జక్రపాణి నెనుంగ్క. నె, బలభద్రుండు
 హంసు నెదిరించె, సాశ్వతి డిభకు నడ్డగించె, హిడింబు నుగ్రసేన
 వసుదేవు లెదుర్కొనిరి, శక్తి-నరూదవాదివీరులు పరచడాతిమర్ద
 నంబున సంసక్తం బయ్యె, సంతఁ గర్మసాక్షి గగనశలచుభ్యగతుం
 డగుటయు.

192

నీ. చక్రాయుధుండు విరచక్రమి డెట్టిది

మూడుశరంబులకముండు సంతఁడు

వాడిముల్కిని హరిశవతుండు గొట్టి గ

రథస్థలోకము లాడెన్ గ్రక్కినట్లు

నెత్తురు గ్రక్కింగ, శుభ్రక్షణ గృహుండు

క్రథుండై సిడమునుగొల్పిములను

సారథిఁ గూల్చి సకపీయండు పిలిచేడు

బొప్పి కట్టంగ నొసల్కఁబుడికలు

గీ. తల్లడం బండ గదఁ గొట్టిర యల్లనాల్చి

బండరా యెత్తి వేయంగఁబరకబొడ్డు

డందుకొని చానిఁ ద్రిప్పి యశ్చమ్యసూర గొట్టి

వాడు మూర్ఖులై బ్రాణమిల్ల ననినట్లు.

193

స. అంతః గొంతనేపటికి వాడు తెలివి వడసి లేచి కోపావేశంబున
ఘోరం బగుపరిఘం గొని యోరీ! యింతమాత్రంబున కెగిరిపడకు
మని యదలించి. 194

మ. తొలి దేవాసురసంగరంబునెడ నాశ్రతోఁ బోరఁగా వచ్చినా
బలముం గన్గొని భీతి చెందితివిగాశవా? వాడనే నేను, నా
దళితేంద్రామరబాహుదర్పము నదేర్పడై త్యారివా నీవు? నేఁ
డిలఁ గృష్ణారిని నేను గాచుకొనుమీశ్వరీయాదెబ్బ గోపాలకా? 195

క. అని పరిఘ విసరఁగాఁ గ
త్తిని దానిం దునియ నఱకి శ్రదితిజాధమ! పొం
గణఁగినదా? యని, చెట్టుం
గొని వేయఁగ దానిఁ జెడిచి శ్రకూలిచి పిదపన్. 196

చ. హరి యపు డుగ్రబాణ మనశలాస్త్రముతో జితచేసి యేయ న
ద్దురితుని బూదిచేసి యదిశ్రతోడన తూణముఁ జేరె సంతఁ గా
తగు లయి దైత్యు లెల్లరు యశ్థాయధలై పరుగెత్తి యబ్ధిఁ జొ
చ్చిరి మఱి చచ్చిరో బ్రతుకు శజీవుండ! యం చట నుండిపోయిరో!

క. అక్కడ హంసుఁడు హలధరుఁ
డెక్కువతక్కువలు లేక శ్రయెక్కటిపోరన్
నెక్కొని తుద కరదంబులు
ముక్కలుగా నేల కుఱికి శ్రముంచినకిన్కన్. 198

వ. గదాయుద్ధంబునకుఁ గడంగి కుడియెడమప్పక్కలకు మాఱుచుఁ
గుర్చుండియు నిలచియు వంగియు మోఁకట్లియు నొఱిగియు
మొక్కులింగి యిట్టిగదాసంగ్రామంబు గన్నది గా దని యిందలి
పారు సంసరివారు నచ్చెరువడుచుండ నొకరి నొకరు వధింపఁ గోరి
యొక్కరి కొక్కరు తీసిపోక యలసియు సొలసియుఁ బట్టువిడువ
కట్టులె యతిఘోరంబుగఁ బోరుచుండి రాసమయంబున. 197

క. కసి మనఁగుపూన్ని సాత్యకి

కసి దీరఁగ వాడి మొసలకఱకమ్ములు మే

నసియాడఁ గొట్టి డింభకు

నొసటన్ నిశితాంబకంబు శనోవ్వఁగ నాటన్.

200

గీ. అతఁడు శై నేయరథముపై శక్తమవేల

శరము లేయంగ జడివాస శకురినినట్లు

సాత్యకియు వాని నమమనశ్చక్కఁబెట్టి

డింభకునిచేతివిల్లు ముగ్ధప్రేక్షిని ద్రుంచె.

201

గీ. వాఁడు వేటొక్కవి ల్లంగిరవాడిముల్గి

మోమున న్నాటఁ బూచినశమోమగల్లు

లమరి సాత్యకి కినిసి వాఁడందుకొనుట

తడవుగా నూటపదివింశతి తుడిచిపెట్టి.

202

ఉ. నిక్కము విల్లు చేతఁగొను నేర్పున డింభక ! నాటి నేను నీ

కెక్కడి నేని యంచు హసి యిరువఁగ ఖడ్గము బూని యూతఁడే

సెక్కినపూన్నిఁ దేరు డిగ నీపము గల్గిని బట్టువాఁడునీ

జక్కఁగఁ జూపెదే యనుచు సాత్యకియును దిగె నేను క్షత్రిగో.

వ. అంత వారిరువురు సౌభద్రదౌశ్యానని పగులసామంత్యులం బోలి

ఖడ్గవిద్యాప్రావీణ్యంబు మెఱయ భ్రాంత ముద్రాఘోష మావిధము

ప్రవిధము బహునిస్సృత మాకారము పికారము భిన్నము నిర్భ

ర్యాద మమామషము సఙ్గోచము గులచితము నవ్యజానువు విజా

ను నాహికము చిత్రకము క్షిప్తము కనుభము లంజనము ధృత

ము సర్వబాహువు వినిర్బాహువు సవ్యేతర ముత్తరము త్రిబాహు

వు తుంగబాహువు సవ్యోన్నత ముదాసి సృష్టతఃప్రథితము యాధి

కము ప్రథిత మనుముష్పరికంప్రకారంబులఁ బరిక్రమించి పరాక్ర

మించి పరిస్పృహ ప్రహరణపరాయణులై యన్యోన్యజగీషాయస్త
చిత్తులై యిహం బెఱుంగక యిహమో పరమో యదే తేల్చవలె
సన్నంశద్భృచీక్షతోఁ బోరుచుండ గగనతలంబున దేవగంధర్వులు
గుంపులుకూడి యాదద్వంద్వయుద్ధం బొలోకించుచు గెలుపోడులు
నిశ్చయింపజేసె యకారా! యీఖడ్గయుద్ధం బప్రతిమానంబు. వీరిలో
నొకఁడు దోణునిశిష్యుఁడు వేటొకఁడు పినాకిశిష్యుఁడు. వీరిశౌర్య
చాతుర్యంబు లెన్నవచ్చునే? వాసుదేవార్జునసాత్యకులు మువ్వరును
శస్త్రోస్త్రతోవిదుల్గు సంగ్రామదుర్జయులు, మహేశ్వరకార్తికేయ
దీంభకులు మువ్వరు మహారథు లాహవదుర్దాంతులు, మొత్తమా
చ్చరు సనదృశబలపరాక్రములు. ఇంక వీరి తారతమ్యం బేర్పఱుప
నెనదితని మంచుఁ బ్రశంసించుచుండి రట్టియెడ.

204

క. వసుదేవుఁ డుగ్రసేనుఁడు

ముసలితనం బనక ముసకు ♦ మునగాల్లెర్రా

క్షుననాయకుపై సాయక

విసరము గురిపింప, లక్ష్య ♦ పెట్టకవారిన్.

205

ఉ. కత్తి ఖణేల్ ఖణే. ల నెడి ♦ కాయమువాఁడు హిడింబుఁ డుద్ధతిన్

మత్తగింబు తూర్పు తిను ♦ మాడ్కిని వృష్టిబలంబువారి ను

స్వేష్టగ మెక్క-చుండఁ గని ♦ వృద్ధమహీపతు లాత్మతూణముల్

నల్లలు గాఁగఁ దత్తులుశరీరము ముంచిరి బాణధారలన్.

206

ప. అన్యుడు వాఁ డాసాయకంబు లెల్ల దిగమింగి వారివైపు నవ్వుచు

నచ్చియోరీ! బడుగులమేనికండ యొకపంటిక్రింది కై నఁ జాల దని

యింతదనుక మిమ్ము భక్షింపకుండుట నాతప్పు గాని యిది మీ

శుష్పగాఁ దనుచు వారి నరదంబులనుండి క్రిందికి దిగలాగి విండ్లువిటిచి.

గీ. కాగి చల్లారిపట్టిదుఃస్థంబులట్లు
 లాస దీరంగ మీనెత్తురానువాడ
 ననుచుఁ దెఱవంగ నోరువాఁ రాక్షసుఁడీ
 పరుగులెత్తిరి తమవెంటఁ దొంగ వాడు. 208

చ. అది గని యచ్చుతాగ్రజుఁడుఁ బొసఁగి కచ్చుకుఁ బూర్చి నచ్చి, నీ
 మద మణిఁగింతు రన్ను ననుఁ మార్కొను వెంటను పొడింబుఁ
 బిల్వి, వాఁ

డది విని మోము త్రిప్పి వివృతాననుఁజ్చి బలభద్రుఁ డేదో యా
 మ్మదరంగ గ్రుద్దె, బాహులుఁ మారంగ నాశఁడు గ్రుద్దె నెంబడిన్.
 క. అడిగెడి దే మిఁక వారల

పిడిగ్రుద్దులు చెంపపెట్లుఁ పిడికిటిపొట్లున్
 మడమలతాపులు తన్నులు
 నొడుపులు మోకారిపోట్లుఁ హో రస మ్రోగన్. 210

ఉ. ఎందును దీసిపోక యటుఁలిద్దఱు పోరుచునుండ నప్పిరి
 బొంది హిడింబుఁ దేవుచెడిఁ బోరిగిలం బడ రాముఁ డాఖలున్
 నందిట, బట్టి యెత్తి పదిసారు లెగాదిగ నూచి చానరా
 పంద!యటంచుఁ గ్రోసుపముఁ పట్టునఁ గూల గిరాఁటునేసివన్. 211

ఆ. చచ్చినట్లు వాడుఁ చాలసే పట్టుండి
 యంతఁ దెలిసి లేచిఁచెంత నున్న
 మడుగునీరు త్రాగి యడుగులు తడఁబడఁ
 దప్పిపోయె నడవిదారి పట్టి. 212

ఆ. అంతనాహిడింబుఁ హతశేషపరిచరు
 లందు నొక్కఁ డేనిరమందు కైసఁ
 గానరాక భీతిఁ గగన్నదిక్కై మాయ
 మైరి వేవెలుంగు శనస్తమించె. 213

.. కలనిలోవారు సరిగి నొక్కరికి నొక్కరు
కనబడినసంబంధములను బ్రేక్షింపట్లు వేగ
సలముకొనుచుండ గ్రుడ్డివై న్నెలయు వచ్చె
గాని యూహియున్ధంబుకట్టిపెట్టి. 214

గీ. అశరంగంబు గోవర్ధనాద్రితటము
ప్రాద్దురూపింపున లే సందురూప పానగం
సనుచు నిద్రియ మొసరించి శహరి తెలుపగ
హంసడింభకు తొంగాకరయనుచునపుడు. 215

గీ. చచ్చినాడు విచక్షణండు శచచ్చినట్లు
జూడినాడు హిడింగారాతనుడు, వారి
కాల్పులంబు హతంబు నిశ్గతము సయ్యె,
సనుచు వినియును హరువర శమాశ్మం దలంచి. 216

చ. అది మన కెంతయుం దగిలెనూహనరంగ మటంచు సేనకుం
గదలంగ నానతిచ్చి యునకాంతులం బోలెడికాగడాలు త్రో
వ చెలువం గొండ కేగిరి శ్రవణున, లే యట నిల్చి సేనతో
యదుకులనర్థనుం జరిగెనగ్గిరికిన్ రవితోచువేళకున్. 217

— గోవర్ధనాద్రిపై చండవనాటియుద్ధము —

వ. అంత సప్సర్వతంబును స్తరసార్వభౌమస యమునానదిచెంత నుభయ
బలంబులు పూర్వహంబులం దీరుటయు. 218

ఉ. భేదలు మ్రోగె, హేమలును శబ్దంహితముల్ చెలరేగె, వీరవి
స్ఫూర్ణము తోరేచె, శక్తిములనందడి యేచెను, హంసడింభకుల్
తేనుల సిద్ధ మైరి, వసుధ దేవుడు ముందుగఁ బెద్దపిన్న లా
శూరులు వారి మార్గమున శ్రమాచుచునుండిరి రామకేశవుల్. 219

సీ. వసుదేవుఁ డేసె శఙ్ఖబద్ధిబాణములు హంస
 డిభకులమీఁద గ్రశడించెడిను
 సారణుం డిరునది శసాత్యకి యలువది
 మూఁడుగ్రనేనుండు శమూఁడుపనులు
 ప్రద్యుమ్నసాంబులు శసదియాన్లు పదియొళ్లు
 విరటుండు కంకుండు శనిరువదేసి
 ఎనుబది పృథుండు శనేయంగ పశువర్ష
 సితసాయకంబు, లశచ్ఛెరువు గాంగ

గీ. ఆసహోదరు లాయమ్మశలవనిఁ గూల్చి
 క్రూరబాణంబులు పదేనిశూన్చియొక్క-
 రొక్కరిని గొట్ట నెత్తురుగ్రక్కు-కొనుచు
 భయపడుచు వారు తొలఁగి రాకపట్టునందు. 220

ఉ. పాకము తప్పెఁగార్యమనిశపంకజనేత్రుండు హంసుఁడాడిఁ గాఁ
 దాఁకె హలాయుధుండు బలశదర్పితు డింభకు, వానయ్య మా
 నాకమువారు తొంటిసురశ నాయకతారకద్రాణంబు తీ
 రై కనుపట్టె నంచుఁ గొనిశయాడుచు నుండిఁ పుష్పకంబులన్. 221

గీ. తమదుబాణాలు వీరికిఁ శదగిలినప్పు
 డటచి శంఖాలు పూరింపకహంసడిభకు,
 లాత్మశరములు వారిఁ దూఁకొడినపుడు
 సింహనాదం బొనర్చిరి సేరి శౌరి. 222

ఉ. ఆలము సాగుచో నటులుశహంసునిచూపము శ్రుతి వి నీతి వి
 ల్కేలను బూనఁగాఁ దునిమి శక్తిష్టుండు పట్టంగఁ గొండవన్యమున
 శూలము లార్చుచున్ బ్రమథశూరులు మీఁదకి నెచ్చి కంఠఁ జి
 న్నీలగ శౌరి తేరుటికి శాసనగ వారంగ వల నిచ్చున్. 223

. కేలు కేలును గాలును శ గాలు కలిపి
 పట్టి పైకెత్తి కొఱకంచుర పగిదిఁ ద్రిప్పి
 మెడికొండ మొగంబుగా వినర, వారు
 హాహారా! యంచు బంతులశ్రట్లంచు పడిరి. 224

. ఆపని గనుఁగొని పొంనుఁడు
 కోసారుణలోచనములఁగొఱకొఱ గనుచున్
 గోపాలకుఁడో నిట్లనె
 భూపతులును మిట సురలు శమునులున్ వినఁగన్. 225

— పంనుఁడు కృష్ణుని ధిక్కరించి యుద్ధముచేయుట. —

. ఏమోచిత్రము చేసితి
 వీరూయలు తుచ్చమహిమఁలీతంత్రంబుల్
 నొముందు కట్టిపట్టుము
 నీమనఁ మణఁగింపఁ గోరినే నున్నాడన్. 226

. మనుచునేఁగి లండఱునుమా కరియప్పన మిచ్చినారు మా
 సుకుఁడు రాజసూయమునుసల్పఁగఁ గోరుచు, నీ వొకండ వే
 మని యని యడ్డుపెట్టెదన్? చాణము తీ పగునేని యిచ్చి పో
 వెనుకను, నిన్వవేని యొకఁవ్రేటున కిచ్చెడునట్లు చేసెదన్. 227

. ఎఱుఁగునువా యమ ర్త్యతతికిశ్వరుఁ డీశ్వరుఁ డంచు? నల్లె న
 న్నెఱుఁగుము మ ర్త్యసంతతికినెల్లెడ నీశ్వరుఁ డంచు వింటివా?
 యామర బేక చెప్ప మిపుడైన మనంబునఁ జింతచేసి నా
 కఱకుమెఱుఁగుతూపులకుఁగంతము నిత్తువొ కప్ప మిత్తువో! 228

. లినును అగన్నాథుం డపహసించి యోరీ దురహంకార! నావల్లఁ
 గప్పము గొనఁ గోరుదేని నీబలంబు చూపికోమ్ము. నీవు బాధించిన
 యతులు నిన్ను శపించుచుఁ బుష్కరంబున నున్నవారు. నే

నుండఁగా నీవు నన్నాగ్రహములు తానించువాడెవఁ? నీచటి బ్రహ్మ
దేవులగు దుష్టుల ఖండించి లోకము రక్షింప నవతరించిన జగ
త్పాలకుడను నే నుండ నీవు భూతాన్నిధివా? నీవు నన్ను
గప్ప మడుగునంతటివాడవే? ఎంతమహాధీశ! నీవంటి నన్ను
బారియింప నున్నది చూడఁచుని నూలవాడే, నీవంటి నీవునున్నా.

క. ఆకర్ణపూర్ణ భన్వం

జై కర్మశనిశితబాణ శుభదానవ మనో

వైకుంఠనుమట గట్టిగ

సోకుచు నందర్బం లలావఃఖోభం చేర్చును.

230

వ. అంత నిముళ్ళటకోపానభిర్భజ్.

231

ఉ. శౌరియు నానకనో ననునిఁ జెప్పెను గావని నుండు పోలి

సారథిఁ జేసి సాత్యకినిఁ జూపెనుండు బ్రాహ్మణునితో

గురిచి, యోరి! నన్ను ముఁగింతులశాసము లింత శూన్యము

డారఁగఁ గాల్చివేయు నొఁమలదు బలముని లాగి నీ యుచునే.

ఆ. వారుణాస్త్ర మేసిఁవాడు దాని నెఱుఁగె,

నితడు పావనాస్త్ర మేసి నెఱుఁగె,

నతడు దానిఁ ద్రొక్కిఁజ్చి బ్రాహ్మణునితో,

యపుడు హరి వుపేక్షఁరాస్త్ర మేసి.

233

గీ. అతడు శౌర్యాస్త్రము దానిఁ జూపెను పరామృ

బ్రబలపై శాచగాంధర్వఁరావెను మూల,

బ్రాహ్మకౌబేరయామ్యానుఁరంబు లుపేక్ష

సరి ప్రయోగించి పోరింపె మునుగాఁగ.

234

వ. అంత బద్ధమత్సరంబు.

235

చ. ప్రకటవిరోధినాశకముః॥బ్రహ్మశిరోఽస్త్రము నెత్తి యేయ నం
దకధరుఁ, డట్టియ స్త్రమున॥దాని నణంచెను హంసుఁ, డాతఁడం.
దుకు వెఱుంగంది నశ్యమతి॥తో యమునాజల మాచమించి న
చ్చి కడఁగి నైష్ఠనాస్త్రమున॥జేర్చినయమ్మున హంసునేసినన్ 236

— హంసుడు పాటిపోయి యమునలో నణఁగారుట. —

చ. దిటిజులఁ గూర్చి తొల్లి యది॥తిప్రజకున్ జయ మిచ్చి విశ్వవం
దిత మయినట్టిదానివడి॥తేటి కనుంగొన లేక దానికిం
బ్రతి గనరాక బెగ్గిరి గ॥భాలునఁ గిందికి దూకి కాళియా
హి యెగినచోట వాడు పడి॥యెన్ యమునాతటిసీహదంబునన్. 237

చ. హరియును వానివెంటఁ బడి॥యందఱు సచ్చెరు వంది చూడ నీ
కోయును నప్పునంబు నిడె॥యంచు శిరంబును గాలఁ దన్ని వె
స్సెగెను, హంసుఁ డప్పుడ మృ॥తిం గనెనో యడు గంటి పన్నగే
శ్వసినకె డిక్కెనో యెఱుంగ॥జాల మెత్తెనను వాడు లేఁ డిలన్.

గీ. హంసుఁ డట్టులు మడుగులో॥నణఁగి పోవఁ
“పచ్చె హంసుండు నైష్ఠవాస్త్రమున” కన్న
మాట కనతాళములతో॥డమాటుమోఁగె
భగిని నివి నొక్కతీరున॥భూతలేంద్రీ! 239

వ. అది చెప్పి నైశంసాయనుండు. 240

చ. అవువన! హంసు నాగతిని॥జంపకయున్న జనార్దనుండు, నీ
మకునితాళ ధర్మజుఁడు ॥సల్పంగఁ జాలునె రాజసూయ? మ
య్యనువసుశె స్త్రసంపదయు॥నన్వరముల్ గల వానిముందు ని
ల్చునె మనరాజులోక? మది॥నూ! కత మాహరి వానిఁగూల్పంగన్.

వ. అనుచు నామోక్షయునకు హంసవధత స్త్వం బెఱిగించి మఱియు నిట్లు
చెప్పందొడంగె. 242

— డిభకుడు సోదరునికై విలపించును. యమునానీటిలో నున్నది. —

చ. కలను గలంగ బోను నీలతగం వనయన్న మమగతులొప్పలం
బాలిసినవార్త డింధకుడుత భూధర చూడలం నులొప్పలు గ్రం
గిలి యరదంబు డిగ్గి హర్షి కేళను నుటల బడంగ నన్న! నెను
దులం బడినా నటంచు మన కథూలంగం బట్టిడి చూపూనంబునన్.

గీ. దుమికి మడుంగెల్ల గలంచి లోతతునకు మునిగి
కాలునేతులం దడవి యెక్కడను గనక
తేలి యప్పటి కచటి కేక జేసియున్న
వాసుదేవుని గని కిస్క-శనకడనక.

244

క. ఒక గోపాలక! రణ

ధీరుని మాయన్నజూచితే? యని యచూ...

శౌరి యమునాహరణం

గోరి యచుగు మనియె వాడు కగొల్పున

245

అ. మరలం జొచ్చి మునిగి కనుకుంగెల్ల నల్లది

గలయం దిరిగి విసిగి కగొల్పు చే

నెత్తి బానుకొంచుకనేలపైలం బొట్టచు

నన్న యన్న! యంచుక నెవరె నెట్లు.

246

శా. అన్నా! ఒక్కనిం జేసి బోయితికి నన్నా! (చూచి నున్నాడు) నీ

నన్నం బాణము కాది నీకుం దగుటా? హా! యున్నానుం బట్టవే?

నన్నం బిల్వవే! రాజులుత్రులకు క్షేత్రము బట్టవే! యిది

నన్నాహంబును దండెజన్నమును మాకూ! నేనున్నానుం బట్టవే? 247

ఉ. ఆహుమెప్పు గాంచి నరక ముంబనగీరుచ నన్మకన్మ

ద్యాహనమర్మవేత్తవు కన్మపానకాన్మలు చీకడ గొన్నన

బాహుబలంబు నీకు నరకవచ్చెమనమ్మునిగొన్నలుంబు మ

రొహవశంబున న్మమగతుకొని నణలంగ సాహించివే? 248

వ. పరులను దిక్కులంబులను భస్మముచేయుదు నైసనేమి? సో
దరుడవు నీవు చూడవుగదా! నిను మ్రొంగిన రాజసూయమా
దరమునఁ దండ్రి చేయఁడుగదా! నిను జేరఁగ వచ్చునే
ధరిణితలంబు నేలను గదా! యని యస్త్రము సన్యసించితిన్. 249

ప. అయ్యో! అన్నా! తలఁచినకొలఁదిని గుండె బద్దలగుచున్నది. మన
యూలోచన మెంతయుఁ దల్లక్రిందైనదిగదా! యని తలనేలఁ జెట్టి
కొట్టుకొని పెద్దపెట్టున నేడ్చి యేడ్చి. 250

గీ. అక్కటా! యెంతయవమాన? శ మెక్కడైన
సమరశూరుండు రణములోఁ శజచ్చుఁ గాని
పాతిపోవునె? , చీ! యింత శబ్రతుకు బ్రతికి
యింక శత్రుని మొగము నేరన్లుచూతు? 251

వ. అని కరతలంబుల మొగంబు గప్పుకొని. 252

నీ. శంకరా! నీసేవక సంతరించిన దివ్య
శస్త్రాస్త్రవితతి నిశానూర మయ్యె,
పురమర్దనా! మాకుఁ శబోరిలోఁ దోడైన
భూతనాథులశక్తిపొల్ల యయ్యె,
ఈశ్వరా! నీకూర్మి శకేక తావల మైన
మాయన్న యేటిలో శమాయ మయ్యె,
రాజశేఖర! నీవరంబులు సమ్మన
రాజసూయంబు ప్రశభ్రష్ట మయ్యె,

గీ. శివశివా! ఉట్టినాలుగుశ్చేర్లు తెగియె
సన్నజూపింపు మిం నా శకనుచు లేచి
వ్రేలులం బట్టి నాలుకక పెరికికొంచు
మడుగులోఁ బడి ప్రాణంబు శ్రవిడిచె నంత.

వ. అట్లు హంసడిభకుల నణగించి పుండరికాక్షుండు భండిననంగంబునఁ
కరుదెంచి యఖిలబలంబులతో న్నాగరక్షణ చేసినచో నాదివీరుల కాన
తిచ్చి బాల్యంబున గోపబాలకులం గొడి ప్రేమించిన గోవర్ధనతటం
బులఁ గొంతనేపు విహరింపఁ గుఱుపాలంబు పొడమ బలభద్రసహ
యుండై యందరిగె నానచునుండును.

254

చ. అనఘులు రామకృష్ణులు విశహార మొనర్చుచుండినట్లు
నని విని నందుఁ డుల్ల మలరార యశోదాను గూడి పాయసం
బును బులగంబు పాలు దధిరపొంగలి పుల్లను వెన్న మీఁగడర్
గొని చనుదెంచి వారిగనకకోక్కిలు దీరగఁ మ్రొక్కి యిచ్చినన్.

❦ రామకృష్ణులు యశోదానందులఁ జూచుట. ❦

గీ. రామకృష్ణులు భక్తిశారవములలర
వందనము చేసి ప్రేమతోరవారు తెచ్చి
యిచ్చినపదార్థములు భుజియించి రంత
నచ్యుతుఁడు వారిఁ గన్గొనియడిగె నిట్లు.

257

సీ. వ్రేపల్లె చక్కఁగార్ వృద్ధి గాంచినదయ్య?
గోవికాజన మెల్లరకుశలమమ్మ
గోవుంబు లవి గాకర క్రొత్త వేర్పడెనయ్య?
పెరుగుగూసలసంఖ్య శరెగపమ్మ?
గోగ్రాసమునకుఁ దరక్కువ కల్గదు గదయ్య?
మెచ్చ ధేనువులు పాలించునమ్మ?
ఆలమందల కెల్ల శనారోగ్య మగునయ్య?
పసులకాపారుల గాఢపాడుడమ్మ?

గీ. పల్లెగొల్లలు నీవశ్రవర్తులయ్య
గొల్లతలు భక్తితో నీకుఁగూర్తురమ్మ?
పంట లన్నియు మెండుగాఢ బండునయ్య?
బీదసాదులఁ గృపఁ గనిరెట్టుడమ్మ?

258

క. అని యడుగ వారు నీదయ

ననుకూలము సుఖము భద్రమఖిలంబు జనా

ర్దన! నిన్ను సదా భక్తి

గనుగొనలే కుంటి మన్ననకప్తము వక్కన్.

259

వ. అనుడు నతం డలంతినవ్వు మొగంబునం దోచ దాని కేమిలెండు.

సద్గుణ సంపన్నుల కెందు నెట్టి లోపంబును గలుగఁజోదు.

నాయందు వాత్సల్య ముంచి యిందు శ్రమపడి వచ్చితిరి. కృతజ్ఞుండ

నింక సుఖంబుగ మీయింటికి వచ్చేయుఁ డని పలికి, యశోదంజూచి.

శా. అమ్మా! నీసుగుణంబులం దలంచి భగవ్యాత్ముల్ సదా సర్వసౌ

ఖ్యమ్ముల్ గాంతురు, నీకు మ్రొక్కు లిడులోకం బెల్లనాభక్త లో

కమ్మే నమ్ముము, నీదుశీలము జగత్కలాణ్యమూలంబు స

త్య మొత్తల్లి! నమస్కరించెదను వాత్సల్యం బెద నిల్పుమా! 261

వ. అని మాతాపితృభక్తి వారికిఁ బునఃపునఃప్రణామంబు లాచరించి

వీడ్కొలిపి బలదేవుం గూడి తిన్నగాఁ బుష్కరతీరంబున కేతెంచి

యందలి ముసీంద్రబృందంబునకు భక్తితాత్పర్యంబుల నతు లొనర్చి

నంత వారు పరమానంతభరితులై వారికుచితోపచారంబు లొనర్చి.

— ❧ — మనీంద్రులు కృష్ణుని స్తుతించుట. ❧ —

చ. అమరుల నొంచివట్టి దురితాత్ము విచక్రుని జంపి రెండులో

కములకు మే లొనర్చిన, వశకారణ మాశ్రమవాసు లైననం

యముల నలంచినట్టిఖలు శహంసుని డింభకుఁ గూల్చి తుర్యమా

శ్రమమును నిల్పి ధర్మమును శశాస్త్రము మమ్మును బ్రోచితీశ్వరా!

ఉ. కారణ మీవు కారణముశకారణ మీవు వివేకసార మో

జ్ఞానము నీవు వేదము మశఖంబును గర్తయు యోగముం దప

స్సారము నీవు నీమహిమశసర్వము నిచ్చెను గాదె? ధర్మని

స్తారక! నీకృపం బడసి శభన్యుల మైతిమి లోకరక్షకా!

264

వ. అని బహుప్రకారంబుల వినుతించి ప్రణామంబు లాచరించి సంత
హృషీకేశుండు మందస్మిత వికసిత నయనారవిందంబుల సందతి
నొక్కమాటు కలయం జూచి మమ్ము మఱవకుండు పోయినచ్చెద
మని పలికి సాగ్రజుండై నిజపురంబున కేగుతెంచి ధర్మపాలనంబు
ధరాపాలనంబు గావించుచు నానందించుచుండె నట్టి శ్రీకృష్ణపర
మాత్ముని దివ్యచరితంబు పఠించువారికి వినునారికిం గూడ సకలశ్రే
యోదాయకం బని పలికిన జనమేజయుండు.

265

క. భారతహరివంశకథా

పారాయణ మయ్యెఁ దృప్తిపడెఁ బ్రత మిఁక

గూరిమిఁ దీర్పుము పురనం

హరకథాశ్రవణవాంఛిత యని యడుగుటయున్.

266

—తిపుర సంహారోదంతము. —

వ. వైశంపాయనుండు కురుకులవర్ధనా! వేదపాఠశ్రవణమట్లు విష్ణుకథా
శ్రవణము పరమపదప్రాప్తిమూల మని వేత్తలు దెప్పినట్లట్టి మిందు
తేటవడు సావధానంబుగ నాకర్ణింతువుగాక. శ్రవణ మనననిదిధ్యా
సనములను మూఁడును మూఁడుత్తులు గా నాత్మతత్త్వసందర్శనంబు
గావించు విద్వాంసుఁ డగుజీవుండు శ్రోతృఁ డనఁబడును. స్థూల
సూక్ష్మ కారణదేహంబులు మూఁడును ప్రపంచము లనఁబడును.
జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యనస్థలందు క్రమముగా నిర్వృత్తమైన ప్రాణ
రూపంబుల నున్నతన కుపభోగ్యము లైన సూక్ష్మాణువులను
బ్రహ్మతత్త్వంబెఱిగిన యాత్ర్యత్తుండు బ్రహ్మజ్ఞుఁ డనఁబడును బ్రహ్మ
స్త్రింబున నిర్మూలముగావించుట తిపురసంహారిము లేక తిపుర
దాహ మనఁబడును. ఈపరమార్థంబె ముగిసినట్లు బ్రహ్మతిపురసం
హరకథయందు నిగూఢమై యున్నదనుచు నిట్టి శిష్యుడొడంగె.

చ. తొలి, తొలివేల్పుగుం పొకటిః తోడుగఁ గైకొని సూర్యనాభుఁ డ
 స్థలుఁడును జంద్రనాభుఁ డనుఁకావరుఁడిద్దఱు నాత్మమాయ వే
 ల్పులు చొరరానితోట లనఁమూఁడుపురంబులు మూఁడువేల తే
 జలు వహించి యాకసముఁచుటైడునట్టివి కట్టి నేర్పునన్. 268

గీ. బహుపదార్థసమృద్ధి సఁబ్బలము తాము
 సందు వసించి చదల నఁనారతంబు
 తిరుగఁ జొచ్చిరి పితృయానఁదేవయాన
 మార్గముల సరికట్టచు ఁచుత్తు లగుచు. 269

క. సురరాజపురమె వాటికి
 సరి రా దసఁ జెప్పనేలఁసరిరా వని కి
 స్నరగంధర్వపురంబులు ?
 నిరనధినవరత్న హేమఁనిధు లాపురముల్. 270

గీ. మెఱపుకాంతులతో నేగుఁమేఘము లన
 నింగిఁ జరియించు సురగిరిఁశృంగము లన
 వేల్పునదిఁ దోచురవిరథఁబింబము లనఁ
 బురము లామూఁడు సురవీధిఁనిరుగునపుడు. 271

క. వారంన తొనరైడిహుం
 గారంబులు సింహనాదఁకటుభాషణవి
 స్ఫూరాట్టహాసములు హే
 పారవము నెసంగె గగనఁచరభీకరమై. 272

చ. విజయపురంబు లట్లు నలుఁదిక్కులఁ గ్రిందికి మీఁదికిన్ మహా
 నానాభిఁ బోవుచున్ జనపదంబులు కానలు కూలఁ ద్రొక్కుచున్
 ష్టితచరభేచరప్రతతిఁకీడ్పడఁజేయుచు నూఁచముట్టుగాఁ
 బిశ్మగతిదేనయానములఁపే రణగింప భయంబునన్ సురల్. 273

వ. నిఖిలదేవయోనివిశేషులు వీశ్వదేవతలు సుఖము బురలవర
పురస్కరులై. 274

గీ. అఖిలపైతృకకర్మఫలానుభవము
పుణ్యలోకవిహారానుభూతి తొలగె
నింక ది కేమి మన కంచునేడుకొంచు
బ్రహ్మదేవునిచెంతకుఁబరుగులై. 275

చ. శరణుపితామహా! శరణు! చచ్చి నినుం గడచెట్టిరాము, మా
సురపురి కున్నత్రోవలకుఁసున్నలు చుట్టను చూచి వారికా
పురములు చేయుమూడుపురముల్, గణపతియొక్క ముఖము
ర్భరదురవస్థ దాఁటెడియుఁపాయము దల్లుననుగ్రహించువే! 276

చ. అన విని లోకనాథుఁ డిడియనయ్య నీ నామమున్నచాడె, నీ
దనుజపురంబు లీశ్వరుఁడుసంస్థ మహిమను కూర్చున్నాడు
య్యనఘుఁడు శంకరుఁడు శరణాగతపాతకులఁ జేగుఁడు
య్యన విబుధాళి యెల్ల సరఁమాన్యు మహిమనుగూర్చుచున్నాడె.

గీ. వేదవతనంబు వేదాలంకరిమయచింత
జపతపోయోగమార్గవిచారణంబు
జ్ఞానవైరాగ్యభక్తిప్రశంసనంబు
నాచరించుచుఁ జేసి హఠాత్తును. 278

క. ధ్యానధ్యేయధ్యాసలు
జ్ఞానజ్ఞేయములు జ్ఞానసర్వము తానె
యానందించెడుశంకరు
మహాసింద్రపరీతుఁ గాఁచిఁమఘరాజ్యచూచి. 279

చ. చల మలరం బురాసురులునున్నుచునున్నునున్నునున్ను
దెలిసి, శివా! నమస్తజగతికివత్తె! నీవేదాదులకు
తలఁపగఁ రానిదుర్మతికిఁబెక్కి నీవే మహావీర్యుడవని
ఖలులవధించునంతకునుఁగా విజయమును సేసి ప్రసాదించి. 280

చ. మును పడలేదె బాధ దితిఁపుత్తులచే? నది యింతఁఘోరమా?
యనిలరవీందుకాంతిగతి యాకలపాటునఁ గుండె నన్న నే .
మనఁగల! దావిహఁగమవియచ్చరభేచరు లన్నమాట లిం .
కను వినవచ్చినన్ నిజముఁగా నవి యన్నియుఁ జిల్కపల్కులే. 281

గీ. గఁగపా లయ్యెనయ్య! మాఁగతులు రెండు
హన్యకన్యంబులకు దూరఁ మైతిమయ్య!
మీరు మీ రన్న మొట్టలేఁమిగిలెఁ గాని
యీశ్వరా! యేమి దేవత్వఁమేమిబ్రతుకు? 282

చ అని మొఱవెట్ట వారి కభయం బిడి శూలి పినాక పాణియై
ధనపతి యస్త్రశస్త్రసహితం బుగుయక్షబలంబుతోడ వె
స్కను, వివిధాయుధంబులగఁగణంబులు రుద్రులు ముందు వెల్వడన్
జనె నృపభంబు నెక్కి యిరురచక్కల వేల్పులు రాఁగ మింటి, కిన్.

స. అంత ఘోరదైత్య లొక్కడిఁ దార్కొని, రత్తటి నుగ్రుఁ డుగ్రుఁడై.

గీ. చాప మెక్కిడి యొక్కొక్కసాయకమున;
నెగిరి నెన్నకు నొఱుగున శ్రేష్ఠి కొట్ట
నప్రజనిచ్చిన్న పక్షపర్యతములట్లు
కూల మూఁడుపురంబులు శనేలమీఁద. 285

గీ. తలలు బొప్పులు కట్టంగఁ గదనువు లెల్ల
కట్లఁ బొడిచినయట్లుగాఁ శగులఁబడిన
దీతిసుతులు మెల్ల మెల్లఁగాఁ శదెలివి చెంది
యిరులు గ్రమ్మినయంతఁ బైశ కెగసి మరల. 186

చ. ప్రహరగణంబు యక్షులు సురవర్వులు మూఁగినచోటు చొచ్చి కుం
తములు గదాసిముద్గరగఁగణంబుల వ్రేయుచు గుంపు భిన్నభి
న్నముగ భయాతిరేకముననల్లడఁ బర్విడునట్లు ముట్టెతీ
వ్రము త అమంగఁజొచ్చిరి పురంబులతోఁ జద లెల్ల తామయై.

- ఉ. ఆనమయంబునందు భసనదామలు నివృత్త నిల్చి చాకెన్
నేసినయత్రుశత్రుతత్తియోగెను బోతులమీఁద రావలెను
రోసము మీఁద నానవులుకరున్వీసె నక్కయెడ చాకెన్ బోనెన్
నాసలు మాని నిద్దురులు కయిక్షులు చేరి యోలి నెక్కెనెన్. 288
- చ. అది గనుదైత్యనాయకులకమాన్వరింపంబులు నిమోనానముల్
చద లగలించునట్టియెవరసాగిరముల్ కలంగెనో మహీప్రముల్
కదలంగఁ జేయుట్టిలయకకాలవయోగనమ్ము సాన్వన
ప్రద మగునాద మొప్ప నడి శత్రువు రథం బాకెన్ పరులకునెన్.
గీ. అది రథ స్థరసామమకయంబు నాగెన్
బ్రహ్మ తేజోమయం బనికపలుకెచ్చెనెన్
వృషభసూపంబు భరియించిరనిష్ఠు నెవఁడు
దాని వహియించె భర్త మత్తెంగఁ నలంగెన్. 290
- క. హరుఁడు రథ మెక్కె నప్పుడు
హరిరథ్యము తనమకొమ్ముకొనించుచు ను
ర్భర మైనతరక వేసెన్
సురశత్రువు లడరిపడియుకొనె నుండునెన్. 291
- చ. హరునరదం బెదిర్చి తమ కిష్కమొచ్చి మునిభూతం
ర్జులఁ బదేసిబాణములకనంగెనెలంగెను నెమఁగొల్పెనెను
శ్వరు గుఱిచేసి నర్వవిభకత్రువరంబు తీసివేసెనెను
గురిసిన నాతఁ డన్నిటిని కను నొది నప్పుచు హరునించుచునెన్. 292
- మ. శర మొక్కం డరిచోసి కూర్చి పరచునెత్తు నెలచున్నెయ, చుం
దరుదారంగఁ నపంబు యోగమున నెత్తెన్ బిల్లు నెత్తె యె
శరమే మూఁడుశరంబు లలచు నునసాకాభ్యాసించి మెల్లించి యా
పురముల్ మూఁటికి గొట్టెనె నెవి శత్రువు యంచు భిన్నులగునెన్.

న. అట్లు త్రిపురదాహంబున దేవసిన్ధూనంబులు నిరాతంకంబులు
గావించినలోకశంకరుం. డగుశంకరునికిని వృషరూపంబున భగోద్ధ
రణం బొనర్చినధర్మస్వరూపుఁ డగుశ్రీమహావిష్ణువునకును భక్తి
సములై యఖిల దేవదేవయోనిపితృదేవతాదులు సాష్టాంగసమ
స్కృతు లాచరించి సుఖంబుగఁ దమతమనెలవుల కరిగిరి. సత్యజ్ఞానా
నందమయంబు ననాదిమధ్యాంతంబు నైనహాహరాత్మకదివ్యతేజం
బంద యంతర్హితం బయ్యె. రాజేంద్రా! యిది త్రిపురదాహవృత్తాం
తము. బ్రహ్మజిజ్ఞాసు వగుపురుషుండు సాధనచతుష్టయసంపత్తి
నంతరరివర్గంబు నిర్జించి దేహత్రయంబును జ్ఞానాన్ని నిర్దహించి
యాత్మజ్ఞుడై బ్రహ్మభావము గాంచు ననుటయే యిందలినిగూఢం
బైనపరమార్థ మని విశదీకరించి.

294

గీ. భావ్యదంతంబు పుష్కరఃప్రాభవంబు
ఘనవరాహ సృసింహ వాఃమన చరితలు
పారశిఖరియాత్ర పౌండ్రకహంస డిభక
పురవధయు నా భవిష్యంబు పూర్తిగాంచె.

295

న. అని పలికిన జనమేజయుండు మునీంద్రా! మహాభారతేతిహాసంబు
వినిపించి నన్నుం గృతార్థుం గావించితివి. నీవాత్సల్యంబున కైతయుఁ
గృతజ్ఞుండను. నీయనుగ్రహంబున నైహికాముష్మికఫలప్రదంబులగు
నెల్ల ధర్మంబు లెఱింగిననాహృదయంబు వినిర్మలంబై సత్యసంప
న్నం బయ్యె ధన్యుండ నింక నీశతపర్వామ్నాయంబు పఠించువారికి
వినువాడికిని లభించుఫలం బొక్కటియు ననుగ్రహించి తెలుపు
మనుటయును.

భారతామ్నాయపఠనశ్రవణఫలము

చ. జనపర! భారతం బసంగఃసత్యదయాంతరశౌచనీతివ
ర్తసపురుషార్థజాతిమతధర్మవివేకవిరక్తిభక్తిసా
ధనపరమార్థచింతననిధానము సద్గురుబోధ రాజశా
సనము హితోపదేశము సశక్యము దానిమహత్త్వ మెన్నఁగన్.

గీ. భారతము విన్నఁ జదివినఁ బాప మణిఁగ

యాగములు చేసినట్టిపుణ్యము లభించు

దుష్టసంసారవాంఛలు తొలఁగిపోవు

బుద్ధి వికసించు బంధవిముక్తి లగును.

298

వ. అని యాదిపర్వాదిభవిష్యపర్వాద వేదముల ద్వారాను నుపదేశ శ్రవణ

ఫలంబు సంగ్రహించి తెల్పినంత.

299

క. ఘనుఁ డగునై శంపాయన

మునిపతి నుచితోపచారముల నత్కరింప

బొనరించి యనిపి సుఖముగ

జనమేజయవిభుఁడు ధర్మసంగతి నుండెన.

300

ఇది

శ్రీమత్పవిత్ర హరితనగోత్ర మల్లాద్యస్వయంబ్రహ్మసత్త్వ నిమలమతా

పస్తంబసూత్రధీత సకలతంత్ర రామస్వామిశాస్త్రి లోకాద్వైతాంబును,

శిష్టచరిత వెంకమాంబా వేదవేదాంతజ్ఞుని శ్రీరామనాథాని

పుత్త్రిండును శ్రీ చర్ల బ్రహ్మయ్యశాస్త్రి గురుమండలయ

శిష్యుండును సంస్కృత వాఙ్మయచరితా ప్రభావాను

శాసన మహావీర చరితాది గద్య పద్యరూపక

రూపాద్యనేకకృతికర్తయు నాంధ్ర విశ్వకలా

పరిషత్కళాలా సంస్కృతాంధ్రాభ్యాస

కుండునైన సూర్యనారాయణశాస్త్రి

నిర్మించిన యాంధ్ర భవిష్య

పర్వము - ఓం తత్సత్.

షష్ఠా శ్వాసము.

త ప్పొ ప్పు ల వ ట్టి క.

ఇ-ఇ, ల-ల, ట-త, శ-స, ఖ-భ, న-న-ప-వ, తా-ట మాటగుట
 సమస్యలు. లా-లా-లు కొన్నిపోయినవి. పాఠ కులిట్టి యచ్చు తప్పులు
 పాఠ కులిట్టి యచ్చు తప్పులు.

పాఠ.	పా.	తప్పు.	ఒప్పు.	పుట.	పం.	తప్పు.	ఒప్పు.
11	18	యొ	యొదయెను?	83	5	ఒక్కొని	ఒక్కొని
13	9	డయ్యెను	డయ్యెను	85	9	డయ్యెను	డయ్యెను
25	12	చూడెను	చూడెను	88	15	మేని	మేన
"	19	మొయి	మొయి	91	15	మొయి	మొయి
28	1	గొక్క	గొక్క	95	14	గొక్క	గొక్క
30	11	వేసె	వేసె	"	19	వేసె	వేసె
33	8	వేసె	వేసె	99	23	వేసె	వేసె
34	6	చతం	చతం	100	15	చతం	చతం
38	1	బయ్య	బయ్య	103	16	గొల్లెచ-కియ్యెనన్ (చదువు)	
39	12	గానించె	గానించె	104	16	గానించె	గానించె
"	13	సేవకా	సేవకా	105	15	సేవకా	సేవకా
40	4-5	వేయని	వేయని	106	7	వేయని	వేయని
"	16	పురుహూ	పురుహూ	110	22	పురుహూ	పురుహూ
45	6	కశ్యప	కశ్యప	114	7	కశ్యప	కశ్యప
50	5	స్కారంబు	స్కారంబు	120	16	స్కారంబు	స్కారంబు
51	11	నదితి	నదితి	121	13	నదితి	నదితి
53	9	పాశ్రమ	పాశ్రమ	"	16	పాశ్రమ	పాశ్రమ
54	10	బలిం	బలిం	124	7	బలిం	బలిం
59	1	చదువు	చదువు	"	13	చదువు	చదువు
62	16	యత్తిదైర్వంబును	యత్తిదైర్వంబును	133	19	యత్తిదైర్వంబును	"
"	17	హరిహరతత్త్వ	హరిహరతత్త్వ	140	7	హరిహరతత్త్వ	"
66	9	బునకన్, గూర్పుండి	బునకన్, గూర్పుండి	143	12, 15	బునకన్, గూర్పుండి	"
67	23	గరుడ	గరుడ	146	2, 24	బునకన్, గూర్పుండి	"
74	18	బునకన్, గూర్పుండి	బునకన్, గూర్పుండి	151	10, 20, 22	బునకన్, గూర్పుండి	"
76	17	నాన్న	నాన్న	"	"	నాన్న	"
77	18	వ్యాధి	వ్యాధి	156	6, 12	వ్యాధి	"
79	11	నాపాల	నాపాల	158	22	నాపాల	"
81	12	దంపవత్తం	దంపవత్తం	160	8	దంపవత్తం	(చదువు)

ప్ర. సం.	తత్పు.	ఒత్పు	పుట. పం.	తత్పు.	ఒత్పు
102	21, 24, కెక్కడ, బద్దెనే(చదువు)	218	4, 10, 12, మనుమ. భద్ర),		
104	11 కనుచు, ననుచు	,,	గాంచెదపు (చదువు)		
105	16, 19 మేముందు, పరమాత్మ	223	వాతలు పెట్టుకుందుమె	,,	
106	11, 13 పూర్వము, గల్గి	228	11 వాదివీరవారము	,,	
109	17 తాత్పర్యము	230	14 కెక్కడనేని	,,	
110	1 మెదురేగ	232	5 యద్యుతాగ్ర	,,	
117	2 యోధనేని	234	7 విపులుండు	,,	
118	17, 19, 20 ముక్కలు, న్నులిగా,,	236	11 శనుక చక్కిని	,,	
	గరి	237	6 గూల్చితొల్లి (చదువు)		
150	24 గట్టివ	238	18 నన్నాక్రేమ	,,	
157	10 చూడుండు చూడండు	239	3 నచ్చునేనునీ	,,	
160	9, 12 మరణి, పరిమళం (చదువు)	240	1, 18, 22, 26 పు డరీకా,		
201	కమండలం	,,	పెరిగినమ్మ, కాంచుల, పెట్టదమ్మ,,		
204	13 చెలుంగ	241	12 స్నిల్లుచూ, 19 లొనర్చితి,,		
205	22 ధమలీ (చదువు)	245	24 ముట్టె ముట్టి		
208	22 సమత్వ	246	10 చందు చందు		
212	8 మంత్రాలు	247	19 సత్వసం, 21 లభించు (చదువు)		